

12-13 Jaarverslag

Kinderen en jongeren
vallen tussen de plooien

Hoe komt het Kinderrechtencommissariaat op voor rechten van kinderen? Hoe detecteert, signaleert en adviseert het? Waar knelt het voor kinderen en hun rechten?

12-13 Jaarverslag

Kinderen en jongeren
vallen tussen de plooien

Kinderen en jongeren vallen tussen de plooiën

Kinderen in kwetsbare situaties raken ons. Als Mika in de reportage van Panorama getuigt over leven in armoede, willen we meteen in actie schieten. Als Amir, een 12-jarige Afghaanse jongen, vertelt wat het betekent om op de vlucht zijn, denken we aan onze eigen kinderen. En als op de voorpagina's van onze kranten dode Syrische kinderen staan, willen we dat de waanzin stopt.

Op het Kinderrechtencommissariaat hebben we het laatste jaar opnieuw veel Mika's en Amirs ontmoet. Kinderen en jongeren met een zware geschiedenis, soms met uitzicht op een betere toekomst, soms met een bijna uitzichtloos perspectief. We luisteren naar die kinderen, naar hun ouders, grootouders of andere mensen uit hun directe omgeving. En we zoeken samen naar een oplossing. Het belang van het kind is dan altijd ons leidend principe. Keer op keer is dat een moeilijke, delicate oefening. En hoewel we dat soms wel zouden willen, een standaardprocedure is er niet. Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind presenteerde dit jaar een Algemeen Commentaar bij artikel 3 van het kinderrechtenverdrag. Het Comité stelt dat het belang van het kind bepalen een oefening is die we in elke situatie voor elk kind opnieuw moeten maken. Belangrijk is dat kinderen en jongeren de kans krijgen om ook hun eigen verhaal in die bepaling binnen te brengen. Op heel wat plaatsen is ook dat nog altijd niet evident.

Als thema voor ons jaarverslag kozen we voor 'kinderen tussen de plooiën'. We vonden het een passende rode draad voor de vele signalen die ons bereikten. 'Tussen de plooiën' laat zich lezen in verschillende betekenissen. We zien hoe kinderen tussen de plooiën vallen van verschillende verantwoordelijke overheden. Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen die erkend zijn of subsidiaire bescherming krijgen, kloppen aan bij een OCMW voor een leefloonequivalent, maar blijven met lege handen staan omdat lokale overheden vinden dat de Vlaamse en federale overheid ze te weinig ondersteunt. Kinderen vallen ook tussen de plooiën van sectoren. Zo zien we scholen die bereid zijn om in het project 'inclusie' te stappen, maar niet altijd in staat zijn om kinderen behoorlijk individueel bij te staan. Kinderen met een handicap hebben in het gewone onderwijs soms persoonlijke assistentie nodig. Het persoonlijke-assistentiebudget kan daar bij helpen. In de praktijk zien we dat die kinderen vaak geen prioriteit

krijgen en dat de wachtlijsten erg lang zijn. Dat heeft dan weer een duidelijke impact op hun schoolloopbaan. En ten slotte vallen kinderen ook tussen de plooiën van volwassenen die verantwoordelijk voor hen zijn. Het meest terugkerende voorbeeld zijn de kinderen die tussen hun ouders vallen als die strijd voeren tegen elkaar. Ook al is het co-schoolschap ondertussen van de baan, die strijd heeft een grote impact op het dagelijkse leven van kinderen.

Met dit jaarverslag willen we niet alleen signaleren, maar ook adviseren. Met het kinderrechtenverdrag als referentiekader zijn we ervan overtuigd dat we vandaag beter moeten kunnen als we een kinder- en jeugdbeleid uittekenen. Het kinderrechtenverdrag komt vooral voort uit verontwaardiging over een bestaande toestand. Het streeft ernaar die toestand te veranderen. Kinderen waren lang onzichtbaar en waar ze wel zichtbaar waren, werd er vaak weinig belang gehecht aan wat ze beleefden en te zeggen hadden. Illustratief is het recente onderzoek van de Commissie-Samson in Nederland naar seksueel misbruik in instellingen. Het onderzoek toont heel duidelijk aan hoe kinderen die slachtoffer waren van seksueel misbruik vóór 1980 volstrekt niet serieus genomen werden als ze over dat misbruik vertelden. 'Ze worden uitgelachen, weggehoond, niet geloofd, en krijgen in veel gevallen zelfs straf voor hun vermeende leugens, "vieze praatjes" en slechte gedachten', meldt het rapport. De signalen van de kinderen in ons jaarverslag zijn heel serieus. Zo serieus dat we ze telkens opnieuw als vertrekpunt nemen voor onze beleidsadviezen om alle kinderen tot hun recht te laten komen.

Het was voor het team van het Kinderrechtencommissariaat geen gemakkelijk jaar. We verloren Mie Jacobs als collega. Mie werkte tien jaar als juriste bij ons. In die tien jaar bouwde ze een expertise op die we tot vandaag nog altijd missen. Het jaarverslag was nooit de favoriete publicatie van Mie. Toch dragen we dit verslag aan haar op. Als het om kinderrechten gaat, was Mie een van de laatsten die zou plooiën.

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris

Iedereen is verantwoordelijk

Bruno Vanobbergen en zijn team zetten zich elke dag opnieuw in om kinderen een stem te geven en om te waken over de naleving van kinderrechten in Vlaanderen. Alle sectoren – overheid, ngo's, onderwijs, middenveld en de privésector – moeten samenwerken om kinderen en hun rechten de plaats te geven die ze verdienen.

In 2012 startten we met het forum Children's Rights and Business Principles waaraan het Kinderrechtencommissariaat actief meewerkt. Dat forum ondersteunt en bevordert respect voor kinderrechten in de productie- en consumptieketen van bedrijven. Ook daar is het opzet: samenwerken met alle actoren voor een positieve impact in de regio waar een bedrijf investeert.

Waarom dat thema? Meer dan de helft van de wereldbevolking zijn kinderen en jongeren. Zij hebben het recht om op te groeien in een veilige, rechtvaardige wereld. Belgische investeringen in het buitenland hebben daar stevig wat invloed op. Alleen al goede voeding zorgt ervoor dat kinderen later tot 20 procent meer verdienen en dat een land tot 3 procent meer kan groeien. Bedrijven hebben dus meer positieve impact op kinderrechten dan ze denken. Ze creëren welvaart en bieden ouders van kinderen een inkomen. Degelijke verloning, evenwichtige en gezonde werksfeer, veilige producten en diensten, correcte marketing zijn maar enkele elementen.

Bewustzijn groeit

Natuurlijk duiken er in de internationale bedrijfs-wereld ook problemen op, zoals slechte werkomstandigheden en kinderarbeid. Daarom moeten we bedrijven blijven bewustmaken van hun sociale impact in de regio's waar ze investeren en van hoe ze duurzaam kunnen ondernemen. Ik zie vandaag dat bewustzijn groeien bij bedrijven. Toen we met dit thema startten, vertelden heel wat mensen me dat ze niet goed begrepen wat de bedrijfs-wereld daarmee te maken heeft. En dan toch zeker geen bedrijven die alleen maar in België actief zijn? En toch. Kijk naar de cijfers over kinderarmoede in ons land: 14 procent van de kinderen leeft hier in armoede. In heel België is dat zelfs 18 procent. We moeten er samen voor zorgen dat kinderen niet door de mazen van het net glippen.

Geef kinderen ruimte om kind te zijn

In Congo betekent dat voor alle kinderen vaccinaties tegen polio. In Vlaanderen betekent het systemen opzetten zodat kinderen niet in armoede terechtkomen. Dat is echt dringend. In crisistijden zijn kinderen het eerste slachtoffer en neemt de kinderarmoede toe. Jonge kinderen die opgroeien in een kwetsbare omgeving krijgen niet dezelfde kansen als hun meer bevoorrechte leeftijdgenoten. Als ze de eerste maanden en jaren van hun leven gebrekkige voeding of affectieve problemen krijgen, dreigt dat hun fysieke, intellectuele, emotionele en sociale ontwikkeling aan te tasten op lange termijn. Het is erg moeilijk om die tekorten later nog te verhelpen.

En dan zijn er nog de individualisering, de alleenstaande ouders, de nieuw samengestelde gezinnen, ADHD. Krijgen kinderen nog ruimte om echt kind te zijn? Zelf ben ik een gelukskind. Ik kom uit een stabiel en warm gezin. Ik heb alle kansen gekregen. Jammer genoeg is de situatie voor heel wat kinderen veel minder rooskleurig. Daar draagt iedereen een verantwoordelijkheid in.

Iris van der Veken
Voorzitter Overleg- en Adviesorgaan

Nieuw in ons jaarverslag

Personen van andere organisaties en diensten laten hun licht schijnen over wat we schrijven in ons jaarverslag.

Zeer interessante bijdragen waarvoor we hen één voor één van harte bedanken.

Inhoud

Deel 1: Kinderrechtencommissariaat komt op voor rechten van kinderen en jongeren 8

1. Wat doet het Kinderrechtencommissariaat?	10
2. Wie is wie op het Kinderrechtencommissariaat?	11
3. Ingebed in Vlaams Parlement	12
3.1. Overleg- en adviesorgaan	12
3.2. Partner van parlementaire en paraparlementaire diensten	13
De Kracht van je Stem, Vlaams Parlement	13
Gidsen in het Vlaams Parlement	13
Broodje Brussel in de Loketten	13
Vlaamse Ombudsdienst	13
Samenwerking met het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement	13

Deel 2: Van signaal tot advies 14

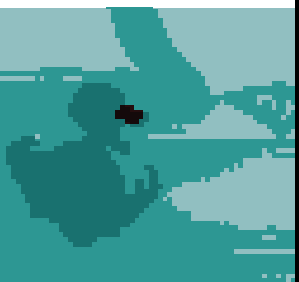
1. De Klachtenlijn onderzoekt klachten, bemiddelt, verwijst door en adviseert bij problemen	16
1.1. De Klachtenlijn in cijfers	16
Hoeveel meldingen komen er binnen?	16
Wie doet een beroep op de Klachtenlijn?	17
Hoe nemen melders contact op?	17
Waarover gaan de meldingen?	18
Hoe worden vragen en klachten behandeld?	18
1.2. Klachtenlijn: vernieuwen en bekendmaken	19
Gratis nummer en buiten schooluren	19
Website Klachtenlijn kinderrechten.be	19
Adverteren en op evenementen staan	20
2. Van signaal naar beleidsadvies	24
2.1. Adviserend werk	24
2.2. Kinderrechtenperspectief uitdragen	25
Website kinderrechtencommissariaat.be	25
Artikels in tijdschriften en boeken	26
Opiniestukken en persberichten	27
3. Externe samenwerking en netwerking	29
3.1. Samenwerking met kinderrechtenactoren en experts uit de praktijk	29
3.2. Samenwerking met universiteiten en hogescholen	29
3.3. Actief in stuurgroepen en projecten	30
3.4. Debatten, lezingen en studiedagen	31
3.5. Redacties	33
Redactie Tijdschrift Jeugd en Kinderrechten	33
Redactie Alert	33
3.6. Kinder- en jongerenmedia	33
Klasse	33
Jommekeskrant	33
Ketnet en Karrewiet	33
StampMedia	34
Tijdschriften van Averbode	34

Deel 3: Waar knelt het?**36**

1. Recht op basiszorg en hulpverlening	38
1.1. Kwaliteitsvolle kinderopvang verlangt meer dan één paar sterke schouders	38
1.2. Huis van het Kind ook voor maatschappelijk kwetsbare kinderen?	38
1.3. Kinderen en jongeren in de jeugdhulp	39
Recht op duidelijke informatie en participatie	40
Recht op passende jeugdhulp en zorg op maat	42
Recht op respect voor gezinsleven	47
Rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp	48
Mijlpaal: nieuw decreet integrale jeugdhulp	48
1.4. Kinderen met een label	51
1.5. Kinderen en jongeren in de gezondheidszorg	51
Patiëntenrechten	51
Toestemming bij vaccinatie?	52
Vrouwelijke genitale verminking	53
Levensbeëindiging en euthanasie van minderjarigen	53
2. Rechten van kinderen op de vlucht	55
2.1. Welke rechten staan onder druk?	55
Recht om je mening te uiten	55
Recht op samenleven met ouders	57
Recht op materiële opvang	59
Recht op psychologische, medische en sociale zorg	59
Recht op onderwijs	61
2.2. Specifieke problemen bij bijzondere groepen	62
Niet-begeleide minderjarigen van buiten de Europese Economische Ruimte (EER)	62
Niet-Belgische kinderen uit de EER	63
2.3. Terugkeer	64
Bezoek aan het Open Terugkeercentrum in Holsbeek	64
Vertrekken zonder kinderen?	65
3. Rechten bij politieoptreden	66
3.1. Vragen en klachten over politie	66
3.2. Politie en school: vriend of vijand?	67
3.3. Aandacht voor kinderen en jongeren	67
4. Rechten van jongeren in detentie	69
4.1. Jeugdgevangenis Tongeren	69
4.2. Klachten gesloten opvang	69
Wie ziet toe wat er achter de muren gebeurt?	70
5. Rechten op en in onderwijs	72
5.1. Eindelijk een volwaardige rechtspositie voor leerlingen?	72
5.2. Een school vinden: inschrijvingsrecht	73
5.3. Op school raken: leerlingenvervoer	75
5.4. Naar een zorgzame, inclusieve school	76
Vragen naar inclusief onderwijs	76
Wachten op Godot?	77
Als Welzijn niet meewerkt	78
Inclusie versus uitsluiting als tuchtmaatregel	79

Inhoud

5.5.	Lange weg naar geweldvrije school	80
	Pesten	80
	Geweld en de schoolomgeving	82
	Bejegening door leerkrachten	82
5.6.	Verdiende sancties?	84
	Blijven investeren in relaties	87
5.7.	Eigen taal op school?	88
	Geen uitzonderlijke situatie	89
	Wat zegt de wet?	89
5.8.	Religieuze symbolen	91
5.9.	Komt dan het rapport?	92
5.10.	Hervorming secundair onderwijs	94
5.11.	Huisonderwijs	96
5.12.	De opvangcentra en internaten buitengewoon onderwijs van het GO!	97
6.	Rechten op en in vrije tijd	98
6.1.	Recht op spel	98
	31 minuten meer speeltijd per dag	98
6.2.	PlankGAS tegen de muur	100
	Breed gedragen verzet tegen GAS-wet	100
	En wat nu?	101
6.3.	Sport	101
6.4.	Seksualiteit	103
6.5.	Media	103
6.6.	Werken, geldzaken en de minderjarige als consument	106
6.7.	Mobiliteit	108
7.	Recht op en in het gezin	109
7.1.	Opvoeding	109
	Ouderlijk gezag en kinderrechten onverenigbaar?	109
	Geweld in het gezin	109
	Familie als verlengde van gezin	110
7.2.	Afstamming en adoptie	111
	Erkenning en afstamming	111
	Afstamming en ouderlijk gezag	111
	Identiteit	112
	Adoptie	112
7.3.	Scheiding	113
	Gedeelde zorg en verantwoordelijkheid	113
	Wachlijsten voor bezoekeruimten	118
	Verblijfs- en omgangsregeling	118
7.4.	Familierechtbanken eindelijk opgericht	119
	Kinderen hebben recht van spreken	120
	Hoop op verzoening	120
	Selectieve specialisatie	121

8. Vlaams integraal kinderrechtenbeleid	123
8.1. Veldtekening 'Kinderrechten in Vlaanderen' vraagt terecht meer aandacht voor lacunes	123
8.2. Tussentijds verslag 2011-2012 mist perspectief	124
9. Kinderrechten internationaal	125
9.1. Klachtenprotocol in de lucht maar nog niet geland Klachtenprotocol unaniem goedgekeurd door Vlaams Parlement Op naar een kindvriendelijke uitvoering van het Klachtenprotocol	125
9.2. Europese kinderrambudsdiensten vergaderen over juvenile justice	125

Deel 4: Bijlagen **128**

Naar wie wordt doorverwezen?	130
Kinderrechten in de media	131
Gevolgde studiedagen	144
Verdrag inzake de Rechten van het Kind aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989	146

Inhoud

Deel

Kinderrechten- commissariaat komt op voor rechten van kinderen en jongeren

1. Decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van kinderrechtencommissaris, *B.S.* 7 oktober 1997. Decreet van 31 januari 2003 houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van kinderrechtencommissaris en van het decreet van 7 juli 1998 houdende instelling van de Vlaamse Ombudsdienst, *B.S.* 13 februari 2003. Decreet van 6 juli 2005 houdende wijziging van diverse decreten, wat het statuut van de mandaathouders in de aan het Vlaams Parlement verbonden instellingen betreft, *B.S.* 9 september 2005. Zie www.kinderrechtencommissariaat.be voor de tekst van de drie decreten.

Met het decreet van 15 juli 1997¹ richtte het Vlaams Parlement het Kinderrechtencommissariaat op. Het internationaal kinderrechtenverdrag onderstreept het belang van onafhankelijke instanties voor kinderrechten. Het Kinderrechtencommissariaat is de officieel erkende vertolker van de rechten, noden en belangen van minderjarigen bij het Vlaams Parlement. Het ziet toe op de naleving van kinderrechten in Vlaanderen.

1. Wat doet het Kinderrechtencommissariaat?

Het Kinderrechtencommissariaat vangt signalen op van kinderen, jongeren en professionals. Het bemiddelt, onderzoekt klachten en adviseert het beleid. Altijd met het oog op de goede naleving en toepassing van kinderrechten in Vlaanderen.

Het Kinderrechtencommissariaat brengt maatschappelijk onrecht tegenover kinderen en jongeren onder de aandacht en waakt erover dat de nodige instrumenten, kanalen en voorzieningen uitgebouwd worden en kwaliteit blijven leveren.

Om zijn opdracht uit te voeren, richt het Kinderrechtencommissariaat zich tot verschillende doelgroepen. Het formuleert adviezen voor het Vlaams Parlement, de Vlaamse Regering, administraties en agentschappen, internationale of buitenlandse overheden. De belangrijkste signaalfunctie naar het beleid is zo verzekerd. Als dat nodig is, formuleert het Kinderrechtencommissariaat voorstellen en aanbevelingen over nieuwe wetgevingsinitiatieven die van belang zijn voor minderjarigen of over bestaande regelgeving of praktijken die indruisen tegen kinderrechten.

Kinderen en jongeren informeren we over de dienstverlening van onze Klachtenlijn. Met professionals bouwt het Kinderrechtencommissariaat netwerken uit. Het debat over kinderrechten voeren we ook in lezingen, debatten en via andere kanalen en media. Om zo het maatschappelijk draagvlak voor kinderrechten te versterken en de maatschappelijke positie van kinderen te verbeteren.

2. Wie is wie op het Kinderrechtencommissariaat?

Aan het hoofd van het Kinderrechtencommissariaat staat kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen. Zijn mandaat loopt zes jaar, en is één keer verlengbaar. Op 2 juni 2009 benoemde het Vlaams Parlement hem. Een multidisciplinair team van dertien mensen – samen goed voor 10,8 fulltime banen – ondersteunt hem.

Op 19 januari 2013 overleed onze collega Mie Jacobs. Mie werkte sinds eind 2003 als juriste op het Kinderrechtencommissariaat en was actief in ombuds- en advieswerk. Mie was een groot pleitbezorger van meer sociale rechten voor minderjarigen en zette zich op vele fronten in voor de uitbouw van kwaliteitsvolle informatie over jeugdrecht.

Naam	Functie
Bruno Vanobbergen	Kinderrechtencommissaris
Leen Ackaert	Beleidsadviseur Kinderrechtencommissariaat
Hilde Cnudde	Communicatieadviseur en coördinerend adviseur Kinderrechtencommissariaat
Lieven De Rycke	Beleidsadviseur Kinderrechtencommissariaat
Isabel Moerman	Directiesecretaresse kinderrechtencommissaris
Marjan Rom	Beleidsadviseur Kinderrechtencommissariaat
Inge Schoevaerts	Adviseur Klachtenlijn
Maureen Van Canneyt	Administratief medewerker Klachtenlijn
Dominique van den Akker	Coördinerend adviseur Klachtenlijn
Alex Van Hecke	Adviseur Klachtenlijn
Els Van Hemelrijk	Communicatieadviseur Klachtenlijn en Adviseur Personeel en Financiën
Jean Pierre Verhaeghe	Beleidsadviseur Kinderrechtencommissariaat
Chris Vleugels	Adviseur Klachtenlijn
Julie Ryngaert	Beleidsadviseur Kinderrechtencommissariaat (sinds 1 juni 2013)

Vandaag werken er veertien mensen bij het Kinderrechtencommissariaat

3. Ingebed in Vlaams Parlement

Het Kinderrechtencommissariaat is niet alleen opgericht door een decreet van het Vlaams Parlement. Het is er onlosmakelijk mee verbonden. Het Kinderrechtencommissariaat neemt actief deel aan de bijeenkomsten van verschillende commissies in het Vlaams Parlement en probeert zo de stem van kinderen en jongeren maximaal te vertolken en te vertegenwoordigen.

3.1. Overleg- en adviesorgaan

Het overleg- en adviesorgaan is een klankbord voor de kinderrechtencommissaris en zijn medewerkers om de bij decreet bepaalde opdrachten van het Kinderrechtencommissariaat vorm te geven en de strategische doelstellingen uit de beleidsnota 2009 - 2014 te realiseren. Het zorgt mee voor een breed maatschappelijk en politiek draagvlak voor het Kinderrechtencommissariaat.

In het overleg- en adviesorgaan overleggen vertegenwoordigers van de politieke fracties van het Vlaams Parlement met een groep mensen die actief zijn in het maatschappelijk veld en de wetenschappelijke wereld. De leden van het advies- en overlegorgaan zetelen een hele legislatuur. Na elke nieuwe legislatuur verandert de samenstelling. Een mandaat is hernieuwbaar. De eerste voorzitter was prof. dr. Peter Adriaenssens. Die is op de vergadering van 12 november 2012 vervangen door Iris van der Veken, voorzitter van het UN Global Compact Network Belgium. De tweede bijeenkomst van het overleg- en adviesorgaan dit werkjaar was op 22 april 2013.

Samenstelling overleg- en adviesorgaan

Politieke partijen	Vanuit de VLIR (Vlaamse Interuniversitaire Raad)	Vanuit de Verenigde Verenigingen
Vast lid		
Boudewijn Bouckaert (LDD)	Peter Adriaenssens (KU Leuven)	Ursula Jaramillo (Minderhedenforum)
Tom Dehaene (CD&V) (tot 13 december 2013)	Joke Bauwens (VUB, Vakgroep Communicatiewetenschappen)	Caroline Verschuere (Vlaamse Jeugdraad)
Jo De Ro (Open Vld)	Bea Cantillon (UA, Departement Sociologie)	Christel Verhas (Gezinsbond)
Danielle Godderis-T'Jonck (N-VA)	Didier Reynaert (UGent, Vakgroep Sociale Agogiek)	Hilde Linssen (Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen)
Chris Janssens (Vlaams Belang)		Iris van der Veken, voorzitter (UN Global Compact Network Belgium)
Els Kindt (CD&V)		
Chokri Mahassine (sp.a)		
Elisabeth Meuleman (Groen)		
Katrien Schryvers (CD&V)		
Plaatsvervangend lid		
Bart Caron (Groen)		
Jean-Jacques De Gucht (Open Vld)		
Cindy Franssen (CD&V)		
Lies Jans (N-VA)		
Tinne Rombouts (CD&V)		
Erik Tack (Vlaams Belang)		
Güler Turan (sp.a)		
Ulla Werbrouck (LDD)		

3.2.

Partner van parlementaire en paraparlementaire diensten

De Kracht van je Stem, Vlaams Parlement

De kinderrechtencommissaris is lid van de stuurgroep van De Kracht van je Stem, de educatieve dienst van het Vlaams Parlement. Regelmatig werken we samen met De Kracht van je Stem. Zo organiseerde de Kracht van je Stem een vormingsdag op 1 maart 2013: Werken met de participatiemap 'Oprechte deelneming', voor leraren van het basisonderwijs. Wie de workshop volgde, kreeg ook een rondleiding in het Vlaams Parlement. En elke deelnemer kreeg een exemplaar van de participatiemap 'Oprechte deelneming' mee naar huis.

Gidsen in het Vlaams Parlement

Het Vlaams Parlement is een open huis. In een rondleiding krijgen bezoekers informatie over werking en rol van het Vlaams Parlement en van de paraparlementaire instellingen. Ook de architectuur en de geïntegreerde Vlaamse hedendaagse kunst komen aan bod. Voor schoolgroepen is er een educatief aangepast dagprogramma. Drie medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat zijn betrokken bij de gidsbeurten.

Broodje Brussel in de Loketten

Op 6 juni organiseerde het Kinderrechtencommissariaat samen met de Gezinsbond, Child Focus en Broodje Brussel een middagsessie 'Cyberpesten: pesten in een modern jasje'. In de Loketten van het Vlaams Parlement maakte Lien Cleynhens een vijftigtal mensen wegwijs in de actualiteit van het cyberpesten.

Vlaamse Ombudsdienst

Het Kinderrechtencommissariaat en de Vlaamse Ombudsdienst overleggen geregeld over klachten die ze binnenkrijgen. Sommige individuele dossiers bezorgen we aan elkaar of bespreken we samen.

Samenwerking met het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement

Het Kinderrechtencommissariaat werkt als paraparlementaire instelling in het Huis van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers. Het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement biedt ondersteunende diensten in personeelsadministratie, financiën, informatica en algemene logistiek. De samenwerking met de ondersteunende diensten loopt volgens een samenwerkingsprotocol. Dit jaar kon het Kinderrechtencommissariaat ook rekenen op de steun van het Algemeen Secretariaat om documenten te archiveren.

Deel

Van signaal tot advies

Het Kinderrechtencommissariaat is de pleitbezorger van kinderen en hun rechten. Die rol maken we waar door signalen van kinderen, jongeren en professionals actief te detecteren en om te zetten in beleidsadvies. Tegelijk probeert het Kinderrechtencommissariaat de vastgelopen minderjarige vooruit te helpen.

1. De Klachtenlijn onderzoekt klachten, bemiddelt, verwijst door en adviseert bij problemen

Elke dag bereiken ons signalen via onze Klachtenlijn. Kinderen, jongeren en hun belangbehartigers stellen ons de meest uiteenlopende concrete vragen en signaleren problemen. Iedereen die vindt dat de rechten van een kind geschonden zijn door een dienst of overheid, kan terecht bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat.

Die onderzoekt grondig en onafhankelijk de klachten over kinderrechten. Die klachten gaan over minderjarigen die vastlopen in regelgeving en procedures of in hun relaties met organisaties of instanties. Vaak gaat het over problemen die niet opgelost raken langs de gewone administratieve of juridische weg.

Onderzoek start als andere middelen uitgeput zijn of geen oplossing brachten. Toetsen doen we in de eerste plaats aan het kinderrechtenverdrag en het wettelijk kader. Daarnaast zijn de algemeen aanvaarde ombudsnormen¹ een belangrijk toetsingskader. Die normen hebben vooral te maken met behoorlijkheid en zorgvuldigheid van de dienstverlening van overheden, diensten en voorzieningen.

Onze Klachtenlijn bemiddelt, geeft helder advies en streeft ernaar de klachten om te buigen naar een oplossing in het belang van de minderjarige.

1.1.

De Klachtenlijn in cijfers

Hoeveel meldingen komen er binnen?

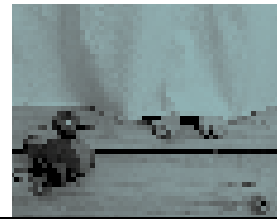
Vragen en klachten die kaderen in de ombudsfunctie

Informatie	494
Klachten	454
Signaal	14
Standpunt/visie	7
Totaal	969

Meldingen die buiten de eigenlijke werking van de Klachtenlijn vallen

Schoolopdrachten	78
Geen kinderrechtentema	27

1. Ombudsnormen: deze normen werden vastgelegd in de samenwerkingsverbanden POOL (Permanent Overleg Ombudslieden) en ENOC (European Network of Ombudspersons for Children).

Vragen en klachten per werkjaar

Werkjaar	2001 2002	2002 2003	2003 2004	2004 2005	2005 2006	2006 2007	2007 2008	2008 2009	2009 2010	2010 2011	2011 2012	2012 2013
Vragen en klachten	757	933	769	796	992	1.188	1.198	1.070	966	1.077	1.035	969

Wie doet een beroep op de Klachtenlijn?

Meldingen volgens de hoedanigheid van de melder

Privépersonen	Minderjarige	188
	Ouder	429
	Familie	93
	Student	7
	Onbekend	32
Professionelen	Andere	48
	Hulpverlener	96
	Onderwijspersoneel	12
	Jurist	3
	Ombudsman	7
Overheden	Middenveld	8
	Andere	30
	Federaal	3
	Vlaams	8
Totaal	OCMW	1
	Gemeentelijk	4
	Totaal	969

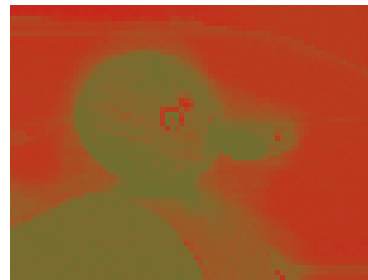
Minderjarige melders volgens leeftijd

	Aantal
9 jaar	4
10 jaar	5
11 jaar	9
12 jaar	13
13 jaar	21
14 jaar	24
15 jaar	21
16 jaar	17
17 jaar	28
18 jaar	6
Onbekend	40
Totaal	188

Hoe nemen melders contact op?

Telefoon	412
Website	245
E-mail	229
Brief	77
Bezoek	6
Totaal	969

Waarover gaan de meldingen?

			Totaal
Gezin			359
	Echtscheiding	222	
	Opvoeding	122	
	Afstamming	15	
Onderwijs			244
Hulp aan minderjarigen			197
	Eerstelijns- en basisvoorzieningen	21	
	Zorg voor personen met een handicap	11	
	Gezondheidszorg	15	
	Bijzondere jeugdzorg	150	
Vluchtelingen			67
Vrije tijd			18
Justitie: daders en slachtoffers			29
Media			15
Vrienden, relaties en seksualiteit			8
Huisvesting			4
Andere			28
	Totaal		969

Hoe worden vragen en klachten behandeld?

Informatie/advies	265
Advies en doorverwijzing	271
Doorverwijzing	159
Onderzoek/bemiddeling	122
Nog in behandeling	109
Standpunt/visie	4
Geen afhandeling mogelijk	39
Totaal	969

1.2. Klachtenlijn: vernieuwen en bekendmaken

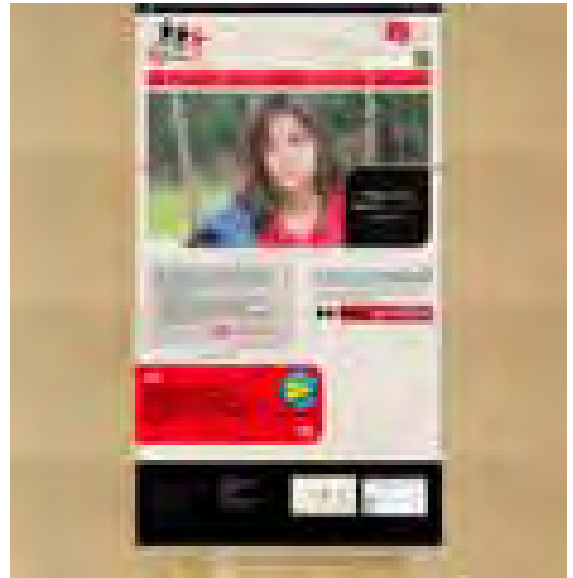
Op 20 november 2012 gaf het Kinderrechtencommissariaat zijn Kinderombudsdienst een nieuw gezicht. Zo ontstond de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat. Met het oog op betere dienstverlening voor kinderen en jongeren, breidden we onder andere onze communicatiekanalen uit en lanceerden we een nieuwe website op maat van kinderen en jongeren.

Gratis nummer en buiten schooluren

De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat bood melders voor het eerst een gratis telefoonnummer aan. Ook kwam er telefoonpermanentie op dinsdagavond. Daarmee maken we onze telefonische dienstverlening voor kinderen en jongeren aantrekkelijker en toegankelijker. Want tijdens de kantooruren zijn kinderen en jongeren op school, behalve woensdagnamiddag. Ook dat telefonische contacten betalend waren, verhoogde de drempel voor kinderen en jongeren om de Klachtenlijn te bellen.

Website Klachtenlijn kinderrechten.be

Op 20 november 2012 lanceerde het Kinderrechtencommissariaat twee nieuwe websites. Naast de website van het Kinderrechtencommissariaat gericht naar beleid, middenveld en breed publiek is er de website van de Klachtenlijn voor kinderen, jongeren en tussenpersonen. Getuigenissen van kinderen en jongeren zoals Femke, Jana, Lukas, Seppe, Samir en Amber illustreren kinderrechtenproblemen waarvoor je terecht kunt bij de Klachtenlijn. Een kort filmpje legt uit wat de Klachtenlijn doet. Via een klachtenformulier neem je online meteen contact op.

Op 20 november 2012 ging de nieuwe website www.kinderrechten.be online.

Van 1 september 2012 tot en met 19 november 2012 was er een website voor de verschillende doelgroepen. In die periode bezochten 22.219 mensen de website. Ze bleven er gemiddeld 4,25 minuten.

Van 20 november 2012 tot en met 31 augustus 2013 werd de website kinderrechten.be 31.084 keer bezocht. Dat leverde 105.020 pageviews op. Gemiddeld blijven mensen 2,48 minuten op de website.

Maand	Aantal bezoeken	Maand	Aantal bezoeken
September 2012 (één website)	5.207	Maart 2013	3.673
Oktober 2012 (één website)	9.402	April 2013	3.251
1-20 november 2012 (één website)	7.610	Mei 2013	3.710
20-30 november 2012	4.087	Juni 2013	2.189
December 2012	3.609	Juli 2013	1.006
Januari 2013	4.841	Augustus 2013	1.280
Februari 2013	3.438		

Op de website van de Klachtenlijn staat beknopte informatie over kinderrechten onder 'Vragen en antwoorden' of in de digitale kinderrechtenbrochures K30 en Wblft?! Het is wel de bedoeling dat kinderen en jongeren op zoek naar kinderrechteninformatie gaandeweg aankloppen bij de Kinderrechtswinkel.

Op de meeste pagina's van de website staat een 'doorverwijsblokje':

- 'Luisterend oor' verwijst door naar Awel.
- 'Raad of hulp' verwijst door naar het JAC (vanaf 12 jaar).
- 'Info over je rechten' verwijst door naar de Kinderrechtswinkel.
- 'Klacht over je rechten' verwijst naar de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat.

Een paar keer per jaar wisselen de partners, waaronder de Klachtenlijn, onderling informatie en expertise uit. We werken ook maximaal samen. Een concreet voorbeeld is de nieuwe kinderrechtenbrochure waaraan de Kinderrechtswinkel en het Kinderrechtencommissariaat samen werkten, die verschijnt in oktober 2013.

Adverteren en op evenementen staan

Advertenties

Het Kinderrechtencommissariaat maakt zijn Klachtenlijn met nieuwe website en het gratis 0800 nummer klassiek bekend via advertenties in Yeti en Maks, de onderwijsbladen van Klasse voor kinderen en jongeren. Dit jaar adverteerden we ook in het tienermagazine Joepie. Net als op de website van de Klachtenlijn vertellen Femke, Jana, Lukas, Seppe, Samir, Amber en anderen in die advertenties waarvoor je terechtkunt bij de Klachtenlijn.

In Klasse voor Leraren en in de catalogus van Jeugd & Vrede getuigen Juf Leen en Meester Bart. Zij richten zich tot andere leerkrachten en jeugdwerkers.

De contactgegevens van de Klachtenlijn komen opnieuw in de schoolagenda's van Licap (137.500 exemplaren) en op de Jaarplanner voor de leerlingraden van de Scholierenkoepel (1.100 exemplaren).

Dat is toch helemaal niet eerlijk?

“t was altijd ruzie op de speelplaats. Die pesters lieten mij niet met rust. En dan werd ik kwaad, ja.”

“Omdat ik begon te vechten moest ik alle speeltijden binnen blijven. Dat is toch niet eerlijk? Mijn mama ging praten met de directeur en de zwaaijlerkracht, maar die zeiden dat ik verkeerd oerageerd had. Dan heeft mama de Klachtenlijn gebeld. Nu wordt er iets gedaan aan al dat pesten en mag ik opnieuw buiten spelen.”

Heb je ook het gevoel dat je niet correct wordt behandeld? Zocht je overal hulp, maar wil of kan niemand iets doen? **Klop dan aan bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat.** Of het nu gaat om een probleem op school, in de sportclub, op een officiële dienst?

Zit je vast? Contacteer dan de Klachtenlijn
www.kinderrechten.be
klachtenlijn@kinderrechten.be
 0800 20 808

Klachtenlijn
 KLINDEKRECHTEN

Advertentie Yeti, februari 2013

Heb je ook het gevoel dat je niet correct wordt behandeld? Zocht je overal hulp, maar wil of kan niemand iets doen?

Zit je vast? Contacteer dan de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat
www.kinderrechten.be klachtenlijn@kinderrechten.be 0800 20 808

Advertentie in Licap schoolagenda, september 2013

Dat mogen ze Femke toch niet afpakken?

“Als Femke goed oefent, zal het zo ook wel lukken, zo die leerkracht. Ook naar de 'Femke' vader heeft ze niet bijstaan. Die konden ook niks doen. Toen heb ik Femke het nummer van de Klachtenlijn gebeld. Het Kinderrechtencommissariaat gaf me de 'redelijke aanpassingen' naar Femke recht op hand. Na veel praten is het in orde gekomen.”

Jij komt veel in contact met kinderen en jongeren. Zie je dat kan of wil niemand iets doen? Zochten ze hulp maar of het nu gaat om een situatie op school, in de sportclub, of in de hulpverlening, op straat of in de jeugdbeweging, van een kind je zorgen heeft, respecteren? Geef onze contactgegevens door en wij helpen hen verder.

Zit je vast? Contacteer dan de Klachtenlijn
www.kinderrechten.be
klachtenlijn@kinderrechten.be
 0800 20 808

Klachtenlijn
 KLINDEKRECHTEN

Advertentie Klasse voor Leerkrachten, december 2012

Ze kunnen mij toch niet dwingen?

“Ik heb ADHD, ze vinden mij te druk en te wild. Nu mag ik niet meer op de speelplaats. Ze willen zeker dat ik Rilatine pak. Maar dat wil ik helemaal niet.”

“Al meer dan vier weken moet ik binnen blijven. Mijn vader sprak met de gedragscontract onderzeker, maar mag dat ik 'specifieke medische hulp' zoek. Daarvoor bedoelen ze pillen, maar dat wil ik niet. Ik word daar toom van. Zijn moeder heeft de Klachtenlijn gebeld. Zij onderzoeken en bespreken het nu met de directeur, het CLB, mijn ouders. Ook ik mag mijn gedachte zeggen. Ik hoop dat er een oplossing komt.”

Heb je ook het gevoel dat je niet correct wordt behandeld? Zocht je overal hulp, maar wil of kan niemand iets doen? **Klop dan aan bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat.** Of het nu gaat om een situatie op school, in de sportclub, in of een officiële dienst?

Zit je vast? Contacteer dan de Klachtenlijn
www.kinderrechten.be
klachtenlijn@kinderrechten.be
 0800 20 808

Klachtenlijn
 KLINDEKRECHTEN

Advertentie Maks, oktober 2013

Dat mogen ze Jef toch niet aandoen?

“Jef is soms brutaal. Maar zijn mond dichtplakken, hem 's nachts buiten zetten, dat gaat toch veel te ver?”

“Dit was een verhaal dat me heel veel meespeelde. Het was een jongen van 12 jaar die werd aangehouden door de politie. Hij werd aangehouden omdat hij een mes had. Hij werd aangehouden omdat hij een mes had. Hij werd aangehouden omdat hij een mes had.”

Jij komt veel in contact met kinderen en jongeren. Zie je dat kan of wil niemand iets doen? Zochten ze hulp maar of het nu gaat om een situatie op school, in de sportclub, of in de hulpverlening, op straat of in de jeugdbeweging, van een kind je zorgen heeft, respecteren? Geef onze contactgegevens door en wij helpen hen verder.

Zit je vast? Contacteer dan de Klachtenlijn
www.kinderrechten.be
klachtenlijn@kinderrechten.be
 0800 20 808

Klachtenlijn
 KLINDEKRECHTEN

Advertentie Jeugd en Vrede, augustus 2013

Kinderrechtendag

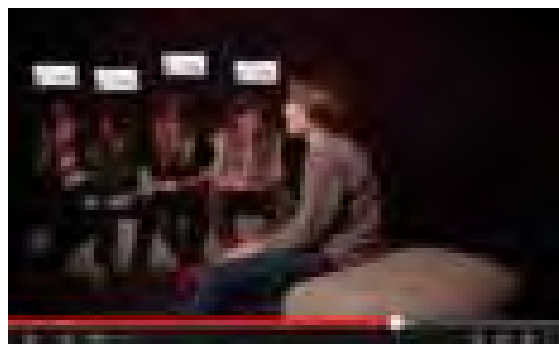
20 november 2012 werd dit jaar gevierd met de lancering van twee nieuwe websites. We maakten een promotiefilmpje voor de Klachtenlijn met de stemmen van Alphonse en Babette. Karrewiet filmde de 'making of'. Alphonse en Babette legden de kijkers van Karrewiet en Ketnet.be haarfijn uit waar de Klachtenlijn voor staat.

Promotiefilmpje Klachtenlijn Kinderrechtencommissariaat 20 november 2012

Werelddag voor veilig internetgebruik

Child Focus en zijn partners informeerden op 5 februari duizenden kinderen en jongeren over veilig omgaan met internet en sociale media. Ook kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen deed mee. Hij riep de hulp in van enthousiaste jongeren van het Gentse kinder- en jeugdtheater Kopergieterij. Samen namen we een filmpje op voor de Safer Internet Days in Kinopolis. Ruim 3.000 jongeren bekeken de ludieke filmpjes in verschillende bioscopen en hoorden van de kinderrechtencommissaris dat internet niet levensgevaarlijk is. Maar soms loopt het mis. Daarom wou het Kinderrechtencommissariaat jongeren informeren over de Klachtenlijn. Regelmatig krijgen we klachten over een aanhoudend pestprobleem via internet of over een vals Facebookprofiel dat maar niet verwijderd raakt, en over kranten en tijdschriften die Facebookfoto's gebruiken zonder toestemming.

Jongeren van het Gentse kinder- en jeugdtheater Kopergieterij maken een filmpje voor de Safer Internet Days

Play 31: Speelpolitie op Speeldag in Mechelen

Op zondag 19 mei 2013 was Mechelen een groot speelparadijs. Ook kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen was van de partij. Hij mobiliseerde als 'Speelcommissaris' honderden kinderen om op zoek te gaan naar de vier speelbandieten die helemaal niet houden van spelen en spelende kinderen.

Uitgangspunt was de actie Play 31: samen met 13 andere kinderrechten- en jeugdorganisaties vraagt het Kinderrechtencommissariaat 31 minuten meer speeltijd thuis, op school en in de buurt. Want kinderen hebben recht op spel, zegt artikel 31 van het kinderrechtenverdrag, met tekst en uitleg in de 'Algemene Commentaar' van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind in Genève gepubliceerd op 17 april 2013.

En dat wilden we gezegd hebben op de Speeldag in Mechelen. Wie akkoord gaat, kan de charters ondertekenen op GoeGespeeld.be.

KRAS slotzitting

Na een jaar discussiëren en reflecteren in kleine groepjes waren de 600 jongeren van het KRAS-project van Jeugddienst Globelink klaar voor het grotere werk. Op 3 mei 2013 zakten ze af naar het federale en Vlaamse Parlement om met politici en experts, onder wie de kinderrechtencommissaris, te debatteren over kinderrechten. In de zonnige middagpauze in het Warandepark konden de jongeren naast een hapje en een drankje ook wat informatie meepikken op de infomarkt. Daar was de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat ook van de partij.

19 mei Speeldag Mechelen

2. Van signaal naar beleidsadvies

2.1. Adviserend werk

Verschillende individuele klachten en meldingen van knelpunten in de toepassing van kinderrechten hebben een signaalfunctie. Wijst een individuele klacht op onduidelijke, inconsequente, discriminerende of ontbrekende regelgeving? Of op regels of praktijken die in strijd zijn met het kinderrechtenverdrag? Dan signaleren we dat bij de bevoegde overheid. Dat lost het probleem van de minderjarige niet meteen op. Maar het kan voorkomen dat de problemen zich blijven voordoen.

Het Kinderrechtencommissariaat vertaalt de structurele problemen in dossiers, adviezen, standpunten en knelpuntnota's voor het Vlaams Parlement. Het onderzoekt diepgaand sommige kinderrechten thema's en de onderliggende problemen om het Vlaams Parlement te informeren en te adviseren. Het wijst ook op de mogelijke vertaling ervan in Vlaamse regelgeving. Het toetst beleidsinitiatieven zoals ontwerpen en voorstellen van decreet aan het kinderrechtenverdrag.

Op eigen initiatief of op vraag van het Vlaams Parlement formuleert het Kinderrechtencommissariaat adviezen. Het laatste jaar hoorden de commissies van het Vlaams Parlement de kinderrechtencommissaris over kinderrechten thema's zoals integrale jeugdhulp, de Gemeentelijke Administratieve Sancties en de problemen met de internaten voor het buitengewoon onderwijs van het GO! Het Vlaams Parlement hoorde de kinderrechtencommissaris ook over de knelpunten en beleidsaanbevelingen in ons jaarverslag 2011-2012. Daarnaast nodigden de verenigde senaatscommissies voor Justitie en Sociale Aangelegenheden ons uit om een advies te geven en te presenteren bij de wetsvoorstellen over discreet bevallen en euthanasie voor minderjarigen.

Het Kinderrechtencommissariaat bracht schriftelijk advies uit over verschillende onderwerpen die te maken hebben met kinderrechten:

■ Vlaams Jeugdbeleidsplan en Vlaams Actieplan Kinderrechten

Advies Tussentijds verslag 2011-2012 mist perspectief (2012-2013/10)

■ Kinderopvang

Advies Kwaliteitsvolle kinderopvang verlangt meer dan één paar sterke schouders (2012-2013/9)

■ Huisonderwijs

Advies Huisonderwijs vanuit kinderrechten (2012-2013/8)

■ Integrale jeugdhulp

Advies Strookt ontwerpdecreet integrale jeugdhulp met rechten minderjarigen? (2012-2013/7)

■ Geweld en de schoolomgeving

Advies Geweld en de schoolomgeving (2012-2013/6)

■ Gemeentelijke Administratieve Sancties

Advies Gemeentelijke Administratieve Sancties voor minderjarigen? (2012-2013/5)

■ Discreet bevallen

Advies Discreet bevallen met informatiewaARBorgen voor het kind? (2012-2013/4)

■ Euthanasie

Advies Euthanasie en levensbeëindiging van minderjarigen (2012-2013/3)

■ Jaarverslag 2011-2012

Advies Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2011-2012. Rechten werken. (2012-2013/2)

■ Internaten buitengewoon onderwijs GO!

Knelpuntnota Kinderen van de rekening. Knelpunten in de opvangcentra van het GO! (2012-2013/1)

▶ Adviezen zijn na te lezen op www.kinderrechtencommissariaat.be.

Het Kinderrechtencommissariaat organiseerde drie 'signaleermomenten' om knelpunten uit het jaarverslag 2011-2012 diepgaander te bespreken en er maximaal gehoor aan te geven. En om de dialoog aan te gaan met belangrijke spelers die voor kinderen mee het verschil kunnen maken.

■ Op 27 februari 2013 nodigden we de ombudsdiensten van de centrumsteden uit.

■ De aanspreekpunten kinderrechten waren te gast op 18 februari 2013.

■ De schepenen van Jeugd, van Onderwijs en de OCMW-voorzitters ontvingen we op 6 maart 2013. We informeerden ze en reikten kapstokken aan om beleidsprioriteiten uit te tekenen waarin kinderen en jongeren een centrale plek krijgen. Een meerjarenplanning met oog voor de jongste burgers, wie kan daar tegen zijn?

Allemaal waren het interessante en verrijkende ontmoetingen die we op termijn graag herhalen.

2.2. Kinderrechtenperspectief uitdragen

Als Kinderrechtencommissariaat willen we het beleid en het middenveld zo goed mogelijk informeren. Daarom signaleren en ontsluiten we onze adviezen en knelpunten rond kinderrechten in Vlaanderen via Twitter, onze website, nieuwsbrief en blog. En geven we lezingen en schrijven we opiniestukken, persberichten en artikels in tijdschriften en bijdragen aan boeken.

Op 20 november 2012 ging de nieuwe website www.kinderrechtencommissariaat.be online.

Website kinderrechtencommissariaat.be

Op 20 november 2012 lanceerden we twee nieuwe websites. Dat kadert in de herprofilering van onze dienstverlening om onze verschillende doelgroepen nog beter te bedienen. www.kinderrechten.be is er voor kinderen en jongeren. De focus ligt op de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat.

www.kinderrechtencommissariaat.be is er vooral voor Vlaamse volksvertegenwoordigers, andere beleidsmakers en middenveldorganisaties.

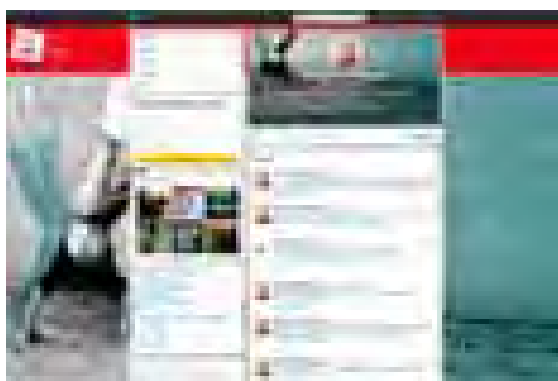
Naast betere toegankelijkheid van informatie en documenten zijn er deze nieuwigheden:

- Blog en Twitter van de kinderrechtencommissaris
- Nieuwsbrief online
- Artikels en lezingen van medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat
- Bestelmogelijkheid online en opvolgbaarheid van publicaties in samenwerking met Vlaanderen.be
- Een afzonderlijke ruimte voor de media met persberichten, opiniestukken en beeldmateriaal
- Mogelijkheden om pagina's te 'sharen' met anderen en in te tekenen op de RSS-feeds.

Van 20 november 2012 tot en met augustus 2013 werd de site www.kinderrechtencommissariaat.be 21.253 keer bezocht. Dat leverde 122.253 pageviews op. Gemiddeld blijven mensen 3,48 minuten op de website.

Maand	Aantal bezoeken
September 2012 (één website)	5.207
Oktober 2012 (één website)	9.402
1-20 november 2012 (één website)	7.610
20-30 november 2012	3.196
December 2012	2.968
Januari 2013	4.924
Februari 2013	4.094
Maart 2013	3.705
April 2013	3.069
Mei 2013	3.847
Juni 2013	2.735
Juli 2013	1.117
Augustus 2013	1.490

Twitter

Sinds 20 november 2012 twittert de kinderrechtencommissaris. Op 31 augustus telden we 289 tweets en 885 volgers

LinkedIn

Netwerken uitbouwen en informatie uitwisselen doen we ook via het profiel van de kinderrechtencommissaris op LinkedIn.

Blog

Sinds 20 november 2012 verschenen er zeven blogs van de kinderrechtencommissaris:

- Stress op de speedboot. *Over stress bij kinderen*
  - Carnavaleske toestanden? *Over overlast en GAS-boetes*
  - Horen, zien en spreken. *Over de Vlaamse week tegen pesten*
  - Zoals een stuk papier. *Over terugkerwoningen en terugkeercoaches*
  - Elke week een ander bed. *Over de kinderen in de opvangcentra van het GO!*
  - Kinderen zijn zoals indianen. *Over de eerste Kunstendag voor kinderen*
  - Er zijn duizenden Amirs, maar we lijken ze nauwelijks te zien. *Over kinderen op de vlucht.*
- Te lezen op www.kinderrechtencommissariaat.be/blog.

Nieuwsbrief

Sinds februari 2013 stuurt het Kinderrechtencommissariaat vijf keer per jaar een nieuwsbrief uit. Vorig werkjaar verstuurd we drie nieuwsbrieven met informatie over de eigen activiteiten, ontwikkelingen rond kinderrechten en initiatieven van partnerorganisaties. Eind augustus zijn er 248 personen ingeschreven. Het gaat om vrijwillige inschrijvingen.

- Onze nieuwsbrief lezen of een abonnement nemen: www.kinderrechtencommissariaat.be/nieuwsbrieven-overzicht.

Artikels in tijdschriften en boeken

Het Kinderrechtencommissariaat laat ook van zich horen in tijdschriften en boeken.

- Over integriteit. Een kinderrechtenperspectief op geweld (op school)
  - In tijdschrift CDR (Christen-Democratische Reflecties), jg. 1, nr. 3, juni 2013
- Decreet Integrale Jeugdhulp. Geslaagd voor de kinderrechtentoets?
  - In Alert, juni 2013, www.alertonline.be
- Kinderrechtenorganisaties zijn geen gewone organisaties
  - In Tijdschrift Jeugd en Kinderrechten (TJK), juni 2013
- En ik die dacht dat dat vanzelf ging
  - Twee korte artikels in het e-magazine QuaJong over recht op spel, van Kind en Samenleving, mei 2013 www.k-s.be/e-zines/
- Asielzoekers in de klas (GO!)
  - In e-zine van het GO!, maart 2013, http://www.g-o.be/Net_eMagazineHome/Pages/eMagazineArtikel.aspx?Id=6098
- Mijn persoonlijk Eureka-moment (...) door Bruno Vanobbergen
  - In 'Goede voornemens voor een kindvriendelijk(er) kunstenbeleid', een bijzondere uitgave van HetPaleis, februari 2013

- Integriteit als sleutel tot het begrijpen van kinderrechten
  - ▶ In 'Toveren met jongeren in woelige tijden', TEJO, LannooCampus, maart 2013
- Are children's rights duty-free?
  - ▶ In 'Safe Spaces'. Roux, Cornelia (ed.), Human Rights Education in Diverse Contexts. Volume 5, 2012
- Een reus op lemen voeten: GAS voor minderjarigen
  - ▶ In 'Jeugdwerk en sociale uitsluiting. Handvatten voor emanciperend jeugdbeleid'. Filip Coussée en Lieve Bradt (red.), Uit De Marge, Acco, 2012
- Decreet Rechtspositie van leerlingen: geen stok achter de deur. Bedenkingen bij het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat.
  - ▶ In Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid (TORB), 2012-2013, nr. 5, p. 371
- Aandacht voor integriteit op school: prendre le risque de se mettre en 'je'
  - ▶ In Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid (TORB) 2012-13, nr. 1, p. 9-12
- Met vallen en opstaan. Recht doen aan het struikelende kind
  - ▶ In het boek 'Empowerment van de context. Een net van steun en stimulatie voor kwetsbare en gekwetste kinderen', K. De Corte, S. Bal en I. Antrop, E. Van den haute (red.), Garant Uitgevers (Maklu), maart 2013

Opiniestukken en persberichten

Het Kinderrechtencommissariaat schreef het voorbije jaar vier opiniestukken.

■ Een stem en gezicht voor kinderen op de vlucht, De Morgen, 20 juni 2013

Op Wereldvluchtelingendag vroegen kinderen en jongeren die zonder papieren in ons land verblijven de aandacht. Ze verenigden zich in het 'Kids Parlement'. Dat kreeg in Vlaanderen een gezicht met de 12-jarige Amir. Zijn frustratie: hij heeft nergens een stem. Tolk spelen voor zijn ouders, dat kon. Dat moest zelfs. Maar zelf zijn verhaal brengen? Nee, dat was en is volgens de procedures niet mogelijk. Het zou ook anders kunnen. We zouden de situatie van kinderen zoals Amir als uitgangspunt kunnen nemen. Kijken wat voor hen het beste is, gegeven de omstandigheden.

Vandaag staan we voor de verhalen en de levens van duizenden kinderen in ons land. Kinderen die vooral als vreemdeling bekeken en benaderd worden en veel te weinig als kinderen in een ongewone, en vaak moeilijke situatie. Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om kinderen en hun belang voorop te stellen. Geef ze een stem en een gezicht.

■ Er is een taal voor het lichaam nodig, De Standaard, 18 juni 2013

Het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling in Antwerpen wil meer aandacht voor seksuele opvoeding op school, het liefst vanaf de kleuterleeftijd. Die oproep is terecht. Seksueel misbruik en geweld indijken is één zaak. Daarnaast is het belangrijk dat kinderen al op jonge leeftijd een taal ontwikkelen voor hun lichaam en hun seksualiteit. Die taal helpt kinderen zichzelf af te lijnen. Zo leren ze grenzen te stellen én omgaan met hun eigen grenzen, die van anderen en met maatschappelijke normen en waarden.

■ Ethisch verantwoord ondernemen voor de farmaceutische industrie, De Morgen, 6 mei 2013

'Kinderen zijn de speelbal van de medische zorgdictatuur.' Dat stelt de kinderrechtencommissaris in zijn opiniestuk. 'Als kinderrechtencommissaris kom ik in contact met kinderen met een ernstige en soms zelfs levensbedreigende ziekte. Die kinderen en hun ouders worstelen vaak met fundamentele vragen. Over hun ziekte, en over zo veel meer. Steun en houvast zoeken ze in wat een toekomstperspectief biedt. Gewoon naar school mogen gaan bijvoorbeeld. Dat een geneesmiddelenproducent een kind van zeven jaar en zijn ouders op zo'n kwetsbaar moment in hun leven gebruikt voor eigen gewin is ronduit onbegrijpelijk en ethisch onverantwoord. Maakt farmacie ons werkelijk gezonder?'

■ Omringd door zorg, toch niet veilig, De Standaard, 3 mei 2013

De Standaard zette (seksueel) misbruik en geweld in katholieke instellingen tussen de jaren vijftig en zeventig opnieuw op de maatschappelijke en dus ook op de politieke agenda. Dat is meer dan terecht. Het aanvoelen is dat de verschillende betrokken overheden nog niet genoeg verantwoording aflegden tegenover de vele signalen die we de voorbije jaren kregen rond geweld en misbruik in instellingen.

Peter Adriaenssens bevestigt dat aanvoelen. Hij vraagt naar Nederlands voorbeeld een grondig Vlaams onderzoek. Minister Jo Vandeurzen en directeur-generaal van het katholiek onderwijs Mieke Van Hecke treden hem bij. Die eensgezindheid is positief en leidt hopelijk eindelijk tot een volwaardig onderzoek. Daarvoor moeten er wel belangrijke voorwaarden vervuld zijn.

Het Kinderrechtencommissariaat stuurde het voorbije jaar vier persberichten uit.

■ **Ouders bestraffen die bedelen met kinderen, is niet wat Kinderrechtencomité vraagt, 19 juni 2013**

Dit persbericht kwam er op initiatief van Unicef-België en verstuurdten we samen met andere kinderrechtenactoren. Omdat de voorzitter van het Comité voor de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties bevestigde dat het Comité niet oproept om bedelarij te bestraffen. Het Comité beklemtoont dat ouders niet opgesloten moeten worden omdat ze bedelen met hun kinderen. Het onderstreept dat het principe van 'het belang van het kind' voorop moet staan in alle wetgeving of alle individuele beslissingen die kinderen aanbelangen. Ook haalt het aan dat ieder kind het recht heeft bij zijn ouders te zijn en op te groeien in een gezin en in een sociale omgeving die aangepast zijn aan zijn ontwikkeling. Beslissingen die kinderen aanbelangen, moeten altijd rekening houden met het belang van de betrokken kinderen.

■ **31 minuten meer speeltijd per dag op school, thuis en in de buurt, 16 mei 2013**

Kinderen hebben recht op spel. Dat is bitter ernst, zegt artikel 31 van het kinderrechtenverdrag. Daarom pleiten veertien kinderrechten- en jeugdactoren samen voor 31 minuten meer speeltijd per dag. Want de vrije tijd staat onder druk en mag geen verplichte tijd zijn met strakke schema's. Kinderen hebben tijd nodig om zich te ontwikkelen en goed te voelen en spel speelt daarin een cruciale rol. Drie charters maken de oproep concreet voor de school, thuis en de gemeente.

■ **Safer Internet Day 'Connect with respect', 5 februari 2013**

De kinderrechtencommissaris wil geen moraliseringsoffensief. Wel wil hij alert maken, informeren en creativiteit stimuleren. De Safer Internet Day is aan zijn tiende editie toe. Naar goede gewoonte organiseert Child Focus de dag in België. Child Focus informeert en sensibiliseert jongeren rond hun rechten en verantwoordelijkheden online. Als onlinerechten niet gerespecteerd worden, komt de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat in beeld. Daarom toonden alle bioscopen van de groep Kinopolis op 5 februari filmpjes over de Klachtenlijn. Serieuze woorden van de kinderrechtencommissaris en ludieke filmpjes van jongeren. Want lachen mag. Internet blijft tenslotte een ongelooflijke inspiratiebron waarop jongeren heel creatief zijn.

■ **Kinderrechtencommissaris stelt jaarverslag voor en lanceert Klachtenlijn, 20 november 2012**

Op 20 november (internationale kinderrechtendag) formuleerde de kinderrechtencommissaris in het Vlaams Parlement de belangrijkste knelpunten voor kinderrechten in Vlaanderen. Het voorbije werkjaar waren er meer dan duizend meldingen: gezin piekt (462), onderwijs volgt (199) en hulp (162) staat op de derde plaats. Ook vluchtelingenkinderen kloppen vaker aan op zoek naar 'recht'. Recht dat werkt. De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat start met de gloednieuwe kinderrechten.be en het gratis nummer 0800 20 808. De kinderrechtencommissaris hoopt zo kinderen en jongeren nog beter te bereiken.

- ▶ Alle persberichten en opiniestukken kunt u lezen op www.kinderrechtencommissariaat.be/persberichten-en-opiniestukken.

Achteraan in het jaarverslag staat een overzicht van onze aanwezigheid in de media.

3. Externe samenwerking en netwerking

3.1. Samenwerking met kinderrechtenactoren en experts uit de praktijk

Het Kinderrechtencommissariaat werkt samen met verschillende actoren. In die samenwerking staan expertise-uitwisseling, inhoudelijke verdieping en netwerking centraal. Hieronder volgt maar een greep uit de vele samenwerkingsverbanden.

Er zijn regelmatig contacten met de Kinderrechtencoalitie en haar leden. We werkten nauw samen met de Kinderrechtswinkel voor de nieuwe kinderrechtenbrochure. Met de Gezinsbond, Child Focus en Broodje Brussel organiseerden we samen een sessie rond cyberpesten.

Met 14 kinderrechten- en jeugdactoren werkten we samen rond het recht op spel. De aanleiding was de nieuwe 'General Comment' van het VN-Kinderrechtencomité.

Samen met de Vereniging voor de Verenigde Naties en het Kenniscentrum Kinderrechten organiseerden we een studienamiddag over het belang van monitoring van kinderrechten. Met Vormen, de Gezinsbond en het Kenniscentrum Kinderrechten (Keki) werken we samen rond jongeren en media. Met Child Focus en de Kinopolisbioscopen werken we samen rond Safer Internet Day.

Ook met de Franstalige collega's van de Délégué Général aux droits de l'enfant en CODE werken we samen rond specifieke thema's zoals bedelarij en vluchtelingen. De Délégué Général aux droits de l'enfant is een belangrijke partner als we advies formuleren op federaal niveau.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft nauwe banden met de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind. Dit jaar werkten we vooral samen rond het nieuwe klachtenprotocol bij het kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties.

Rond specifieke thema's of problemen van jongeren werken we gericht samen met actoren of organiseren we een rondetafel om expertise te delen of beleidssuggesties af te toetsen in de praktijk. Zo organiseerden we dit jaar met verschillende professoren onderwijsrecht een rondetafel over 'taal en onderwijs'.

3.2. Samenwerking met universiteiten en hogescholen

Het voorbije jaar versterkten twee studenten het Kinderrechtencommissariaat door er stage te lopen. Margot Vandevoorde (VUB, master Archivistiek) ontwierp samen met Hilde Van Ongevalle van de Parlementaire Infotheek van het Vlaams Parlement een methodiek om de bestanden van het Kinderrechtencommissariaat te archiveren.

Daphne Vanleene (Hogeschool Gent, derde jaar bachelor Bestuurskunde en Publiek Management) was in haar stage verantwoordelijk voor de organisatie, coördinatie en medeuitvoering van de actie rond de nieuwe General Comment over recht op spel.

Fien Vanhees, juriste, werkte als vrijwillig stagiair mee aan een nota over de rechtspositie van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen uit de Europese Economische Ruimte.

3.3. Actief in stuurgroepen en projecten

Het Kinderrechtencommissariaat heeft systematisch contacten met verschillende actoren, in werk- en stuurgroepen en op verschillende fora.

Het Kinderrechtencommissariaat werkt actief mee aan	Georganiseerd door
Adviesraad Kenniscentrum Kinderrechten	Kenniscentrum Kinderrechten (Keki)
Begeleidingscomité De school: een aantrekkelijke plek voor leren en werken in 2030?	Vlaamse overheid, Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) en Koning Boudewijn Stichting
Commissie Diversiteit en Gelijke Onderwijskansen	Vlaamse Onderwijsraad (Vlor)
Commissie Jeugdinformatie	De Ambrassade
EU Children's Rights Forum	European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)
European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)	European Network of Ombudspersons for Children (ENOC)
Expertengroep aanpak grensoverschrijdend gedrag in onderwijs- en jeugdinstanties	Vlaams minister van Welzijn Jo Vandeurzen
Fonds Filson Steers Mariman, Jury Prijs voor de Opvoeding	Koning Boudewijn Stichting
Gebruikerscommissie Procrustes	SBO-onderzoeksproject: Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs (KU Leuven), Cultural Diversity: Opportunities & Socialisation (UGent), Departement Educatiewetenschappen (VUB)
Gebruikersgroep 'Security and Privacy in Social Networks' (SPION)	IWT-SBO-onderzoeksproject SPION: Studies on Media, Information and Telecommunication (SMIT, VUB), Vakgroep Onderwijskunde (OWK, UGent), Heinz College (Carnegie Mellon University), Interdisciplinary Centre for Law & ICT (ICRI, KU Leuven), Declaratieve Talen en Artificiële Intelligentie (DTAI, KU Leuven), Computer Security and Industrial Cryptography (COSIC, KU Leuven), DistriNet (KU Leuven)
Klankbordgroep Meerjarenplan Vlaamse Scholierenkoepel	Vlaamse Scholierenkoepel (VSK)
Network for Children's Rights	Hope for Children UNCRC Policy Center
Netwerkgroep Jeugd- en Kinderrechten	Vlaamse Jeugdraad
Netwerkgroep Onderzoek kinderen en jongeren in Vlaanderen	Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, afdeling Jeugd
Netwerk Onderwijs en Discriminatie	Meldpunt discriminatie Antwerpen
Permanent Overleg Ombudsliden	POOL
Platform Kinderen op de Vlucht	Service Droit des Jeunes
Project Kind- en jongerenvriendelijk meldpunt 1712	Kind & Samenleving
Reflectiegroep bij het project vroeghulp bij scheiding	Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
Reflectiegroep JOP-Jeugdmonitor	JeugdOnderzoekersPlatform (JOP)
Reflectiegroep Kinderrechten en Jeugd	Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, afdeling Jeugd
Stakeholdergroep 'Naar een bottom-upaanpak van (cyber) pesten'	IWT-SBO onderzoeksproject EMSOC - Centrum voor User Experience Onderzoek (CUO, iMinds), KU Leuven
Stuurgroep De Kracht van je Stem	De Kracht van je Stem (Vlaams Parlement)
Stuurgroep Geweld op school	ICOR
Stuurgroep Implementatie decreet rechtspositie minderjarige in de jeugdhulp	Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, afdeling Beleidsontwikkeling Integrale Jeugdhulp
Stuurgroep jonge mantelzorgers	Kind & Samenleving

Stuurgroep voetbalvaders	Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen
Stuurgroep WDYT kinderen en armoede	Unicef-België
Think Tank Enfermement des jeunes	Service Droit des Jeunes
Werkgroep begeleiding van ouders, adoptabiliteit, subsidiariteit, toewijzing binnen consultatieronde binnenlandse adoptie	Kind en Gezin
Werkgroep Jeugdsanctierecht	Vzw Jongerenbegeleiding-Informant
Werkgroep gemeentelijke administratieve sancties	De Ambrassade
Werkgroep geweld: ontwikkeling ondersteuningstool jeugdsector en beleidsadvies	De Ambrassade
Werkgroep Kinderrechtenmonitor	Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, afdeling Jeugd
Werkgroep 'Naar een kindvriendelijke implementatie van het klachtenprotocol'	Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind

3.4. Debatten, lezingen en studiedagen

Het Kinderrechtencommissariaat gaat in debat, geeft lezingen en werkt mee aan studiedagen, congressen en evenementen. Daardoor proberen we een brede waaier van sectoren te bereiken: jeugddiensten, jeugdwerk, scholen, lerarenopleiding, sociaal-cultureel werk voor volwassenen, en ouders en beleidsmakers. Allemaal dragen ze verantwoordelijkheid in het leven van kinderen.

De kinderrechtencommissaris en zijn medewerkers gaven het voorbije werkjaar deze lezingen:

- Voorstelling memorandum, Kinderrechtencoalitie, Brugge, 6 september 2012
- Voordracht 'Kinderrechten uit de kinderschoenen', Kiwanis Aalter Baekeland, Vosselare, 12 september 2012
- Lezing 'Reflectie op samenwerken door de bril van kinderrechten', Handelingsgericht Samenwerken met ouders, Ontmoetingsdag, Universiteit Antwerpen, Antwerpen, 13 september 2012
- Lezing Academische zitting '100 jaar Kinderkasteeltje', 't Kinderkasteeltje, Nazareth, 20 september 2012
- Panelgesprek, Congres 'Het CLB van de toekomst', GO! Centra voor Leerlingenbegeleiding, Brussel, 21 september 2012
- Lezing 'Recht doen aan kinderen met een label', Vormingsdagen, COC West Vlaanderen, Blankenberge, 9 oktober 2012

- Workshop 'Omgaan met 'drukke kinderen'. Wat zeggen de 'drukke' kinderen er zelf over?', Internationale conferentie DISTINC-project: Gedifferentieerde klaspraktijken voor leerkrachten basisonderwijs, Universiteit Antwerpen, 12 oktober 2012
- Lezing 'Recht doen aan kinderen met een label', Vormingsdagen, COC Limburg, Genk, 16 oktober 2012
- Panelgesprek 'Opvoeden in een prestatie maatschappij', 15 jaar De Keerkring, De Keerkring, Sint-Niklaas, 19 oktober 2012
- Workshop 'Geweld, gemeten & geteld', Trefdag Geweld en misbruik, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk Antwerpen, 23 oktober 2012
- Lezing 'Van verdragende muren naar verdragende muren', Symposium & boekvoorstelling 'Dragende muren', Hogeschool Gent, Gent, 25 oktober 2012
- Workshop, 'Hoe constructief omgaan met gelabelde leerlingen een duwtje kan zijn naar gedifferentieerd onderwijs', GO! Onderwijs en Universiteit Hasselt, Hasselt, 30 oktober 2012
- Vorming 'Recht doen aan kinderen met een label', Vormingsdagen, COC Oost-Vlaanderen, Oudenaarde, 6 november 2012
- Lezing 'Beeldige jongeren: over jongeren en beeldvorming', Jongerenmediadag, Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, Brussel, 7 november 2012
- Lezing 'Recht doen aan kinderen met een label', Symposium 'ADHD, stand van zaken', ZitStil, Berchem, 9 november 2012
- Slotspeech 'Kinderen zijn zoals indianen', Kunstendag voor Kinderen, MHKA, Antwerpen, 18 november 2012
- Gastcollege 'Kinderrechten: ethiek en deontologie', UGent, 28 november 2012

- Besloten seminarie over leeftijdsonderscheid, Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, Brussel, 29 november 2012
- Lezing 'Voorbij de morele paniek: gezondheidsgedrag van jongeren', Studiedag 'Gezondheidsgedrag van jongeren', De Factorij, Brussel, 30 november 2012
- Lezing 'Kinderrechten als trend?', Voorstelling trendrapport, Idee Kids, Melle, 7 december 2012
- Voorstelling Kinderrechtencommissariaat, Jong Groen, Gent, 14 december 2012
- Opening schoolparlement, Sint-Lutgardischool De Jager, Waregem, 18 december 2012
- Voorstelling Kinderrechtencommissariaat, Hogeschool Gent postgraduaat pediatrie, Gent, 10 januari 2013
- Lezing 'Rechten van kinderen met een label', Netwerk meldpunt discriminatie, Antwerpen, 6 februari 2013
- Voordracht 'Kinderrechten en zingeving: vraagstukken uit het leven van elke dag', Markant regio Gent, Gent, 7 februari 2013
- Lezing 'De integriteit van het kind in de basisschool, Zorgen voor morgen?!', Scholengemeenschap CKS Zorgdag, Antwerpen, 22 februari 2013
- Academische zitting 'Goede voornemens voor een kindvriendelijk stedelijk kunstbeleid', HetPaleis, Antwerpen, 25 februari 2013
- Panelgesprek 'Tijdstap oogst', Pedagogisch Centrum Wagenschoot en Jeugd & School Deinze, Deinze, 5 maart 2013
- Workshop 'Media = wreed wijs!?', Inspraakdag, Vlaamse Scholierenkoepel, Brussel, 8 maart 2013
- Lezing 'We eten ze niet op, hoor, in een normale school', Inclusiedag, Ouders voor Inclusie, Heverlee, 9 maart 2013
- Toelichting 'Het nieuwe decreet Integrale Jeugdhulp: visie van het Kinderrechtencommissariaat', Koninklijk Atheneum, Mortsel, 11 maart 2013
- Lezing 'Rechten van kinderen met een label', Zesde Vlaamse Impulsdag voor basis- en secundair onderwijs, Thomas More Mechelen en Leon Nascholing Onderwijs en Professionalisering, 13 maart 2013
- Conferentie 'Naar een kindvriendelijke implementatie van het klachtenprotocol bij het IVRK', Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind Brussel, 29 maart 2013
- Lezing 'Gewoon onszelf zijn. En dat is al genoeg', Voorstelling project 'Jonge ouders' Recht-Op, Antwerpen, 18 april 2013
- Jongerendebat 'Kinderrechten: inspraak', KRAS, Globelink, Brussel, 3 mei 2013
- Presentatie boekvoorstelling 'Goed ouderschap' (S. Ramaekers en J. Suissa), Leuven, 14 mei 2013
- Lezing 'Rechts en averechts: over de betekenis van rechten voor jongeren vandaag', Lyceum Gent, 16 mei 2013.
- Lezing 'Ik heb geen arme dingen thuis', N-VA-fractie, 20 mei 2013
- Lezing 'Sociale media vanuit het kinderrechtensperspectief', Dag van de socio-emotionele begeleiding in het secundair onderwijs, Centrum Nascholing Onderwijs, Antwerpen, 21 mei 2013
- Sessie 'Geweld, gemeld en geteld', Dag van de socio-emotionele leerlingbegeleiding in het secundair onderwijs, Centrum Nascholing Onderwijs, Antwerpen, 21 mei 2013
- Lezing 'Ouders hebben recht op hun kinderen, kinderen hebben recht op hun ouders?', CKG Kapoentje, Oostende, 23 mei 2013
- Lezing 'De positieve kracht van jongeren: over participatie, beeldvorming en kwaliteitsvol onderwijs', HTI Sint-Antonius, Gent, 31 mei 2013
- Debat, Studiedag 'Tussen mens en recht. Politie als hoeders van mensenrechten: feiten en dilemma's', Centrum voor Politiestudies vzw, Mechelen, 5 juni 2013
- Lezing 'Pesten vanuit kinderrechtensperspectief', Conferentie 'Pesten past niet', Hogeschool Utrecht, Utrecht, 6 juni 2013
- Lezing 'Kinderrechten en onderwijs: meer rechten, meer conflicten?', VOOP, Berchem, 14 juni 2013
- Inleidende lezing proclamatie 'Wij zijn geen beesten die de andere kinderen opeten', KHLeuven Lerarenopleiding, Leuven, 29 juni 2013
- Lezing 'Kinderen in gevaar of gevaarlijke kinderen? Van het zeehospitaal, over de weeshuizen naar vandaag: een zoektocht naar kinderen en hun rechten', erfgoedessie, Gemeente Middelkerke, Middelkerke, 9 juli 2013

3.5. Redacties

Redactie Tijdschrift Jeugd en Kinderrechten

Jeugd en Kinderrechten.be en TJKezine maken deel uit van het gezamenlijke project Tijdschrift Jeugd en Kinderrechten. Steunpunt Jeugdhulp, Kenniscentrum Kinderrechten, de werkgroep rechtspraak en uitgeverij Larcier staan samen in voor de publicatie van vier papieren nummers en acht e-zines per jaar.

Het e-zine is gekoppeld aan een database op www.jeugdennkinderrechten.be. Praktijkwerkers vinden er nuttige en toegankelijke informatie over de rechtspositie van kinderen en jongeren (0-25 jaar).

- ▶ De artikels over de rechtspositie van kinderen en jongeren van voor 2012 zijn vrij toegankelijk op jeugdrecht.be. De artikels uit het e-zine worden na een jaar ook vrij toegankelijk.

Het Kinderrechtencommissariaat werkt mee in de redactie van het e-zine omdat we geloven dat we recht doen aan kinderen en jongeren door het werkveld begrijpelijk te informeren over de rechtspositie van jongeren. En ook omdat we er zo voor kunnen zorgen dat bepaalde signalen van onze Klachtenlijn nader juridisch onderzocht worden en dat een antwoord uiteindelijk – in de vorm van een artikel – zijn weg vindt naar het werkveld.

- ▶ uitgeverij.larcier.com/revues/40111_5_40665/tijdschrift-voor-jeugd-en-kinderrechten-tjk.html

Redactie Alert

Via het Pluralistisch Overleg Welzijnswerk bouwen we een breed netwerk uit met verschillende actoren rond zorg, welzijn en sociale politiek. In hun tijdschrift Alert schreef het Kinderrechtencommissariaat 'Decreet Integrale Jeugdhulp. Geslaagd voor de kinderrechten-toets?' (2013/3).

3.6. Kinder- en jongeren- media

Klasse

De Klassebladen blijven een belangrijke vaste samenwerkingspartner in de communicatie over kinderrechten. Zij zorgen ervoor dat informatie tot bij onze doelgroepen komt. Ook dit jaar werkte het Kinderrechtencommissariaat redactioneel samen met de maandbladen van het departement Onderwijs: Klasse voor Leraren, Klasse voor Ouders, Yeti en Maks! In maart lanceerde Klasse een positieve campagne rond echtscheiding: 'Ik ben oké'. Klasse trekt de kaart van de kinderen en geeft kinderen kracht en hoop. Daarom steunde het Kinderrechtencommissariaat de campagnes van Klasse.

Jommekeskrant

De Jommekeskrant blijft voor het Kinderrechtencommissariaat een belangrijke partner. De krant staat los van het schoolcircuit en biedt de mogelijkheid om kinderen te bereiken via hun krantenlezende ouders. We werkten samen rond Kinderrechtendag en rond de bekendmaking van de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat. Daarnaast besteedde de krant aandacht aan onze actie over recht op spel en de speedy pass.

Ketnet en Karrewiet

Sinds 2007 werkt het Kinderrechtencommissariaat systematisch samen met Ketnet en Karrewiet rond 20 november. De redactie filmde mee de 'making of' van het promotiefilmpje voor de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat. Ook de actie rond recht op spel kreeg heel wat aandacht.

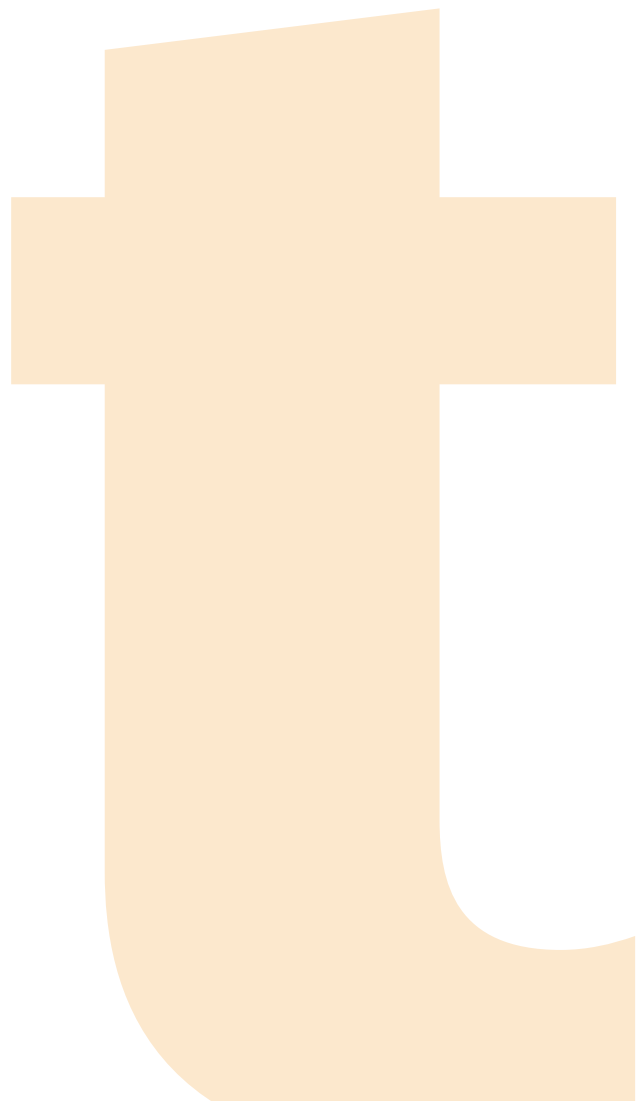
StampMedia

Ook dit jaar werkte het Kinderrechtencommissariaat samen met StampMedia. Dit persagentschap van jongeren tussen 16 en 26 jaar die hun stempel op de media willen drukken, blijft uniek in zijn soort. We maakten samen een reportage over de lange busritten van jongeren naar school. Zo proberen we de stem van de jongeren te laten weerklinken in de commissies van het Vlaams Parlement.

Daarnaast probeert het Kinderrechtencommissariaat zijn dossiers op tijd richting StampMedia te sturen zodat jongeren er zelf mee aan de slag kunnen. Zo brachten ze een eigen reportage over het decreet integrale jeugdhulp waarin het Kinderrechtencommissariaat de kans kreeg om pijnpunten uit zijn advies toe te lichten.

Tijdschriften van Averbode

Een ploeg jonge reporters interviewde de kinderrechtencommissaris in de aanloop naar 20 november 2013 voor de tijdschriften Zonneland en Zonnestraal.

Deel

3

Waar knelt het?

KIND

1. Recht op basiszorg en hulpverlening

Welzijnzorg en gezondheidszorg zijn basisrechten voor minderjarigen. De overheid kent minderjarigen zelf rechten toe of kent ze toe aan de ouders als het om heel jonge kinderen gaat. Het decreet over de rechten van minderjarigen in de jeugdhulp of de Wet op de patiëntenrechten bijvoorbeeld. Ontbreekt er regelgeving? Dan biedt het kinderrechtenverdrag houvast. In de praktijk stuiten minderjarigen op hindernissen om van hun rechten op en in basiszorg en hulpverlening gebruik te maken. Het Kinderrechtencommissariaat probeert die hindernissen weg te werken door bemiddeling, onderzoek en advies.

1.1. Kwaliteitsvolle kinderopvang verlangt meer dan één paar sterke schouders

De voorbije jaren bouwde de overheid het raamwerk voor een kwaliteitsvolle kinderopvang uit als basisvoorziening. Op 20 juli 2012 finaliseerde ze het decreet over de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters. Net voor de zomer van 2013 keurde de Vlaamse Regering onder andere principieel het besluit goed over de vergunningsvoorwaarden en het kwaliteitsbeleid voor gezinsopvang en groepsopvang van baby's en peuters.

Op vraag van Kind en Gezin formuleerde het Kinderrechtencommissariaat in september 2012 een advies bij een eerder ontwerp van het besluit.

- We pleitten voor een kwaliteitsvolle kinderopvang die op vele sterke schouders kan rekenen. Het eerdere besluit formuleerde de uitbouw van een kwaliteitsvolle kinderopvang te veel als een taak van de organisator en sprak nauwelijks over het kwaliteitsbeleid van andere actoren, zoals ondersteunings- of begeleidingsinstanties, toezichtinstanties die onafhankelijk moeten waken over het belang van de kinderen of over trainings- en vormingsmodaliteiten.

- We steunden de principiële keuze voor één kinderbegeleider per vier kinderen. Want dat stemt overeen met het advies van experts. Wel stelde we vragen bij de draagkrachtafweging die een verruiming tot één begeleider voor acht kinderen toelaat. Het eerdere besluit maakte niet duidelijk wat genoeg draagkracht precies inhoudt.
- We pleiten voor een meer prominente rol voor de zorginspectie in het kwaliteitstoezicht. Het eerdere besluit sprak alleen over toezichthouders en niet over de Zorginspectie. Tenzij toezichthouder op de Zorginspectie slaat?
- En we vroegen meer diversiteit in de kwaliteitsvereisten, zodat ook kinderen met specifieke behoeften op kwaliteitsvolle kinderopvang kunnen rekenen.

Vele suggesties blijven gelden voor de latere principieel goedgekeurde versie van het besluit. Op één suggestie na: de principieel goedgekeurde versie koppelt geen voorwaarden meer – zoals draagkrachtafweging – aan de mogelijke verruiming van het aantal kinderen per begeleider. Eén begeleider op acht kinderen wordt daardoor regel.

- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Kwaliteitsvolle kinderopvang verlangt meer dan één paar sterke schouders*, 2012-2013/9, www.kinderrechtencommissariaat.be - Adviezen en Standpunten

1.2. Huis van het Kind ook voor maatschappelijk kwetsbare kinderen?

Op 14 juni 2013 keurde de Vlaamse Regering het ontwerp van decreet goed over de organisatie van preventieve gezinsondersteuning. Het decreet maakt werk van de Huizen van het Kind die als lokaal netwerk verschillende initiatieven moeten bundelen.

In de aanloop naar het decreet gaf het Kinderrechtencommissariaat mondeling advies bij het voorontwerp van decreet. Dat gebeurde op vraag van Kind en Gezin en met het oog op de vereiste JoKER.

De Huizen van het Kind bieden duidelijk kansen, mogelijkheden voor nieuwe gezinsondersteunende initiatieven. Ze vertrekken vanuit een groot vertrouwen in bestaande en nieuwe initiatieven.

- Wel stelden we in ons werkoverleg met Kind en Gezin vragen bij de sturing van het geheel. Het voorontwerp van decreet sprak zich niet uit over wie of wat de samenwerking moet sturen en coördineren.
- We vroegen alert te blijven voor de rechten van kinderen in de jeugdhulp. Niet alle organisaties die mogelijk deel uitmaken van de Huizen van het Kind vallen onder het decreet rechtspositie van de minderjarige. Ook in die organisaties moeten minderjarigen kunnen rekenen op respect voor hun recht op informatie, participatie en privacy.
- We pleitten voor Huizen van het Kind die ook openstaan voor kinderen en jongeren. Ook zij zitten met vragen over hun relatie met hun ouders.
- We waarschuwden voor een te preventieve aanpak van gezinsondersteuning. De Huizen van het Kind moeten openstaan voor alle mogelijke vragen. Daarom moeten ze een open, veilige en ondersteunende plek zijn die zuinig doorverwijst naar de bijzondere jeugdzorg.
- Ten slotte herhaalden we onze vraag naar een contextuele benadering van opvoedings- en gezinsondersteuning. De relatie tussen ouder en kind is geen geïsoleerd gebeuren. Tal van factoren, waarover ouder noch kind controle hebben, beïnvloeden die relatie. Ideaal zijn de Huizen van het Kind de spilfiguur in de ondersteuning van gezinnen. De Huizen van het Kind moeten ook gezinnen met gezondheidsproblemen of gebrek aan geld, fysieke en psychische ruimte kunnen ondersteunen.

Het nieuwe decreet werd op 17 september voorgesteld in de commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van het Vlaams Parlement. Een synthese van ons advies bij het decreet zal u terugvinden in ons volgend jaarverslag. Het volledige advies is nu al na te lezen op www.kinderrechtencommissariaat.be

1.3.

Kinderen en jongeren in de jeugdhulp

Verschillende organisaties en sectoren bieden hulp aan kinderen en jongeren en hun omgeving. Het gaat van rechtstreeks toegankelijke hulp tot meer ingrijpende vormen van hulpverlening.

Als gezinnen of minderjarigen moeilijkheden ondervinden, bijvoorbeeld in de ouder-kindrelatie, kunnen ze een beroep doen op de jeugdhulp. Bij problematische opvoedingssituaties (POS) of als misdrijf omschreven feiten (MOF) krijgt de jeugdzorg een dwingend karakter. Binnen de Bijzondere Jeugdzorg neemt men vaak erg ingrijpende beslissingen over het leven van minderjarigen. De rechten van minderjarigen zijn daarbij een belangrijk referentiekader. De meeste vragen en klachten over zorg en hulp voor minderjarigen gaan over bijzondere jeugdzorg.

Jeugdhulp is geen geïsoleerd thema. Meldingen tonen aan dat problemen zich vaak voordoen op verschillende levensdomeinen van een gezin. Of dat er bredere maatschappelijke problemen zoals armoede achter schuil gaan. Dat verhoogt de druk op een gezin. Daarom moeten we erover waken dat bijvoorbeeld armoede op zich geen reden is om kinderen sneller uit huis te plaatsen. Klachtenonderzoek laat zien dat bij werkpunten van ouders bijvoorbeeld staat: een job vinden en een degelijke woonst zoeken. De vraag is of dat altijd haalbaar is in een tijd met veel werkloosheid en financiële crisis. Door die veranderingen in de samenleving staat de jeugdhulp voor enkele uitdagingen.

De Klachtenlijn is bevoegd om meldingen over alle jeugdhulpsectoren te onderzoeken. De Klachtenlijn stelt vast dat knelpunten verschillende oorzaken hebben. Structureel loopt het vast door ontoereikende regelgeving, slechte onderlinge samenwerking in de praktijk, tekort aan middelen en aan geëigende structuren. Daarnaast stelt de Klachtenlijn vast dat de persoon van de hulpverlener belangrijk is. Onderzoek toont aan dat kwaliteitsvolle hulpverlening vooral bepaald wordt door de individuele hulpverlener. Zoekt die creatief naar oplossingen? Is hij bereid om 'out of the box' te denken? Is hij bereikbaar en kan en wil hij engagementen opnemen?

Er wordt veel verwacht van hulpverleners die met kinderen en jongeren werken. Ze dragen een grote verantwoordelijkheid in een werkkader dat niet altijd over genoeg middelen beschikt. Het is belangrijk dat zij ondersteuning krijgen.

Vragen naar advies en informatie die aan het Kinderrechtencommissariaat gesteld worden tonen dat voorzieningen zelf bezorgd zijn over de toepassing van rechten van kinderen in hun dagelijkse praktijk. Enkele voorbeelden: Hoe kunnen we onze time-outruimte respectvol inrichten en gebruiken? Hoe kunnen we heel jonge kinderen op een gepaste manier inlichten over hun rechten in de hulpverlening? Hoe verhoudt het recht op privacy zich tot ouderlijk gezag? Gelden regels over ouderlijk gezag ook voor begeleiders van een leefgroep? Mag de begeleiding de kamer van een meisje doorzoeken bij een vermoeden van diefstal? Mogen we jongeren in onze voorziening een waarborg vragen voor de sleutel van hun kamer?

Recht op duidelijke informatie en participatie

Het is voor minderjarigen niet evident om de eerste stap te zetten naar hulp. Ze hebben weinig zicht op het jeugdhulpnetwerk, op de verschillende procedures en op hun rechten in de jeugdhulp. Minderjarigen die op zoek gaan naar hulp en in aanraking komen met de jeugdhulp, zijn vaak afhankelijk van de jeugdhulpaanbieders. Het is daarom essentieel dat minderjarigen en hun ouders duidelijk geïnformeerd worden over het jeugdhulplandschap en het aanbod. Ook in een hulpverleningstraject is informatie nodig. Open en zorgvuldige communicatie tussen de minderjarige, de hulpverlener en de ouders is een belangrijk rechtsprincipe. Het is een voorwaarde tot participatie van de jongere aan de hulpverlening.

Jeugdhulp is er om zorg te bieden aan minderjarigen en gezinnen, om hun welzijn te verhogen en kansen te verruimen. De jeugdhulp vertrekt vanuit het belang van kinderen en jongeren en respect voor kinderen en jongeren. Het laat minderjarigen tot hun recht komen. Dat kan alleen als de minderjarige er zelf bij betrokken wordt. Dat hij zijn mening kan uiten en dat aan die mening

in de mate van het mogelijke passend belang gehecht wordt. Dat is een belangrijk basisprincipe. Het is de taak van de jeugdhulpaanbieders om maximaal in te zetten op de participatie van kinderen en jongeren: in het hulpverleningstraject, in de jeugdhulp zelf en ook bij een niet-akkoord.

De opstart en het hulpverleningstraject

In jeugdhulp betekent participatie elkaar met een open blik tegemoet treden voor een echte ontmoeting. Het kind en zijn context moeten centraal staan. Cruciaal is dat de hulpverlener openstaat voor verandering. Dat hij niet vertrekt van een vooraf vaststaand beeld van wat er zou moeten gebeuren. De hulpverlener luistert naar de situatie en de vraag van het kind. Succeservaringen ontstaan waar hulpverleners luisterbereid en in een open en transparante dialoog buiten hokjes durven te denken. Daarvoor is een basishouding nodig van gelijkwaardigheid en van respect voor elkaars expertise. Het vereist ook dat het hulpverleningstraject flexibel moet zijn.

Minderjarigen ervaren een gebrek aan betrokkenheid bij de opstart van de jeugdhulp. Ze hebben het gevoel dat ze niet altijd gehoord worden. Ze moeten een duidelijk probleem kunnen formuleren en er wordt van hen openheid verwacht. Minderjarigen willen stap voor stap kunnen bekijken wat de mogelijkheden zijn.

Niet op bezoek bij familie?

In onze voorziening verblijft een meisje van 15 jaar voor observatie. Ze vraagt of ze in de paasvakantie een paar dagen bij familie kan doorbrengen. De begeleiding van onze dienst ondersteunt die vraag. Het is voor haar heel belangrijk en de familie heeft een positieve invloed. Moeder gaat niet akkoord omdat ze in conflict ligt met haar familie. Het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg wijst op de vrijwilligheid en gaat de confrontatie met moeder niet aan. Daardoor kan het meisje niet naar haar familie gaan. Volgens het Kinderrechtencommissariaat betekent vrijwilligheid ook: rekening houden met de noden en wensen van de minderjarige zelf.

Maatregel loopt een jaar

Mijn dochttertje werd geplaatst toen ze 6 maanden oud was. Ik doorstond toen een moeilijke periode en heb hulp gevraagd om tot rust te kunnen komen. Het gaat nu goed met mij na vier maanden intensieve begeleiding. Ik zou graag mijn dochttertje weer bij mij hebben. Dit kan niet volgens de hulpverlening. Voorlopig zie ik haar enkel een weekend om de veertien dagen. Ik krijg als antwoord dat een maatregel doorgaans een jaar loopt. Als ik vraag wat de bekommernissen zijn, krijg ik als antwoord dat ik rekening moet houden met het tempo van mijn dochter. Ik zou graag hebben dat de bezoeken veel frequenter plaatsvinden om zo over te gaan naar een terugkeer naar huis. Maar ze hebben blijkbaar geen tijd om iets aan de maatregelen aan te passen.

De Klachtenlijn stelt vast dat maatregelen en zorgtrajecten soms erg statisch zijn. Er is weinig tijd en ruimte om ze te evalueren, uit te breiden en aan te passen als dat nodig is.

Rechten in de jeugdhulp

Er is een waaier aan maatregelen waaruit de jeugdhulpverlener kan putten om tegemoet te komen aan de noden van de minderjarige en het gezin. Een van de mogelijkheden is het kind of de jongere buiten het gezin plaatsen in een voorziening of pleeggezin. Zo'n plaatsing heeft altijd een grote impact op het kind of de jongere. In principe kan het alleen als andere, minder ingrijpende maatregelen geen soelaas bieden. Het is niet verwonderlijk dat minderjarigen vragen stellen over hun rechten in de voorziening. Ze zijn afhankelijk van het voorzieningenbeleid en de opvoeders. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat kinderen en jongeren het enorm belangrijk vinden om inspraak te hebben in de leefregels en afspraken.

Mijn mening? Mijn gedacht!

Ik kan niet meedoen aan de sportactiviteit in de instelling. In plaats daarvan moet ik van een opvoedster een opstel schrijven. Ik vind dat heel saai en stelde voor om scheidsrechter te zijn.

Dat mocht niet. Ik bleef bij mijn mening dat het beter was: ik was buiten en bracht tijd door met de groep. Voor straf werd ik naar mijn kamer gestuurd omdat ik niet mag tegenspreken.

Assepoester

We moeten in de instelling schoolvervangende taken doen. Ik moet hier veel poetsen, de dierenhokken proper maken en in de tuin werken. Ik wil die dagactiviteiten bespreken met de begeleiding en nieuwe voorstellen lanceren zoals gamen of tekenen. Ze zeggen dat de regels vastliggen. Kan ik samen met de rest van de leefgroep iets doen om daar iets aan te veranderen?

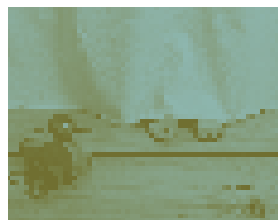
Wat bij verzet?

De meeste hulpverleningssituaties lopen vrij goed. Wel is het logisch dat er soms problemen opduiken. Ook dan is het recht van minderjarigen op inspraak, participatie en informatie belangrijk. In de jeugdhulp zijn er decretaal verankerde systemen waar minderjarigen kunnen aankloppen als ze niet akkoord gaan of problemen ondervinden: de klachtenprocedure in de jeugdhulp en de bemiddelingscommissies die vanaf 1 maart 2014 ophouden te bestaan.

Bemiddelingscommissie

Als de vrijwillige hulpverlening dreigt vast te lopen, kan de bemiddelingscommissie ingeschakeld worden. Die commissie bespreekt hoe het verder kan gaan met de hulpverlening zonder meteen de verplichte hulpverlening te moeten inschakelen. Bemiddelen betekent met alle partijen samen zoeken naar een oplossing voor een conflict. Het vormt de buffer tussen vrijwillige hulpverlening en gerechtelijke hulp. De minderjarige heeft uitdrukkelijk het recht om op de bemiddelingszitting zelf zijn mening en visie mee te delen.

In de praktijk ervaren minderjarigen en ouders de bemiddelingszitting niet altijd positief. Minderjarigen klagen dat het gesprek amper een tiental minuutjes duurt en dat er nauwelijks met interesse geluisterd wordt. Ouders hebben het gevoel dat ze hun verhaal pro forma mogen brengen. Wat ze het meest treft, is dat de bemiddelingscommissie voor de start van het gesprek

al de beslissing meedeelt (zoals doorverwijzen naar jeugdrechtbank). Dat beantwoordt niet aan de methodiek van bemiddelen. Ouders en minderjarigen raken van slag. Minderjarigen ervaren dat hun recht op participatie en inspraak uitgehold wordt.

Bemiddeling als go-between

We hadden een gesprek op de bemiddelingscommissie. De aanleiding is dat wij en onze zoon een andere visie hebben dan de consulent op welke hulpverlening nodig is. We hebben zelf hulp gezocht bij het Comité omdat het gedrag van onze zoon ons zorgen baarde. Hij gedroeg zich erg lastig, en dat woog op ons gezin. De consulent wil onze elfjarige zoon op internaat plaatsen want hij vermoedt dat zijn gedrag nog erger gaat worden. Wij vinden dat geen goede oplossing. Ook onze zoon geeft duidelijk aan dat hij dit niet wil. Bij de start van het gesprek bij de bemiddelingscommissie kregen we te horen dat ze de visie van de consulent volgen. Ze zegden dat we beter het voorstel aannemen of dat het anders jeugdrechtbank wordt voor een gedwongen plaatsing. Er was helemaal geen sprake van een open en bemiddelende houding. Het stond blijkbaar op voorhand al vast nadat ze de stukken doorgenomen hadden. Na vijf weken hebben we nog altijd geen afschrift of verslag van de zitting gekregen. Maar wel al een uitnodiging van de consulent van de Sociale Dienst van de Jeugdrechtbank voor een intakegesprek.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het essentieel dat de bemiddelingscommissie vertrekt vanuit een bemiddelende houding. Het is het recht van de minderjarige om op een ongedwongen manier zijn visie te mogen weergeven. Het is de taak en verantwoordelijkheid van de bemiddelingscommissie om daar ernstig mee om te gaan.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt de bemiddelingscommissie als extra buffer naar gerechtigde hulp heel belangrijk: het is een herkenbaar mechanisme dat de keuzevrijheid en de weigering van hulp voor de minderjarige mogelijk maakt. Het geeft minderjarigen de kans om zelf over hun leven te beslissen en buiten de 'opgelegde' jeugdhulp te blijven.

In het nieuw decreet integrale jeugdhulp worden de bemiddelingscommissies opgeheven en vervangen door vrijwillige bemiddeling. Het is de vraag of de bufferfunctie bewaard blijft.

Klachtrecht

Het sluitstuk van participatie aan de jeugdhulp is het recht van minderjarigen om zelf een klacht in te dienen als ze onheus behandeld zijn. Zo krijgt de minderjarige de mogelijkheid om zijn ongenoegen te uiten. Een volwaardig klachtrecht veronderstelt dat de minderjarige gehoord en als gelijkwaardige partij beschouwd wordt in een klachtenprocedure. Daarvoor is het nodig dat de minderjarige geïnformeerd wordt over de bevoegde klachteninstanties, er vrije toegang toe krijgt en geïnformeerd wordt over de afhandeling van zijn klacht. Een degelijk klachtenbeleid betekent dat de klacht behandeld wordt door een neutrale niet-betrokken instantie.

Momenteel kunnen jongeren een klacht indienen bij de JO-lijn. Dat is een dienst van het Agentschap Jongerenwelzijn zelf, wat maakt dat de noodzakelijke onafhankelijkheid en neutraliteit bij klachtenbehandeling niet voor 100% verzekerd kan worden. Ouders en jongeren kloppen soms aan bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat terwijl ze de piste van de JO-lijn nog niet bewandelden.

Recht op passende jeugdhulp en zorg op maat

Recht op hulp en zorg op maat zijn ruime begrippen. Het lijkt vanzelfsprekend dat kinderen en jongeren op tijd zorg krijgen die bovendien beantwoordt aan hun zorgbehoefte. En toch. Meldingen tonen aan dat recht op hulp en zorg in het gedrang komt. De belangrijkste knelpunten zijn de wachtlijsten, de tekorten in het aanbod, de continuïteit van de hulp, en de doelgroepen die tussen de plooiën vallen van het jeugdhulpaanbod.

Ook dit jaar weer wachtenden voor u

Recht op passende hulp kan alleen waargemaakt worden als er genoeg hulpverlening beschikbaar is. Meldingen laten zien dat het recht op passende hulp in het gedrang komt door wachtlijsten en een tekort aan plaatsen. Dat leidt tot sterk aanbodgericht werken.

Wachtlijsten zorgen ervoor dat hulpverleners creatief moeten zijn en snelle oplossingen moeten vinden in afwachting van een geschikte plaats. Daardoor krijgen kinderen en jongeren niet de zorg die ze nodig hebben.

Meldingen tonen aan dat er in elke sector wachtlijsten zijn: residentiële voorzieningen, kinderpsychiatrie, voorzieningen van het VAPH, MPI's, CCGZ's en de thuisbegeleidingsdiensten. Het gevolg is dat situaties dreigen te escaleren doordat er niet snel genoeg ingespeeld kan worden op de hulpvraag.

Vijf maanden ver

Mijn zoon van 16 jaar heeft dringend hulp nodig. Hij zit in begeleiding bij een psycholoog maar zijn gedrag wordt alsmaar verontrustender. Ook op school loopt het fout. Onze zoon vraagt ook zelf naar een intensievere vorm van hulp. We hebben ons vijf maanden geleden aangemeld bij het Comité met een dringende vraag om hulp. Daar kregen we te horen dat een onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum (OOOC) het best aansluit bij ons probleem. Ik ken niets van het hulplandschap, dus vertrouw ik op het oordeel van de consulent. We zijn bijna vijf maanden verder en er is nog altijd geen plek in het OOOC. Ik klaag aan dat deze vorm van beleid onaanvaardbaar is. Wij als ouders en ook onze zoon kunnen dit niet langer aan. De consulent kan zelf ook niet veel doen. Ook zij moet wachten tot ze bericht krijgt.

Net geen jaar

Een meisje bij ons op school zit in een moeilijke thuissituatie. Ze woont nu bij familie. We hebben haar doorgestuurd om haar te informeren over begeleid zelfstandig wonen. Ze is daar een goede kandidate voor. Het meisje heeft gehoord dat er een wachtlijst is van ongeveer elf maanden. Haar teleurstelling is groot. Wat kunnen we in afwachting doen? Kan het Kinderrechtencommissariaat dit aanklagen?

Het Kinderrechtencommissariaat ziet de wachtlijsten met de jaren alleen maar langer worden. Het blijft een van de belangrijkste pijnpunten in het zorgcircuit. Zal het decreet integrale jeugdhulp daar iets aan kunnen doen? Zullen de 5 B's, waaronder beschikbaarheid, die het decreet kenmerken over-eind blijven als de wachtlijsten nog langer worden?

Tekorten in het zorgaanbod

Kinderen met specifieke zorgnoden en gedragsmoeilijkheden krijgen nog moeilijker toegang tot het zorgaanbod. Kinderen met een lichte mentale beperking in combinatie met gedragsmoeilijkheden zijn extra kwetsbaar. Vaak vinden ze geen plaats in de kinderpsychiatrie en in de Medisch-Pedagogische Instellingen (MPI's). Er zijn maar weinig voorzieningen die bereid zijn minderjarigen met een laag IQ en een gedragsprobleem op te nemen. Als er bovendien sprake is van seksueel misbruik, is het helemaal een ramp. Klachtenonderzoek laat zien dat bepaalde MPI's een bepaald IQ naar voren schuiven als voorwaarde om minderjarigen op te nemen. Heb je minder dan dat minimum-IQ? Dan word je niet opgenomen. Ouders en consulenten kunnen daar niets aan veranderen. De bijzondere jeugdzorg heeft niets te zeggen aan het opnamebeleid van kinderen en jeugdpsychiatrie of voorzieningen van het VAPH. Dat die sectoren naast elkaar werken, leidt soms tot schrijnende situaties.

Ik, jij, hij of zij

Ik vraag uw tussenkomst in een dossier van een tienjarige jongen. Hij heeft een VAPH-nummer en moet dringend opgenomen worden in een oriëntatie- en behandelingscentrum (OBC). De aanvraag moet eerst geregistreerd worden op de Centrale Registratie van Zorgvragen (CRZ). Om dat te kunnen doen, is er een contactpersoon nodig. Meestal komt die uit de dienst of voorziening die de verdere begeleiding zal opnemen. Alleen vind ik geen voorziening bereid om contactpersoon te zijn. Zij zeggen dat ik dat als consulent moet doen. Maar door veranderingen op de dienst is er geen aparte consulent meer die zich bezighoudt met aanmeldingen en die contactpersoon kan zijn. Ik kan helemaal niet met dat registratiesysteem werken. Bovendien gaat het om een OBC in een andere regio, die wel grenst aan onze werkregio maar toch geeft dat problemen. Gezinnen die op de grens wonen, kunnen soms gemakkelijker een voorziening bereiken die net over de grens ligt, in een andere provincie. Door de discussie zitten we in een impasse. In de bijzondere jeugdzorg zijn er geen alternatieven voor deze jongen. De opname in een OBC is dringend.

De rol van contactpersoon opnemen, is een kwestie van 'goodwill'. Centra verwachten dat er begrip is, dat iemand anders zich wel opgeeft als contactpersoon als de voorziening dat zelf niet kan of wil. Voor cliënten en specifiek voor minderjarigen is dat een heel ondoorzichtig systeem. Het Kinderrechtencommissariaat klaagt aan dat de manier van werken niet transparant is. Bovendien blijken de afspraken tussen de regio's te verschillen. Om te voorkomen dat minderjarigen tussen de plooiën van Jongerenwelzijn en VAPH vallen, moeten de sectoren beter samenwerken.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt extra beleidsaandacht voor die groepen kinderen en jongeren met een mentale beperking én met een gedragsstoornis. Het zal afwachten worden of de integrale jeugdhulp deze groep kinderen en jongeren voldoende zal kunnen helpen. Dat de kinderen jeugdpsychiatrie buiten het decreet integrale jeugdhulp valt, maakt het zoeken naar adequate oplossingen er alvast niet makkelijker op.

Er zijn ook kinderen met een handicap die echt tussen de plooiën vallen. De wachtlijsten zijn een hinderpaal en bij een complexe problematiek wordt de toegang tot gepaste zorg nog moeilijker.

“

In de week verplicht uit huis wonen

Marjan is 9 jaar en kampt met een zware vorm van ADHD en met gedragsproblemen. Door haar gedragsproblemen volgt ze buitengewoon onderwijs, maar haar gedragsproblemen zijn zo ernstig dat ze maar anderhalve dag per week toegelaten wordt op school. Marjan zou opgevangen moeten worden in een niet-schoolse setting. Daarvoor zijn er in het ambulante zorgaanbod maar weinig mogelijkheden, zeker voor kinderen die ouder zijn dan 6 jaar. De ouders worden verplicht te kiezen voor opvang in een internaat, terwijl ze alleen maar willen dat Marjan thuis woont en elke dag naar school of naar een opvang kan.

”

Ouders met kinderen met ernstige gedragsmoeilijkheden komen nog meer met hun rug tegen de muur te staan als de kinderen ouder worden.

“

Te moeilijk

John is 16 en heeft autisme. Tot zijn elfde kon hij naar een dagcentrum. De gedragsproblemen en de vlagen van agressie werden manifester. Na het dagcentrum verbleef hij in verschillende voorzieningen waaronder een psychiatrische instelling. Een duurzame oplossing in een voorziening kon tot nu toe niet gevonden worden omdat Johns problematiek blijkbaar te zwaar is voor de residentiële opvang. Hij verblijft nu weer twee maanden in een voorziening voor tijdelijke opvang. De jongen is groot en fysiek sterk, wat het de ouders alsmäär moeilijker maakt om geschikte opvang voor hem te vinden.

”

We zijn nog ver af van de vraaggestuurde hulp waarbij de minderjarige en zijn omgeving centraal staan en hun perspectief en zoektocht naar meer welzijn en kansen het vertrekpunt zijn. Het recht op hulp blijft voor sommige minderjarigen nog steeds een lege doos. Sommige ouders trekken naar de arbeidsrechtbank om het recht op hulp voor hun kind af te dwingen. Maar niet elke ouder heeft de middelen en de kracht om deze stappen te zetten.

“

In het juiste vakje passen: doelgroependiscussie

Het verhaal van Marie die ondertussen 19 jaar is. Het duurde meer dan twee jaar voor er wat zekerheid kwam rond haar opname in een MPI. Marie heeft verschillende fysieke beperkingen en ontwikkelingsstoornissen. Het werd een lange zoektocht om voor haar een gepaste voorziening te vinden. Twee jaar geleden kon ze uiteindelijk opgenomen worden in een MPI voor personen met een motorische handicap. Marie, haar ouders en de hulpverleners hebben die voorziening altijd als de meest geschikte plaats gezien. Marie kreeg er correcte opvang en behandeling.

Maar het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap gaf geen toestemming voor deze doelgroep en het meisje kreeg alleen een erkenning voor een 'internaat' voor de doelgroep 'gedrags- of emotionele stoornis'.

Het MPI hangt af van het VAPH voor de erkenning en subsidiëring van de plaatsing en kon dus geen toelagen krijgen omdat ze geen erkenning hebben voor de doelgroep met 'gedrags- of emotionele stoornis'. Toch mocht Marie verder in de voorziening blijven. Het conflict kon pas na verzoek van de ouders beslecht worden door de arbeidsrechtbank die Marie toeliet in de doelgroep van het MPI. De rechtbank nam in haar overweging mee dat elke persoon met een handicap de meest aangepaste opvang moet krijgen, dat niet elke handicap onder één bepaalde doelgroep kan vallen en dat er altijd rekening gehouden moet worden met de echte noden van de betrokkene. Deze uitspraak is verheugend. Ze sluit trouwens ook aan bij de geest van de hervorming in de jeugdzorg. Integrale jeugdhulp streeft onder andere naar meer toegankelijke en meer vraaggestuurde hulpverlening, niet naar hulpverlening die afhankelijk is van een 'ticket'.

Continuïteit van de dienstverlening

Continuïteit is een belangrijk principe in een integrale visie op zorg voor minderjarigen. Meldingen tonen een gebrek aan continuïteit in het zorgaanbod en in de zorgrelatie.

Continuïteit in de zorgrelatie

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat minderjarigen vaak al heel wat verschillende hulpverleners zagen in hun hulpverleningstraject. Opvallend zijn de wissels van consulenten. Zowel in de dienst zelf als bij de overgang van vrijwillige hulpverlening naar gerechtelijke hulp. Minderjarigen en ouders ervaren dat als een gebrek aan respect. Er treedt een soort vermoeidheid op om te wennen aan een nieuwe hulpverlener. Dat is nefast voor de vertrouwensrelatie en voor de slaagkansen van het hulpaanbod.

Een andere vorm van continuïteit van de zorgrelatie is de behoefte aan een vaste begeleider die overzicht houdt over het hele hulpverleningstraject. Meldingen tonen dat in één situatie verschillende

hulpverleners actief kunnen zijn. Als er dan geen goede onderlinge communicatie en afstemming is, leidt dat voor de minderjarige tot schrijnende situaties.

Communicatieruis: pleeggezin of psychiatrie?

Op onze school zit een jongen, Lukas, die in de week en in het weekend in een MPI woont. Dat werd door de jeugdrechter beslist. Het staat vast dat hij nooit meer naar huis kan. Hij verblijft regelmatig in het gezin van zijn vriend. Dat gezin heeft zich kandidaat gesteld om zijn pleeggezin te worden. De screening was positief. De sociale dienst van het MPI had de jongen eerder voor een screening aangemeld bij kinderpsychiatrie. Er is een sterk vermoeden van hechtingsproblematiek. Hij stond daar op de wachtlijst. De consulent weet dat nog maar pas. Ondertussen was er een zitting geweest op de jeugdrechtbank. De jeugdrechter heeft zijn bezorgdheid geuit over de pleegplaatsing. Het leek hem verstandiger eerst de screening op kinderpsychiatrie af te wachten. Deze informatie raakte niet tot bij de dienst pleegzorg. Zij gingen er dus vanuit dat de pleegplaatsing zou doorgaan. De dienst pleegzorg liet via het toekomstige pleeggezin aan de jongen weten dat de pleegplaatsing zou starten. Het MPI heeft uiteindelijk aan de pleeggezin dienst moeten vertellen dat de jeugdrechter eerst een opname op kinderpsychiatrie oplegde. Wij krijgen op school telefoon van de consulent. Hij wil deze boodschap telefonisch melden aan de jongen. Maar dat wordt een ramp voor Lukas. Hij kijkt er enorm naar uit om bij het pleeggezin in te trekken. Nu moeten wij hem vertellen dat hij eerst naar kinderpsychiatrie moet. Lukas weet nog niet dat hij daar aangemeld werd. Daarna wordt bekeken of de pleegplaatsing nog wenselijk is. Als school kunnen wij niet toestaan dat zo'n boodschap telefonisch gegeven wordt. Blijkbaar was er een discussie tussen het MPI en de consulent: ze vonden van elkaar dat de ander de boodschap maar moest geven aan Lukas. In zijn belang moeten we uit deze impasse geraken.

In zulke cases bemiddelt de Klachtenlijn. Het is belangrijk dat een neutrale partij de situatie ontmijnt en aan de kant van de minderjarige gaat

staan. In die dossiers zijn de betrokken diensten intens aan het werken waardoor het nodig wordt om weer even van een afstand te kijken en rust te brengen.

Continuïteit van de zorg over sectoren heen

De jeugdhulp in Vlaanderen werkt versnipperd over verschillende sectoren. Elk met hun eigen regels en procedures. Meldingen laten zien dat de hulp aan minderjarigen daardoor soms in het gedrang komt. Hulp bieden met het belang van de minderjarige als vertrekpunt is dan niet altijd mogelijk. Vallen minderjarigen tussen de 'sectorale plooiën'? Volgens ons vaak wel. Het blijft een aandachtspunt om te streven naar een naadloos hulp- en zorgtraject. Kinderen en jongeren mogen niet het slachtoffer worden van de verschillende regels en procedures. Zijn ze dat wel? Dan schort er iets aan het systeem.

Prijkaartje voor samenspel van hulp

Ik ben de stiefmoeder van Jolien (17). Joliens moeder is overleden. Het meisje staat onder toezicht van de jeugdrechtbank. Zij verblijft al een tijdje in een Orthopedagogisch Centrum. De bedoeling was om van daaruit flexibele hulpverlening te kunnen opzetten. Na de dood van haar moeder werden verschillende pistes bekeken voor Jolien. Een internaat was een piste, begeleid zelfstandig wonen of opnieuw bij haar vader gaan wonen. Uiteindelijk werd in samenspraak beslist dat Jolien op het appartement van haar moeder zou gaan wonen, gekoppeld aan begeleiding bij dat zelfstandig wonen. Omdat Jolien vertrouwd is met de begeleider van het OC en omdat er een goede verstandhouding is tussen die twee, werd ervoor geopteerd dat het OC de begeleiding op zich zou nemen. De jeugdrechtbank gaf haar akkoord. Nu blijkt dat haar vader alle kosten moet dragen.

De strenge sectoropdeling leidt soms tot zware financiële drempels. Het Agentschap Jongerenwelzijn kan een bijzondere subsidie aanvragen voor begeleid zelfstandig wonen. Maar omdat de begeleiding vanuit een VAPH-voorziening opgezet wordt (vanuit het belang van de minderjarige en met het oog op continuïteit van de zorgrelatie), kan het Agentschap geen te-

gemoetkoming geven aan de voorziening van het VAPH. Het financiële aspect voor de ouders kan te zwaar worden, waardoor de hulp die het best beantwoordt aan de noden van de jongere, te vroeg afgebroken moet worden.

Continuïteit in de zorg kan betekenen dat zorg voor kinderen het best over de verschillende sectoren heen georganiseerd wordt. Ook al valt het kind niet tussen de 'sectorale plooiën', en is er een naadloze overgang van de ene zorgvorm naar de andere, toch kan een kwaliteitsbenadering in het gedrang komen door gebrek aan gepaste jeugdhulp. Dat leidt soms tot schrijnende meldingen bij onze Klachtenlijn.

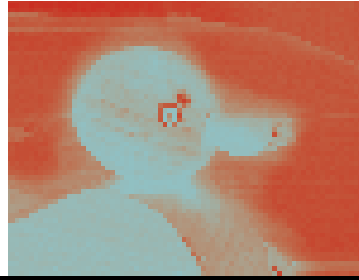
Amper twee jaar oud en al vier plaatsingen achter de rug

De bijzondere jeugdbijstand vertrouwde de kinderen toe aan het Centrum voor Kinderzorg en Gezinondersteuning (Kind en Gezin) in afwachting van meer definitief uitgewerkte hulpverlening. Onder andere door gedragsproblemen konden ze niet langer in het CKG blijven.

De kinderen werden overgeplaatst naar een pleeggezin met erkenning van Jongerenwelzijn en het VAPH. Dat bleek een problematische match te zijn. De kinderen waren ernstig verwaarloosd en hadden meer dan alleen maar gedragsproblemen. Ze kampten ook met een mentale en fysieke handicap, die de draagkracht van het pleeggezin ver te boven ging. De pleegouders waren niet voorbereid op de plaatsing en hadden te weinig informatie gekregen. De pleegouders trokken aan de alarmbel bij de dienst pleegzorg. Die kon op korte termijn niet voorzien in een meer passend hulpaanbod. Teruggaan naar het CKG of naar een ander CKG bleek uitgesloten vanwege de gedragsproblemen van de kinderen.

Na zeven maanden trokken de pleegouders aan de alarmbel bij het Kinderrechtencommissariaat. De dienst pleegzorg erkende de prangende situatie. Samen met de consulent vonden ze een 'passende' voorziening.

Uiteindelijk verbleven de twee oudste kinderen (van 2 jaar) zeven maanden in het pleeggezin, voor ze – in een andere regio – overgeplaatst konden worden naar een geschikte kleuterafdeling van een MPI, voor kinderen met een motorische handicap. Het jongste kind van 1 jaar verbleef nog twee maanden langer in het pleeggezin, omdat

het niet samen met de broertjes terecht in het MPI (het kwam niet in aanmerking voor een doelgroep van het VAPH). Opnieuw voorlopig werd het kind twee maanden ondergebracht in een ander pleeggezin in afwachting dat het in een CKG opgenomen kan worden, in de buurt van het MPI, waar haar broertjes verblijven.

”

Een kind van nog net geen 2 jaar dat al vier verschillende plaatsingen beleefde? Dat roept vragen op. In welke mate werden de diagnostische gegevens die voorhanden waren (onder andere een onderzoek van het Centrum voor Ontwikkelingsstoornissen) verbloemd om de overplaatsing van de kinderen te bespoedigen? Of nog: gebeurde de pleeggezinplaatsing niet echt in overeenstemming met de diagnose? Er mag dan wel continuïteit zijn in de diverse plaatsingen die elkaar opvolgden. Zo'n continuïteit is niet echt in het belang van het betrokken kind.

Recht op respect voor gezinsleven

Vroeger kreeg het Kinderrechtencommissariaat vooral klachten van hulpverleners over kinderen en jongeren die te snel naar huis georiënteerd werden, zonder verdere opvolging. Dat klachtenbeeld verschuift dit werkjaar in een andere richting: nu hebben meer ouders en minderjarigen het gevoel dat kinderen te lang uit huis geplaatst worden. Ze krijgen weinig toekomstperspectieven aangeboden. Ouders en minderjarigen klagen over het tekort aan flexibiliteit. Dat vertaalt zich in het gevoel: 'Eens geplaatst, altijd geplaatst.'

“

Wat is goed voor mij?

Door problemen thuis woon ik al drie jaar in een voorziening. Ondertussen is de situatie thuis gestabiliseerd. Maar ik mag van de consulent en de voorziening nog niet naar huis teruggaan. Ze zeggen dat het nog te vroeg is. Dat het beter is voor mij om in de voorziening te blijven want hier is meer structuur en begeleiding. Ik ben het beu dat anderen in mijn plaats zeggen wat goed is voor mij.

Kunnen ze dan niet aan mijn vraag tegemoetkomen door ten minste de bezoeken aan mijn moeder op te drijven? Ik word over anderhalf jaar 18 jaar. Waarschijnlijk stopt dan de jeugdhulp en ga ik toch weer thuis wonen.

Ik weet niet wat ze verwachten

Mijn twee kinderen zijn geplaatst in een pleeggezin. De consulent en de dienst pleegzorg zeggen dat we moeten werken aan onze pedagogische vaardigheden. Ik begrijp niet goed wat ze daarmee bedoelen. Ze geven dan voorbeelden zoals aangepaste activiteiten doen met onze kinderen, ze aandacht geven en ons huis veiliger maken voor de kinderen. We doen dat allemaal, en dan blijkt het toch niet genoeg te zijn. Ik weet niet wanneer mijn kinderen terug naar huis kunnen. Het afscheid na een weekend wordt zwaarder. Nu zeggen ze me dat de kinderen na anderhalf jaar gehecht zijn aan het pleeggezin en dat we daarmee rekening moeten houden. Dat het de bezoeken aan ons zijn die ze in de war brengen. Kinderen hebben toch het recht om bij hun ouders te wonen?

”

Het onderzoek van deze klacht laat zien dat het soms moeilijk is om de bezorgdheid van de hulpverleners concreet te maken. Het concept 'pedagogische vaardigheden' is moeilijk te vatten. Werken met voorbeelden kan verhelderend zijn, maar wekt dan de indruk dat het probleem opgelost is als aan die voorbeelden voldaan is. De hulpverleners geven aan dat ouders intensieve contextbegeleiding nodig hebben. Dat lukt niet altijd. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat er voldoende middelen en tijd vrijgemaakt moet worden om contextgericht werken een duidelijke plek te geven. Het kan niet dat jongeren tot hun 18 jaar in de jeugdzorg blijven om ze daarna wellicht toch naar huis te laten gaan, waar niet intensief gewerkt werd aan verandering. Ook bij pleegplaatsing moet contextgericht werken een duidelijke plek krijgen. Niet alleen bij de opstart van de plaatsing.

Rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp

Minderjarigen en volwassenen kloppen met uiteenlopende vragen aan bij het Kinderrechtencommissariaat. Toch bestaan er voor veel vragen toegankelijke diensten zoals Awel, het JAC of de Kinderrechtswinkel. Kinderen en jongeren vinden niet altijd de weg naar de juiste diensten of de juiste informatie. Ze hebben meer wegwijsinformatie nodig over het rechtstreeks toegankelijke hulpaanbod. Daarvoor moeten de verschillende actoren hun hulp- en informatieaanbod meer onderling afstemmen. Sedert vorig werkjaar zijn er tussen de drie genoemde actoren en het Kinderrechtencommissariaat hieromtrent eerste afspraken gemaakt, maar het is duidelijk dat een meer intens overleg noodzakelijk is.

Waar hulp zoeken?

Ik heb op school een meisje in begeleiding. Ze heeft thuis heel wat problemen. Ze wil bij familie gaan wonen. Mama zou akkoord gaan. Ik had haar doorverwezen naar het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg. Daar kreeg ze te horen dat ze het dossier niet openen. Er zou geen POS zijn omdat mama de toestemming geeft. Ik verwacht wel problemen en maak me zorgen over het welzijn van het meisje. Wat kunnen we nog doen? Welke diensten zijn nog mogelijk? Wie kan toezicht houden?

Mijlpaal: nieuw decreet integrale jeugdhulp

2013 is een mijlpaal voor de jeugdzorg. Het nieuwe decreet integrale jeugdhulp start op 1 maart 2014. Het eerste decreet dateerde van 2003.

Belangrijke nieuwigheden:

- Het nieuwe decreet hertekent het landschap van de jeugdhulp om een vlotte samenwerking tussen de sectoren te realiseren.
- Het installeert één intersectorale toegangspoort die bepaalt of een minderjarige recht heeft op een bepaalde vorm van niet-rechtstreeks toegankelijke hulp.

- De brede instap moet de eerste hulpvragen opvangen en geeft toegang tot rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp.
- De bemiddelingscommissies en de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg van de vrijwillige jeugdbijstand worden opgeheven.
- Het 'ondersteuningscentrum jeugdzorg' en de Vertrouwenscentra Kindermishandeling worden de nieuwe filters naar de gerechtelijke hulp.

- ▶ Ontwerp van decreet betreffende de integrale jeugdhulp, *Parl.St. VI.Parl. 2012-13, nr. 1952/10* aangenomen door de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement op 3 juli 2013

Op 7 mei 2013 lichtte het Kinderrechtencommissariaat zijn advies toe in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid.

In het nieuwe decreet zitten tekortkomingen vanuit organisatorisch oogpunt en vanuit het kinderrechtenverdrag en het decreet van 7 mei 2004 over de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

1. Maak meer ruimte voor inspraak van minderjarigen in de jeugdhulp.

Minderjarigen moeten in samenspraak mee bepalen welke jeugdhulp wenselijk is. Daarvoor zijn er tijdens het hulpverleningsproces meer mogelijkheden tot dialoog nodig.

2. Bouw meer garanties in voor klachtrecht en recht op vrijwillige hulpverlening.

De JO-lijn van Jongerenwelzijn moet onafhankelijker kunnen werken. Het nieuwe decreet zegt dat de sociale dienst met de betrokken partijen de mogelijkheden *verkent* om vrijwillige jeugdhulp te organiseren. Zonder tijdslimiet en andere garanties is *verkennen* te vrijblijvend.

Is er een belangenconflict tussen de minderjarige en de hulpverlening of tussen de minderjarige en zijn ouders? Of wordt het belang van de minderjarige geschaad? Dan komt in het nieuwe decreet bemiddeling aan de orde. De jongere moet een attest van bemiddeling meebrengen naar de toegangspoort als hij hulp wil die hij niet vindt in de eerstelijnszorg. Maar wie legt de minderjarige uit dat bemiddeling dan aangewezen is? En welke weg de minderjarige ervoor moet volgen?

Waar moet de minderjarige aankloppen voor die bemiddeling? Het parlement gaf gehoor aan deze vragen en breidde het ontwerp van decreet uit met een regeling voor de bemiddeling.

3. Vermaatschappelijking van zorg mag het recht op zorg niet ondermijnen.

Het nieuwe decreet kiest voor contextgericht werken. Dat houdt meer verantwoordelijkheid in voor de minderjarige en zijn omgeving. Het is de vraag of zij aan die verwachting kunnen voldoen. Verwachten we niet te veel dat minderjarigen en hun ouders in staat zijn om hun omgeving te mobiliseren om steun te bieden, of dat ze zelf creatieve voorstellen formuleren om beter om te gaan met problemen? Als dat niet lukt, dreigt het gezin daarvan zelf de schuld te krijgen. Daarom moet de overheid garanderen dat het recht op zorg niet voorwaardelijk wordt.

Een duidelijke visie op contextgericht werken ontbreekt. Wie moet dat organiseren? En wie vertegenwoordigt of steunt de minderjarige? Contextgericht werken betekent voor het Kinderrechtencommissariaat: de omgeving via basisvoorzieningen ondersteunen zodat ze haar verantwoordelijkheid kan opnemen.

4. Er is meer bindmiddel nodig om de intersectorale samenwerking te garanderen.

Voor jongeren van wie de problemen verspreid liggen over bijzondere jeugdzorg, gehandicaptenzorg en kinderpsychiatrie kan intersectoraal werken het verschil maken. Toch biedt het nieuwe decreet weinig garanties voor combinatiemogelijkheden van niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverleningsvormen of individuele materiële bijstand achter de toegangspoort. Want ondanks de integrale toegangspoort blijven de sectoren hun eigen afzonderlijke regelgeving handhaven. De toegangspoort beslist niet over alle vragen naar niet-rechtstreeks toegankelijke hulp. Dat is een uitholling van de intersectorale toegangspoort en van integrale jeugdhulp. Effectieve samenwerking tussen de verschillende actoren dringt zich op. Er zijn duidelijke garanties nodig voor doeltreffende samenwerking met sectoren buiten de integrale jeugdhulp.

5. Er is geen jeugdhulp zonder beschikbare jeugdhulpverlening.

Kinderen en jongeren met een vraag naar zorg botsen geregeld op gebrek aan passende jeugdhulp, plaatstekort of moeilijke toegang tot het aanbod. Vraaggericht werken, een kernprincipe van het nieuwe decreet, wordt afhankelijk 'van de beperkingen van het budget en van het aanbod'. De nobele intentie van vraaggericht werken kan ondermijnd worden door gebrek aan middelen en aanbod. We vragen van de overheid garanties voor goede opvolging en regelmatige evaluatie van de jeugdhulp.

Een ander nobel concept in integrale jeugdhulp is de 'brede instap'. Daar kunnen minderjarigen en ouders terecht met elke vraag over jeugdhulp. Cliënten krijgen er ook informatie en advies of kortdurende hulp. Om dit uitgebreide takenpakket op zich te kunnen nemen, moet die brede instap genoeg mankracht, geld en begeleiding krijgen. Anders komen de rechtswaarborgen van minderjarigen in het gedrang.

Het nieuwe decreet schuift verschillende sectoren naar voren die samen voor 'brede instap' moeten zorgen. Structureel regionaal overleg tussen de verschillende aanmelders en de jeugdhulpaanbieders in de rechtstreeks toegankelijke hulp dringt zich op. Dat is nu niet verplicht.

Crisismeldpunten zijn in het nieuwe decreet rechtstreeks toegankelijk voor de jeugdhulpaanbieders, niet voor de hulpvrager of de minderjarige zelf. Dat zou beter wel het geval zijn. De meeste instanties waar de jongere en zijn omgeving in een crisis terecht kunnen zijn in het weekend niet bereikbaar.

6. Een trajectbegeleider moet de continuïteit in de hulpverlening beter garanderen.

Minderjarigen hebben een trajectbegeleider nodig die toeziet op het hulpverleningstraject. Daarvoor kijkt het nieuwe decreet verschillende kanten op: de ouders of andere belangbehartigers, de jeugdhulpaanbieder bij complexe dossiers met verschillende hulpaanbieders, de aanmelder of de bijstandspersoon van de minderjarige. Verschillende actoren veel verantwoordelijkheid geven, kan ertoe leiden dat niemand zich nog geroepen voelt om die cruciale taak op te nemen. Bovendien

spreekt het nieuwe decreet alleen over trajectbegeleiding, niet over een trajectbegeleider. Dat is niet genoeg. De rol en de betekenis van de trajectbegeleider moet uitgewerkt en gerealiseerd worden.

7 Kan de nieuwe structuur helder uitgelegd worden?

Volgens het decreet rechtspositie hebben kinderen recht op duidelijke, toereikende en voor hen belangrijke informatie over alle aspecten van de jeugdhulp. De communicatie met de minderjarige loopt in een begrijpelijke taal, afgestemd op zijn leeftijd en maturiteit.

De nieuwe structuur van de jeugdhulp is behoorlijk ingewikkeld. Ook leiden verschillende passages in het nieuwe decreet wellicht tot verwarring: Is geschikte hulp zoeken de taak van de jeugdhulpregisseur of van de minderjarige en zijn omgeving zelf? Draagt de aanmelder

of de jeugdhulpregisseur de eindverantwoordelijkheid? Met het oog op rechtsgaranties is het belangrijk dat die onduidelijkheden opgehelderd worden. De professional, de minderjarige en zijn belangenbehartiger moeten weten welke hulpverleningsdiensten en personen beslissend zijn voor zijn hulpverlening, op wie ze wanneer kunnen rekenen en wie de eindverantwoordelijkheid draagt. We verwachten dat de overheid middelen vrijmaakt om deze nieuwe structuur in begrijpelijke taal uit te leggen aan minderjarigen en hun omgeving. Anders riskeren ook hier mooie principes en nobele ideeën te verwateren.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Strookt ontwerp decreet integrale jeugdhulp met rechten minderjarigen?*, 2012-2013/7, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Vandaag werken aan morgen

Het Vlaams Welzijnsverbond en zijn leden werken met overtuiging mee aan integrale jeugdhulpverlening. Vroeger pleitten we al voor een verregaande integratie van de jeugdhulp zodat er geen kinderen tussen wal en schip vallen. We moeten trajecten oordeelkundig inzetten. De bijzondere jeugdzorg moet van categoriaal naar integraal evolueren om uiteindelijk inclusief verankerd te worden in een zorgzame samenleving.

Maar de weg is nog lang. Het Vlaams Agentschap Jongerenwelzijn meldt dat in Vlaanderen gemiddeld 4.427 jongeren wachten op hulp in de bijzondere jeugdzorg. Gepaste, tijdige en kwaliteitsvolle hulp moet onze ambitie blijven. Deze jeugdhulp zal vraaggericht tegemoetkomen aan de jongere, zijn ouders, zijn omgeving en zijn school.

Hulp is goed als de jongere ermee gebaat is. Handelingsplannen worden opgemaakt met medewerking van de jongere en zijn gezin. Verantwoording van hulpverleners zal zich altijd richten tot verschillende partijen.

Het Vlaams Welzijnsverbond nodigt het Kinderrechtencommissariaat uit om mee te ijveren voor een meerjarenactieplan met een realistisch budget.

Frank Cuyt
Algemeen directeur Vlaams Welzijnsverbond

1.4. Kinderen met een label

In 2012 stelde het Kinderrechtencommissariaat kinderen met een label van ADHD, ADD, ASS centraal. We kaartten de medicalisering van het gedrag van kinderen aan. We bekritiseerden het toenemend Rilatinegebruik door kinderen. Met ons didactisch pakket '(in)(proef)druk' en ons advies 'Recht doen aan kinderen met een label' zetten we onze boodschap kracht bij.

Dit is waar het Kinderrechtencommissariaat in een eerder advies voor pleitte:

- Verruim het medisch model tot een sociaal-cultureel model.
- Verbreed het multidisciplinaire team tot een transdisciplinair team. Een diagnose mag niet alleen gesteld worden door een multidisciplinair team. Ook de ervaringen van het kind en de ouders moeten in kaart gebracht worden. De wet op de patiëntenrechten levert alvast de juridische basis.
- Laat het gebruik van psychofarmaca door kinderen onder strikt toezicht gebeuren. Alleen kinderpsychiaters mogen psychofarmaca toedienen.
- Beperk de ondersteuning van kinderen met een label niet tot medicatie. De vraag 'waarom medicatie wel en een andere hulpverleningsvorm niet?' moet aan bod komen.
- Laat een label uitzondering blijven. Weinig kinderen ervaren een label als empowerend.
- Koppel het recht op ondersteuning los van een label. Momenteel is een label het toegangsticket tot hulp. Inclusief onderwijs mag geen exclusiviteit zijn. Het onderwijs moet werk maken van het gelijkheidsdecreet en een volwaardig decreet 'rechtspositie van leerlingen'.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Advies Recht doen aan kinderen met een label*, 2011-2012/08, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat krijgt vragen naar informatie en advies over ADHD en Rilatinegebruik bij kinderen.

Ik wil geen Rilatine

Mijn moeder verplicht me Rilatine te slikken. Ze hebben mij nooit getest op ADHD. Ik wil geen Rilatine meer nemen. Ik heb dat al aan de dokter gezegd maar toch krijg ik ze nog voorgeschreven. Kan mijn moeder of iemand anders mij dwingen om Rilatine te nemen?

Het voorbije werkjaar bleven kinderen met een label uitdrukkelijk op onze agenda staan. We trokken door Vlaanderen om (in)(proef)druk bekend te maken. We presenteerden het aan de voorzitters en de medewerkers van COV, COC, VSOA, en ACOD-Onderwijs. Dankzij de medewerking van KU Leuven, Arteveldehogeschool, Hogeschool West-Vlaanderen, Karel de Grote-Hogeschool en Provinciale Hogeschool Limburg konden we (in)(proef)druk voorstellen aan 250 lectoren en studenten in de opleidingen leerkracht, sociaal werker, (ortho)pedagoog, sociaal agoog of psycholoog. We lichtten ons advies toe op verschillende studiedagen. Op uitnodiging van de Christelijke Onderwijscentrale presenteerden we (in)(proef)druk op de Vormingsdagen van de provinciale afdelingen. Na afloop gingen we het debat aan met honderden leerkrachten.

1.5. Kinderen en jongeren in de gezondheidszorg

Patiëntenrechten

Kinderen en jongeren hebben rechten als patiënt. Dat staat in de wet op de patiëntenrechten en in het kinderrechtenverdrag.

Toch stelt het Kinderrechtencommissariaat vast dat de patiëntenrechten van minderjarigen anders zijn dan die van de volwassenen. In de praktijk kan het ouderlijk gezag de rechten van minderjarigen doorkruisen. Zorgverstrekkers vragen advies aan het Kinderrechtencommissariaat om zorgvuldig met de rechten van het kind om te gaan. Adviesvragen gaan vooral over het beroepsgeheim.

Hoe omgaan met beroepsgeheim in combinatie met de rechten van het kind als patiënt en de ouderlijke rechten en plichten? Als er bovendien nog scheidingsperikelen meespelen, wordt het nog complexer en deliquer.

Het Kinderrechtencommissariaat is tevreden dat ook de gezondheidssector stilstaat bij de rechten van het kind. Belangrijk is dat ook minderjarige patiënten goed op de hoogte zijn van hun rechten. Het maakt dat we blijven pleiten om de wet op de patiëntenrechten meer bekend te maken bij minderjarigen. Ze weten vaak onvoldoende dat ze recht hebben op informatie, op meningsuiting, op respect voor hun mening en op inbreng in alle beslissingsprocessen die hen aanbelangen.

Weggehaald uit het ziekenhuis

Ik begeleid op school een jongen uit het vijfde middelbaar. Hij ligt in het ziekenhuis voor een ingreep. De opname was gepland voor een tweetal weken. Na een week hebben zijn ouders hem uit het ziekenhuis gehaald omdat ze de rekening niet willen betalen. Ik heb al contacten gehad met andere diensten maar niemand kan iets doen. Heeft de jongen het recht om zelf contact op te nemen met de arts? Kan de jongen zelf om een opname vragen?

Verzet vader

Ik ben de arts van Lisa. Zij is 10 jaar. Het meisje heeft ADHD en ik wil Rilatine opstarten. De vader woont in het buitenland. Hij heeft me laten weten dat hij zich verzet tegen de medicatie. Mijn oordeel is dat het in het belang van Lisa is om de medicatie op te starten. Mag ik dat als arts alsnog voorschrijven?

Beroepsgeheim

De 14-jarige Reduan is bij mij in behandeling. Ik ben kinderpsychiater. Zijn vader wil het dossier inkijken en vraagt de medische gegevens op. Reduan laat me weten dat hij dat niet wil. Ik sta achter zijn keuze en wil er ook liever de vader niet bij betrekken. Ben ik toch verplicht vader toegang te geven? Wat zijn de rechten van Reduan? Kan ik mijn patiënt volledig steunen?

Toestemming bij vaccinatie?

Mogen minderjarigen zelf beslissen over bepaalde vaccinaties? En kunnen ze dat vandaag wel behoorlijk geïnformeerd doen? Het Kinderrechtencommissariaat sprak zich uit over een verzoekschrift dat zich zorgen maakt over het actuele vaccinatiebeleid van de Vlaamse overheid.

Aanleiding van het verzoekschrift was een CLB-arts die in een vaccinatieprogramma tegen baarmoederhalskanker een 12-jarig meisje overtuigde om zich te laten vaccineren, zonder toestemming van haar ouders. Het verzoekschrift vraagt het parlement om er bij de bevoegde ministers en instanties op aan te dringen bij elke vaccinatie de wettelijk verplichte modaliteiten te respecteren:

- Zo volledig mogelijke informatie geven over de vaccinatie en de mogelijke bijwerkingen.
- Een voorafgaand medisch onderzoek verzeke- ren.
- Voorzien in een permanent systeem van klachtmelding.
- De vrije keuze respecteren.

Daarnaast vraagt het verzoekschrift om de uitzonderingsclausule over meerderjarigheid te schrappen, die bepaalt dat minderjarigen zelf beslissen over vaccinaties. En om die clausule dus niet langer te laten toepassen door het CLB.

Op vraag van de voorzitter van de commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid, gaf het Kinderrechtencommissariaat advies.

De wet over de rechten van de patiënt voorziet in het recht op kwaliteitsvolle dienstverlening en op zo volledig mogelijke informatie. Het probleem is dus niet dat de regelgeving ontbreekt, maar dat ze onbekend is. Bijkomende en leeftijdsspecifieke informatie aan alle betrokkenen (minderjarigen, ouders, beroepsbeoefenaars) dringt zich op. Niet alleen over de rechten van minderjarigen in de zorgverlening in het algemeen, maar ook over de voor- en nadelen van vaccinaties tegen baarmoederhalskanker in het bijzonder. Meisjes van 12 jaar moeten aangepaste en objectieve informatie krijgen om een oordeel te kunnen vellen.

Via de ombudsdienst 'Rechten van de patiënt' kunnen ze een klacht melden. Ook die ombudsdienst is te weinig bekend.

Het Kinderrechtencommissariaat is het niet eens met het verzoek om de uitzonderingsclausule over meerderjarigheid te schrappen. Dat gaat in tegen fundamentele kinderrechten. Met name het recht om zijn mening te kennen te geven en het recht dat met je mening rekening gehouden wordt in elke aangelegenheid of procedure die je aanbelangt. Ook de wet op de rechten van de patiënt erkent dat minderjarigen betrokken moeten worden bij de uitoefening van hun rechten.

Daarnaast stelt specifiek het Besluit van de Vlaamse Regering van 3 juli 2009 dat het CLB de betrokkenen schriftelijk informeert over de aard en de bedoelingen van de vaccinatie. En de vaccinatie toedient op voorwaarde dat het daarvoor schriftelijke toestemming kreeg. Als de ouders hun toestemming weigeren, kan een CLB toch beslissen een leerling die in staat is tot redelijke beoordeling van zijn belangen te vaccineren. Na geïnformeerd te zijn in een duidelijke taal en na schriftelijke toestemming.

Bij conflicten tussen ouder en kind kan multidisciplinair overleg tussen de gezondheidswerkers van het CLB, dat het belang van het kind centraal stelt, een oplossing bieden.

Er worden geen opmerkingen gemaakt bij het advies van het Kinderrechtencommissariaat.

De commissie beslist niet in te gaan op de vraag van de verzoeker om gehoord te worden.

- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Advies Toestemming bij vaccinatie?*, 2012-2013/01, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten
- ▶ Verzoekschrift over een kritische evaluatie van de toedieningsmodaliteiten van vaccinatie en in het bijzonder van de toestemmingsprocedure in Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB), *Hand. VI. Parl.*, 11 december 2012, nr.1732
- ▶ Wet betreffende de rechten van de patiënt van 22 augustus 2002, *B.S.* 26 september 2002, *err.*, *B.S.* 20 september 2002.
- ▶ BVR van 3 juli 2009 tot vaststelling van de operationele doelstellingen van de Centra voor Leerlingenbegeleiding, *B.S.* 3 september 2009

Vrouwelijke genitale verminking

Genitale verminking van meisjes is vooral in sommige Afrikaanse landen een traditionele praktijk. Door migratie en vluchtelingenstromen komt het ook in ons land voor. Het is bijzonder schadelijk voor de meisjes, fysiek en voor hun welbevinden. Daarom is de praktijk in België bij wet verboden. Die wet doen naleven is moeilijker. Ouders laten de besnijdenis bijvoorbeeld uitvoeren als ze op vakantie zijn in hun thuisland. Ook dat is bij ons verboden, maar moeilijk te controleren.

GAMS België (Groupe pour l'abolition des mutilations sexuelles) en het referentiecentrum vzw INTACT melden al jaren dat er ook in ons land nog altijd vrouwelijke genitale verminking voorkomt bij jonge meisjes. Het International Centre for Reproductive Health (ICRH) UZ Gent buigt zich over de preventie van vrouwelijke genitale verminking en werkt verschillende formats uit om te sensibiliseren en expertise uit te wisselen. De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat hulpverleners niet altijd weten waar ze terecht kunnen met hun vragen of klachten. Verder doorgedreven sensibilisering kan voor de betrokken meisjes een uitkomst bieden. Daarom ondersteunt het Kinderrechtencommissariaat de informatiecampaagnes van deze organisaties.

Levensbeëindiging en euthanasie van minderjarigen

Bij de euthanasiewet in 2002 was de wetgever er zich al van bewust dat ook kinderen ongeneeslijk en ondraaglijk kunnen lijden. Toch besliste het parlement toen om minderjarigen, met uitzondering van ontvoogde minderjarigen, finaal buiten de euthanasiewetgeving te laten vallen.

In 2013 werd het debat over euthanasie opnieuw geopend. Verschillende wetsvoorstellen lagen op tafel in de verenigde commissies voor Justitie en Sociale Aangelegenheden.

- ▶ Wetsvoorstel 16 augustus 2010 tot wijziging van artikel 3 van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie, inzake euthanasie bij minderjarigen (van de heren Alexander De Croo en Bart Tommelein en de dames Nele Lijnen en Martine Taelman), 2009-2010, nr. 5-21/1
- ▶ Wetsvoorstel 23 september 2010 tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie en het koninklijk besluit van 2 april 2003 houdende vaststelling van de wijze waarop de wilsverklaring inzake euthanasie wordt opgesteld, herbevestigd, herzien of ingetrokken (van mevrouw Christine Defraigne), 2010-2011, nr. 5-154/1
- ▶ Wetsvoorstel 23 september 2010 tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie wat minderjarigen van vijftien jaar en ouder betreft (van mevrouw Christine Defraigne), 2010-2011, nr. 5-179/1
- ▶ Wetsvoorstel 10 januari 2013 tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie (van de heer Philippe Mahoux), 2012-2013, nr. 5-1919/1
- ▶ Wetsvoorstel 28 januari 2013 inzake de uitbreiding van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie tot minderjarigen, de medische hulp aan de patiënt die zelf de levensbeëindigende handeling stelt en de strafbaarstelling van hulp bij zelfdoding (van mevrouw Elke Sleurs), 2012-2013, nr. 5-1947/1
- ▶ Wetsvoorstel 9 mei 2012 tot aanvulling van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie, wat minderjarigen betreft (van mevrouw Marleen Temmerman, de heer Bert Anciaux, de dames Dalila Douifi en Fatma Pehlivan en de heer Guy Swennen), 2011-2012, nr. 5-1610/1

Met hun wetsvoorstellen geven de indieners ook minderjarigen een plaats in de nieuwe wetgeving rond euthanasie. Dat is belangrijk en vraagt tegelijk aandacht voor bijkomende aspecten van zorg en begeleiding. Waardoor nieuwe wetgeving zich niet mag beperken tot een discussie over het oordeelsvermogen van minderjarigen of over een leeftijdsafbakening met de vraag: 'Op welke leeftijd worden minderjarigen geacht autonoom te beslissen?'

Op vraag van de verenigde commissies voor Justitie en Sociale Aangelegenheden bracht het Kinderrechtencommissariaat advies uit over een regeling van euthanasie voor minderjarigen:

- Betrek alle kinderen maximaal bij het volledige beslissingsproces rond euthanasie en levensbeëindiging.
  - Baken naar Nederlands model trapsgewijs de leeftijd af die minderjarigen vanaf 12 jaar inspraak toekent en vanaf 16 jaar het recht op zelfbeschikking.
  - Investeer in vorming en opleiding van alle actoren in het medisch team zodat zij een zorgomgeving kunnen creëren waarin het belang van het kind centraal staat en die zowel het kind als de ouders als volwaardige partners benadert.
  - Onderzoek bij minderjarigen alle aspecten die bij het euthanasieproces een rol spelen.
  - Onderwerp de uit de gewijzigde wetgeving voortvloeiende praktijken op tijd aan een grondige evaluatie met inspraak van artsen, ouders en minderjarigen.
- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Levensbeëindiging en euthanasie van minderjarigen*, 2012-2013/4, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

2. Rechten van kinderen op de vlucht

Bij de Klachtenlijn komen veel klachten binnen over de situatie van kinderen op de vlucht. Het gaat over kinderen in een bijzonder kwetsbare situatie. De vragen zijn heel verschillend maar de bezorgdheid is altijd: worden de rechten van die kinderen hier gerespecteerd?

2.1. Welke rechten staan onder druk?

Recht om je mening te uiten

In een asielprocedure voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen is er ruimte voor een gesprek met de minderjarige. In een asielprocedure voor gezinnen met kinderen wordt naar de ouders geluisterd, maar worden de minderjarigen niet gehoord. Die kinderen blijven in de hele asielprocedure bijna onzichtbaar. Als de asielaanvraag van hun ouders afgewezen wordt, en er voor hen ook geen redenen tot subsidiaire bescherming gezien worden, volgt de uitwijzing. En dan gaan de kinderen gewoon mee.

Hebben kinderen van buitenlandse origine geen rechten?

Amir is een Afghaanse jongen van twaalf. Hij woont al een paar jaar met zijn familie in België. Na lang procederen kreeg het gezin vlak voor de zomer te horen dat ze hier weg moeten. Amir schreef daarover een brief naar de kinderrechtencommissaris. Volgens de nieuwe procedure zou de familie weg moeten uit de gezinswoning die hun door het OCMW toegewezen was, en zich melden bij het Open Terugkeercentrum (OTC) in Holsbeek. Daar krijgen ze dan 30 dagen om hun vrijwillige terugkeer te regelen.

Amir deed het goed op school, zo goed dat hij ondanks zijn achterstand toen hij hier aankwam ondertussen al zijn getuigschrift van lager onderwijs haalde. In juni schreef hij zich alvast in voor secundair onderwijs, om te starten met de optie Latijn. De uitwijzing trekt een streep door die plannen.

Kinderen die samen met hun ouders op de vlucht zijn, klagen bij het Kinderrechtencommissariaat aan dat ze nergens een stem hebben. Tolk spelen voor hun ouders, dat mogen ze. Of moeten ze soms zelfs. Maar zelf hun verhaal brengen, dat kan niet.

Toch bepaalt artikel 12 van het kinderrechtenverdrag dat een kind dat daartoe in staat is ‘vrijelijk zijn mening moet kunnen uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen’. In de Algemene Commentaar over het recht van het kind om gehoord te worden (2009) stelt het Comité voor de Rechten van het Kind in paragraaf 123: ‘Children who come to a country following their parents in search of work or as refugees are in a particularly vulnerable situation. For this reason it is urgent to fully implement their right to express their views on all aspects of the immigration and asylum proceedings.’

Je zou dus mogen veronderstellen dat kinderen ook zelf gehoord moeten worden in elke fase van de procedure waar asielzoekers door moeten. Of het nu gaat om de behandeling van de asielaanvraag zelf, of om de vraag tot subsidiaire bescherming of om de beslissing tot uitwijzing. Dat is in België momenteel niet het geval, toch niet als de ouders de kinderen begeleiden. Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen worden gelukkig wel zelf gehoord. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt uitdrukkelijk om aan alle kinderen altijd de mogelijkheid te geven om zelf gehoord te worden.

Kinderen en jongeren die zonder papieren in België wonen, zijn met veel en verenigden zich om meer gehoor te krijgen in wat ze zelf het ‘Kids Parlement’ noemen. Ze kwamen in het nieuws met een actie op Wereldvluchtelingendag en een ontmoeting in het parlement met staatssecretaris Maggie De Block van Asiel en Migratie.

De oproep van de kinderen van het Kids Parlement in de pers lokte veel reacties uit. Scholen en heel wat OCMW’s uitten hun onbegrip en stelden veel vragen. Dat leidde ook bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat tot nieuwe signalen van kinderen die hier met hun asielzoekende ouders aankomen en niet als volwaardige dragers van eigen rechten behandeld worden.

Die kinderen moeten vooral wachten: wachten welke beslissing er over hun ouders valt. De impact op het leven van de kinderen lijkt niet altijd mee te spelen. Toch is die impact erg groot.

Voor het gezin moeten zorgen maar zelf niet gehoord worden

Jelena is een Tsjetsjeens meisje, nu 15, die hier al ruim vier jaar woont. Haar moeder is in Tsjetsjenië gestorven door gebrek aan medische zorg. Haar vader is dan met vijf kinderen naar België gevlucht en heeft hier asiel aangevraagd, dat na 14 maanden afgewezen werd. Haar vier jaar oudere zus was toen ook zwaar ziek, werd opgenomen en geopereerd en moest dan nog lang revalideren. Daarom mocht het gezin hier langer blijven. Dat is nu ook afgelopen. Een laatste vraag om humanitaire redenen via de burgemeester van hun gemeente (artikel 9 bis van de vreemdelingenwet van 15 december 1980), werd afgewezen.

Ondertussen is de vader hertrouwd met een Tsjetsjeense vrouw, en is het gezin uitgebreid met een nu al drie jaar oud zusje en een bijna twee jaar oude tweeling. Drie kinderen die hun 'vaderland' nog nooit gezien hebben. Dat maakt dus samen acht kinderen.

Jelena neemt een belangrijk deel van de zorg in het gezin op zich. In tegenstelling tot haar papa spreekt ze vlot Nederlands. Dat maakt dat ze bij allerlei gelegenheden ook nog eens als tolk 'mag' opdraven. Ook in de procedure voor de verblijfsvergunning. Maar ook alleen weer om de vragen, angsten en wensen van haar papa te vertolken. En de antwoorden die onze overheidsinstanties daarop geven. Haar eigen vragen, wensen, verlangens, angsten worden niet gehoord. Laat staan dat de gegrondheid ervan onderzocht wordt.

Jelena zit in het secundair onderwijs, richting sociaal technische vorming en doet het goed op school. Ze wil later verpleegster worden. De uitzichtloosheid van de hele situatie weegt al een hele tijd erg zwaar op haar. Haar omgeving wijst erop dat het voor haar stilaan echt te veel wordt. De school suggereerde dat ze naar een internaat zou gaan om wat rust te krijgen. Maar hoe moet het dan met de andere kinderen? Met de definitieve uitwijzing is daar nu natuurlijk al helemaal geen sprake meer van.

Kinderen op de vlucht die hier met hun ouders zijn, krijgen vaak pas gehoor als de situatie echt heel extreem wordt, als alles helemaal uit de hand loopt en de bijzondere jeugdbijstand moet tussenkomen. Kinderen kunnen dan tot hun achttiende in een pleeggezin of in een instelling geplaatst worden, waarna vaak toch de uitwijzing volgt.

Kinderen niet alleen als tolk aanspreken

Kinderen van asielzoekers blijken het Nederlands weleens sneller onder de knie te krijgen dan hun ouders. In de asielprocedure worden ze daardoor het aanspreekpunt voor diensten, advocaten en andere instanties die met hun zaak bezig zijn. Ook bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat zijn het vaak de oudere kinderen die namens het gezin een klacht formuleren of een vraag stellen.

Dat kinderen een rol als tolk krijgen, hoeft op zich geen probleem te zijn. Maar we moeten zoveel mogelijk vermijden dat we ze daardoor een verantwoordelijkheid op de schouders laden die we van andere kinderen nooit zouden vragen. Ook moeten we stilstaan bij de traumatische ervaringen die deze kinderen zelf dikwijls al meegemaakt hebben, en oog en oor hebben voor hun eigen kijk op de situatie. Waren er ook voor de kinderen redenen om hun land te ontvluchten? En kunnen ze nu na al die tijd nog wel veilig terug? Hoe gaan de lokale gemeenschap en de machthebbers ze opvangen in hun land van herkomst? Hebben ze na hun verblijf hier nog wel de nodige kennis en vaardigheden om in hun land van herkomst weer aansluiting te vinden en een toekomst uit te bouwen?

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om bij een aanvraag tot asiel of subsidiaire bescherming altijd de situatie van de kinderen te bekijken, ook al kwamen die hier onder begeleiding van hun ouders aan. Ook bij een beslissing tot uitwijzing moeten de belangen van de kinderen uitdrukkelijk afgewogen worden, rekening houdend met de duur van hun verblijf hier en de mate waarin ze weer aansluiting kunnen vinden bij de lokale gemeenschap en bij de onderwijs- en andere voorzieningen die van belang zijn om in hun land van herkomst een toekomst uit te bouwen.

Recht op samenleven met ouders

Artikel 9 van het kinderrechtenverdrag waarborgt het recht van kinderen om met hun ouders samen te leven. Voor kinderen op de vlucht houdt dat recht in, dat hun gezin niet gescheiden wordt. In principe worden gezinnen hier ook niet gescheiden, behalve als een van de ouders strafbare feiten pleegde (feiten tegen de openbare orde). Daaronder vallen ook lichtere feiten, zoals diefstallen om te voorzien in het eigen levensonderhoud en dat van het eigen gezin, of het gebruik van valse papieren.

Vader uitgezet – moeder en kinderen blijven

Monica is nu 28. Ze was 14 toen ze hier aankwam. Haar man, de vader van hun vier kinderen tussen 1 en 9 jaar, kreeg in tegenstelling tot zichzelf en de kinderen nooit verblijfsrecht. Hij heeft hier wel de laatste elf jaar samen met het gezin gewoond. Hij werd ooit veroordeeld tot lichtere straffen die nooit uitgevoerd werden. Door die inbreuken en omdat hij ‘bevelen tot het verlaten van het grondgebied’ negeerde, kreeg hij voor jaren het verbod om België binnen te komen.

Bij een controle werd de man opgepakt, ondergebracht in een gesloten centrum van de Dienst Vreemdelingenzaken en het land uitgezet. De advocaat laat weten dat dat nu onherroepelijk is. Er is geen enkele juridische weg meer om de uitwijzing te voorkomen. Monica is radeloos, de kinderen vragen naar hun vader, er is geen perspectief. Bovenop de uitwijzing krijgt de vader acht jaar inreisverbod. Dat betekent dat hij vanuit zijn land van oorsprong geen gezinshereniging meer kan vragen. Hij moet eerst dat inreisverbod ongedaan zien te maken en kan pas dan de procedure voor gezinshereniging starten. Hoe oud zullen de kinderen zijn als dat allemaal rond is?

Monica zelf werkt als bejaardenhelpster in een verzorgingsinstelling en kan dus wel instaan voor de kinderen, maar mist nu wel de steun van haar man.

Welke mogelijkheden zijn er om het recht van de kinderen op contact met hun vader te verzoenen met het principe dat inbreuken op de openbare orde leiden tot uitzetting en verbod om het land weer binnen te komen? Moet het kind dan opnieuw aan het kortste eind trekken? Het heeft toch recht op contact met zijn ouders?

Verscheurende keuze

Ouders die met hun kinderen op de vlucht zijn, staan soms voor een verscheurende keuze: samenblijven als gezin (met weinig kans om verblijfsrecht te krijgen) of de kinderen (of één kind) alvast laten vertrekken naar een land dat ze wellicht een veiliger en betere toekomst kan bieden. Ook in politieke discussies krijgt deze kwestie regelmatig aandacht. De optie die het beleid vandaag neemt, is dat ouders die hun kinderen voorop sturen, daarvoor niet beloond mogen worden door ze een perspectief op gezinshereniging in België te bieden. Maar soms liggen de zaken toch complexer dan dat.

Afghaans meisje ‘terug’ naar Griekenland?

Op het einde van de zomer zet een smokkelaar Hidi af voor de deur van de Dienst Vreemdelingenzaken. Het meisje is amper 6 jaar. Haar ouders en haar nog jongere zusje en broertje zijn in Griekenland. Het gezin had daar asielvraagd, maar hun vraag werd niet behandeld. De ouders gaven het meisje in Griekenland aan als vermist. De reis van Hidi van Griekenland naar België bleek meer dan een maand te duren. De omstandigheden waarin het kind reisde zijn onduidelijk, maar echt geruststellend lijkt het niet te zijn. Zo klaagt het kind dat haar begeleider haar sloeg. De Dienst Vreemdelingenzaken liet al snel na de aankomst van Hidi weten dat ze in haar belang zo vlug mogelijk herenigd moest worden met haar ouders, maar meteen ook dat het gezin niet naar België kon komen. Vreemdelingenzaken voerde aan dat zoiets toelaten alleen maar kindersmokkel naar West-Europa zou stimuleren. De familie van Hidi sloot de terugkeer van het meisje naar Griekenland uit, vanwege de mensonwaardige en onveilige situatie daar. De voogd, de advocaat en de hulpverleners zetten alles in het werk om het meisje in België te herenigen met haar ouders. Ook het

Kinderrechtencommissariaat schreef daarvoor naar de Dienst Vreemdelingenzaken. Maar die bleef bij zijn eerder ingenomen standpunt, ondanks de mogelijkheid van de 'humanitaire clause' (artikel 15 van de toen nog geldende Dublin II-verordening). Probleem was ook dat de Griekse autoriteiten geen enkele actieve rol speelden in de zaak. Pas eind november hebben de Griekse autoriteiten België gevraagd om de asielaanvraag over te nemen.

Omdat Hidi onmogelijk kon terugkeren naar Griekenland, bleef ze in België als niet-begeleide minderjarige. Met haar voogd startte ze hier een asielprocedure. Eind november erkende het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen haar dan toch als vluchteling. Dat betekent dat vanaf dan de ouders het recht hadden een visum voor gezinshereniging aan te vragen. Omdat de Dienst Vreemdelingenzaken zes maanden tijd heeft om zich daarover uit te spreken, schreef het Kinderrechtencommissariaat die dienst opnieuw aan, om erop aan te dringen het meisje zo vlug mogelijk te herenigen met haar ouders. In mei konden de ouders vanuit Griekenland naar België komen.

Er loopt nu een nieuwe asielprocedure voor het hele gezin. Omdat Hidi al asiel kreeg, verwachten we dat dat ook voor de rest van de familie in orde komt. Maar zekerheid is er daarover niet. Als de ouders geen erkenning als vluchteling krijgen, vervalt ook het vluchtelingenstatuut van Hidi.

”

Als kinderen van hun ouders gescheiden worden tijdens hun vlucht, waardoor zij apart in verschillende landen verblijven, pleit het Kinderrechtencommissariaat ervoor dat de betrokken landen zo vlug mogelijk alles regelen om het gezin te herenigen. Kinderen kunnen niet tegen hun wil gescheiden worden van hun ouders, behalve als dat in het belang is van het kind (artikel 9 van het kinderrechtenverdrag). Aanvragen voor gezinshereniging moeten bovendien met 'welwillendheid, menselijkheid en spoed' behandeld worden (artikel 10). Volgens ons werden in de situatie van Hidi deze twee rechten geschonden. Ook onze Nederlandse collega's besteedden afgelopen jaar veel aandacht aan problemen op het vlak van gezinshereniging. Op basis van een uitgebreide dossierstudie stelde de Nederlandse kinderombudsman vast dat ook in Nederland

vaak te weinig rekening gehouden wordt met de rechten van kinderen.

► <http://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/GezinsherenigingDEFwebversie.pdf>

Wat de situatie van Hidi en haar gezin extra moeilijk maakte, was de bijzonder slechte opvang in Griekenland. Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om in die gevallen het gezin te herenigen in het land dat goede opvang van het kind kan waarborgen. In het geval van Hidi is dat momenteel niet in Griekenland. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde in 2011 dat Europese landen geen asielzoekers mogen terugsturen naar Griekenland, omdat Griekenland de asielprocedure niet op orde had, en daardoor de rechten van de asielzoekers schond (Europees Hof voor de Rechten van de Mens, M.S.S. tegen België en Griekenland, 21 januari 2011).

Jongeren die niet mee terug willen

Soms aanvaarden de ouders wel een terugkeer, maar zien hun tienerkinderen dat niet zitten.

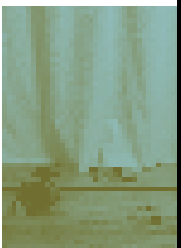
“

Caspar wil absoluut niet terug naar Iran

Op maandag 20 mei verschijnt de 15-jarige Caspar niet op school. Caspar is een Iraanse jongen en woonde toen met zijn familie 4,5 jaar in België. Het gezin kreeg nooit asiel. De vader had de week ervoor afscheid genomen van de school en bedankt voor de goede zorgen. Hij had besloten om met zijn gezin terug te keren naar Iran omdat de situatie voor het gezin compleet perspectiefloos geworden was. De school weet dat Caspar absoluut niet terug wil naar Iran en hier zeker zijn secundaire school wil afmaken. De school is bezorgd over het lot van Caspar, van wie ze niets meer hoorden.

Binnenkort 18 en uitgewezen?

Kamal (17) kwam 14 jaar geleden (!) met zijn vader en oudere broers uit Jordanië in België aan. Zijn vader kon verblijfsrecht krijgen op basis van foutieve identiteitsgegevens: hij had Irak opgegeven als land van oorsprong. Dat kwam vorig jaar aan het licht, waarop de vader en dus ook Kamal hun verblijfsrecht verloren.

Een vraag tot regularisatie om humanitaire redenen werd geweigerd. Kamals vader keerde met zijn vijfjarige zoontje terug naar Jordanië. Kamal besloot in te trekken bij een vriend, in een onderkomen dat eigenlijk niet bewoonbaar is. Kamal heeft nu het statuut van niet-begeleide buitenlandse minderjarige en kan tot zijn 18e verjaardag niet uitgewezen worden. Hij wordt nog dit jaar 18.

”

Schooldirecties, leerkrachten en hulpverleners vragen zich af hoe ze die jongeren kunnen helpen. Heel vaak willen die jongeren toch minstens hun al begonnen opleiding nog kunnen afmaken. Voor de jongeren is dat een belangrijke reden om hun ouders niet te volgen bij hun terugkeer. We komen er verder nog op terug.

Recht op materiële opvang

Tijdens de asielprocedure hebben asielzoekers en hun kinderen recht op materiële opvang. Dat gebeurt eerst in een collectieve opvangstructuur van Fedasil of van het Rode Kruis en daarna – als de asielzoeker dat wil – in een individuele opvangplaats. Als gezinnen met kinderen uitgeprocedeerd zijn, worden ze sinds mei 2013 opgevangen in het Open Terugkeercentrum (OTC) in Holsbeek. Daar worden ze begeleid naar vrijwillige terugkeer, normaal binnen 30 dagen. Lukt dat terugkeertraject niet, dan gaat het gezin in principe naar een open woonunit, een terugkeerwoning waar het woont terwijl de Dienst Vreemdelingzaken de effectieve terugkeer voorbereidt. In die hele periode kunnen nog stappen gezet worden die leiden tot een wettig verblijf. Maar natuurlijk zijn er ook gezinnen die zich na de afwijzing van hun aanvraag aan de terugkeerprocedure onttrekken en onderduiken. De kinderen verzeilen dan in een bijzonder precare situatie. Als ze al niet op straat moeten leven, komen ze in onaangepaste opvangstructuren terecht.

De Klachtenlijn vangt daarover heel verontrustende signalen op.

“

Kinderen in de daklozenopvang

Gzifa vluchtte met haar moeder van Afghanistan naar Iran, vandaar naar Griekenland, en ten slotte naar België, waar ze nu ongeveer twee jaar wonen. Het meisje was 15 toen ze in België aankwam. Eerst woonde ze in een lokaal opvanginitiatief. Haar asielaanvraag werd afgewezen en ze werd met haar moeder aan de deur gezet. Ze trokken naar een andere stad in Vlaanderen. De coördinator van een onthaalklas in die stad nam contact op met het Kinderrechtencommissariaat om de situatie van het meisje te melden. Er was geen opvang voor Gzifa. Het meisje leefde op straat, sliep in een park of in het station. Ze ging wel elke dag naar school, wat voor haar ook een zekere opvang betekende, onder andere omdat ze er te eten kreeg.

Uiteindelijk kon ze in de koudste wintermaanden samen met haar moeder opvang krijgen, maar dan alleen 's nachts, in het kader van daklozenzorg. De verantwoordelijke van het centrum wees op het onverantwoorde en de onveiligheid van de situatie. Het meisje bracht er de nachten door in een centrum met een honderdtal dakloze volwassen mannen en een tiental vrouwen, met wie ook Gzifa de kamer deelde. Tot de laatste week voor het winteropvangcentrum dicht ging, was er geen duidelijkheid waar Gzifa naartoe kon. Uiteindelijk kon ze in een lokaal opvanginitiatief opgenomen worden en onderzoekt het OCMW de aanvraag. Hulpverleners steunen Gzifa en haar moeder verder bij hun derde poging tot regularisatie.

”

Recht op psychologische, medische en sociale zorg

De Belgische regelgeving voorziet in medische, psychologische en sociale hulp aan asielzoekers. Die hulp is er ook voor gezinnen met kinderen die in de terugkeerprocedure zitten (in OTC Holsbeek of in een van de terugkeerwoningen). Wie onwettig in België woont en behoeftig is, kan nog altijd rekenen op dringende medische hulp. In dat laatste geval betaalt de federale overheid via het OCMW de kosten.

Medische zorg nodig

Kinderen op de vlucht kunnen in principe een beroep doen op ruimere maatschappelijke dienstverlening dan dringende medische hulp, wat ook hun statuut is. Sinds 2012 dienen er zich door een gewijzigde regelgeving wel specifieke problemen aan voor sommige categorieën, waarover verder meer. Maar ook voor kinderen die volgens de Belgische regelgeving toegang hebben tot medische zorg, blijft de situatie vaak problematisch.

- ▶ Grondwettelijk Hof nr. 106/2003, 22 juli 2003, B.6.7-B.7.7.

Ziekmakende leefsituatie

Een Rwandese mama kwam vier jaar geleden met haar dochtertje van 5 aan in België. Na drie jaar werd ze uitgewezen, maar ze gaf geen gevolg aan de uitwijzing. We zijn nu een jaar verder. Hoe verloopt het nu? De vrouw die mama met haar dochtertje van ondertussen 9 jaar bijstaat, vertelt: 'Zoals heel wat uitgewezen mensen is mama niet teruggekeerd naar Rwanda. Ze leven dus nog altijd 'onder de radar' en verhuizen van hier naar daar. Vandaag nog zijn we bij de kinderarts geweest omdat Obi de laatste tijd veel last heeft van spasmen in de darmen. De kinderarts was heel begripvol en luisterde naar hun verhaal. Ze is er bijna zeker van dat de problemen een gevolg zijn van stress. Toch is Obi een heel vrolijk en lief kind maar de laatste tijd beseft ze zelf natuurlijk meer en meer in welke situatie ze verkeren. We proberen ze op allerlei manieren te ondersteunen.'

Psychologische hulp nodig

Kinderen en jongeren die een geschiedenis van vluchten achter de rug hebben, houden daar vaak trauma's aan over. Vaak hebben ze in hun land van herkomst of op weg naar hier verschrikkelijke dingen meegemaakt. De psychische gevolgen daarvan houden niet vanzelf op als ze hier een wettige verblijfsstatus krijgen. Ook die kinderen blijven psychologische hulp nodig hebben. Maar voor wie te maken krijgt met een lang aanslepende procedure en uiteindelijk in een onwettige verblijfsituatie verzeild raakt, maakt de verblijfsituatie hier de zaken vaak nog een flink stuk erger.

Kinderen en jongeren op de vlucht zitten met specifieke hulpvragen. De weinige hulpverleners die zich daar op toeleggen, worden overstelpt met doorverwijzingen vanwege collega-psychologen. De problematiek van deze kinderen en jongeren is complex. Naast de verwerking van de trauma's in hun land van herkomst of op weg naar hier, is er ook de migratie op zich. Migreren gaat vaak gepaard met gevoelens van ontredde en vragen over de eigen identiteit. Daarbovenop komt vaak nog de onzekerheid over hun lot en de stress van hun extra verantwoordelijkheden in het gezin. Als ze zien dat hun ouders ook lijden onder die onzekerheid, willen ze hun ouders vaak zoveel mogelijk ontzien. Dus houden ze hun eigen vragen en angsten voor zich. Als vader of moeder er dan volledig onderdoor gaat, mag het niet verwonderen als het met de kinderen ook snel bergaf gaat.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om te investeren in opleiding en bijscholing van psychologen om hulp te kunnen bieden aan kinderen en jongeren die door hun situatie als vluchteling en migrant psychologische begeleiding nodig hebben.

Zelfmoordpoging na verworpen asielaanvraag

Yana en Vica zijn 6 en 8 als de schooldirecteur in november aan de alarmbel trekt. De meisjes hadden ook vorig schooljaar al bij hem school gelopen. Zij wonen met hun mama in een lokaal opvanginitiatief. Toen de mama het bericht kreeg dat haar asielaanvraag verworpen werd, deed ze een zelfmoordpoging. Ze moest naar het ziekenhuis en de kinderen gingen naar een Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning van Kind en Gezin in afwachting van de opvang van moeder en kinderen in een voorziening van Fedasil in een andere stad. Het opvanginitiatief waar ze eerst waren, had te kennen gegeven dat ze de moeder na haar ontslag uit het ziekenhuis niet meer opnieuw konden opnemen. Na een paar dagen verlaat moeder het ziekenhuis en krijgt ze een treinticket richting Brussel waar ze met de kinderen opgevangen zou worden in een centrum. De mama weigert dat uit schrik teruggestuurd te worden naar Albanië. Als ze de kinderen gaat afhalen, geeft de school de kinderen

niet mee omdat de moeder totaal ontredder lijkt te zijn, de kinderen bang zijn en het voor de school niet duidelijk is waar moeder met de kinderen naartoe zou gaan. Een leerkracht vangt de kinderen een nacht op, waarna ze, na een moeilijke discussie, voor het weekend weer opgenomen worden in het Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning. Na het weekend brengt een hulpverlener de kinderen terug naar hun moeder, die ondertussen onderdak vond bij een kennis. Het gezin blijft daar maar kort en duikt daarna weer onder. Vanuit hun nieuwe, onduidelijke verblijfplaats blijven de kinderen wel naar school gaan. De school stelt vast dat de spontane, levendige kinderen van weleer sindsdien gesloten zijn en een depressieve indruk maken. Omdat ze zich ernstig zorgen maken over het psychisch welzijn van de kinderen, worden er afspraken gemaakt met het CAW. De moeder komt naar een eerste afspraak maar daarna haakt ze af en komen de kinderen ook niet meer naar school. Sindsdien heeft niemand nog nieuws over waar de kinderen en hun moeder wonen. Voor zover de school kon nagaan bij de vreemdelingenpolitie, zijn ze nog altijd in België en zouden de kinderen niet ingeschreven zijn in een andere school.

”

Voor kinderen en hun familie op de vlucht zijn er soms crisissituaties. De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat merkt uit de klachten dat er niet altijd genoeg opvolging is voor het gezin en de situatie. Ook de ambulante crisishulp is te beperkt. Daardoor komt het welzijn van de kinderen soms in het gedrang. Daarom vraagt het Kinderrechtencommissariaat aan de overheid om te zorgen voor sterkere en beter uitgebouwde crisishulp voor gezinnen op de vlucht die met psychische problemen kampen. Die hulp mag niet afhankelijk zijn van het verblijfsstatuut van de gezinsleden.

Recht op onderwijs

Schoolgaan kan het leven van kinderen en jongeren op de vlucht weer wat normaliseren. Ook hun ontwikkeling krijgt weer de stimulansen en ondersteuning waar ze recht op hebben. Onderwijs is voor kinderen en jongeren op de vlucht dus in verschillende opzichten van belang. Een uitwijzing kan dat positieve effect abrupt afbreken.

De Klachtenlijn krijgt regelmatig vragen van scholen die met zo'n uitwijzing geconfronteerd worden. Soms gaat het om kinderen die hier al verschillende jaren op school zijn. Hun vraag is meestal of ze nog iets kunnen doen.

“

School maakt het verschil

Een Russisch meisje van 20 jaar zit in haar zesde jaar sociaal technische wetenschappen. Ze was op het einde van het lager onderwijs naar België gekomen en heeft de zes jaren secundair onderwijs vlekkeloos doorlopen. Ze stond op het punt haar eindexamen te halen. Na de paasvakantie wordt het gezin overgebracht naar het gesloten centrum in Steenokkerzeel, in afwachting van hun uitwijzing. De school wil minstens het meisje de kans geven haar diploma te halen. Uiteindelijk kwam er een akkoord met de Dienst Vreemdelingenzaken uit de bus dat het meisje tot na de examens opgevangen kon worden in een internaat en in de weekends in een opvanggezin. In afwachting woonde de mama wel verder in het gesloten centrum. Het meisje kon haar examens afwerken en haalde haar diploma. Het gezin keerde daarna terug in het kader van het traject 'vrijwillige terugkeer'.

”

Federaal versus Vlaams beleid?

Voor veel kinderen en jongeren op de vlucht is terugkeer naar het land van herkomst de meest waarschijnlijke uitkomst. Toch anticipeert het onderwijsaanbod voor die kinderen en jongeren daar nauwelijks op. Het onderwijsaanbod is eenzijdig gericht op integratie in de Vlaamse samenleving. Er lijkt zich daar toch een tegenstrijdigheid af te tekenen tussen het federale beleid – dat van vrijwillige terugkeer een speerpunt maakt – en het Vlaamse beleid.

“

Groot verschil met Marokko

Ik woon al in België sinds ik 10 jaar ben. Door hun moeilijke leefomstandigheden hadden mijn ouders me toevertrouwd aan mijn oom en tante. Mijn aanpassing in België liep moeilijk. Het verschil met Marokko is groot. Dat had ook gevolgen voor de relatie met mijn oom en tante. Daardoor ben ik in een opvangcentrum voor minderjarigen geplaatst. Mijn verblijfskaart is ondertussen al drie keer verlengd maar vorig jaar werd beslist dat ik terug moet naar Marokko. Ik word binnenkort 18. Ik vind dit een schending van mijn mensenrechten. Ik ben naar Belgische normen opgegroeid en mijn identiteit is hier gevormd. Ik wil in België blijven leven.

Nederlandstalig onderwijs als voorbereiding op Marokko?

Mijn kinderen (15 en 12) volgen nu al acht jaar Nederlandstalig onderwijs. Wij hebben een regularisatie aangevraagd maar ik ben bang dat het advies negatief zal zijn. Mijn kinderen kennen Marokko niet en willen in België blijven. Kan het Kinderrechtencommissariaat helpen?

”

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om in het onderwijsaanbod vanuit een tweesporenbeleid te werken voor kinderen en jongeren voor wie terugkeer een waarschijnlijke uitkomst is: met oog voor integratie in de Vlaamse samenleving enerzijds én met oog op re-integratie in hun land van herkomst. Dat veronderstelt dat de band met het land en de cultuur van herkomst en de kennis van hun moedertaal onderhouden en versterkt wordt. Het is niet aanvaardbaar kinderen onvoorbereid terug te sturen naar een land waar ze vaak geen of nauwelijks nog affiniteit mee hebben. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat de federale en de Vlaamse overheden daarover overleggen en zoeken naar een creatieve inzet van de beschikbare middelen en bronnen.

Hier zeven of acht jaar wonen is al behoorlijk lang om kinderen dan nog terug te sturen. Toch gebeurt het hier vaak genoeg dat zelfs bij zo'n lang verblijf verplichte terugkeer als een zwaard van Damocles boven de hoofden van de kinderen hangt. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om kinderen en jongeren op de vlucht vanaf een

zekere verblijfsduur in België hun opleiding te laten afmaken. Het Kinderrechtencommissariaat sluit zich aan bij een gelijkaardige oproep vanuit het middenveld in de migratie-, jeugdhulp- en onderwijssectoren. Door hun opleiding af te maken, kunnen die kinderen en jongeren hun toekomst een veel steviger basis geven dan nu, waar die toekomst ook vorm zal krijgen.

2.2.

Specifieke problemen bij bijzondere groepen

Voor bepaalde categorieën van kinderen op de vlucht rijzen er specifieke problemen.

Niet-begeleide minderjarigen van buiten de Europese Economische Ruimte (EER)

Niet-begeleide minderjarige derdelanders (minderjarigen die niet uit de Europese Economische Ruimte komen) die een asielaanvraag indienen, worden opgevangen door Fedasil in speciale vleugels voor minderjarigen in de opvangcentra of in specifieke lokale opvanginitiatieven voor minderjarigen. Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen die geen asielaanvraag ingediend hebben, worden in principe opgevangen door de gemeenschappen. Als het aanbod van de gemeenschappen volzet is, worden zij opgevangen in de opvangstructuren voor niet-begeleide asielzoekers. Soms komen niet-begeleide buitenlandse minderjarigen in aanmerking voor maatschappelijke dienstverlening van het OCMW. Dat is onder andere het geval als zij tijdelijk verblijfsrecht krijgen als minderjarige (A-kaart) of als zij als asielzoeker een beslissing van niet-toewijzing krijgen. Maar daar loopt het soms mis. Zoals vorig jaar moeten we ook nu weer vaststellen dat er OCMW's zijn die voor deze jongeren financieel niet tussenbeide komen. De organisaties die de jongeren begeleiden, moeten dan een juridische slag leveren voor de arbeidsrechtbank. Halen ze gelijk, dan gebeurt het dat het OCMW beroep aantekent bij het Arbeidshof. Door bemiddeling probeert het Kinderrechtencommissariaat die juridische gevechten te voorkomen.

Niet-Belgische kinderen uit de EER

De Belgische wetgever gaat ervan uit dat de verblijfssituatie van EER-burgers minder precair is dan van burgers uit 'derde landen'. Er is vrij verkeer van personen en in de Schengenzone (de meeste EER-landen en Zwitserland) zijn de binnengrenscontroles afgeschaft. De hele regelgeving voor vluchtelingen is vooral afgestemd op personen van die derde landen. Dat maakt dat mensen zonder papieren van binnen de EER soms tussen de mazen van het net vallen. Dat geldt zowel voor niet-begeleide minderjarigen als voor kinderen die hier met hun ouders zijn.

Niet-begeleide minderjarigen uit de EER

In de voogdijwet van 2002 zit geen specifieke voogdijregeling voor niet-begeleide minderjarigen uit de EER-zone. Toch bleken de jongste jaren heel wat Roemeense en Bulgaarse kinderen en jongeren hier in een preciaire leefsituatie te leven. In 2012-2013 kreeg de Klachtenlijn geen specifieke klachten over die twee groepen. Maar helemaal geruststellend is dat toch niet. De leefomstandigheden van Romakinderen zonder verblijfsstatuut zijn heel onduidelijk. Die kinderen wonen met of zonder familie in kraakpanden of op straat. Zijn ze werkelijk 'vergezeld van hun ouders'?

Romakinderen overnachten in station

Als lid van de spoorwegpolitie Brussel word ik elke week geconfronteerd met kinderen die de nacht doorbrengen in de stations. Daar zijn ook veel leerplichtige kinderen bij, meestal Roma.

Naar aanleiding van eerdere signalen boog het Kinderrechtencommissariaat zich over de vraag: is het een oplossing de voogdijregeling te veralgemenen tot Europese jongeren? We overlegden daarover met de Dienst Voogdij en met vertegenwoordigers van de kabinetten van staatssecretaris voor Asiel en Migratie Maggie De Block en van Justitieminister Annemie Turtelboom. Vandaag zijn er geen plannen om de voogdijregeling te

veralgemenen naar niet-begeleide minderjarigen uit de EER. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat de problematiek niet zo eenvoudig is en beraadt zich verder. Onlangs oordeelde het Grondwettelijk Hof dat een gebrek aan wetsbepalingen die het statuut van de niet-begeleide buitenlandse minderjarigen uit een lidstaat van de EER verduidelijken, discriminerend is. Het Grondwettelijk Hof verwijst naar de wetgever die een beschermingsregeling voor deze specifieke groep zou moeten uitwerken, die rekening houdt met het EU-recht.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om de problematiek van niet-begeleide Europese kinderen en jongeren in kwetsbare toestand te onderzoeken, zodat we een zicht krijgen over hoeveel kinderen en jongeren het gaat, wat hun behoeften zijn en hoe we daaraan het best kunnen tegemoetkomen.

Voor niet-begeleide Europese jongeren moet het principe van het vrije verkeer van personen gevrijwaard worden. Met name moeten we vermijden dat Europese jongeren die als zomerse toerist of festivalganger naar België komen, voor het minste (papieren kwijt) verzeild raken in een loodzware beschermingsprocedure.

Kinderen met ouders uit de EER

Vanuit Gent kregen we een signaal over de preciaire situatie van veel kinderen van 'nieuwe EU-burgers' sinds ongeveer een jaar. Doordat hun ouders niet in orde zijn met hun papieren, vallen die kinderen zonder gezondheidszorg. De brugfiguren uit Gentse basisscholen trokken het eerst aan de bel. Hun signaal werd bevestigd door ziekenhuizen, wijkgezondheidscentra, de integratiedienst, vrijwilligersorganisaties, Kind en Gezin en anderen. Een en ander heeft te maken met een aanpassing in de regelgeving in 2012.

Unieburgers die zich in België willen vestigen, krijgen drie maanden tijd om een bewijs van arbeid (of van voldoende bestaansmiddelen en een ziekteverzekering) voor te leggen. Kunnen ze dat niet, dan wordt hun verblijfsaanvraag verworpen. Na een maand krijgen ze dan het bevel het grondgebied te verlaten.

Sinds 2012 hebben Unieburgers de eerste drie maanden van hun verblijf (vanaf het moment dat ze een inschrijving in het vreemdelingenregister aangevraagd hebben) geen recht meer op maatschappelijke dienstverlening van het OCMW. Ze kunnen dus niet op het OCMW terugvallen voor medische kosten. Voor wie werk zoekt, geldt dat eventueel nog langer, namelijk tot ze werk gevonden hebben. Werkzoekenden kunnen tot zolang ook hier niet aansluiten bij een ziekenfonds. Maar omdat veel van die mensen ook in hun land van herkomst niet meer geldig aangesloten zijn, moeten ze zelf opdraaien voor alle medische kosten. Omdat ze dat niet kunnen betalen, gaan ze vaak niet naar de dokter.

Voor de kinderen betekent dat, dat indirect ook hun recht op onderwijs aangetast wordt. Om de kinderen toch de nodige medische zorg te bieden, zijn allerlei sociale geëngageerde organisaties, waaronder ook scholen, tot nu toe in de bres gesprongen. En bij de wijkgezondheidscentra en ziekenhuizen blijven facturen onbetaald. Zo kan het natuurlijk niet verder.

Voor niet-begeleide minderjarigen is er een veel gunstiger regeling. Die kunnen, ongeacht hun verblijfsstatuut, toetreden tot de Belgische ziekteverzekering. De enige voorwaarde is dat ze drie opeenvolgende maanden naar school gaan of aangemeld zijn bij Kind en Gezin (of bij de Franstalige tegenhanger ONE). Sommige leerlingen krijgen vrijstelling van de schoolplicht. Die regeling veralgemenen naar alle buitenlandse minderjarigen zou een oplossing kunnen zijn voor het probleem van kinderen van 'nieuwe EU-burgers'.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt dat kinderen altijd de nodige medische zorg moeten kunnen krijgen, ongeacht het verblijfsstatuut van hun ouders. De regeling die nu geldt voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen moet ook gelden voor kinderen die met hun ouders in België wonen.

2.3. Terugkeer

Bezoek aan het Open Terugkeercentrum in Holsbeek

Op 19 juni bracht de kinderrechtencommissaris samen met de Délégué Général aux droits de l'enfant een bezoek aan het OTC in Holsbeek.

In dat OTC kunnen kinderen en jongeren in principe dertig dagen blijven. Toch is het aanbod er wel erg beperkt. Dat is vreemd voor een OTC dat speciaal opgezet is voor gezinnen met kinderen. De infrastructuur van het voormalige Formule 1-hotel is niet bepaald optimaal om kinderen op te vangen. De kamers zijn klein en vooral binnen is de speelruimte erg beperkt. Het bevreemdt ook dat er voor de kinderen geen begeleiding is. Omdat de ouders wellicht toch vooral bezig zijn met vragen over hun terugkeer en praktische beslommingen die zo'n terugkeer met zich meebrengt, kunnen we ons voorstellen dat 'de kinderen bezighouden' voor die ouders niet altijd de eerste prioriteit is.

Meer fundamenteel (en dus los van concrete kwesties over infrastructuur en begeleidingsaanbod) rijst de vraag of voor de organisatie van vrijwillige terugkeer de hotel formule wel het meest aangewezen is. Welke voordelen biedt die formule tegenover begeleiding 'aan huis', voor gezinnen die op het moment van de definitieve uitwijzing een onderkomen hebben?

Het Kinderrechtencommissariaat benadrukt het belang van een stabiele en veilige omgeving voor kinderen wanneer dan toch beslist wordt dat ze uitgewezen worden.

“

Beter af in een terugkerwoning?

Een Russisch-Afghaans gezin met vijf kinderen tussen 1 en 12 jaar, woont 3,5 jaar in Kortrijk, waar het goed geïntegreerd is. De kinderen lopen er school. Het jongste kind is trouwens in Kortrijk geboren. Alle pogingen om tot een legaal verblijf te komen mislukken. Het gezin wordt uitgewezen. De OCMW-hulpverlening in Kortrijk stopt (volgens het boekje). Het gezin zegt niet terug te kunnen naar Afghanistan of Rusland. Toch worden ze doorverwezen naar het OTC in Holsbeek en daar gaan ze op in. Het vrijwillig terugkeertraject mislukt. Het gezin wordt overgeplaatst naar een terugkerwoning in Zulte in het kader van gedwongen terugkeer.

Die laatste overplaatsing wordt door het gezin als positief ervaren omdat er nu weer een fatsoenlijke huisvesting is voor een gezin met vijf kinderen.

”

Wellicht is het te vroeg om de resultaten van de vrijwillige terugkeertrajecten vanuit het OTC te evalueren. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat er twee voorwaarden zijn om te kunnen spreken van een ‘succesvol uitwijzingsbeleid’:

- Dat bij de behandeling van de asielvraag alle rechten van de kinderen geëerbiedigd werden
- En dat bij de uitwijzing de belangen van het kind ernstig afgewogen werden.

Vertrekken zonder kinderen?

Extreem schrijnend zijn situaties waarin ouders vrijwillig vertrekken en hun kinderen achterlaten in de hoop dat ze hun kinderen zo een betere toekomst verzekeren. Het Kinderrechtencommissariaat krijgt meldingen van hulpverleners dat ouders van uitgeprocedeerde gezinnen aankondigen dat ze uit België gaan vertrekken zonder hun kinderen.

“

Zorgzame moeder, maar ten einde raad

Een bericht uit een OCMW: ‘Volgende woensdag om 10 uur wordt een alleenstaande moeder uit Angola met haar drie kinderen tussen 2 en 10 jaar uit haar appartement (lokaal opvanginitiatief) gezet door een gerechtsdeurwaarder. Beleidsmatig en juridisch is alles in orde. De vrouw is volledig uitgeprocedeed en weigert naar een terugkeerplaats te gaan. Zij weigert pertinent terug te keren naar Angola omdat zij denkt dat ze daar in de gevangenis terecht komt en er niemand is om voor haar kinderen te zorgen. Zij heeft verschillende keren bedreigd (en de sociale dienst is geneigd het te geloven) haar kinderen achter te laten en zelf rond te zwerven. Versta me niet verkeerd, deze vrouw is een zorgzame en goede moeder, maar ze is ten einde raad.’

Uiteindelijk trok de moeder met haar drie kinderen naar het Open Terugkeercentrum (OTC) in Holsbeek. Maar een verblijf in het OTC is bedoeld voor uitgeprocedeerden met kinderen die kiezen voor vrijwillige terugkeer naar het land van oorsprong. Uit het OCMW-bericht blijkt dat vrijwillig terugkeren niet bepaald de bedoeling van de moeder was.

”

Je kinderen achterlaten is voor ouders wellicht de meest dramatische beslissing die je ooit kunt nemen. Het is een beslissing die alleen te begrijpen is als je aanneemt dat het in de ogen van de ouders om het minste van drie kwaden gaat. Omdat de gevolgen van de andere twee – met de kinderen terugkeren naar het land van oorsprong of de kinderen meenemen in een ongewis onderduikavontuur – in hun ogen nog veel erger zijn. Je kunt natuurlijk ook uitgaan van een andere hypothese: dat die ouders hun kinderen misbruiken om hulpverleners of overheden te chanteren. Of ook nog: dat de ouders – om allerlei begrijpelijke redenen misschien – niet goed in staat zijn de werkelijkheid in hun land van oorsprong correct en objectief in te schatten. Welke veronderstelling correct is, verschilt misschien wel van geval tot geval. De vraag is of dat ook geldt voor de inschatting wat in het beste belang van de kinderen is.

3. Rechten bij politieoptreden

3.1. Vragen en klachten over politie

Jongeren komen op verschillende manieren in aanraking met politie. Als slachtoffer, getuige, verdachte of dader. Ze ontmoeten politie op verschillende terreinen: op straat, op evenementen, in een voorziening en op school. Het Kinderrechtencommissariaat krijgt adviesvragen over de rechten van minderjarigen bij politieoptreden. Ouders, professionals en minderjarigen vinden geen toegankelijke informatie over wat kan, mag en moet.

Er is maar weinig regelgeving over de relatie tussen minderjarigen en politie. Toch is het nodig de regels die wel bestaan duidelijk bekend te maken. Het is voor minderjarigen onmogelijk zich te beroepen op hun rechten als ze die niet kennen. Jongeren zitten met vragen als: Wat gebeurt er met mijn verklaring? Mag ik geboeid worden? Mag de politie zonder aanleiding mijn identiteit controleren?

Salduzwet

Een jongere werd verhoord zonder advocaat. Hij wou bijstand van een advocaat maar de politie weigerde dat. Kan dat wel met de nieuwe Salduzwet? De Klachtenlijn gaat na om welk soort verhoor het gaat en om welke feiten. Op basis daarvan geeft ze aan in welke gevallen een jongere recht heeft op bijstand van een advocaat.

Naast dit soort vragen krijgt de Klachtenlijn klachten over politieoptreden. Die gaan over de houding van de politie en over geweld door politiemensen op minderjarigen. Het politieapparaat heeft een eigen klachtensysteem en -beleid, maar dat is erg ondoorzichtig.

► Zie ook Comité P, *Jaarverslag 2011*, p. 35.
www.comitep.be/NL/index.asp?ID=Reports

Zo zijn er de dienst intern toezicht bij de politiezone zelf, het Comité P en de Algemene Inspectie van de politie. De onduidelijkheid kan minderjarigen afschrikken. Tot wie moeten ze zich rich-

ten? Het is de taak van een overheid om helder, gericht en begrijpelijk te communiceren naar de burger over alle facetten van de dienstverlening. Ook naar minderjarigen. Ook over waar je kunt klagen.

De Klachtenlijn ondersteunt minderjarigen om een klacht in te dienen bij de eerstelijnsklachten-dienst in de politiezone. Ze helpt de jongere zijn verhaal op te stellen, maakt hem wegwijs in de procedure en de verschillende klachtlijnen. Als dat nodig is, stuurt de Klachtenlijn ook zelf een brief met de vraag om op de hoogte gehouden te worden van de verdere afhandeling.

Minderjarige is weerbarstig

Mijn zoon is opgepakt wegens druggebruik en drughandel. Hij is meegenomen voor verhoor. De advocaat is daar bij gekomen maar moest al na 2 uur naar een andere afspraak. De politie is blijven verhoren tot middernacht. Mijn zoon heeft een rustpauze gevraagd. De politie weigerde. Hij heeft ook af en toe gebruik gemaakt van zijn recht om te zwijgen. In het pv wordt dat: 'Minderjarige weigert mee te werken en is weerbarstig.' De advocaat was al weg toen het pv af was. Mijn zoon heeft het ondertekend maar wou dat de zin over weerbarstigheid eruit ging. De politie weigerde. We hebben geen kopie van het pv meegekregen en na het verhoor is hij een nacht in de cel gebleven om daarna voor de jeugdrechter te verschijnen.

Handboeien

Een minderjarige cliënt van mij werd twee uur lang geboeid met de handen op de rug. Dat was voor het vervoer naar een time-out vanwege een problematische opvoedingssituatie. Toch kregen we vooraf te horen dat hij niet geboeid zou worden.

3.2.

Politie en school: vriend of vijand?

Veel vragen maken duidelijk dat scholen zich onzeker voelen als de politie er over de vloer komt. Ze vragen zich af welke medewerking ze moeten verlenen, of ze hun leerlingen moeten beschermen, wie op het moment van een interventie verantwoordelijk is voor de jongere, en of de politie leerlingen mag meenemen voor verhoor tijdens de schooluren. Opnieuw heel wat onduidelijkheid.

Diefstal op school

In onze school worden we de laatste weken geconfronteerd met diefstallen. Vermoedelijk door enkele leerlingen. Moeten wij meewerken aan een politieonderzoek? Moeten we zelf vermoedelijke daders aangeven?

Videoverhoor kleuters

De politie haalde bij ons op school twee kleuters op voor een videoverhoor. De politie bracht ons pas een kwartier vooraf op de hoogte. Kan dat zomaar? Wie moet de ouders verwittigen? Kunnen we eisen dat er iemand van de school meegaat zodat de kleuters toch iemand kennen met wie ze vertrouwd zijn? Moeten wij dit als school toelaten? Wie voorziet nazorg want voor kleuters is het erg intimiderend?

Alles prijsgeven?

De politie nam contact met mij op. Ze vroegen de gegevens van een leerling van mijn school: adres, telefoonnummer, namen van de ouders. Het zou gaan om een gezin waarvan de asielaanvraag geweigerd werd. Moet ik al die persoonsgegevens zomaar vrijgeven?

Onder de indruk

Vandaag haalde de politie onze dochter uit de klas. Er was iets aan de hand met een vriend van haar en de politie vermoedde dat zij meer wist. Het is de politie zelf die de klas binnenkwam en mijn dochter meenam. Toch had de school voorgesteld dat iemand van het secretariaat dat zou doen om commotie en angst bij onze dochter te voorkomen. De politie weigerde dat. Ik begrijp

dat de politie mijn dochter dringend wou spreken, maar de manier waarop is onvoorstelbaar. Mijn dochter is 15 jaar en dit laat een enorme indruk na. Ook de school is verontwaardigd over hoe het allemaal verlopen is.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor dat scholen afspraken maken met de lokale politie zodat op voorhand de regels en afspraken helder zijn. Het is belangrijk dat politie en school elkaars terrein leren kennen maar ook elkaars functie en rol leren respecteren. Dat voorkomt ongerustheid en paniek als er zich iets voordoet. Het stemt ons tevreden dat sommige onderwijsnetten scholen informeren over de 'randvoorwaarden' als de politie op de school komt.

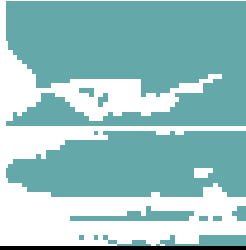
Bij afspraken moeten het belang en de rechten van de minderjarige de leidraad zijn en moet de school een veilige plek blijven voor kinderen en jongeren. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat open samenwerking tussen politie en school ook nare gevolgen kan hebben. Zo gebeurt het dat scholen drugsrazzia's laten houden door de politie om achteraf uit te pakken met een soort label van 'drugsvrije school'. Het Kinderrechtencommissariaat roept op waakzaam te zijn voor die tendensen. Repressief optreden is niet altijd een oplossing voor die problemen. Een degelijk uitgebouwd drugbeleid gekoppeld aan begeleidende maatregelen is prioritair.

3.3.

Aandacht voor kinderen en jongeren

Vorig werkjaar werkte het Kinderrechtencommissariaat samen met de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant een advies uit met aanbevelingen om de relatie tussen minderjarigen en politie te verbeteren.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Advies Jongeren en politie: aanbevelingen voor meer toenadering* (in samenwerking met Bernard De Vos, Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant), 2011-2012/5, www.kinderrechtencommissariaat.be — Adviezen en Standpunten

Dit werkjaar gingen we hier verder mee aan de slag en in overleg. Het Kinderrechtencommissariaat sprak met de commissaris-generaal van de politie, de Vaste Commissie van de Lokale Politie en Comité P. Telkens onderzochten we welke engagementen en aanbevelingen uit ons advies de verschillende partijen verder konden opnemen. We ervaren dit als een positieve samenwerking waarin er ruimte is om te luisteren naar elkaars verwachtingen en mogelijkheden.

Omdat er heel wat vragen leven bij professionals, ontwikkelde de Kinderrechtswinkel de folder 't Zitemzo. Jeugdrecht... met minderjarigen die in contact komen met de politie'. De brochure licht verschillende thema's toe: handboeien, identiteitscontrole en verhoor. Als Kinderrechtencommissariaat werkten we hier graag aan mee door de meest voorkomende vragen en klachten over politie te bundelen en inhoudelijk feedback te geven. We hopen dat er in de toekomst zo'n folder gemaakt wordt voor kinderen en jongeren zelf. In een toegankelijke taal en vlot te raadplegen in elk politiekantoor.

► KINDERRECHTSWINKEL, *'t Zitemzo. Jeugdrecht... met minderjarigen die in contact komen met de politie'*, 2013, www.kinderrechtswinkel.be

Ondertussen vernamen we dat de researchschool in 2014 een uitgebreide vorming rond politie en jongeren plant voor geïnteresseerde politiemensen van de jeugd- en sociale diensten van het hele land. Alweer een stap naar meer aandacht bij de politie voor kinderen en jongeren. Daar kunnen we alleen maar blij om zijn.

4. Rechten van jongeren in detentie

Jongeren in detentie zijn extra kwetsbaar. Daarom onderzocht het Kinderrechtencommissariaat in 2010 hoe het gesteld is met de rechten van minderjarigen in de jeugdgevangenissen en de gemeenschapsinstellingen. Sindsdien blijft het Kinderrechtencommissariaat dit thema opvolgen. Daarom rapporteren we er ook dit jaar apart over.

4.1. Jeugdgevangenis Tongeren

In 2010 klaagden we over het gebrek aan toezicht in de jeugdgevangenis van Tongeren. Sinds vorig werkjaar komt er een maandcommissaris langs in de jeugdgevangenis, de voorzitter van de Commissie van Toezicht die bevoegd is voor Hasselt. Ook de kinderrechtencommissaris houdt een vinger aan de pols. Zo bezochten we het voorbije werkjaar enkele gedetineerde jongeren naar aanleiding van signalen via onze klachtenlijn. Ondertussen werden die praktijken ook wettelijk verankerd. Bovendien is de Commissie van Toezicht van Tongeren ook bevoegd voor de 'welzijns- of Everbergjongeren', jongeren die bij gebrek aan plaats in de gesloten instelling in Everberg naar Tongeren gestuurd worden. De kinderrechtencommissaris heeft nu ook uitdrukkelijk het mandaat om de minderjarigen in Tongeren te bezoeken. Hetzelfde besluit beperkt de maximumcapaciteit van het centrum tot 20 plaatsen. Zonder meer een goede zaak.

- ▶ MB 5 november 2012 inzake de commissies van toezicht te Tongeren en Saint-Hubert, *B.S.* 13 november 2013
- ▶ KB 8 januari 2013 (*B.S.* 15 januari 2013) dat het KB van 12 november 2009 tot oprichting van een gesloten federaal centrum voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, wijzigt

4.2. Klachten gesloten opvang

Ook dit jaar kreeg het Kinderrechtencommissariaat klachten van jongeren die opgesloten zijn in een gemeenschapsinstelling of jeugdgevangenis. Die meldingen gaan vooral over het beleid, over afspraken en sancties, en over conflicten met individuele opvoeders.

Frustratie

Ik verblijf al een jaar in de gemeenschapsinstelling. Ik wil hier eindelijk eens weg. Dat begint mij hier enorm te frustreren. Daardoor heb ik vaak conflicten met een opvoedster. Die lijkt me niet te begrijpen. En als ik dat wil bespreken, krijgt zij altijd gelijk.

Alsof die mij zouden geloven

Ik heb een klacht over twee opvoedsters. Ik zit in een gemeenschapsinstelling. Die twee vieren mij altijd. Ik ben dat beu. Ik wil dat het Kinderrechtencommissariaat iets doet. Ik kan hier ook melding maken maar dat is bij de directie. Alsof die mij ooit gelijk zouden geven. Ik vertrouw dat niet.

Systeem ondermijnen

Ik wil dat het Kinderrechtencommissariaat eens komt kijken in de gemeenschapsinstelling. Wij mogen hier onze mening niet geven. We moeten de regels volgen. Als we te veel commentaar geven, vliegen we naar onze kamer. Ze zeggen dat wij hun systeem ondermijnen als we iets aanklagen.

Wie ziet toe wat er achter de muren gebeurt?

Internationale kinderrechtenstandaarden vragen onafhankelijke en goed functionerende toezicht-mechanismen bij opsluiting van minderjarigen. Concreet stellen ze dat minderjarigen in detentie moeten kunnen rekenen op inspectie, toezicht en klachtmogelijkheden. Instellingen moeten regelmatig geïnspecteerd worden. Een toezicht-orgaan moet de leefsituatie en de bejegening van de minderjarigen kunnen opvolgen en monitoren. En minderjarigen moeten een klacht kunnen indienen bij een onafhankelijke instantie.

In 2010 zette het Kinderrechtencommissariaat deze vragen kracht bij. In ons dossier 'Binnens(te) buiten. Rechtswaarborgen voor minderjarigen in detentie doorgelicht' riepen we de Vlaamse Regering op om werk te maken van de rechten van minderjarigen in gesloten opvang. We suggereerden regelmatige inspecties door de Zorginspectie en de Onderwijsinspectie. We vroegen naar Commissies van Toezicht. En pleitten voor een onafhankelijk klachtenmechanisme dat openstaat voor klachten over de dagelijkse leefsituatie en bejegening.

In zijn Beleidsbrief van 2011-2012 kondigde Welzijnminister Jo Vandeurzen aan dat hij de procedures voor klachtenbehandeling in de gemeenschapsinstellingen en in de gesloten opvang wil hertekenen.

De inspectie kwam langs

Het voorbije werkjaar finaliseerde de Vlaamse Regering haar eerste inspectie van de gemeenschapsinstellingen. In het voorjaar van 2012 inspecteerde het intern verzelfstandigd agentschap Zorginspectie voor het eerst de opvoedingsafdelingen van de gemeenschapsinstellingen van De Kempen en De Zande, en het pedagogisch team van het federaal detentiecentrum De Grubbe. De inspecteurs interviewden directieleden, stafmedewerkers, begeleiders en geplaatste jongeren en vroeg ze in welke mate de rechten van de jongeren gegarandeerd werden. De vragen gingen over recht op informatie en duidelijke communicatie, recht op inspraak en participatie, klachtrecht, recht op contact en recht op privacy en menswaardige behandeling.

Zorginspectie formuleerde 'werkpunten' en verwacht dat de voorzieningen die ter harte nemen om de rechten van de jongeren continu en systematisch te respecteren. Het gaat onder andere over de behoefte aan een meer gecoördineerd en aangepast introductie- en vormingsbeleid voor de medewerkers, over jongeren en hun ouders actiever betrekken bij de hulpverlening, en over de opmaak van een procedure die neutrale, interne behandeling van klachten garandeert.

► Zorginspectie, *Rapport Gemeenschapsinstellingen en De Grubbe Inspecties april-mei 2012*, 2012, 38 p., www.zorginspectie.be

De kinderrechtencommissaris was bij de voorstelling van het inspectierapport van de Zorginspectie. Hij benadrukte het belang van gelijke inspectie. Want jongeren in een gesloten instelling zitten in een sterk afhankelijke positie. Onder andere door de strakke institutionele structuur, het ingrijpend machts- en gezagskader en de geringe inblik van buitenstaanders in de instelling. Daarom pleiten we voor een toezichtskader dat steunt op twee pijlers: onafhankelijk toezicht en individueel klachtrecht. Onafhankelijk toezicht moet het mogelijk maken de detentiesituatie systematisch op te volgen. Het moet het maatschappelijk vertrouwen versterken in wat er achter de muren gebeurt. Het is belangrijk dat dat toezicht volledig onafhankelijk van de overheid verloopt. Het individueel klachtrecht moet het mogelijk maken dat de jongeren opkomen voor de naleving van hun rechten. Er is een direct verband tussen klachtrecht en geschillenbeslechting, waarin we het onderscheid maken tussen conflicthantering, intern beklag en extern klachtrecht.

Naar aanleiding van het rapport van de Zorginspectie startte de Afdeling Jongerenwelzijn een expertenwerkgroep 'Actieplan gemeenschapsinstellingen en De Grubbe' op. Die werkgroep werkt momenteel aan een visietekst over de positiebepaling van de instellingen en aan een referentiekader over de rechten van jongeren in de instellingen. De kinderrechtencommissaris volgt de werkgroep persoonlijk op.

Toezicht- en klachten- mechanismen steken van wal

Het onafhankelijk toezicht en de klachtenmechanismen zetten het voorbije werkjaar hun eerste stappen in de gemeenschapsinstellingen. Het Kinderrechtencommissariaat organiseerde op 17 oktober 2012 in Den Haag een werkvergadering met Nederlandse experts in toezicht en klachtenmechanismen voor minderjarigen in gesloten opvang. We nodigden ook verantwoordelijken uit van Zorginspectie, Jongerenwelzijn en het kabinet van de minister van Welzijn. Omdat we ons bewust zijn van de moeilijke verbinding tussen theorie en praktijk, namen we het initiatief om Vlaamse beleids- en praktijkactoren in Nederland samen te brengen om met de daar opgebouwde praktijk kennis te maken.

Op basis van de werkvergadering, van verdere literatuurstudie en van verschillende gesprekken schreven we een eerste, interne visietekst over onafhankelijk toezicht en mogelijke klachtenmechanismen in de gesloten opvang van minderjarigen in Vlaanderen. De bedoeling is de tekst volgend werkjaar te verfijnen en te concretiseren om het Vlaams Parlement uitgebreid te adviseren.

5. Rechten op en in onderwijs

Kinderrechten en onderwijs: het blijft een interessante, maar soms gespannen combinatie. Elk jaar stellen we vast dat heel wat scholen met veel enthousiasme aandacht besteden aan kinderrechten. Vaak gebeurt dat in projecten. Meer fundamentele vertalingen van het kinderrechtenperspectief naar de dagelijkse klas- en schoolpraktijk zijn schaarser. En toch bestaan ze. Een knap voorbeeld is het in 2013 uitgegeven 'Kinderrechtenboek' van Het Prisma, de school die eerder al het label 'kinderrechtenschool' kreeg. Elk jaar botst het Kinderrechtencommissariaat ook op problemen en conflicten op school die rechtstreeks samenhangen met gebrekkige aandacht voor de rechten van de leerlingen. De impact op het dagelijks leven van leerlingen is soms groot. De rechtenschendingen zijn niet altijd een kwestie van regelgeving, maar ook van onderling botsende beleidsdomeinen en vaak ook van de mentaliteit op school.

5.1. Eindelijk een volwaardige rechtspositie voor leerlingen?

Het Kinderrechtencommissariaat pleit al jaren voor een volwaardig leerlingenstatuut. Ook dit jaar kregen we weer veel meldingen die ons overtuigen van het belang van een goed uitgebouwde rechtspositie van de leerling. Aandacht vragen voor de rechtspositie van leerlingen levert soms bange reacties op: 'Nog méér juridisering?' 'En hoe zit het met de plichten?' Die reacties zijn erg jammer. Ze vertrekken vanuit een eerder defensieve positie. Het is bijzonder belangrijk om voor een decreet rechtspositie van leerlingen het uitgangspunt duidelijk te formuleren. Voor ons kan een decreet rechtspositie voor leerlingen geen stok achter de deur zijn. Rechten – die van leerlingen, ouders en onderwijzend personeel – verschijnen niet op het eind van een verhaal, als elke dialoog al gestokt is, maar moeten het vertrekpunt zijn van elke dialoog. Dat is fundamenteel voor het welslagen van een pedagogiek die uitgaat van mensenrechten. Een decreet rechtspositie voor leerlingen moet dat idee uitstralen en belichamen.

Onderwijsminister Pascal Smet wil het participatiedecreet wijzigen met een minidecreet om de rechtspositie van leerlingen te versterken. Op de voorstelling van het vorige jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat zei de minister dat hij vóór het einde van het parlementaire werkjaar een decreet zou voorleggen over de rechtspositie van leerlingen in het leerplichtonderwijs. Hij beloofde '*geen minidecreet, geen ansjovis, maar een kabeljauw*'.

- ▶ Beleidsbrief Onderwijs beleidsprioriteiten 2012-2013 ingediend door de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, *Parl.St.* VI.Parl. 2012-2013, nr.1770

Op 8 januari 2013 werd het Kinderrechtencommissariaat uitgenodigd op het kabinet Onderwijs voor een eerste lezing van het 'voorstel van decreet houdende diverse maatregelen betreffende de rechtspositie van leerlingen in het basis- en secundair onderwijs en betreffende de participatie op school'. Een eerste intern advies volgde. Globaal waren we gematigd positief over het voorontwerp. Al vinden we zo'n minidecreet wel een gemiste kans om echt te kiezen voor rechten van leerlingen.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt een volwaardig decreet in plaats van alleen maar een aanpassingsdecreet. Want ook al zitten er in het actuele voorontwerp van decreet belangrijke elementen, het is en blijft een decreet dat dingen aanpast. Wil een decreet rechtspositie voor leerlingen uitgroeien tot een volwaardig referentiekader voor iedereen in het onderwijs, dan moet het ambitieuzer zijn.

Een volwaardige rechtspositie in het onderwijs moet alle thema's dekken die op scholen aan de orde zijn. Leerlingen en hun ouders goed en gepast informeren bijvoorbeeld. En ook: aandacht voor de privacy van leerlingen als scholen vertrouwelijke informatie doorgeven, waarborgen dat leerlingen kunnen participeren in wat op school gebeurt en beslist wordt, en het recht op begeleiding en eventueel op aangepaste maatregelen verzekeren. Een volwaardig decreet moet natuurlijk ook aandacht hebben voor de momenten waarop het tussen de leerling en de school fout loopt. Het moet dus ook de mogelijke tucht- en sanctiemaatregelen en het verloop ervan uittekenen.

Een mooi voorbeeld is het alles omvattende decreet over de rechtspositie van minderjarigen in de integrale jeugdhulp. Voor de meeste professionals in de jeugdzorg is dat een belangrijke, relevante en inspirerende kapstok. Geen receptenboek, geen allesoplosser, maar een referentiekader waaraan je het dagelijkse doen en denken kunt toetsen. We zijn ervan overtuigd dat zo'n referentiekader ook voor het onderwijs kan werken. Concreet kan de vertaling van het kinderrechtenverdrag naar het onderwijs deze thema's coveren:

- Recht op onderwijs
- Recht op informatie en duidelijke communicatie
- Rechten in verband met leerlingendossiers
- Recht op inspraak en participatie
- Recht op bijstand
- Recht op privacy
- Recht op een menswaardige behandeling
- Klachtrecht
- Recht op redelijke aanpassingen
- Recht op spel

Op 19 april 2013 keurde de Vlaamse Regering het 'voorontwerp van decreet houdende diverse maatregelen betreffende de rechtspositie in het basisen secundair onderwijs en betreffende de participatie op school' principieel goed. Daarna vroeg de regering bijkomend advies bij de Vlor, de SERV en de raad van bestuur van Syntra Vlaanderen. Het Kinderrechtencommissariaat geeft op eigen initiatief een bijkomend advies op het voorontwerp bij het begin van het parlementaire werkjaar 2013-2014.

- ▶ Voorontwerp van decreet houdende diverse maatregelen betreffende de rechtspositie van leerlingen in het basis- en secundair onderwijs en betreffende de participatie op school, VR, 2013

5.2. Een school vinden: inschrijvingsrecht

De inschrijving op een school is een fundamenteel recht voor alle leerlingen. Dit jaar stond de toepassing van het aangepaste inschrijvingsrecht in de schijnwerpers. Ook het tekort aan beschikbare plaatsen en scholen in centrumsteden deed heel wat stof opwaaien.

Het inschrijvingsdecreet garandeert gelijke onderwijskansen voor alle leerlingen en het recht op inschrijving in een school en vestigingsplaats naar keuze. De laatste jaren was het vooral in steden moeilijker om een school te vinden. Tot voor kort kampeerden ouders voor de school van hun keuze. Met aanmeldingsprocedures probeert de nieuwe regeling die toestanden te verhelpen. Na de aanmeldingsperiode krijgt de leerling een school toegewezen die rekening houdt met de voorkeur van de ouders.

Bezorgde ouders namen contact op met het Kinderrechtencommissariaat. Ze waren bang voor het recht op onderwijs van hun kind. Artikel 28 van het kinderrechtenverdrag stelt dat de staat het recht op onderwijs van het kind moet garanderen en ervoor moet zorgen dat ten minste het lager onderwijs gratis en verplicht is. Het Kinderrechtencommissariaat vindt bijkomende overheidsinspanningen om structurele capaciteitstekorten weg te werken absoluut nodig.

Structureel capaciteitstekort

Een Antwerps gezin vindt geen basisschool in de buurt. Ze hebben hun zoon aangemeld bij zeven scholen, zonder resultaat. Andere ouders hebben wel 17 scholen geselecteerd. Ook zij vinden moeilijk een school. De ouders trekken aan de alarmbel. De nood aan meer scholen is schrijnend.

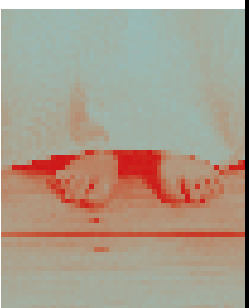

Als er een klacht komt, vragen we eerst of er al een bemiddeling startte vanuit het Lokaal Overlegplatform voor gelijke onderwijskansen (LOP). Bij verdere discussie informeert de Klachtenlijn de melder over de werking van de Commissie Leerlingenrechten en reikt ze de melder argumenten aan.

Chronologie en callcenter

Een moeder wil haar zoon inschrijven in een Nederlandstalige secundaire school in Brussel. De aanmeldingsprocedure loopt via een callcenter en hanteert het chronologieprincipe. Ouders moeten op verschillende momenten inbellen om hun kind aan te melden voor de verschillende scholen van hun voorkeur. De moeder klaagt dat

de procedure niet correct verliep. Verschillende keren kon ze geen contact leggen met het call-center omdat het systeem overbelast was. Op andere momenten werd haar wachttijd niet geregistreerd en op nog andere momenten hoefde ze niet eens te wachten en kwam ze onmiddellijk in contact met een operator. Het LOP erkent dat de procedure niet helemaal volgens de afspraken liep, maar dat de inbelchronologie wel altijd correct gevolgd werd. De moeder blijft dat betwisten. Het Kinderrechtencommissariaat raadt aan de niet-gerealiseerde inschrijving te betwisten bij de Commissie Leerlingenrechten. Die oordeelt dat het inschrijvingsrecht van haar zoon inderdaad geschonden werd. De jongen kan volgend schooljaar starten in zijn favoriete school.

”

Omdat er over het inschrijvingsrecht duidelijke regelgeving bestaat, toetsen we de klachten af aan de bestaande regelgeving of decreten. De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat botste op scholen die bijkomende inschrijvingsvoorwaarden of weigeringsgronden hanteren. Na een definitieve uitsluiting blijkt het voor leerlingen in het secundair onderwijs vaak moeilijk om een nieuwe school te vinden. Toch voorziet de regelgeving al sinds 2002 dat Lokale Overlegplatforms daarover intern afspraken moeten maken. In de praktijk blijft dat soms nog dode letter.

“

Niet zomaar welkom

Yousef zoekt na zijn definitieve uitsluiting in mei een nieuwe school. De directeur van de school waar hij zich wil inschrijven, vindt het niet vanzelfsprekend dat een leerling zo laat in het schooljaar nog komt aankloppen. Na contact met de directie van de vorige school wordt de klassenraad samengeroepen. Die wil Yousef een kans geven, op voorwaarde dat hij een gedragscontract tekent. De Klachtenlijn laat de school weten dat dat op basis van de regelgeving niet kan. De directeur doet navraag bij de juridische dienst van de koepel. Het contract wordt geannuleerd. Yousef kan met een schone lei starten op zijn nieuwe school.

Tijd dringt en verdringt

Minder dan twee weken vóór de examens in juni hoort Frank dat hij onmiddellijk definitief uitgesloten wordt. Hij gaat in beroep tegen de beslissing. Tegelijk begint het CLB een nieuwe school te zoeken. Het CLB neemt contact op met verschillende scholen, maar krijgt overal te horen dat ze begin juni geen leerlingen meer inschrijven. Toch is de regelgeving duidelijk en kan dat geen weigeringsgrond zijn. Veel tijd is er niet om bemiddeling vanuit het LOP op te starten. Uiteindelijk beslist de beroepscommissie – mede door de bemiddeling van de Klachtenlijn – om de start van de definitieve uitsluiting uit te stellen naar 31 augustus 2013 zodat Frank toch kan meedoen met de examens.

”

In het voorjaar van 2013 stond het aangepaste inschrijvingsrecht en vooral de aanmeldingsprocedures in de grote steden sterk in de kijker. Vaak lagen ze onder vuur. Niet zelden werd de indruk gewekt dat de huidige regelgeving door de klemtoon op sociale mix de vrije schoolkeuze in het gedrang brengt, vooral voor kansrijke ouders.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt verder te kijken dan de lokale kinderziekten en vraagt verdere inspanningen om kansarme kinderen gelijke toegangskansen te geven tot de school die beantwoordt aan de voorkeur van hun ouders:

- Vrije schoolkeuze voor iedereen, ook voor kansarme kinderen en hun ouders. De regel ‘wie eerst komt, eerst maalt’ bevoordeelt mensen die beter geïnformeerd zijn, betere netwerken hebben en er daardoor eerst bij zijn. Aanmeldingsprocedures moeten blijven bestaan, maar moeten beter uitgebouwd worden zodat kansarme kinderen meer gelijke toegangskansen krijgen.
- Streven naar sociale mix versterkt de vrije schoolkeuze voor kansarme kinderen. De dubbele contingentering voor kansarm en kansrijk reserveert op school tijdelijk plaatsen voor de twee groepen kinderen om ze meer evenredig te spreiden over de verschillende scholen. Kansarme kinderen worden daardoor niet speciaal bevoordeeld. De beschikbare plaatsen worden alleen maar eerlijker verdeeld. En de strijd om een plaats in een populaire school wordt minder een kwestie van er het eerst bij te zijn.

- Haal kansarme instappertjes uit het donker. Veralgemeen het schooltoelagecriterium. Een schooltoelage is een indicator voor een laag inkomen. Maar je krijgt pas een schooltoelage als je al minstens één schoolgaand kind hebt. Daardoor moeten scholen 10 tot 15% van de kansarme instappertjes zonder oudere broer of zus als kansrijk noteren. Vanaf het volgende schooljaar gelden die dan wel als kansarm, maar voor scholen die snel vol lopen, is het half dan al verdronken. De scheeftekening van hun sociale mix ligt voor tien jaar vast. Toch lijkt de oplossing eenvoudig: laat het recht op een schooltoelage voor elk kind ambtshalve onderzoeken tegen ten laatste het einde van het jaar na het geboortjaar. Met het bericht dat ouders daarover krijgen, kan al meteen bij de eerste inschrijving of aanmelding rekening gehouden worden.
- Ondersteun de lokale uitvoering van het inschrijvingsrecht om kansarme en kansrijke kinderen in de praktijk gelijke toegangskansen tot de school van hun ouders' voorkeur te bieden.

5.3.

Op school raken: leerlingenvervoer

Eerst opgehaald, laatst teruggebracht

Ons zoontje heeft autisme en volgt buitengewoon onderwijs type 8. Hij wordt van en naar school gebracht met de schoolbus. Hij wordt 's morgens als eerste opgehaald en 's avonds als laatste teruggebracht. Ik vind dat niet logisch en heb gevraagd om de kinderen die 's morgens het eerst opgehaald worden 's avonds ook eerst terug te brengen. Maar noch de school, noch de busmaatschappij wil daarvoor de verantwoordelijkheid nemen.

Twalf uur onderweg

Door een herstructurering van de busritten wordt onze zoon vanaf volgende week opgehaald om 6.45 u en wordt hij weer teruggebracht om 17.30 u. Nu vertrekt hij om 7.15 u en is hij om 17 u weer thuis. De school heeft maar één bus en vier vestigingsplaatsen. Op de bus kunnen maar twintig kinderen waardoor de bus vier ritten moet doen.

Problemen met busbegeleider

Mijn dochter volgt buitengewoon onderwijs type 1 en neemt de schoolbus. Vijf jaar lang waren er geen problemen totdat er een nieuwe busbegeleider kwam. Die heeft problemen met mijn dochter en vertelt over haar dingen die helemaal niet waar zijn. Op school willen ze het probleem niet erkennen en alles vergeten. Ze willen dat er een nieuwe start gemaakt wordt maar dan wel met een gedragskaart voor mijn dochter. Ik vind dat niet kunnen. Mijn dochter heeft niets verkeerd gedaan. Kan het Kinderrechtencommissariaat bemiddelen?

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt elk jaar meldingen over de regeling van het gratis leerlingenvervoer in het buitengewoon onderwijs. Er blijven vooral klachten komen over de duur van de ritten. Verschillende kinderen zitten urenlang op de bus. Om die problemen te beheersen, is er een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen de departementen Onderwijs en Mobiliteit en De Lijn. En kwam er een overlegstructuur waarin naast leden van de twee departementen en De Lijn ook de onderwijskoepels en de ouders vertegenwoordigd zijn. Het is onduidelijk of dat veel veranderde op het terrein.

Daarnaast plande de minister van Onderwijs de verdere voorbereiding van een nieuw decreet leerlingenvervoer, waarvoor hij de krachtlijnen voor een nieuw kader uittekent in overleg met de minister van Mobiliteit.

- Beleidsbrief Onderwijs beleidsprioriteiten 2012-2013 ingediend door de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, *Parl.St.* VI.Parl. 2012-2013, nr.1770

Hiervoor werden in het najaar van 2012 focusgroepen georganiseerd met de onderwijskoepels, de ouderkoepels, de schooldirecties en belangenverenigingen om de knelpunten en noden in kaart te brengen, om voorstellen voor een nieuw concept te inventariseren en te peilen naar de verwachtingen voor een decreet leerlingenvervoer.

Midden 2013 zijn op basis van de resultaten de grote lijnen uitgezet voor een nieuw concept. Die moeten nu verder wetenschappelijk uitgeklaard worden. Tegen 1 maart 2014 verwachten we de eerste resultaten van het onderzoek.

Ondertussen blijven kinderen en jongeren lange busritten maken. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het onaanvaardbaar dat kinderen elke ochtend en avond urenlang op de bus moeten zitten. Kinderen zijn gespannen als ze op school aankomen en doodmoe als ze weer naar huis gaan. Zeker als de pedagogische kwaliteiten van de begeleiding soms te wensen overlaat. 's Avonds blijft er te weinig tijd over om leuke dingen te doen.

Het Kinderrechtencommissariaat wil dit probleem in het najaar verder onder de aandacht brengen.

5.4. Naar een zorgzame, inclusieve school

Vragen naar inclusief onderwijs

Geregeld krijgt het Kinderrechtencommissariaat klachten van of over leerlingen met specifieke onderwijsnoden. Erg opvallend zijn de klachten van kinderen die naar het gewone onderwijs willen maar er niet binnen raken. Dat blijkt niet alleen een kwestie van regelgeving te zijn, maar vaak ook van schoolmentaliteit.

“

Katrien durft nog amper te bewegen

Katrien zit in het eerste jaar gewoon secundair onderwijs en heeft autisme. Ze zit in een moeilijke, drukke klas. Alle ouders kregen een brief dat elke leerling die de les nog stoort, uitgesloten wordt. Katrien neemt dat erg letterlijk en durft nog amper te bewegen. Omdat ze vaak anders reageert, wordt ze ook gepest. De ouders gaven de school al tips om de relaties te verbeteren, maar ze voelen zich niet gesteund door de school. Moeder krijgt wel veel steun van de GON-begeleider. Ze overleggen regelmatig. Alleen stellen ze vast dat de rest van het schoolteam veel minder begrip heeft voor de situatie van Katrien. De GON-begeleider klaagt over gebrek aan communicatie met en tussen de leerkrachten. Zo mag de GON-begeleider wel aanwezig zijn op klasraden, maar hij mag daar niets zeggen. Al heel vroeg in het schooljaar wordt geopperd dat Katrien beter naar het buitengewoon onderwijs

zou gaan. Haar moeder weet niet wat te doen. Ondanks alles haalde Katrien altijd goede punten. Haar moeder wil haar niet afzonderen in het buitengewoon onderwijs.

”

Dat de GON-begeleider op de klassenraad niets mag zeggen, is indicatief voor de houding van de school. De huidige regelgeving laat scholen perfect toe om medewerkers of andere mensen die betrokken zijn bij de psychosociale of pedagogische begeleiding van de leerlingen, in de klassenraad op te nemen als raadgevend lid. Het zou voor de kinderen met een handicap wellicht een extra steun zijn als hun begeleiders ook echt een stem in de klassenraad kregen.

Niet alleen scholen, ook de Vlaamse overheid zelf laat steken vallen. Procedures om hulpmiddelen toe te kennen duren soms heel lang waardoor 'redelijke aanpassingen' op zich laten wachten. Ondertussen staan leerlingen in de kou.

“

Waar blijft de bordcamera?

Frank zit in het derde jaar gewoon secundair onderwijs. Ondanks zijn visuele beperking volgt hij wetenschappen. De school is heel positief. Ze zoeken altijd samen naar oplossingen. Omdat het tempo van de lessen zwaarder wordt en de inhoud specifiek (symbolen, afkortingen, tekens), kan Frank niet zo goed meer volgen. Hij schrijft nog veel over, wat vermoeiend en eigenlijk niet meer haalbaar is. Er bestaat een hulpmiddel, een bordcamera. Die filmt het bord zodat Frank dat met een usb-verbinding kan zien op zijn laptop. Gaat het dan nog te snel? Dan kan hij met die camera een foto nemen van het bord. Voor Frank is zo'n bordcamera dus ideaal en nodig om gewoon onderwijs te kunnen volgen op een aangepaste manier. De aanvraag bij het departement Onderwijs is al ingediend in augustus 2012. Een commissie moet beslissen of er zo'n camera gekocht wordt of niet, maar de beslissing laat op zich wachten omdat de vergadering van de commissie telkens weer uitgesteld wordt. Frank en zijn moeder klagen de dienstverlening van het departement Onderwijs aan. Het uitstel is nefast voor Frank want hij heeft dringend een beslissing nodig.

”

Voor sommige kinderen of jongeren met ernstige beperkingen die niet in staat zijn een gemeenschappelijk curriculum te volgen, willen de ouders vooral dat ze toch zoveel mogelijk in contact komen met andere kinderen of jongeren uit de lokale gemeenschap.

Als leerlingen het gemeenschappelijk curriculum niet volledig kunnen volgen, worden ze soms als vrije leerling ingeschreven. Het Kinderrechtencommissariaat wijst erop dat het statuut van vrije leerling erg weinig garanties biedt voor het kind en zijn onderwijsrechten.

Vrije leerling aan de deur gezet

Onze dochter is 17 en gaat sinds het lager onderwijs naar een gewone school voor inclusief onderwijs. Op het einde van het 5e jaar secundair krijgen we te horen dat ze onze dochter niet meer kunnen inschrijven voor het volgende schooljaar. De school zegt dat ze de verhoopde doelstellingen op school niet kan bereiken. De school beslist ook om niet langer vrije leerlingen in te schrijven. De ouders ervaren dat als een vernederende, onmenselijke behandeling voor hun kind.

Wachten op Godot?

Vlaamse regelgeving stemt niet overeen met VN-Verdrag

In 2009 ratificeerde België het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. In artikel 24 van dat verdrag waarborgen de staten inclusief onderwijs. Een leerling kan niet door een handicap uitgesloten worden van gratis en verplicht basisonderwijs of van voortgezet onderwijs. De overheid moet in het algemene onderwijsstelsel redelijke aanpassingen garanderen naar gelang van de behoefte van de leerling. Daarnaast moeten er individueel aangepaste ondersteunende maatregelen komen in omgevingen die de cognitieve en sociale ontwikkeling optimaliseren.

Het is nog altijd wachten op een nieuw decreet dat de bestaande Vlaamse regelgeving in overeenstemming brengt met het VN-verdrag over de rechten van personen met een handicap.

Ondertussen neemt het inschrijvingsdecreet van 25 november 2011 bestaande bepalingen uit het GOK-decreet van 2002 over. Daarin is geen sprake van redelijke aanpassingen, maar wel van draagkracht. Leerlingen met een inschrijvingsverslag voor het buitengewoon onderwijs kunnen zich in het gewone onderwijs inschrijven ‘onder de ontbindende voorwaarde van de vaststelling van onvoldoende draagkracht in de school om tegemoet te komen aan de noden op het vlak van onderwijs, therapie en verzorging van de betreffende leerling’ (art. 11.17 en V.17 van het inschrijvingsdecreet). Blijkt na een zorgvuldige afweging van de specifieke noden van de leerling en van de mogelijkheden tot ondersteuning binnen en buiten de school dat de zorg voor de leerling de draagkracht van de school te boven gaat, dan kan de inschrijving geannuleerd worden.

Die draagkrachtregeling is niet in overeenstemming met het VN-verdrag. Ondertussen is er ook het gelijkekansendecreet van 2008 dat het onthouden van redelijke aanpassingen discriminatie noemt en dat ook geldt voor onderwijs. We zitten dus met een meer algemene regelgeving die wel en een specifieke onderwijsregelgeving die niet afgestemd is op het VN-verdrag.

Nieuwe regelgeving in zicht?

Op 2 maart 2012 keurde de Vlaamse Regering een Voorontwerp van decreet betreffende dringende en andere maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften goed. Dat voorontwerp van decreet vervangt de bestaande draagkrachtregeling door een regeling die inclusief onderwijs waarborgt op voorwaarde dat de nodige aanpassingen voor leerlingen met speciale onderwijsnoden niet buiten proportie zijn.

- ▶ Voorontwerp van decreet betreffende dringende en andere maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, VR, 2013

Op het moment waarop we dit jaarverslag afsluiten – 31 augustus 2013 –, staat de nieuwe regelgeving nog niet op de parlementaire agenda.

Handicap is kwestie van afstemmen

Bij kinderen met een handicap is er een dubbele alertheid nodig. De ratificatie van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap gaf hieraan een impuls. Dat schuift een nieuwe kijk op handicap naar voren: handicap niet als een persoonskenmerk maar als een tekort aan afstemming tussen een persoon met een beperking en zijn omgeving. De persoon met een handicap niet als object van zorg, maar als individu met dezelfde mensenrechten.

Er is tijd nodig om die nieuwe kijk op handicap te laten doordringen in de praktijk. Twee knelpunten die het Kinderrechtencommissariaat signaleert tonen dat de klik er nog onvoldoende is.

Thuisomgeving ondersteunen

In 'Recht op respect voor het gezinsleven' kaart de kinderrechtencommissaris aan dat ze kinderen te lang uit huis plaatsen. Dat overkomt ook kinderen met een handicap. De sterke residentiële zorgtraditie is daar niet vreemd aan. Het zou al heel wat kinderen en gezinnen vooruit helpen als er beleidsmatig en ook in de toewijzing van budgetten prioriteit zou gaan naar vragen om ondersteuning in de gezinssituatie, bijvoorbeeld op basis van het persoonlijke-assistentiebudget.

Meedoen

Op een doorbraak voor het inschrijvingsrecht inclusief onderwijs blijft het wachten. De verouderde invulling van 'collectief onderwijs voor die leerlingen die mee kunnen' en 'gesegregeerd onderwijs voor die leerlingen die niet mee kunnen' wint. Zo blijft Vlaanderen de Europese koploper voor doorverwijzing naar buitengewoon onderwijs. Maar het gelijke recht op inclusief onderwijs gaat niet over 'mee kunnen' maar over 'mee kunnen dóén'. Samen leren om samen te leven.

Patrick Vandelanotte
Coördinator GRIP vzw
(Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap)

Als Welzijn niet meewerkt

Ouders klagen aan dat het recht op inclusie ondermijnd wordt doordat passende middelen uitblijven. Scholen die bereid zijn om in het project 'inclusie' te stappen, zijn niet in staat om kinderen behoorlijk individueel bij te staan. Kinderen met een handicap hebben in het gewoon onderwijs persoonlijke assistentie nodig. Het persoonlijke-assistentiebudget (PAB) van het VAPH kan daar bij helpen. In de praktijk vallen deze kinderen tussen de plooiën omdat ze geen prioriteit krijgen en de wachtlijsten voor het PAB erg lang zijn.

Mijn zoontje van 4 met een handicap volgt inclusief onderwijs. Buiten twee uurtjes GON-begeleiding dragen wij als ouders alle verantwoordelijkheid om de voltijdse ondersteuning te regelen die nodig is in de klas. Hij doet het uitstekend in de klas en is welkom op school. Maar praktisch en financieel gaan wij dit niet lang zelf kunnen dragen.

We staan op de wachtlijst voor een PAB, maar niemand kan ons vertellen wanneer we daarvoor in aanmerking komen. Tegen dan zal het voor ons te laat zijn om dat PAB te gebruiken voor de nodige ondersteuning in de klas. Terwijl inclusief onderwijs volgens ons toch als recht in het kinderrechtenverdrag staat? Onze zoon heeft één-op-éénbegeleiding nodig, ook als hij niet naar een gewone school zou gaan. Volgens ons gaat het dus om een redelijke aanpassing. Wij hebben het gevoel dat we gedwongen worden te kiezen voor buitengewoon onderwijs.

Inclusie versus uitsluiting als tuchtmaatregel

Het Kinderrechtencommissariaat erkent dat het stijgend aantal zorgleerlingen meer druk legt op schoolteams, maar is ongerust omdat scholen het draagkrachtprincipe invoeren om zorgleerlingen definitief uit te sluiten of niet opnieuw in te schrijven. In die gevallen 'draagkracht' invoeren, kan niet: het gaat om leerlingen die al ingeschreven zijn, en die inschrijvingen gebeurden niet 'onder ontbindende voorwaarden'. Een school kan draagkracht alleen invoeren als er wél zo'n inschrijving 'onder ontbindende voorwaarden' was en als na zorgvuldige afweging van de specifieke noden van de leerling enerzijds en van de mogelijkheden tot ondersteuning van binnen en buiten de school anderzijds blijkt dat de zorg voor de leerling de draagkracht van de school te boven gaat. Bovendien moet de school de ouders nauw betrekken bij elke stap die ze zet. En moet er ook gekeken worden naar schoolexterne ondersteuning.

We kregen verschillende meldingen over scholen die tegen deze principes zondigen en die draagkracht als reden gebruiken om leerlingen uit de school te verwijderen.

Niet samengewerkt, wel uitgesloten

Joris heeft autisme, waardoor hij vaak anders reageert. In het begin van het schooljaar leidde dat tot enkele conflicten met medeleerlingen en leerkrachten. Eind september krijgen de ouders de raad een andere school te zoeken. De school vindt dat Joris beter naar buitengewoon onderwijs zou gaan en zegt dat ze genoeg elementen heeft om Joris definitief uit te sluiten, maar vanwege zijn autisme wil ze die stap liever niet zetten. De ouders zijn verbolgen omdat ze van bij de inschrijving vroegen om met de school en de professionele begeleiding rond de tafel te gaan zitten, maar de school vond dat toen niet nodig. De ouders vinden dat hun kind recht heeft op een plaats in het gewone onderwijs. Als voorlopige oplossing wordt tijdelijk onderwijs aan huis opgestart. Uiteindelijk krijgt Joris de rest van het schooljaar thuis les. Opnieuw onderneemt de professionele begeleiding pogingen om de twee leerkrachten te ondersteunen. Na de examens krijgt Joris de boodschap dat hij definitief uitgesloten wordt. Hij zou niet kunnen aarden in de klas en de school heeft niet genoeg draagkracht. De ouders zijn woedend

en gaan op zoek naar een nieuwe school. Om een signaal te geven, tekenen ze beroep aan tegen de definitieve uitsluiting.

Vier scholen in twee jaar

De 15-jarige Karel heeft een zware vorm van ADHD. Hij volgt therapie en neemt medicatie. Daardoor gaat het goed op school, maar af en toe heeft hij een slecht moment en gaat hij zwaar over de schreef. Karel heeft daar onmiddellijk veel spijt van, maar toch worden die uitschuiers elke keer aangegrepen om hem definitief uit te sluiten. Zo heeft Karel de laatste twee schooljaren op vier verschillende scholen gezeten. Ook op het einde van het voorbije schooljaar kreeg Karel de boodschap niet meer welkom te zijn. De scholen roepen altijd draagkracht in. De ouders zitten met de handen in het haar. Bij elke school vragen ze om begrip en wijzen ze op de professionele begeleiding die hun zoon krijgt. Maar bij een misstap volgt geen tweede kans. Na een conflict met een leerkracht vroegen de ouders een herstelgericht groepsoverleg. De leerkracht weigerde mee te werken en Karel stond op straat. Op vraag van de ouders neemt het Kinderrechtencommissariaat contact op met het CLB. We vragen dat het CLB een school zoekt die sterk inzet op herstelgericht werken.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat ouders en buitenschoolse professionele begeleiding nog te weinig als volwaardige partners beschouwd worden. Directie en leerkrachten staan niet genoeg open voor suggesties. Zelfs als professionele hulpverleners zelf de hand reiken aan schoolteams, wordt die hand niet altijd gegrepen. Als een school dat niet doet, creëert een zorgleerling nog meer druk. Het is dan een vicieuze cirkel. Samenwerking is essentieel om elke leerling gelijke kansen te geven.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat scholen van de last een kracht maken. Scholen moeten omgaan met weerstanden van hun team en focussen op de behoeften van de leerling. Scholen moeten aan hun draagkracht werken met nascholing en teambuilding, door hulp te zoeken bij externen, en door ouders als volwaardige te partners betrekken.

5.5.

Lange weg naar geweld-vrije school

Pesten

Dat aanhoudend pesten schadelijk is voor de psychische en persoonlijke ontwikkeling van kinderen en jongeren, is bekend. Veiligheid, welzijn, eigenwaarde en leerresultaten komen onder druk te staan. Ook voor ouders en voor de klasgroep zijn er gevolgen. De impact op de sfeer in de klas en op het welbevinden van de klasgroep kan bij aanhoudend pestgedrag erg ingrijpend zijn.

Het kinderrechtenverdrag onderstreept dat de school pestgedrag moet aanpakken en moet voorkomen door preventieve acties. Artikel 3 stelt dat het belang van het kind de eerste overweging moet zijn bij beslissingen van overheden en andere instanties. En artikel 19 roept de staten op om kinderen te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, verwaarlozing of nalatige behandeling.

Veel melders vragen vooral advies en ondersteuning om het pestprobleem aan te pakken. Vooral minderjarigen vragen advies en tips om de situatie zelf aan te pakken. Ze willen niet snel dat het Kinderrechtencommissariaat stappen zet. Ze zoeken een luisterend oor en een dienst die ze verder op weg helpt. De Klachtenlijn hoort veel eigen kracht in de verhalen van jongeren om hun probleem aan te pakken. We horen ook veel schaamte en angst bij kinderen. Schaamte omdat ze gepest worden, angst om het thuis te vertellen en angst dat het pestgedrag erger wordt als volwassenen zich gaan mengen. Er zijn nog heel wat slachtoffers die alleen blijven zitten met hun verhaal. Ze geloven maar moeilijk dat het ooit over gaat. Sensibilisering en preventie blijven twee belangrijke sleutelwoorden bij pestgedrag onder kinderen en jongeren.

De meldingen laten verschillende aspecten zien van pesten. Daardoor zijn de klachten erg verschillend.

Ze gaan over:

- Het gevoel dat de school niet goed reageert op het pestgedrag en dat de leerling in de kou blijft staan.
- Situaties die escaleren waardoor het kind niet meer naar school wil.
- Pesterijen buiten de school en op het internet starten waar de school zegt niet in tussen te komen.

De Klachtenlijn onderzoekt de melding als de klagers al eerder de hulp ingeroepen hebben van het schoolteam en het CLB die weinig oor hadden voor hun verhaal of klacht. Ouders en kinderen zijn vaak moe gestreden en kloppen radeeloos aan bij het Kinderrechtencommissariaat in de hoop dat een tussenkomst iets meer uithaalt. Het Kinderrechtencommissariaat gaat dan na of de school daadwerkelijk haar verantwoordelijkheid opneemt, bekijkt welke stappen al gezet werden, bekijkt de inhoud en de toepassing van het pestbeleid. We houden altijd rekening met de complexiteit van een pestprobleem en de inzet die een school al toonde.

Van slag

Een jongen van elf jaar wordt al lang gepest op school. Zijn ouders klaagden dat al verschillende keren aan bij de directie en spraken er het CLB op aan. De school minimaliseert het probleem. Ook het CLB geeft geen gepaste hulp. Gisteren werd de jongen in de speeltijd geslagen door zes leerlingen uit een lagere klas. Niemand greep in. De ouders gingen met hun zoon naar het ziekenhuis omdat de jongen moest braken en klaagde over hoofdpijn. De arts stelde hematomen aan het hoofd vast en wil nog verdere onderzoeken doen. De jongen wil niet meer naar school. De ouders vragen het Kinderrechtencommissariaat om hulp.

Automutilatie

Een meisje van tien jaar werd sinds het begin van het schooljaar gepest: roddelen, afzonderen, vernederen. Door de pesterijen deed ze aan automutilatie. Ze krijgt al twee maanden begeleiding van een kinderpsycholoog. De laatste tijd leek het iets beter te gaan, tot het meisje haar dagboek aan haar moeder laat zien. Moeder is erg geschrokken en neemt onmiddellijk contact op met de directie. Ook het CLB, de zorgjuf en de klasjuf zijn aangesproken.

De school spreekt de ouders van de pesters aan, maar dat verergert de zaak alleen. Een vader van een pester heeft de directie bedreigd en is al roepend naar de klas van het meisje gestormd. De school heeft tegen die vader een klacht ingediend bij de politie, maar het pestprobleem zelf pakt ze niet actief aan. De moeder vraagt hulp van het Kinderrechtencommissariaat want haar dochter durft niet meer naar school.

”

Het Kinderrechtencommissariaat blijft vaststellen dat scholen soms weinig communiceren met ouders en kinderen over hoe ze met het pestprobleem aan de slag gaan. Dat vergroot het gevoel dat de school misschien geen geloof hecht aan het verhaal van het kind of dat ze het probleem minimaliseert. Ouders storen zich eraan dat de school en het CLB het pestprobleem vooral herleiden tot een probleem van weerloosheid van hun kind. Ze zijn gefrustreerd dat er vooral met de slachtoffers gewerkt wordt, maar dat de daders zelf buiten schot blijven.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat elke school een pestbeleid uitwerkt dat gestoeld is op preventieve en curatieve maatregelen, en dat recht doet aan dader en slachtoffer vanuit een herstelgerichte aanpak. Het Kinderrechtencommissariaat verkiest een participatieve invulling van een pestbeleid waarin iedereen zijn rol opneemt: directie, leerkrachten, zorgteam, ouders en leerlingen. Uit onderzoek blijkt dat zo'n pestbeleid het best op papier komt om echt te zorgen voor minder pestincidenten. Een geschreven pestbeleid bakent rollen af en legt verantwoordelijkheden en procedures vast.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat meer en meer scholen een uitgeschreven pestbeleid hebben. Dat wordt vaak gepubliceerd op de schoolwebsite. Toch merken we in ons klachtenonderzoek dat het uitgewerkte pestbeleid in de praktijk soms niet correct toegepast wordt of zelfs dode letter blijft.

“

Afspraken nakomen

Naar aanleiding van de klacht van een meisje van 16 jaar over een uit de hand gelopen pestprobleem op school, stelde de Klachtenlijn een onderzoek in. De situatie was zo geëscaleerd dat het meisje niet meer naar school wou. Als we contact opnemen, wijst de school op het uitgewerkte pestbeleid dat vertrekt vanuit een herstelgerichte visie. De directie beklemtoont dat er verschillende klasgesprekken waren en dat de begeleidende leerkracht die als een succes beschouwde. Dat het meisje niet meer komt opdagen, is het probleem van de ouders, vindt de directie. Als we dit voorleggen aan het meisje reageert ze: 'Klasgesprekken? Ja, de leerkracht heeft een paar keer de klas toegesproken en gevraagd om te stoppen met pesten.' Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat de school het herstelproces weer opneemt en verwijst ook naar relevante informatiebronnen en organisaties. We raden aan om de nodige tijd te nemen voor volwaardige klasgesprekken waarin reflectie en herstel centraal staan. We stellen voor dat de uitkomst van het proces een soort van onderling opgemaakte afsprakenlijst kan zijn. Als we twee maanden later opnieuw contact opnemen met het meisje, vertelt ze ons dat het pesten echt gestopt is. Iedereen houdt zich nu aan de gemaakte afspraken, zegt ze. Ze vindt de klas sfeer beter dan ooit.

”

We moeten vaststellen dat soms de verwachtingen van ouders en kinderen zelf niet realistisch zijn. Ze willen dat het pesten onmiddellijk stopt en dat de school aan de pesters duidelijk zegt dat het genoeg geweest is. Jammer genoeg bestaat die toverformule niet. Daardoor ziet het Kinderrechtencommissariaat situaties tussen ouders en de school escaleren. Ouders wijzen met de vinger naar de school. De scholen vinden het niet fair dat hun inzet niet gezien wordt. Scholen en ouders komen lijnrecht tegenover elkaar te staan. Dat is niet in het voordeel van het kind.

Er zijn scholen die heel wat inzet tonen en initiatieven namen. Toch is verdere ondersteuning nodig en verdere ontwikkeling en verspreiding van good practices. Verschillende organisaties bieden 'preventiemateriaal' aan om in de klas of

op school mee aan de slag te gaan. Dat materiaal is niet altijd gekend. Ook weten we niet of die programma's effectief werken. We zien dat scholen soms met de beste bedoelingen en veel energie de pestproblemen willen aanpakken of voorkomen maar niet de 'juiste' manier vinden. Sommige scholen hebben nog altijd geen specifieke aanpak, laat staan een integraal beleid.

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat een integraal beleid gestoeld op een doorgedreven participatiecultuur de basis moet zijn om te komen tot een positief schoolklimaat. Kinderen hebben recht op een veilige en beschermde omgeving. Helaas kan die niet altijd gegarandeerd worden. Door met effectieve antipestmethodes aan de slag te gaan, kan pesten teruggedrongen worden. Ook leerkrachten moeten ondersteund worden door bijvoorbeeld een training te ontwikkelen om ze bij te scholen. Uiteraard is het ook essentieel dat er in de lerarenopleiding meer aandacht gaat naar pestproblemen.

Geweld en de schoolomgeving

Bij de presentatie van het vorige jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat in de Commissie Onderwijs en Gelijke Kansen van het Vlaams Parlement stelden de commissieleden vragen naar de gesignaleerde relatie tussen geweld op school en de structuur van de schoolomgeving.

- ▶ Kinderrechtencommissariaat Jaarverslag 2011-2012 Gedachtewisseling *Hand.* VI.Parl., 30 maart 2013, nr. 42-3

Onderzoek zegt dat het verbeteren van de fysieke omgeving en het ruimtegebruik geweld kan terugdringen. De potentieel onveiligste plaatsen op school zijn de 'ongedefinieerde ruimtes': auditoria, inkomhallen, traphallen, cafetaria's, liften, eetplaatsen. Er is meer kans op geweld omdat die plaatsen gezien worden als ruimtes waarvoor niemand zich echt verantwoordelijk voelt. Of waar de passage van mensen groot en anoniem is en 'toezicht' moeilijk.

In een adviesbrief aan het Vlaams Parlement stelt het Kinderrechtencommissariaat dat geweld op school verminderd kan worden door een combinatie van interventies in de sociale én fysieke schoolomgeving. Enkele voorwaarden voor minder geweld op school:

- Een positieve relatie met de leerkrachten.
- Leerlingen die zich bewust zijn van de schoolregels en die de regels fair vinden.
- Medezeggenschap van de leerlingen op school.
- Leerlingvriendelijke inrichting van de klas- en schoolomgeving. Veiligheidsinterventies die er ook op gericht zijn de fysieke omgeving van de school te verbeteren, en zo schoolgebreken te verhelpen. Ruimtelijke analyses van risicovolle locaties zijn zinvol.
- Bij verbouwen of nieuwbouw preventief rekening houden met de invloed van architectuur (ruimtes, kleuren) op het gevoel en de interpretatie van de omgeving zelf door de 'bewoners'.

- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Adviesbrief *Geweld en de schoolomgeving*, 15 april 2013, nr. 2012-2013/6, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten
- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Dossier *Geweld, Gemeld en geteld*, 2011, www.kinderrechtencommissariaat.be - Adviezen en Standpunten

Bejegening door leerkrachten

Leerkrachten hebben gezag en autoriteit tegenover hun leerlingen. Soms maken ze misbruik van die positie en dat dreigt het welzijn van de leerling aan te tasten. De Klachtenlijn krijgt meldingen over verschillende soorten handelingen van leerkrachten. Die meldingen gaan over:

- De manier van lesgeven en de aanspreekbaarheid van de leerkracht.
- Het gebruik van bepaalde educatieve materialen.
- Niet correct pedagogisch handelen. Vooral leerlingen die extra zorg en ondersteuning nodig hebben, voelen zich niet altijd correct behandeld door de leerkracht.

- Het gevoel geïsoleerd en niet correct behandeld te worden. Melders klagen dat leerkrachten het soms duidelijk laten voelen als ze je niet graag hebben. Dat blijkt uit vernederende opmerkingen en algemene onverdraagzaamheid.
- Hardhandige aanpak door leerkrachten, zoals een klap geven, aan de haren trekken of hardhandig tegen de muur duwen.

Ouders en jongeren willen vooral afdrukken van het gedrag van de leerkrachten wel normaal is of toch grenzen overschrijdt. Ze willen vooral weten of iets wel kan of mag, en of de rechten van het kind gerespecteerd worden. Ze willen ventileren en zijn op zoek naar erkenning. Voor sommige jongeren of ouders is dat al genoeg. Anderen willen de situatie verder aanpakken en vragen advies over de stappen die ze kunnen zetten of om het gesprek met de leerkracht aan te gaan.

Er zijn ook melders die bij het Kinderrechtencommissariaat aankloppen, nadat ze zelf geprobeerd hebben om de situatie bespreekbaar te maken met leerkracht of directie. Ze klagen dan aan dat de directie ze niet genoeg hoort of gelooft, en altijd de kant kiest van de leerkracht. Het gaat vaak om een welles-nietesdiscussie waarin erg moeilijk te achterhalen is wat er precies gaande is. Situaties waarin leerlingen gebukt blijven gaan onder negatieve machtsposities van leerkrachten, raken aan hun welzijn en welbevinden. Dat zorgt soms voor schoolmoeheid.

Opmerkelijk is dat elk jaar opnieuw situaties van fysiek en psychisch geweld gemeld worden. Bij sommige leerkrachten lijkt dat te horen bij hun 'pedagogisch' functioneren. Leerkrachten onderschatten soms enorm de impact van deze vormen van geweld. Het moeilijke is dat melders het vaak niet kunnen 'bewijzen', waardoor de directie ze niet altijd gelooft. Soms zijn directies wel op de hoogte van het pedagogisch functioneren van sommige leerkrachten en geven ze ook toe dat er al verschillende bezorgdheden geuit werden. Toch lijkt het een zware opdracht om die leerkrachten bij te sturen of te motiveren om pedagogische ondersteuning te aanvaarden.

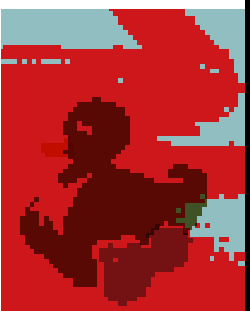

Chronisch geweld

Meerdere ouders klaagden over eenzelfde leerkracht.

Onze zoon heeft net het 6e leerjaar met veel moeite afgemaakt. In het 3e leerjaar werd vastgesteld dat hij leerproblemen had. Samen met het CLB en een revalidatiecentrum werd een traject uitgewerkt. Sinds het 3e leerjaar heeft onze zoon ook veel angsten, een negatief zelfbeeld en wil hij niet meer naar school. Pas dit schooljaar durfde hij ons vertellen waar de oorzaak ligt, dankzij het geduld en de zorgen van de leerkracht van het 6e leerjaar en de directie. De oorzaak is een ernstig trauma dat hij opliep in het 3e leerjaar door de terreur van de leerkracht. In plaats van te helpen, schold de leerkracht hem voortdurend uit voor dommerik en lastpost. Als kinderen klaar waren met een taak, moesten ze in 'geef acht'-houding naast hun bank gaan staan. Ondertussen telde de leerkracht luid de minuten af. Dat is erg intimiderend voor tragere leerlingen en leidt tot faalangst. Achteraf werden de resultaten meegedeeld en schold de leerkracht zwakkere leerlingen uit, terwijl ze een voor een voor de leerkracht moesten komen staan. Onze zoon kreeg ook geregeld klappen op zijn hoofd of werd aan zijn oor naar voren gesleurd. Het zijn maar enkele gebeurtenissen waar we nu met afgrijzen van horen. Pas nu durft onze zoon het te vertellen, omdat hij weet dat hij niet terug naar de school moet. Wij willen dat deze kindermishandeling stopt. Onze zoon is nu in behandeling bij een psychologe.

De leerkracht van het 3e leerjaar misbruikt zijn gezag. Al veel ouders klaagden zijn gedrag vruchteloos aan. Hij onderdrukt de kinderen in de klas en op de speelplaats, hij roept en scheldt, laat zwakkere kinderen aan hun lot over of vernedert ze. De kinderen zijn bang van deze man. Alleen met deze leerkracht zijn er problemen, voor de rest is het een schitterend lerarenteam en ook de directie levert samen met haar team fantastisch werk. De directie slaagt er niet in het probleem op te lossen. Ik heb daarom het schoolbestuur en de koepel aangeschreven die de bal terugspelen naar de directie.

De leerkracht van het 3e leerjaar heeft al jaren minder sterke leerlingen psychologisch mishandeld. Dat is ook gebeurd met onze dochter van 9 jaar. Na veel gesprekken met verschillende betrokkenen is daar niets aan gedaan. Mijn dochter gaat volgend schooljaar naar een andere school maar wij willen toch de struisvogelpolitiek en het stilzwijgen rond deze leerkracht aanklagen.

Kan het Kinderrechtencommissariaat voor deze kinderen opkomen? Of welke stappen kunnen we zelf nog zetten?

Slag in het gezicht

Mijn zoon werd door de secretaresse van de school in het gezicht geslagen tijdens de middag-lunch. Na dat incident werd hij door de directie op een ongepaste manier aangepakt. Mijn zoon is erg onder de indruk. In een gesprek probeerden de directie en de secretaresse er alles aan te doen om ons het incident te doen vergeten. De school haalde er het CLB bij, maar wilde neutraal blijven. Het Kinderrechtencommissariaat nam contact op met de school om dit verder te bekijken. Uiteindelijk erkende de directie dat de secretaresse over de schreef gegaan is en bood ze de familie formeel excuses aan.

Het Kinderrechtencommissariaat is niet bevoegd om zelf een blaam of sanctie op te leggen. We nemen wel contact op met directie en inrichtende macht. We vragen ze deze meldingen altijd serieus te nemen en te onderzoeken. We proberen bij de directie of de inrichtende macht te bemiddelen om tot erkenning te komen. Meestal volgen dan excuses, wat voor ouders en leerling volstaat.

Ook vragen we hoeveel meldingen de school de laatste jaren kreeg, welke stappen ze zette en hoe de leerkracht reageert. In de regelgeving staat uitdrukkelijk dat vanaf september 2007 alle scholen in een periode van vier schooljaren functionerings- en evaluatiegesprekken moeten houden met alle medewerkers.

Om een leerkracht negatief te evalueren, heeft de directie de steun nodig van het schoolbestuur. De directeur is de eerste evaluator. Als die geen steun krijgt van het schoolbestuur, voelt hij zich niet snel geroepen om de leerkracht een onvoldoende te geven. Directeurs dragen de volle ver-

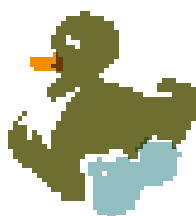
antwoordelijkheid en de geëvalueerde medewerker kan tegen zijn negatieve evaluatie in beroep gaan bij het college van beroep.

5.6. Verdienende sancties?

Grenzen duidelijk maken en bewaken hoort bij de opvoedende taak van een school. Soms overschrijden leerlingen die grenzen. Dat gebeurt omdat niet alle grenzen even aangenaam zijn en omdat experimenteren onlosmakelijk verbonden is met jong zijn. Experimenteergedrag kan veel vormen aannemen. Vaak gaat het over mogelijkheden en beperkingen en eigen grenzen en die van de omgeving aftasten. Met een sanctie zet de school de leerling aan om zijn gedrag te veranderen en aan te passen aan de aanvaarde regels en grenzen.

Het Kinderrechtencommissariaat is er zich van bewust dat scholen soms voor serieuze uitdagingen staan. Ze moeten soms snel reageren op wat zich voordoet. Daardoor stellen ze soms handelingen die vatbaar zijn voor discussie. Bovendien is de taak van de school niet altijd eenvoudig: enerzijds wordt verwacht dat de school jongeren mee stuurt in hun groei naar jongvolwassenheid. Anderzijds wordt het niet altijd geapprecieerd als de school op een bepaalde manier ingrijpt of corrigerend optreedt. Deze boodschap geven wij mee aan ouders of jongeren om de situatie beter te kunnen kaderen.

De Klachtenlijn respecteert de autonomie en de vrijheid van scholen om **ordemaatregelen** te nemen. Meestal leveren die geen problemen op. Als dat wel zo is, hebben ouders en leerlingen geen of weinig rechtsgronden om op te treden tegen incorrecte bejegening door een leerkracht of door de schooldirectie. Omdat er weinig wettelijk houvast is over ordemaatregelen, baseert het Kinderrechtencommissariaat zich bij het onderzoek van deze meldingen op artikel 28 en 29 van het kinderrechtenverdrag: de discipline en orde op school moeten gehandhaafd worden op een manier die de menselijke waardigheid van het kind weerspiegelt. Ook andere verdragsbepalingen zijn belangrijk: het recht op inspraak, vrije meningsuiting, bescherming tegen lichamelijk en fysiek geweld. Daarnaast toetsen we de maatregel ook aan het proportionaliteitsbeginsel en het recht op verdediging.

“

Van de grond eten

Mijn 12-jarige zoon en twee van zijn vrienden moesten op school korsten opeten die op grond lagen. De leerkracht dacht dat zij die daar gooid hadden. Ik ben naar de directie gegaan en die vond dat een gepaste straf.

Binnenblijven en stilzitten

De 8-jarige Jerom heeft ADHD. Omdat de school hem te druk vindt op de speelplaats, krijgt hij straf: een hele week moet hij in de speeltijd in de refter of de leraarskamer gaan zitten. Daarna krijgt hij geleidelijk weer vrije tijd. Na een tijdje vindt de school hem opnieuw te druk en moet hij weer binnenblijven. Zo gaat dat maanden door. Zijn moeder noemt het een vicieuze cirkel: omdat haar zoon in de klas moet stilzitten, moet hij zijn energie kwijt op de speelplaats, maar daarvoor wordt hij gestraft. Het Kinderrechtencommissariaat bemiddelt samen met het CLB en de algemeen directeur.

”

Artikel 28 van het kinderrechtenverdrag zegt duidelijk dat de discipline op school gehandhaafd moet worden op een manier die de menselijke waardigheid van het kind weerspiegelt. Straffen zoals in de voorbeelden zijn vernederend en buiten proportie. Ze tasten de menselijke waardigheid van kinderen aan.

Bij meldingen over **tijdelijke schorsingen** stelt het Kinderrechtencommissariaat vast dat de minderjarige geen enkele rechtsbescherming geniet. Dat uit zich vooral in de lange duur van sommige schorsingen. Er zijn geen maximumtermijnen waardoor het Kinderrechtencommissariaat in de praktijk ziet dat sommige leerlingen dagen- of wekenlang thuis zitten. Dat is in strijd met hun recht op onderwijs.

“

Op- en uitsluiten

De school heeft me preventief geschorst zonder reden of uitleg te geven. Ik moest verschillende dagen doorbrengen in een klein lokaaltje. Ik voelde me opgesloten en vernederd. Mijn ouders hebben een afspraak kunnen maken, maar ik mocht daar niet bij zijn. De enige uitleg die mijn ouders kregen, is dat er mensen zijn komen klagen en

meer niet. De directie heeft me daarna definitief uitgesloten. Ik heb zelf een nieuwe school moeten zoeken. Ik voel mij oneerlijk behandeld.

”

Bij een **definitieve uitsluiting** moet de school wel een vaste procedure volgen: de leerling moet zijn tuchtdossier kunnen inkijken en heeft het recht gehoord te worden. Bovendien moet de school haar beslissing schriftelijk motiveren. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat sommige scholen de procedure niet altijd consequent volgen. Dikwijls weten ouders en leerlingen niet dat deze strikte regels bestaan. Natuurlijk staan ze wel in het schoolreglement, maar als de problemen opduiken, lijkt het toch billijk dat een school de ouders en de leerling opnieuw informeert. Ouders kunnen in beroep gaan tegen een definitieve uitsluiting. Alle formele regels zijn bedoeld om de leerling rechtsbescherming te bieden. Maar in de praktijk geven ze niet altijd de nodige waarborgen.

Een leerling definitief uitsluiten is een ingrijpende maatregel. Het is dan ook belangrijk dat die maatregel doordacht genomen wordt. Als het gedrag van de leerling het onderwijs of het opvoedingsproject van de school in het gedrang brengt, kan er een tuchtmaatregel genomen worden. Voor zo'n tuchtmaatregel geldt het subsidiariteitsprincipe: voorrang geven aan de minst ingrijpende maatregel. Een tuchtdossier moet dan ook motiveren door welk gedrag de leerling het onderwijs of het opvoedingstraject in het gedrang brengt.

Ook minderjarigen hebben recht op een weerwoord als ze ergens van beschuldigd worden. Het Kinderrechtencommissariaat vindt het heel belangrijk om ook dit verhaal op papier te zetten en bij de stukken te voegen die in het tuchtdossier terecht komen. Dat is belangrijk om volledigheid en neutraliteit na te streven. Toch stellen we vast dat het niet altijd gebeurt. Als de versie van de school en die van de leerling ver uit elkaar liggen, vraagt het Kinderrechtencommissariaat het tuchtdossier op.

Volgens ons moet een tuchtdossier ook motiveren waarom een 'lichtere' maatregel zoals een tijdelijke schorsing of een ordemaatregel geen effect heeft. Want als die maatregelen geen effect hebben of niets veranderen, dan kan een

individueel begeleidingsplan met meer bindende gedragsregels opgemaakt worden. Daardoor kan de samenwerking tussen een leerling en een school weer mogelijk worden. De twee elementen worden volgens ons vaak te weinig toegelicht in het tuchtdossier en aan de leerling.

Voorbeeld stellen om vertrouwen van schoolteam te winnen?

Op 7 september 2012, de vijfde dag van het schooljaar, bokst Farouk op het gezicht van een medeleerling die hem uitgedaagd had. Dezelfde dag vertrekt een brief naar de ouders met de mededeling dat Farouk definitief uitgesloten wordt vanaf maandag 10 september. Zowel dader als slachtoffer zijn erg geschrokken en spreken samen de directie aan. Ze hebben hun conflict onderling al bijgelegd en elk hun fout ingezien. De schooldirecteur houdt voet bij stuk. Op slagen en verwondingen staat maar één sanctie: definitieve uitsluiting. Het Kinderrechtencommissariaat adviseert Farouk hoger beroep aan te tekenen. In de eerste plaats omdat de kans gemist werd om herstelgericht te werken, een kans die de jongens zelf gecreëerd hadden. Ten tweede omdat minder zware straffen uit het schoolreglement niet toegepast werden. Ten derde omdat de school de tuchtprocedure niet correct volgde: Farouk en zijn ouders kregen geen inzage in het tuchtdossier, ze zijn niet vooraf gehoord en er is geen advies ingewonnen van de klassenraad. De interne beroepscommissie erkent de procedurefouten, maar stelt dat die niets afdoen aan de ernst van het gepleegde feit. De definitieve uitsluiting wordt bevestigd. In het afrondend telefoongesprek met de Klachtenlijn zegt de directeur dat hij inziet dat hij te snel de zwaarste sanctie genomen heeft. Hij vraagt begrip voor zijn positie: als nieuwe directeur moet hij nog het vertrouwen van zijn schoolteam winnen.

Twee weken voor examens definitief uitgesloten

Minder dan twee weken voor de start van de examenperiode wordt Didier definitief uitgesloten. Hij verkocht cannabis aan een medeleerling. De ouders vragen of Didier toch nog zijn examens mag afleggen, maar de directie weigert. Het schoolreglement is duidelijk: op drugs verkopen op school staat één sanctie, de definitieve uit-

sluiting. Het Kinderrechtencommissariaat raadt het gezin aan in beroep te gaan. We vragen Didier om zijn fout tegenover de school te erkennen. En te vragen aan de school om de definitieve uitsluiting pas op 31 augustus te laten ingaan. Nu nog een school vinden is erg moeilijk en legt bovendien een heel zware hypotheek op zijn slaagkansen. Hij zal ook geen lessen meer volgen, waardoor hij geen bedreiging meer is voor andere leerlingen. In afwachting van het beroep gaan het gezin en het CLB samen op zoek naar een nieuwe school. Geen enkele school is bereid Didier nog op te nemen. De directeur laat weten dat hij daarom een attest zal afleveren op basis van de beschikbare schoolresultaten. Het Kinderrechtencommissariaat bemiddelt ook bij de voorzitter van de interne beroepscommissie. Uiteindelijk beslist de beroepscommissie, twee dagen vóór de examens, dat de ingangsdatum van de definitieve uitsluiting opschuift naar 31 augustus 2013. Didier kan meedoen aan de examens.

Deze voorbeelden gaan over de allereerste en de allerlaatste weken van het schooljaar, maar het Kinderrechtencommissariaat krijgt het hele jaar door meldingen van definitieve uitsluitingen. Heel veel van die klachten beoordelen we als gegrond, omdat het proportionaliteitsbeginsel geschonden wordt of omdat de tuchtprocedure niet correct gevolgd werd. We blijven vaststellen dat nog heel wat leerlingen na de paasvakantie definitief verwijderd worden. Toch zegt de regelgeving dat dat een bijzonder drastische ingreep is die maar in hoogst uitzonderlijke gevallen toegepast mag worden. Ze legt een bijzonder zware hypotheek op de slaagkansen van de leerling. Bij uitsluitingen net vóór de eindexamenperiode reiken scholen – als er geen andere school gevonden wordt – een attest uit op basis van de beschikbare schoolresultaten en informatie. Wij vinden dat geen goed signaal naar medeleerlingen. In een gelijkaardige case als die van Didier zegt een jongere ons: ‘Het is toch goed dat ik geen examens moet afleggen. Zo heb ik een maand extra grote vakantie.’

Interne beroepscommissies moeten hun beslissingen ook motiveren. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat veel leerlingen en hun ouders weinig of geen gemotiveerde toe-

lichting krijgen. Beroepscommissies antwoorden soms letterlijk: 'We hebben uw verhaal geverifieerd bij de directie.' Dat moet volgens het Kinderrechtencommissariaat duidelijker. Conclusies van interne beroepscommissies moeten serieus onderbouwd zijn. Het Kinderrechtencommissariaat blijft ook pleiten voor onafhankelijk externe regionale beroepsinstanties.

Als een leerling van school gestuurd wordt, moet de school helpen zoeken naar een andere school. Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat scholen leerlingen niet altijd actief bijstaan. Jongeren en ouders zijn daarvan niet altijd op de hoogte en worden daardoor aan hun lot overgelaten.

Het Kinderrechtencommissariaat kan zich vinden in 'andere maatregelen' die vaak in de vorm van **gedrags- en begeleidingscontracten** opgelegd worden aan leerlingen die manifest en herhaaldelijk de regels schenden. Die ultieme oplossing zien we graag mee bepaald worden in overleg met de leerling zelf. De praktijk toont dat dat meer kansen op succes geeft. Nu zien we meestal dat een gedragscontract gewoon een paar regels uit het schoolreglement overneemt. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat een gedragscontract een reflectie-instrument moet zijn. Een laatste kans – leerlingen begrijpen dat ook en kunnen zich daarin vinden – die ze willen of moeten grijpen, waardoor de leerling gaat nadenken over zijn of haar gedrag en zichzelf ook regels gaat opleggen.

“

Contract van onbepaalde duur

Mijn zoon heeft vorig schooljaar een gedragscontract moeten ondertekenen. Dit schooljaar loopt dat nog door. Mag dat?

”

Daarnaast blijkt uit ons klachtenonderzoek dat gedragscontracten vaak 'van onbepaalde duur' zijn en vermelden: 'Bij niet-naleving van het contract kan de procedure tot definitieve uitsluiting opgestart worden.' Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat er altijd evaluatiemomenten gepland worden die kunnen leiden tot de ontbinding van het contract. Zo krijgt de leerling een positief

perspectief. Vandaag stellen we vast dat een gedragscontract als een zwaard van Damocles boven het hoofd van een leerling blijft hangen. De minste misstap, zelfs maanden na afsluiten van het contract, wordt aangegrepen om de leerling definitief uit te sluiten.

Blijven investeren in relaties

Bij conflicten over het niet naleven van de regels is het Kinderrechtencommissariaat eerder sceptisch over de vele schorsingen en definitieve uitsluitingen. In het schooljaar 2012-2013 werden bijna 2.500 leerlingen definitief van school gestuurd. Een absoluut record. Naast een stevig decretaal verankerde rechtspositie voor leerlingen pleit het Kinderrechtencommissariaat voor een visie en sanctiebeleid gericht op blijven investeren in relaties.

Uit ons klachtenonderzoek blijkt dat er op dat vlak nog een hele lange weg te gaan is. Scholen houden vast aan hun 'sanctiemenu'. Welke regel werd overtreden? Wie heeft het gedaan? Welke straf komt overeen met de overtreding? Voor scholen is dat een duidelijk, eenvoudig en consequent systeem dat rechtvaardigheid bereikt door gelijke behandeling. Helaas stellen we vast dat deze aanpak alleen maar leidt tot veel gesanctioneerde en uitgesloten leerlingen. Scholen zijn dan wel van 'de probleempleerling' verlost, evengoed verschuiven ze het probleem naar de volgende school. Bovendien zorgen de straffen voor boosheid bij jongeren en ontnemen ze hen de kans om na te denken over hun gedrag en om zelf hun verantwoordelijkheid op te nemen.

Op studiedagen komt het Kinderrechtencommissariaat in contact met scholen die het anders aanpakken. Scholen die resoluut kiezen voor herstelgericht werken. Hun verhalen tonen aan dat een herstelgerichte visie en aanpak loont. Er zijn daarom niet minder conflicten, ze worden wel anders benaderd. Proactief wordt de schoolse samenleving ontwikkeld door relaties te versterken. Reactief door spanningen en conflicten aan te pakken door de schade te herstellen en relaties weer op te bouwen. Rechtvaardigheid door flexibiliteit. Wat is er gebeurd? Wie heeft schade geleden? Hoe kan de schade hersteld worden?

Verbindende in plaats van verwijderende communicatie

Tot voor een paar jaar was er op een school een strikte procedure afgesproken voor wie de regels niet naleefde. Eerst kwamen er aantekeningen voor de ouders in de agenda. Na drie aantekeningen volgde een strafstudie. Weigerden leerlingen hun agenda af te geven, dan volgde opnieuw een strafstudie. Er waren ook strafstudies voor roken, spijbelen, drie keer te laat komen, sneeuwballen gooien en niet naar de strafstudie komen. Bij drie strafstudies werd de leerling twee dagen tijdelijk uitgesloten. Volgde daarop weer wangedrag, dan werd de leerling definitief uitgesloten. In het schooljaar 2008-2009 waren er op de school 75 tijdelijke en 22 definitieve uitsluitingen. In 2009-2010 zelfs 102 tijdelijke en 25 definitieve uitsluitingen. De directie beseftte dat het zo niet verder kon en zette samen met het CLB in op herstelgericht werken met gedragscontracten. In samenspraak met leerlingen en schoolpersoneel wordt er bemiddeld tussen de betrokkenen. Ook gedragscontracten worden nu altijd samen met de leerling opgemaakt zodat die ervan kan leren. Sinds de invoering van deze aanpak loopt het aantal uitsluitingen spectaculair terug. Een leerling definitief uitsluiten is zeldzaam geworden.

Het Kinderrechtencommissariaat is voorstander van herstelbemiddeling. In onze contacten met scholen naar aanleiding van een klacht over sancties geven we die boodschap ook mee. Op korte termijn zorgt herstelbemiddeling ervoor dat grote incidenten aangepakt worden op een manier die 'daders' een nieuwe kans geeft en slachtoffers ernstig neemt en hun schade herstelt. Op lange termijn zorgt de aanpak voor een basishouding bij het schoolpersoneel die proactief incidenten voorkomt en incidenten ziet als leerkansen. Herstelbemiddeling leidt tot minder tuchtprocedures en uitsluitingen. Deze aanpak leert leerlingen en schoolpersoneel verantwoordelijkheid op te nemen voor hun gedrag.

5.7.

Eigen taal op school?

Taal en onderwijs staan geregeld op de beleidsagenda. Meestal gaat het dan om de kennis van het Nederlands als onderwijstaal of om vreemdetalenonderwijs. De positie van de moedertaal van niet-Nederlandstalige leerlingen op school is een thema waartegenover Vlaamse beleidsmakers veel terughoudender staan.

- Verslag bespreking ontwerp van decreet betreffende het Onderwijs XXIII, *Parl.St.* VI.Parl. 2012-2013, nr. 2066/7

Het Kinderrechtencommissariaat maakt zich zorgen over sommige situaties in de onderwijspraktijk, door de zware gevolgen die het talenbeleid van scholen kan hebben voor leerlingen van wie Nederlands niet de moedertaal is.

Nul voor wiskunde om Frans te spreken in de klas

Een vader belt de Klachtenlijn omdat zijn zoon een nul voor wiskunde gekregen had. Niet omdat hij niets van zijn wiskunde gebakken had, maar omdat hij een keertje te veel Frans gesproken had met een medeleerling. En omdat de leraar die hem daarop betrapt had, de leraar wiskunde was, leverde dat dus een nul op voor wiskunde. Het schoolreglement van de school vermeldt letterlijk 'dat je in de omgang met medeleerlingen en schoolmedewerkers steeds – tijdens de les en lesonderbrekingen, in de gangen, in de eetzaal, op de speelplaats, aan de schoolpoort en tijdens pedagogische uitstappen, het Algemeen Nederlands gebruikt. Wie, ondanks verschillende opmerkingen, weigert op school steeds het Nederlands te gebruiken wordt gesanctioneerd met een orde- of tuchtmaatregel'.

De school heeft een coördinator talenbeleid en die reageerde verbaasd toen wij haar vertelden van de klacht. Vooral dat er voor een vak punten afgetrokken werden omdat een leerling de taalregel overtrad, verraste haar. Verder nazicht van het schoolreglement leerde ons dat het taalgebruik (net als andere 'niet-vakgebonden competenties zoals stiptheid, aanwezigheid en administratieve vaardigheden') wel degelijk in rekening gebracht mag worden voor de evaluatie. Daarnaast wordt

het taalgebruik ook in rekening gebracht bij de afzonderlijke evaluatie van niet-vakgebonden competenties (attitudes en vaardigheden). Overtreding van de taalregel kan in deze school dus drie keer gesanctioneerd worden: bij de evaluatie van de vakken, bij de afzonderlijke evaluatie van niet-vakgebonden competenties én als orde- of tuchtmaatregel.

Geen uitzonderlijke situatie

Uit een onderzoek van de Universiteit Antwerpen, de KU Leuven en de UGent komt naar voren dat acht op tien jongeren die thuis Turks of Arabisch of Berbers spreken, straf krijgen als ze hun thuistaal op school gebruiken. De onderzoekers ondervroegen meer dan 11.000 leerlingen uit de tweede graad van het secundair onderwijs. Opvallend is dat het gebruik van Turks, Arabisch of Berbers méér bestraft wordt dan het gebruik van andere thuistalen. Die praktijken zouden wel eens de geringere slaagkansen van leerlingen met een migratieachtergrond kunnen helpen verklaren, denken de onderzoekers.

- ▶ Oprit 14. Naar een schooltraject zonder snelheidsbeperkingen. www.oprit14.be.
- ▶ Zie ook het verslag van de gedachtewisseling met de onderzoekers in het Vlaams Parlement op 31 januari 2013 (<http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2012-2013/g1937-1.pdf>).

Onderzoekers beklemtonen dat een goede ontwikkeling van de moedertaal de verwerving van een tweede taal zoals de onderwijstaal juist ondersteunt in plaats van te hinderen. Jongeren voelen zich ook gewoon beter als ze op school hun eigen thuistaal mogen spreken. Een open, positieve houding van de school tegenover de thuistaal van leerlingen helpt ze in hun identiteitsontwikkeling.

- ▶ Interview met Kris Van den Branden, directeur van het Centrum voor Taal en Onderwijs aan de KU Leuven in Klasse nr. 235 van mei 2013

Wat zegt de wet?

In ons vorige jaarverslag meldden we een klacht over het taalreglement bij een gemeentelijke speelpleinwerking. Contact met de *Taalwetwijzer*, een initiatief van de Vlaamse overheid, leerde ons toen dat de grondwet gemeentelijke overheden niet toestaat om het taalgebruik tussen particulieren te beperken. Welke taal kinderen onderling (of met hun ouders) op een speelplein spreken, valt onder de grondwettelijke vrije taalkeuze (artikel 30 van de grondwet). Geldt voor scholen dan niet een gelijkaardige regel?

Onderwijs complexer dan speelpleinen

Voor onderwijs bestaat er specifieke regelgeving. Om te beginnen is er de *Onderwijstaalwet* van 1963, die voorschrijft in welke taal de algemene vakken in het kleuter-, lager en secundair onderwijs gegeven moeten worden, zo lezen we bij de *Taalwetwijzer*. Het taalgebruik door schooloverheden wordt dan weer geregeld door de *Taalwet Bestuurszaken*. In Vlaanderen en in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel moet dat in het Nederlands. Maar wat met het taalgebruik van leerlingen onderling op de speelplaats, in de gangen, in de eetzaal? Daarover is de *Taalwetwijzer* minder duidelijk. Een vrije school kan daar in zijn schoolreglement beperkingen aan opleggen, zo luidt het. Een officiële dan niet? En is zo'n onderscheid dan geen discriminatie tussen leerlingen?

- ▶ www.taalwetwijzer.be

Rond de tafel

Om hierover meer duidelijkheid te krijgen, belegde het Kinderrechtencommissariaat op 8 maart 2013 een bijeenkomst met zes specialisten in onderwijsrecht en in Belgisch grondwettelijk recht.

Taal op school: twee- of driedeling?

Uit het debat werd duidelijk dat veel afhangt van hoe de *Onderwijstaalwet* geïnterpreteerd wordt. Interpreteer je die ruim, dan kom je op een tweedeling: taalgebruik bij bestuursdaden tegenover taalgebruik in onderwijsactiviteiten. Onder dat laatste zit dan alles wat niet onder bestuursdaden valt. Dus ook wat er gebeurt op de speelplaats of in de eetzaal.

Bij een striktere interpretatie van wat onder 'onderwijs' valt, ontstaat er een driedeling met naast onderwijs en bestuurszaken ook nog een privézone, waaronder bijvoorbeeld de niet strikt onderwijsgebonden communicatie tussen leerlingen valt. Daarop zou dan principieel de vrije taalkeuze van toepassing zijn. Een ruime interpretatie van de Onderwijstaalwet laat perfect toe dat scholen ook het taalgebruik van leerlingen buiten de lessen aan strikte beperkingen onderwerpen. En waar iets verboden wordt, mogen overtredingen bestraft worden.

Taal en pedagogische opdracht

Maar ook als je conceptueel de voorkeur zou geven aan een driedeling, kan het nog perfect te verantwoorden zijn dat een school beperkingen oplegt aan het taalgebruik in die privézone. Maar dan zal dat vanuit een ander betekenis kader gebeuren, bijvoorbeeld vanuit de pedagogische bezorgdheid dat leerlingen moeten leren hun taalgebruik aan te passen aan de situatie, vanuit een respectvolle omgang met mensen die de thuistaal van de leerlingen niet begrijpen. Hier zou dan wel bekeken kunnen worden of de beperkingen en de opgelegde sancties in verhouding zijn met het gestelde doel.

Vrijheid van onderwijs?

Sommige experts betwijfelen of scholen beperkingen kunnen opleggen aan het taalgebruik van leerlingen vanuit de grondwettelijke vrijheid van onderwijs (artikel 24 van de grondwet). Als we aanvaarden dat het inschrijvingsrecht scholen een inschrijvingsplicht oplegt, kan een school voor zijn taalbeleid toch niet méér vrijheid opeisen? Na discussie kwamen de experts wel tot het eensgezinde besluit dat er voor het taalbeleid van scholen geen juridische gronden zijn om een onderscheid te maken tussen vrij en officieel onderwijs. Zo'n onderscheid kunnen we volgens een van de experts inderdaad discriminatie noemen.

Misbruiken tegengaan

Of de vraag of er een nieuw Vlaams decreet nodig is om wat meer duidelijkheid te scheppen, reageerden de experts eerder terughoudend. Daarvoor is er eerst nog meer onderzoek nodig. Wellicht volstaat het huidige wettelijke arsenaal om misbruiken tegen te gaan. Sancties moeten in verhouding staan tot de ernst van de overtreding en moeten passen in de schoolcontext.

Leerlingen geldboetes opleggen bijvoorbeeld is totaal onaanvaardbaar. En leerlingen punten aftrekken voor wiskunde omdat de leraar die de taalovertrading vaststelde toevallig de leraar wiskunde was, kan ook al helemaal niet. Maar of je dat efficiënt bestrijdt door nieuwe regelgeving lijkt twijfelachtig. Het is wellicht eerder een kwestie van sensibilisering en visieontwikkeling. Meer iets dus voor de onderwijskoepels en de pedagogische begeleiders dan voor het Vlaams Parlement.

Op basis van de klachten en de rondetafel formuleert het Kinderrechtencommissariaat enkele aandachtspunten voor scholen.

Het Kinderrechtencommissariaat doet zes aanbevelingen voor het taalbeleid van scholen:

- Als je beperkingen oplegt, leg dan uitdrukkelijk uit waarom je ervoor kiest dat leerlingen zich ook in 'vrije momenten' in contacten met andere leerlingen bij voorkeur in het Nederlands uitdrukken, bijvoorbeeld door te verwijzen naar het belang van een gemeenschappelijke taal om niemand uit te sluiten, of naar respectvol omgaan met elkaar.
- Maak het onderscheid tussen situaties waarin anderen het spreken van de eigen thuistaal als storend of niet-storend ervaren.
- Ga zoveel mogelijk stimulerend en uitnodigend te werk en zo weinig mogelijk repressief.
- Zorg ervoor dat je eventuele sancties niet bureaucratisch toepast en dat die sancties in verhouding staan tot de ernst van de overtreding en de aard van de concrete situatie.
- Vermijd uitdrukkelijk dubbel sanctioneren van overtredingen (tuchtstraf + minpunten op het rapport).
- Leg uitdrukkelijk een positieve en respectvolle houding aan de dag tegenover de thuiscultuur en de thuistaal van leerlingen en bezin je over de concrete manier waarop je daar uiting aan geeft.

5.8. Religieuze symbolen

Vanaf 1 september 2013 geldt in het gemeenschapsonderwijs een algemeen verbod op het dragen van religieuze symbolen door leerlingen. Naar aanleiding daarvan kwamen bij de Klachtenlijn verschillende klachten binnen. De klachten gaan niet alleen over GO!-scholen maar ook over scholen uit het vrij onderwijs.

Belofte verbroken

Een dertienjarig moslimmeisje dat dit schooljaar zou starten in een atheneum van het GO!, is erg teleurgesteld. Ze is vorig schooljaar naar dit atheneum gekomen, ook doordat de directeur had laten verstaan een voorstander te zijn van het uitdoofscenario. Dat wil zeggen dat het aangekondigde algemene verbod op het dragen van religieuze kentekens vanaf 1 september 2013 alleen voor nieuwe leerlingen zou gelden. Leerlingen zoals zij, die al een jaar of langer op school zijn en een hoofddoek willen dragen, zouden dat verder mogen doen. Ook dit jaar en volgende schooljaren. Ondertussen koos de scholengroep ‘voor de korte pijn’: het verbod geldt meteen voor alle leerlingen, ook voor zij die er al langer school lopen. Wel voorziet de directeur allerlei ‘verzachtende’ maatregelen: de leerlingen kunnen een hoofddoek dragen op weg naar school en op school zelf komt er een ruimte waar ze zich kunnen omkleden. Ze moeten hun hoofddoek dus niet meteen afleggen als ze op school aankomen. Maar die regeling vindt het meisje niet genoeg. Op de eerste schooldag bleef ze onwettig afwezig.

De moeder van het meisje beklemtoont bij de Klachtenlijn dat het meisje zelf besliste om een hoofddoek te dragen. Ze koos daarvoor toen ze twaalf jaar werd. De ouders steunen hun dochter wel in haar beslissing, maar vinden het vooral belangrijk dat ze haar studies kan voortzetten. Ze overwegen nu een overstap naar een college, waar een hoofddoek wel toegestaan is.

Aan de Klachtenlijn vertelt de directeur dat er zich vroeger op school nooit problemen voordeden rond religieuze kentekens. Er was ook nooit sprake van hetzes door jongens tegen moslimmeisjes zonder hoofddoek. Of van andere conflicten tussen groepen leerlingen die zich van elkaar willen onderscheiden.

Dan maar veranderen van school?

Een klacht tegen een katholieke school kwam er van een meisje in het tweede jaar secundair onderwijs. De school verbiedt al jaren religieuze kentekens en doet dat in overeenstemming met de andere scholen uit de scholengemeenschap. De school maakt duidelijk dat ze in de eerste plaats gelijkheid tussen de leerlingen wil nastreven. Ze wil vermijden dat er subgroepen ontstaan binnen de schoolgemeenschap. Ook al dreigt dit nu niet, want ze verwachten dat er slechts een paar leerlingen de hoofddoek zouden dragen. Tot en met vorig jaar legde het meisje zich daarbij neer, maar vanaf dit schooljaar besloot ze om dat niet meer te doen. Ze is ondertussen bij een andere school ingeschreven.

Klachten komen niet alleen van moslimmeisjes, maar ook uit een heel andere hoek.

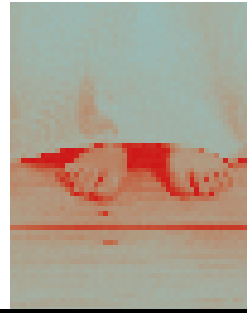
Met tulband geen school

In een ‘brief aan de Vlaamse politiek’, die ook bij het Kinderrechtencommissariaat in de bus viel, klaagt de sikhgemeenschap aan dat ook jongens met een tulband nu in veel scholen niet meer terecht kunnen.

In een afzonderlijke brief zeggen de ouders van een negenjarige sikhjongen dat voor een sikhjongen de tulband ‘niet gelijk een pet is die je op en af kunt zetten. Hij dient ervoor om zijn lange ongeknipte haren, ook een integraal en essentieel onderdeel van zijn geloof, netjes te houden. Hij wordt dus elke morgen zorgvuldig omgeknoopt en de hele dag gedragen. [...] Praktisch gezegd is de tulband eigenlijk evenzeer een deel van een sikh als zijn lichaamsdelen. Het dragen van een tulband helpt een kind in het ontwikkelen van sikh-eigenschappen die volledig overeenstemmen met de waarden van de Belgische maatschappij.’

De ouders klagen aan dat zij in de wijde omgeving geen scholen meer vinden die een tulband toelaten, niet in het GO! en niet in het vrij onderwijs.

Over de hoofddoek van moslimmeisjes en andere religieuze symbolen op school werd het voorbije werkjaar uitgebreid gedebatteerd in het Vlaams Parlement. In de verschillende voorstellen en standpunten tekenden zich twee visies af die ook in het bredere maatschappelijke debat terugkomen. Opvallend genoeg vertrekken beide visies vanuit dezelfde basisprincipes: de scheiding van kerk en staat, het belang van neutraliteit en van actief pluralisme, respect voor democratische waarden en verworvenheden in onze maatschappij. Maar via totaal verschillende redeneringen komen ze tot heel andere antwoorden op de vraag of religieuze symbolen op school toegestaan of verboden moeten worden.

Aan de ene kant staat de visie dat elk individu vrij is om zijn godsdienst of levensbeschouwing te kiezen, maar dat – precies ter bescherming van die godsdienstvrijheid en in naam van de scheiding van kerk en staat – de beleving en uiting ervan best privé gehouden wordt en niet thuishoort in de publieke ruimte. Dus ook op niet op school. Of toch minstens niet in het officieel onderwijs. Zo kan een leerling er ook niet op aangekeken worden of hij bepaalde symbolen wel of juist niet draagt. En zo is er ook meer garantie op gelijke behandeling van iedereen.

Aan de andere kant staat de visie dat om leerlingen de waarde van godsdienstvrijheid en religieuze en levensbeschouwelijke tolerantie en diversiteit bij te brengen, het juist goed is om religieuze symbolen zo weinig mogelijk te beperken. Dat biedt meer kansen voor een open dialoog over de betekenis die de dragers aan de symbolen hechten en over de waarden die ze daaraan verbinden. Alleen waar dat nodig is voor de veiligheid en de openbare orde, moeten beperkingen opgelegd worden.

Voor beide visies zijn er argumenten aan te voeren. Het debat lijkt nog lang niet afgerond te zijn. Het Kinderrechtencommissariaat hoopt dat het debat verder in alle openheid gevoerd kan worden en vraagt ook naar de leerlingen zelf te luisteren. Het debat moet daarom ook in de school zelf gevoerd worden.

5.9.

Komt dan het rapport?

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt meldingen over betwistingen van examenuitslagen en over de attesten op het einde van het schooljaar. We kunnen geen onderzoek openen naar de manier waarop leerlingen beoordeeld worden omdat dat onder de autonomie van de school en de leerkrachten valt. Wel kunnen we meldingen onderzoeken over de motivering op zich of over de algemene informatieverstrekking.

Recht op informatie?

Ik vind dat ik onterecht een B-attest kreeg. Ik heb maar één buis. Op mijn rapport staat 'clausulering tso'. Wat betekent dat? Kan ik daar iets aan doen?

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat de motivering voor een bepaald attest op het einde van het schooljaar niet altijd even duidelijk of erg minimalistisch is. Dat stuit melders tegen de borst. Bovendien merken we dat scholen niet altijd informatie over de mogelijke beroepsprocedure geven. Daardoor missen heel wat leerlingen de kans op hoger beroep: de korte tijd waarin ze in beroep kunnen gaan, gaat voorbij zonder dat ze daar erg in hebben. De procedure en de modaliteiten staan wel in het schoolreglement, maar een extra kopie bij het B- of C-attest zou beter tegemoetkomen aan het recht van minderjarigen op duidelijke informatie.

Clausulering hypothekeert kansen

Een vader meldt ons dat zijn 17-jarige dochter in een aso-school een B-attest kreeg met clausulering voor aso, tso en kso. Het gezin erkent de povere schoolresultaten en was vorig schooljaar al naar een tso-school gegaan om daar eventueel naar over te stappen. De clausulering maakt dat zo goed als onmogelijk. Het gezin vindt dat het oordeel van de school de toekomstkansen van de dochter vergaand beperkt. Het meisje denkt er zelfs aan te stoppen met school.

Het gezin gaat in beroep, maar de interne beroepscommissie beoordeelt het B-attest en de clausulering als niet onredelijk. Het gezin zit met de handen in het haar en heeft eind augustus nog geen nieuwe school gevonden voor hun dochter. Bovendien zijn sommige bso-richtingen geen optie door de twee jaar praktijkachterstand.

”

Het Kinderrechtencommissariaat stelt zich vragen bij uitsluitingen van een volledige onderwijsvorm of zoals in het voorbeeld van verschillende onderwijsvormen. Dat legt niet alleen een zware hypotheek op de toekomstkansen van jongeren, het lijkt ons ook in tegenspraak met de inspanningen om de schotten tussen aso, tso, kso en

bso te doorbreken en het watervalstelsel terug te dringen. Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat een meer gerichte clausulering toegespitst op de concrete tekorten effectiever is en minder de toekomstkansen van een leerling beperkt. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt jongeren en hun ouders wel elke keer om realistisch te zijn en zoveel mogelijk rekening te houden met de beoordeling van de klassenraad. De algemene ontevredenheid die bij jongeren en ouders leeft over de beoordeling en motivering door de interne beroepscommissie doet ons opnieuw pleiten voor een onafhankelijke instantie die betwistingen van schoolresultaten en attesteringen beoordeelt.

Levenschte verhalen die concrete oplossing vragen

Kinderrechten raken aan de kern van het onderwijs. Een school vinden, inschrijven, je goed en veilig voelen op school, eerlijk geëvalueerd en geattesteerd worden, jezelf kunnen zijn wat ook je taal of afkomst is, een antwoord vinden op je onderwijsbehoeften: het zijn dagelijkse, levensbelangrijke zorgen van leerlingen en hun ouders. Daarover brengt dit jaarverslag knelpunten aan het licht.

Voor de onderwijspartners in de Vlor (inrichtende machten, personeel, leerlingen, ouders, sociaal-economisch en sociaal-cultureel middenveld) zijn de signalen van het Vlaams Kinderrechtencommissariaat aanknopingspunten om hun permanent overleg in de schoot van de Vlor te voeden en uit te dagen. De knelpunten zijn niet zomaar het resultaat van abstracte analyses. Het gaat om levenschte verhalen van mensen die om een concrete oplossing vragen.

Belangrijk referentiekader

Daarvoor moeten de partners in het werkveld bereid zijn samen constructief te zoeken naar een oplossing. Ik ben ervan overtuigd dat een lokale overlegcultuur gevoed en ondersteund kan worden door een stevige overlegcultuur 'in Brussel'. En vice versa. De Vlor wil de kwaliteit, de redelijkheid en de rechtvaardigheid van onderwijs en vorming verbeteren door overleg tussen alle belanghebbenden. Kinderrechten zijn daar een belangrijk referentiekader voor. Daarom verdienen de aangehaalde knelpunten en de adviezen van het Kinderrechtencommissariaat de aandacht van alle partners in de Vlor.

Mia Douterlungne,
administrateur-generaal Vlor
(Vlaamse Onderwijsraad)

5.10. Hervorming secundair onderwijs

Op 4 juni 2013 keurde de Vlaamse Regering het masterplan hervorming Secundair Onderwijs goed op basis van het rapport van de Commissie-Monard. Met dit plan wil de Vlaamse Regering enkele problemen een halt toeroepen:

- Eén op acht jongeren haalt geen secundair diploma. Veel jongeren zijn schoolmoe. De hervorming moet die ongekwalificeerde uitstroom terugdringen.
  - Een juiste studiekeuze blijft moeilijk. De keuze voor technisch onderwijs of beroepsonderwijs is vaak een negatieve keuze.
  - De sociale afkomst bepaalt te veel de school- en studiekeuze, de slaagkansen en de studieresultaten van jongeren.
  - De beste leerlingen en de grote middenmoot beginnen significant minder sterk te presteren.
  - Technologie en wetenschap, economie en financiën komen te weinig aan bod. De kennis van vreemde talen is minder goed en op het vlak van burgerzin scoren leerlingen erg laag.
  - Voor veel leerlingen gaat de overgang van de basisschool naar het secundair onderwijs te bruusk.
- ▶ Commissie-Monard, Kwaliteit en kansen voor elke leerling. Een visie op de vernieuwing van het secundair onderwijs, 20 april 2009 <http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2009/bijlagen/0424-visienota-SO.pdf>

Het kinderrechtenverdrag stelt dat jongeren betrokkenen moeten worden bij alle beslissingen die hen rechtstreeks of onrechtstreeks aanbelangen. Onderwijs is een terrein dat jongeren nauw aan het hart ligt. Het grootste deel van hun tijd brengen ze door op de schoolbanken.

In het najaar 2011 voerde een stagiaire voor het Kinderrechtencommissariaat focusgesprekken met 132 Brusselse jongeren over de plannen voor de hervorming van het secundair onderwijs. De jongeren kwamen uit aso, tso, bso en deeltijds bso. We ondervroegen jongeren uit de eerste, tweede en derde graad. Het vertrekpunt voor de focusgroepen was een 'vertaling' op jongerenmaat van de oriëntatienota van minister Smet, 'Mensen doen schitteren'.

- ▶ Het Kinderrechtencommissariaat dankt Tinne Lambert, stagiaire Pedagogische Wetenschappen (UGent) omdat ze de focusgroepen begeleidde.
- ▶ www.hervormingsecundair.be

Graag reiken we de belangrijkste bevindingen aan om verder onderzoek en de maximale betrokkenheid van jongeren zelf te stimuleren. Want als belangenbehartiger van kinderen en jongeren in het Vlaams Parlement vinden we het cruciaal om te weten hoe jongeren zelf kijken naar het onderwijs van vandaag en van morgen.

Ouders als cruciale factor

Een groot deel van de leerlingen vindt dat de verschillende maatschappelijke waardering voor algemeen, beroeps-, kunst- of technisch onderwijs niet zomaar op te lossen is door het secundair onderwijs aan te pakken. Ouders zijn cruciale spelers in de schoolkeuze van een leerling. Het zijn dan ook de ouders die hun visie op verschillende onderwijsrichtingen zouden moeten veranderen. Maar dat kan alleen als de maatschappij ze niet meer dwingt een keuze voor aso als de beste, lees economisch meest rendabele optie te zien.

Vlotte overgang van basis- naar secundair onderwijs

Een vlotte start van hun schoolloopbaan in het secundair onderwijs is voor alle jongeren belangrijk. Een goede informatiedoorstroom, ook van basis- naar secundair onderwijs, kan helpen. Het moet wel gaan om een 'nieuwe start'. Het kan niet dat leerkrachten op een nieuwe school zomaar alles te weten komen over de loopbaan van een leerling op zijn vorige school.

Daarom benadrukken de leerlingen sterk dat het heel belangrijk is om met leerlingvolgsystemen aan de slag te gaan met hun eigen medeweten en liefst zelfs met hun inspraak.

Structurele aandacht voor schoolloopbaanbegeleiding

Het luik van de oriëntatienota over schoolloopbaanbegeleiding is voor de leerlingen in de gesprekken cruciaal. De rol van de ouders in het keuzeproces van leerlingen is niet te onderschatten. Er rijzen vragen bij de gevolgen van de manier waarop de overheid de studiekeuze zou willen opsplitsen en uitstellen. Tegelijk vinden leerlingen het belangrijk dat ze op school de ruimte krijgen om te groeien en te ontwikkelen in hun eigen tempo, zonder dat ze aangepord worden om voortdurend te denken met het oog op hun verdere school- en werkloopbaan. Leerlingen zijn 'geen geschreven boeken', jongeren veranderen sterk tijdens hun schoolloopbaan. Scholen moeten leerlingen daar goed in opvolgen.

Basispakket

Hun grootste bezorgdheid is de mogelijke uitbreiding van het huidige uurrooster. Als alle vakken genoeg lestijd moeten krijgen en er daarnaast een differentiatiepakket moet komen, vrezen veel leerlingen dat ze meer uren op school moeten zijn. De tijd op school moet zinvol en efficiënt gebruikt worden. Vermoeide leerlingen hebben nu het gevoel dat er naast school geen tijd meer overblijft voor andere zaken.

Belangstellingsgebieden

De leerlingen zijn enthousiast over de benadering vanuit de zes belangstellingsgebieden. De evenwaardige benadering van de zes gebieden is wel een minimumvoorwaarde, willen we iets doen aan de hiërarchische waardering van studierichtingen en willen leerlingen werkelijk de kans krijgen om hun talent te ontdekken.

Attestering

Voor de attestering in de eerste graad vinden de leerlingen het belangrijk dat jongeren die slagen in het eerste jaar vrij kunnen kiezen tussen de verschillende belangstellingsgebieden in het tweede jaar. Dat na het eerste jaar geen B-attest mogelijk is, lijkt hen logisch. Ze willen een hiërarchische indeling van de belangstellingsgebieden voorkomen en de mogelijkheden voor alle leerlingen nog open houden. Ze vragen ook op dezelfde manier na te denken over een B-attest op het einde van het tweede jaar.

Wat met buso?

Gelijke kansen op talentontwikkeling voor alle leerlingen. En 'die van buso dan?'. In elke groep waarmee we spraken, kwam deze vraag naar boven. Dat buitengewoon onderwijs erbuiten wordt gelaten, vonden de leerlingen vreemd.

Draagvlak en doorsijpelen

Uit de gesprekken blijkt dat leerlingen die het plan bekijken, met erg veel extra vragen en bezorgdheden blijven zitten. Hoe zit het met de rol van leerkrachten? En hoe wordt er naar ouders gekeken in het hele plaatje? Om de verschillende waardering van de onderwijsvormen aan te pakken, is er een mentaliteitswijziging nodig, op school, maar ook en daar onlosmakelijk mee verbonden, in onze maatschappij. Het is van belang verder te kijken en ook de basisschool en het hoger onderwijs bij de denkoefening te betrekken. De aangesproken leerlingen twijfelen aan de haalbaarheid van een zo grootschalig hervormingsplan. Ze vragen zich af of het niet effectiever is om de uitgangspunten van het plan al te versterken in ons huidig systeem. Wel manen ze aan tot spoed. Tegelijk was er in de gesprekken berusting voelbaar. Dat er bij het plannen van een grootschalige hervorming van het onderwijs ook naar leerlingen geluisterd wordt, is minstens een 'nieuwe', zij het wel aangename gewaarwording. Ze zijn er alleen niet van overtuigd dat er ook echt geluisterd zal worden naar wat ze te zeggen hebben.

5.11. Huisonderwijs

In het ontwerp van decreet over het Onderwijs XXIII dat de Regering in mei 2013 indiende staan nieuwe regels voor huisonderwijs. Die regels zijn er vooral om de kwaliteit van het huisonderwijs op te volgen via de examencommissie en de inspectie. De decreetgever gaat in op bezorgdheden die het Kinderrechtencommissariaat al enkele jaren aankaart. We stellen al langer vast dat meer leerlingen huisonderwijs krijgen. Een grote groep jongeren kiest na een fout gelopen schoolloopbaan voor huisonderwijs. We maakten ons zorgen over het recht op onderwijs. Vandaag blijft deze bezorgdheid bestaan. Signalen vanuit onze Klachtenlijn sterken ons daarin.

- ▶ Ontwerp van decreet betreffende het Onderwijs XXIII, *Parl.St. VI.Parl. 2012-2013, nr. 2066/1*
- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2008-2009, Jaarverslag 2010-2011*, www.kinderrechtencommissariaat.be

Huisonderwijs eenzijdig ingevuld

Een vader meldt dat hij sinds september 2012 huisonderwijs geeft aan zijn 15-jarige zoon. Vroeger zat Jason in de tso-richting Mechanica-Elektriciteit, maar op het einde van het tweede jaar kreeg hij een C-attest. Hij voelde zich heel slecht op school en werd begeleid door een psycholoog voor post-traumatische stress. Omdat Jason misschien verpleegkundige wil worden, beslist zijn vader hem daar via huisonderwijs op voor te bereiden. Zijn vader belt naar het departement Onderwijs om zich te informeren en krijgt de boodschap dat de overheid voor huisonderwijs geen verplichte vakken, boeken of leerplannen vastlegt. De onderwijsinspectie stelt een negatief rapport op omdat het huisonderwijs te eenzijdig ingevuld is met studiemateriaal rond gezondheid, EHBO en opvoedkunde. De vader gaat niet akkoord en vindt dat hij niet genoeg tijd kreeg om toelichting te geven. Hij kreeg ook geen bijkomende informatie over wat er concreet bijgestuurd moet worden en weet dus niet wat te doen.

Als de tweede controle ook negatief is, moet zijn zoon verplicht terug naar school, maar hij ziet dat niet zitten. Jason kan dat niet aan. Hij vindt ook dat zijn zoon niet genoeg gehoord werd.

Het huisonderwijs kent vandaag verschillende gedaantes. Zo vallen ook privéscholen eronder. Heel wat kinderen en jongeren gedijen in deze vormen van huisonderwijs. Sommige ouders kiezen bewust van jongs af aan voor huisonderwijs vanuit een specifieke kijk op opvoeding en onderwijs. Dat werd ons ook gemeld door het Vlaamse Huisonderwijsverbond en de Sudburryschool. In een overleg tussen het Vlaams Huisonderwijsverbond, de onderwijsinspectie en het Kinderrechtencommissariaat op 19 april 2013 werden problemen aangekaart over de kwaliteitseisen voor huisonderwijs. Alle kinderen die huisonderwijs volgen, worden om de drie jaar geïnspecteerd. Kinderen in een problematische opvoedingssituatie worden vlugger geïnspecteerd. Huisonderwijzers hebben veel vragen over de criteria waarmee de onderwijsinspectie hun onderwijs evalueert. Er is vooral een grote behoefte aan informatie over de verwachtingen en eisen die aan huisonderwijs gesteld worden. Ouders kunnen na een negatieve beoordeling door de inspectiedienst een tweede beoordeling aanvragen. Dat kan bij het meldpunt van de onderwijsinspectie. Dit meldpunt is bij heel wat ouders niet goed bekend. De onderwijsinspectie zet in op ruimere bekendmaking ervan.

Het ontwerp van decreet legt volgens het Kinderrechtencommissariaat te veel nadruk op de negatieve motivatie om voor huisonderwijs te kiezen. Zo wordt er een uiterste instapdatum na drie schooldagen voorgesteld om te voorkomen dat jongeren vanwege schoolmoeheid in de loop van het schooljaar huisonderwijs zouden gebruiken als vluchtmiddel. Vanuit die negatieve motivatie stond het ontwerpdecreet alleen een afwijking toe op de uiterste instapdatum als het CLB oordeelt dat alle andere mogelijke alternatieven van time-outprojecten uitgeput of niet geschikt zijn.

- ▶ Schriftelijke vraag nr. 110 van Goedele Vermeiren, 2011-2012, *Leerlingen privéscholen – examencommissie*, 22 november 2012

Bij de bespreking in de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen werden twee amendementen goedgekeurd waardoor het nu wel mogelijk is om na de derde schooldag over te stappen naar huisonderwijs. Op voorwaarde dat het gemeld wordt aan het CLB, dat dan tien werkdagen heeft om het gemotiveerd te weigeren.

- ▶ AMENDEMENT nr. 26 voorgesteld door de dames Kathleen Helsen, Sabine Poley en Kathleen Deckx, de heren Paul Delva, Willy Segers en Kris Van Dijck en mevrouw Fatma Pehlivan, *Parl.St. VI.Parl. 2012-2013, nr. 2066/3, p.3*

In een adviesbrief vraagt het Kinderrechtencommissariaat:

- dat kinderen en jongeren die om allerlei redenen tijdens het schooljaar geen aansluiting meer vinden bij het reguliere onderwijs, toch huisonderwijs kunnen afdwingen;
  - duidelijke communicatie over de kwaliteitseisen van huisonderwijs, over de werking van de inspectiedienst en over de rechten van de huisonderwijsverstrekkers en hun kinderen;
  - extra middelen te voorzien zodat CLB's ook kinderen en jongeren in het huisonderwijs kunnen opvolgen en begeleiden.
- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Adviesbrief Huisonderwijs*, 12 juni 2013, nr. 2012-2013/8, www.kinderrechtencommissariaat.be bij Adviezen en Standpunten.
  - ▶ Decreet betreffende het Onderwijs XXIII, *Parl. St. VI.Parl.*, 2012-2013, nr. 2066/10

5.12.

De opvangcentra en internaten buitengewoon onderwijs van het GO!

Begin september 2013 signaleerde een opvoeder uit een GO!-opvangcentrum ons structurele problemen in de instelling. De kern van zijn klacht ging over de gebrekkige infrastructurele en financiële ondersteuning voor het opvangcentrum. Dat heeft een grote impact op het dagelijks leven in het centrum en dus op het leven van de kinderen en jongeren die er elk weekend verblijven. Het Kinderrechtencommissariaat bezocht op eigen initiatief de opvangcentra van het GO! in De Haan, in Koksijde en in Leopoldsburg. Wij bundelden onze vaststellingen in een nota 'Kinderen van de rekening'. Die nota maakten we over aan het Vlaams Parlement. Op 27 november 2012 lichtte de kinderrechtencommissaris de nota toe op de gedachtewisseling in de verenigde commissies Onderwijs en Welzijn van het Vlaams Parlement.

De verenigde commissies Onderwijs en Welzijn bespraken de situatie van de opvangcentra en de internaten buitengewoon onderwijs met de kinderrechtencommissaris, vertegenwoordigers van het GO!, minister van Welzijn Jo Vandeurzen en minister van Onderwijs Pascal Smet.

De twee ministers stelden op het einde van de gedachtewisseling vijf concrete stappen voor:

- Er komt een duidelijke screening van de populatie in de opvangcentra en ook de informatie-uitwisseling moet beter.
- De zorginspectie krijgt een mandaat om de instellingen door te lichten.
- Er wordt gestreefd naar meer regionale spreiding.
- Er komen regionale ondersteuningsteams in samenwerking met het Agentschap Jongerenwelzijn.
- In de lopende begroting wordt 500.000 euro uitgetrokken voor dringende infrastructurele aanpassingen.
- De opvangcentra en de internaten komen onder de voogdij van de minister van Welzijn in plaats van de minister van Onderwijs. Deze overgang komt er in de loop van 2014.

6. Rechten op en in vrije tijd

6.1.

Recht op spel

Spelen stoort

Mijn zoontje van 5 heeft een handicap. Daardoor kent hij zijn kracht niet en heeft hij minder controle over zijn lichaam. Hij speelt vaak met de bal in de tuin. De bal valt dan geregeld bij de buurman, een oudere man. Vroeger maakte die alle overgevoegen ballen stuk, maar al meer dan een jaar belt hij elke keer de politie. De politie komt ook altijd aan huis. Ik heb al aan de sociale dienst van de politie gevraagd om te bemiddelen, maar er gebeurt niets. De buurman heeft een klacht ingediend bij de vrederechter. Na de zitting is daar geen verder gevolg aan gegeven maar het probleem blijft duren. Ik heb Kind en Gezin aangesproken. Een medewerker kwam langs om met de man te praten, maar het conflict blijft bestaan. De buurman maakt nu foto's van alles wat onze vier kinderen fout doen. Hij eist nu ook een medisch attest dat aantoont dat mijn zoon een beperking heeft. Kan dat zomaar? Wat kan ik nog doen?

Kinderen hebben recht op spel, rust, recreatie en creatieve activiteiten, zegt artikel 31 van het kinderrechtenverdrag. Het VN-Comité werkt de artikels van het kinderrechtenverdrag beetje bij beetje uit. In april 2013 was artikel 31 aan de beurt en ontstond de nieuwe 'general comment 17'. Daarin staat dat kinderen recht hebben op tijd en ruimte en kansen waarover ze zelf actief of passief beschikken en zonder externe verplichtingen.

Het Kinderrechtencommissariaat stelde samen met 14 kinderrechten- en jeugdactoren charters op voor thuis, op school en voor de gemeentes. Want de vrije tijd staat onder druk en mag geen verplichte tijd zijn met strakke schema's. Kinderen hebben tijd nodig om zich te ontwikkelen en zich goed te voelen en spel speelt daar een cruciale rol in. Drie charters maken de oproep concreet voor de school, thuis en de gemeente.

- ▶ Een initiatief van het Kinderrechtencommissariaat, de Gezinsbond, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen, de Ambrassade, Centrum Informatieve Spelen, Vlaamse Dienst Speelpleinwerk, KLJ, KSJ-KSA-VKSJ, Scouts & Gidsen Vlaanderen, Chirojeugd Vlaanderen, Karuur, Mediaraven, en de Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en -consulenten.

31 minuten meer speeltijd per dag

Charter 31' thuis

Bij ons thuis

- Krijgt iedereen elke dag 31' me-time
- Zijn vriendjes altijd welkom
- Mag spelen gezien en gehoord worden
- Horen vuile kleren en blauwe plekken erbij
- Kennen we niet alleen 'schermtijd' maar ook 'springtijd'
- Spelen we samen
- Mogen we zelf kiezen waarmee we spelen
- Delen we buitenspeelgoed met de buurt

Charter 31' school

Op onze school

- Krijgen we 31' meer speeltijd
- Is spelen ook leren
- Is er veel aandacht voor speelse en creatieve activiteiten tijdens de lessen
- Is binnenblijven nooit een straf
- Vermijden we bijles tijdens de pauzes
- Hebben we huiswerkfreie dagen
- Is er ook ruimte voor kinderen uit de buurt
- Mag iedereen zichzelf zijn

Charter 31' gemeente

Bij ons in de gemeente

- Spelen kinderen in alle openbare ruimte
- Spelen kinderen in het groen
- Is spelen geen overlast
- Kunnen kinderen zich veilig verplaatsen
- Is er voldoende speelruimte voor georganiseerd jeugdwerk
- Is er een verdraagzaam klimaat naar kinderen toe
- Houdt elke beleidsmaatregel rekening met de impact op kinderen en jongeren
- Ontwerpen kinderen mee de openbare ruimte

Op karakter spelen

Een burgemeester vraagt het Kinderrechtencommissariaat om advies. Enkele gemeenteraadsleden vragen om kinderen met een karakterstoornis te weren uit de gemeentelijke speelpleinwerking. Tot nog toe ging het gemeentebestuur ervan uit dat ouders zelf het best kunnen oordelen of hun kind geschikt is om naar de speelpleinwerking te komen. Als er moeilijkheden waren, zocht de gemeente samen met de ouders naar een aangepaste oplossing. Nu stellen die gemeenteraadsleden zonder meer voor om die kinderen te weren. Bovendien is nog de vraag wat een 'karakterstoornis' precies is. Ouders reageren ongerust. Ze vragen de gemeente of ze een medisch attest zullen moeten voorleggen om hun kind in te schrijven.

In vakantieperiodes krijgen kinderen vaak extra mogelijkheden voor hun vrije tijd. Het Kinderrechtencommissariaat roept op om open te staan voor alle kinderen en jongeren. Als er problemen opduiken, vragen we in overleg te gaan met de kinderen en hun ouders. We vragen om oplossingen te zoeken en niet onmiddellijk kinderen uit te sluiten. Als ouders een klacht hebben, hebben ze het recht ernstig genomen te worden en recht op inhoudelijke feedback.

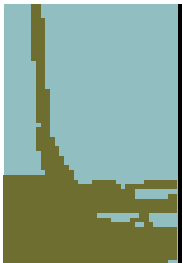

Geen woorden aan vuil maken

Een vader meldt gebrek aan begeleiding en hygiëne, en ongepast gedrag van een monitrice op de gemeentelijke speelpleinwerking van zijn 3-jarig zoontje. Hij heeft al verschillende keren de hoofdmonitrice aangesproken, zonder resultaat. De Klachtenlijn verwijst hem naar de gemeente. Die brengt een onaangekondigd controlebezoek en heeft een gesprek met de montrices. Het Kinderrechtencommissariaat wordt uitgebreid op de hoogte gebracht. Maar groot is onze verbazing als we de brief van de gemeente aan de vader lezen. Zonder een woord uitleg worden de klachten ongegrond verklaard. Als de vader bij zijn beweringen blijft, zal het gemeentebestuur gerechtelijke stappen zetten wegens laster. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om deze communicatie recht te zetten, maar de vader hoort niets meer. Hij voelt zich monddood gemaakt en onder druk gezet. Het Kinderrechtencommissariaat gaat samen met de gemeente en de ouders rond de tafel zitten om het uit te praten.

Burgers hebben altijd het recht om hun probleem te melden aan de overheid. Dat geldt zeker als het gaat om heel jonge kinderen die ouders in vertrouwen aan een speelpleinwerking geven en die zelf nog niet mondig genoeg zijn om eventuele problemen te signaleren. Uit ervaring weten we dat een brief op basis van argumenten of een persoonlijk herstelgesprek op heel veel begrip kan rekenen. Als burgers horen hoe hun klacht behandeld werd en wat de inhoudelijke bevindingen zijn, voelen ze zich ernstig genomen en kunnen ze de klacht ook voor zichzelf afsluiten. Tijd maken om inhoudelijk terug te koppelen komt het vertrouwen in het gemeentebestuur en de georganiseerde activiteiten alleen maar ten goede.

6.2. PlankGAS tegen de muur

Breed gedragen verzet tegen GAS-wet

Het Kinderrechtencommissariaat maakt zich al langer zorgen over de geplande uitbreiding van de gemeentelijke administratieve sancties (GAS). Met dat systeem kunnen gemeenten minderjarigen beboeten als ze 'overlast' produceren.

Samen met 213 middenveldorganisaties riepen we de leden van de Kamer op om de hervorming niet goed te keuren. Ondanks het luide protest kwam de wet er toch.

► www.gasboete.be

Samen met onze Franstalige collega's van de Délégué général aux droits de l'enfant goten we de belangrijkste kritieken in een advies voor de leden van de Commissie Binnenlandse Zaken. Dat advies stelden we ook voor in de Commissie Binnenlands Bestuur van het Vlaams Parlement en bij de speciaal opgerichte werkgroep over GAS bij minderjarigen in Mechelen.

De knelpunten blijven overeind, ook in de uiteindelijk goedgekeurde wet.

1. Neen tegen de verlaging van 16 naar 14 jaar

De leeftijdsverlaging druist compleet in tegen een van de aanbevelingen van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Het Comité uitte al zijn grote bezorgdheid over de mogelijkheid van gemeenten om kinderen buiten het jeugdrechtsysteem om administratieve sancties op te leggen voor antisociaal gedrag. Objectieve redenen om de leeftijd te verlagen en om die leeftijdsverlaging te rechtvaardigen, zijn er vandaag niet. Concrete cijfers ontbreken. Ook in de memorie van toelichting blijft het zoeken naar een grondige verantwoording.

Dat de leeftijdsverlaging nodig zou zijn, bleek ook niet uit onze korte online-enquête bij gemeenten. Die enquête was nodig omdat er geen enkele officiële evaluatie bleek te bestaan van de toepassing van GAS voor minderjarigen. Op onze enquête antwoordden 144 Vlaamse steden en gemeenten (46%). Van die 144 leggen er 100 (bijna 70%) minderjarigen GAS op. Van alle GAS-boetes gaan er tussen 0 en 5% naar minderjarigen.

2. Veel juridische bezwaren

- Overlast: what's in a name? De term overlast blijft vaag en zet de deur wagenwijd open voor willekeur. Wat met het fundamentele grondrecht van rechtszekerheid?

Confettiverbod

De gemeente heeft beslist dat er in de carnavalsstoet geen confetti of slingers meer gegooid mogen worden. Ook de school kreeg dit verbod opgelegd tijdens de jaarlijkse carnavalsstoet. Het gemeentebestuur beschouwt confetti en slingers als overlast. Klopt dat?

- De gemeente en zijn ambtenaren zijn rechter en partij tegelijk: een schending van het principe van de scheiding der machten.
- De bemiddelingsprocedure is heel beperkt ingevuld.
- GAS-ambtenaren hebben gespecialiseerde vorming nodig.

3. Meer nodig dan alleen maar symptoombestrijding

De GAS kaderen in een beleid dat oorzaken van maatschappelijke problemen eerder individueel bekijkt dan dat het oog heeft voor wat structureel fout loopt in de samenleving. Daarom is een GAS nooit een sluitende oplossing als we niet tegelijk werk maken van knelpunten in onderwijs, ruimtelijke ordening en lokaal beleid.

- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Gemeentelijke administratieve sancties*, 2012-2013/5, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

- ▶ Gedachtewisseling over de gemeentelijke administratieve sancties (GAS) voor minderjarigen, Verslag Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Decreetsevaluatie, Inburgering en Toerisme, *Parl. St.* VI. Parl. nr. 2116/1, 2012-2013
- ▶ Wet van 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties, *B.S.* 1 juli 2013

En wat nu?

Stilte na de storm. Wat moet er gebeuren, nu de wet gestemd is?

Grondige tweejaarlijkse evaluatie

De wet verplicht de minister van Binnenlandse Zaken bij het parlement tweejaarlijks verslag uit te brengen over de toepassing van de GAS-wet. We pleiten ervoor dat dat verslag meer dan alleen maar wat cijfers oplijst: een wetenschappelijk uitgevoerde kwalitatieve evaluatie over alle facetten van het GAS-systeem is nodig. En met toets aan het kinderrechtenverdrag, zoals het VN-Comité voor de Rechten van het Kind al in 2010 vroeg in zijn slotbeschouwingen bij het derde rapport van België.

Gespecialiseerde vorming voor GAS-ambtenaren

Het Kinderrechtencommissariaat wil dat de minister in het opleidingsprogramma van de GAS-ambtenaren verplicht een onderdeel opneemt over omgaan met jongeren, en hoe ze de ouderlijke betrokkenheid moeten evalueren en inschatten. We pleiten daar nog eens voor in een officiële brief.

Aandacht voor de lokale uitvoering van de GAS

Maak gemeenten duidelijk dat ze niet verplicht zijn om het GAS-systeem in te voeren. En als ze er toch al mee werken: dat de GAS onderdeel moet zijn van een breder lokaal (jeugd)beleid.

Sensibiliseer en mobiliseer jeugdleden. Wil een gemeente minderjarigen een administratieve boete kunnen opleggen voor bepaalde feiten, dan moet de plaatselijke jeugdraad daar volgens de nieuwe wet advies over geven. De jeugdraad krijgt dus een sleutelrol.

6.3. Sport

Voor minderjarigen gaat sporten om meer dan presteren. Het draait ook om plezier maken, graag sporten in een club waar ze zelf voor kiezen en samen spelen met hun vrienden in een veilige omgeving. Opnieuw kreeg het Kinderrechtencommissariaat klachten over de contractuele verbintenis en de bejegening door sportfederaties en clubs.

Het decreet tot vaststelling van het statuut van de niet-professionele sportbeoefenaar waarborgt rechten van de minderjarige sporter op het vlak van de contractuele verbintenis, de vrijheidsregeling en de tuchtregeling. In de jeugdsport bestaat er ook een ethische code, de Panathlonverklaring. Die wil jongeren optimaal beschermen en geeft kinderrechten een plaats in de sportwereld. We blijven vaststellen dat clubs en verenigingen de code nog te weinig toepassen of zelfs maar kennen.

Privacy geschonden

Een moeder meldt dat haar 12-jarige zoon langdurig gepest werd door ploeggenoten. Ook de trainer had geen goed woord over voor de jongen. Hij belandde in een depressie en er volgden zes weken opname in kinderpsychiatrie. De jongen bleef wel trainen en meedoen aan wedstrijden, zij het wat minder frequent. Net voor een wedstrijd stuurde de trainer de jongen naar huis omdat hij te laat zou zijn en niet genoeg meegetraind had. De jongen werd boos en gooide zijn sportzak in de kleedkamer. Vanaf dan was hij niet langer welkom. Het gezin gaat op zoek naar een nieuwe ploeg in de buurt. Zijn nieuwe trainer blijkt een kennis van zijn vorige trainer te zijn. Die geeft informatie door over de opname in psychiatrie en spreekt over problemen met de jongen en zijn moeder. De jongen wordt uit de ploeg geweerd. De ploeg bevestigt wel dat er

geen problemen zijn, maar dat ze voortgaan op de verkregen informatie. Moeder heeft voor volgend seizoen een nieuwe ploeg gevonden, maar is bang dat de geschiedenis zich weer gaat herhalen. Ze vraagt advies zodat haar zoon zijn hobby kan verderzetten zonder dat zijn recht op privacy opnieuw geschonden wordt.

”

Vooraf de contractuele verbintenis van de minderjarige met een sportclub roept bij melders vragen op. Om lid te worden, moet de minderjarige een overeenkomst sluiten met de sportvereniging, die mee ondertekend wordt door zijn wettige vertegenwoordigers, meestal de ouders. Die overeenkomst regelt ook de modaliteiten om te kunnen overstappen naar een andere club. Zeker als het om jonge kinderen gaat, hebben melders ethische vragen rond die contractuele verbintenis en het gedwongen karakter ervan. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt sportverenigingen om in discussies over transfers het belang van het kind voorop te stellen.

“

Competitie valt in het water

Negen meisjes tussen 6 en 11 jaar beslissen over te stappen naar een andere waterballetclub. De toekomst van hun club is namelijk hoogst onzeker. Zo is het niet duidelijk wie de kinderen gaat trainen. De club weigert mee te werken aan hun transfer. Daardoor kunnen ze wel trainen bij hun nieuwe club, maar niet meedoen aan wedstrijden. Want het is de club die de competitievergunning regelt. De ouders deden al een beroep op bemiddeling van de zwemfederatie, maar zonder resultaat. Ook het Kinderrechtencommissariaat probeert te bemiddelen, maar de voorzitter houdt het been stijf. De meisjes moeten wachten tot de volgende transferperiode. Uiteindelijk mogen ze bijna twee jaar geen wedstrijden meedoen.

Bewegingsvrijheid?

Een 16-jarige jongen wil in leiding gaan van de jeugdbeweging. Om daarvoor tijd vrij te maken, wil hij overstappen van zijn huidige voetbalploeg die in een nationale reeks speelt naar een ploeg op een lager niveau. De jongen laat dat in mei weten aan zijn club, maar die weigert zijn transfer. Hij had het in april moeten melden. De jongen vraagt waar hij terecht kan voor bemiddeling en

klaagt aan dat de informatie over transfermodaliteiten erg onduidelijk en moeilijk te vinden is. Hij was niet op de hoogte. De jongen voelt zich beknot in zijn vrije tijd. Het Kinderrechtencommissariaat verwijst naar het meldpunt van de Vlaamse voetbalfederatie die bemiddelt bij de club zodat de jongen toch kan overstappen.

”

Elk jaar krijgt de minderjarige sporter een nieuwe aansluitingskaart. Op de achterkant van die kaart moet staan waar en hoe het lid de volledige reglementen kan raadplegen. Als we in klachtenonderzoek melders vragen om dat na te kijken, blijkt dat in orde te zijn. Daarnaast moet een lid bij zijn aansluiting een bondige samenvatting krijgen van de reglementen, de vrijheidsregeling, de disciplinaire maatregelen en de verzekeringsovereenkomsten. Daar rijst er een probleem. Melders geven aan zich niet te herinneren dat ze ooit zo'n samenvatting kregen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt sportfederaties om die regelgeving meer bekend te maken. Als een minderjarige elk jaar zijn nieuwe aansluitingskaart krijgt, vinden we dat hij ook elk jaar de samenvatting van de reglementen moet krijgen. Dat zou beter tegemoetkomen aan het recht van minderjarigen op duidelijke informatie.

“

Geen recht op bijstand

Na een incident in een voetbalwedstrijd moet de 10-jarige Kevin zich gaan verantwoorden voor het sportcomité. Omdat de gemandateerde afgevaardigde van de club daar niet bij kan zijn, wil zijn trainer hem bijstaan. Het sportcomité weigert dat omdat de trainer 'niet behoorlijk gemandateerd' is. Kevin moet alleen verschijnen voor de twaalf volwassenen van het sportcomité. Hij is zwaar onder de indruk. De trainer vindt het een schending van het recht op verdediging van zijn pupil en vraagt zich af waarom het sportcomité niet soepeler omgaat met het recht op een bijstandspersoon.

”

Disciplinaire procedures en maatregelen moeten de rechten van de verdediging waarborgen en rekening houden met de jeugdige leeftijd van veel sporters. Daarom moeten ze aangepaste maatregelen nemen. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat het recht op een bijstandspersoon altijd moet primeren.

6.4. Seksualiteit

Seksualiteit. Een thema dat veel organisaties bezighoudt. Terecht, want aandacht voor seksuele opvoeding op school begint het liefst al van in de kleuterklas. Seksueel misbruik en geweld indijken is één zaak. Daarnaast is het belangrijk dat kinderen al jong een taal ontwikkelen voor hun lichaam en hun seksualiteit. Die taal helpt kinderen zichzelf af te lijnen. Zo leren ze grenzen stellen én omgaan met grenzen, bepaald door zichzelf, door anderen en door maatschappelijke waarden en normen.

De vragen aan de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat verwijzen we vaak door naar organisaties met meer expertise. Jongeren melden bijvoorbeeld dat ze uitgelachen worden over hun geaardheid.

Twintiger vraagt bescherming voor minderjarige vrienden

Onlangs kwam ik te weten dat twee van mijn vrienden een relatie hadden met een man van 39 jaar. Ik weet niet goed hoe ik daarmee moet omgaan. Moeten zij niet beschermd worden? Ze zijn alle twee nog minderjarig.

Pornoduiding op school?

Een CLB-medewerker meldt dat één meisje samen met twee jongens, alle drie 15 jaar, op woensdagnamiddag buiten de school samen naar porno keken. Dat zorgde voor een conflict op school. Want een van de jongens vertelde het aan zijn vrienden. Het meisje werd kwaad en sloeg de jongen. De CLB-medewerker: 'De school schakelde ons in om hier iets mee te doen. Wat moeten we doen? Moeten we het aan de ouders vertellen? Er is geen vermoeden van seksuele handelingen. Dramatiseert de directie dit niet te veel?'

6.5. Media

Media zijn alomtegenwoordig: tv, tijdschriften, radio, kranten, smartphone en het internet zijn niet meer weg te denken uit het leven van kinderen en jongeren. Media hebben een belangrijke plaats in de persoonlijke levenssfeer, in de vrije tijd en op school. Het is dan ook normaal dat minderjarigen er vragen over hebben. Een belangrijk spanningsveld is het recht op bescherming tegenover het recht op participatie. Als Kinderrechtencommissariaat willen we niet moraliseren. Heel vaak zien we dat onze samenleving op een overbeschermende en dus paniekerige manier reageert op de combinatie jongeren en media. Een Vlaams tijdschrift titelt: 'Tieners verkopen hun lichaam voor belkrediet', alsof elke tiener met zijn of haar lichaam te koop loopt. Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat geen goede manier om over jongeren en hun mediagebruik te spreken. Natuurlijk schuilen er gevaren op het internet. Alles rond onlinemarketing en privacy vraagt bijzondere aandacht. Maar media en vooral het internet staan ook voor informatie, amusement en creativiteit. Media zijn voor kinderen en jongeren ook belangrijk om hun zeg te doen.

Als rechten niet gerespecteerd worden en situaties overhellen naar schendingen van kinderrechten, komt de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat in beeld. Kinderen en jongeren melden onregelmatig gebruik van afbeeldingen op sociale netwerksites en haatpagina's op Facebook. Ouders signaleren dat de school geen aandacht heeft voor cyberpesten. Ze zijn ongerust over de mogelijke gezondheidsrisico's van elektromagnetische straling of vinden bepaalde uitzendingen of artikels ongeschikt voor kinderen. Een leerkracht uit zijn ongerustheid over de installatie van elektronische sloten en camera's aan de toiletten. Een journalist meldt dat zijn documentaire niet uitgezonden mag worden omdat de jongere onder een maatregel van de jeugdrechter staat. We informeren melders zo goed mogelijk over hun rechten en verwijzen door naar andere diensten en organisaties zoals Awel of Child Focus.

De Klachtenlijn krijgt regelmatig klachten over pestproblemen die gelinkt zijn aan media. Soms gaat het over een vals Facebookprofiel dat maar niet wegraakt van het internet. Of over kranten en tijdschriften die foto's van minderjarigen publiceren zonder dat de minderjarige of zijn ouders op de hoogte zijn. Er verschijnen zelfs beelden van minderjarigen die uitdrukkelijk te kennen gaven dat ze dat niet wilden.

Vals Facebookprofiel

Een meisje uit mijn klas heeft een vals Facebookprofiel van mij gemaakt. Daar pest ze kinderen met hun familie, ouders en geloof. Sommige kinderen worden daardoor heel boos op mij en dan zit ik in de problemen. Kunnen jullie mij helpen?

Uitlachpagina

Ik vond een pagina op Facebook waarin heel veel mensen voor schut gezet worden en die foto's publiceert van ontzettend veel mensen zonder dat die dat zelf willen. Een vriend van mij is zelfs bedreigd toen hij iemand verdedigde. Er hebben al heel wat mensen die pagina gerapporteerd maar ze bestaat nog altijd. Hoe kan dat gestopt worden?

Toch in de krant

Onze kleindochter is verongelukt. De dag na het ongeval verschenen daar berichten over in verschillende kranten. De ouders hebben de pers laten weten dat ze geen verdere berichtgeving willen en vragen om weg te blijven van de begrafenis. De dag na de begrafenis staat er toch een bericht inclusief doodsprentje in de krant.

Internet is een plaats voor jongeren om hun vrijheid van meningsuiting uit te oefenen. Maar internet is geen vrijplaats waar je alles kwijt kunt: regels rond smaad, laster en privacy gelden ook online. Alleen is het extra lastig om onrechtmatige uitingen op internet aan te pakken: anonimiteit is moeilijk te doorbreken en de technologie maakt het moeilijk om echt iets weg te halen. Tot vandaag botsen we op situaties waarin jongeren bij klachten weinig of geen slagkracht hebben. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt om toegankelijke en daadkrachtige klachtenprocedures bij **internetbedrijven**. Wie zich richt tot jongeren als consument, moet die jongeren ook au sérieux

nemen. Vandaag is het praktisch onmogelijk om rechtstreeks contact op te nemen met bedrijven als Facebook of Google. Zo meldden verschillende ouders filmpjes op YouTube waarin kinderen geweld aangedaan wordt. Het enige wat mensen dan kunnen doen, is signaleren dat het filmpje 'ongepast' is, met als reden 'kinder mishandeling'. Volgens de voorwaarden van YouTube onderzoeken de beheerders dan of ze het filmpje van de site moeten halen. Het probleem is dat het filmpje ondertussen al door veel andere kijkers op YouTube gerecupereerd is, waardoor het nog moeilijk helemaal van het internet te halen is.

Het internet kent geen landsgrenzen en de grote internetbedrijven werken vanuit de Verenigde Staten. Daardoor is het voor het beleid moeilijk om regels op te leggen. Dat moet op een hoger niveau gebeuren. Zo bracht de Raad van Europa in 2012 een aanbeveling uit over de bescherming van mensenrechten op sociale netwerken. In die aanbeveling erkent de Raad van Europa dat sociale netwerksites een actieve rol spelen in het leven van kinderen en jongeren. Overheden moeten hun veiligheid en waardigheid verzekeren en beschermen en er tegelijk voor zorgen dat het recht op vrije meningsuiting en de toegang tot informatie gewaarborgd blijven. Het Kinderrechtencommissariaat schaart zich achter deze aanbeveling en vraagt dat regulering de vrijheid van jongeren niet inperkt. Naast de industrie en het beleid spelen **scholen** een rol in verstandig en mediawijs leren omgaan met sociale media. Dat gaat om de sociale media op zich (het belangrijke privacyvraagstuk bijvoorbeeld), maar ook om de problemen die jongeren met sociale media kunnen ervaren. Verschillen tussen scholen zijn soms groot. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt van scholen aandacht voor de invloed van cyberpesten op de relaties in de klas en op school. De praktijk toont dat scholen die begaan zijn met de integriteit van hun leerlingen als sterke scholen verschijnen met een grote impact op hoe leerlingen mee de school vorm geven.

Grote verschillen tussen scholen

Na een zwemles wordt een jongen in zijn blootje gefotografeerd door medeleerlingen. De volgende dag staan de foto's op Facebook. De ouders van de jongen melden het onmiddellijk aan de school.

De school roept de leerlingen op het matje en eist dat ze de foto's onmiddellijk weghalen van Facebook.

Kort daarna vertelt een meisje ons dat haar klasgenoten haar al dagen negeren en belachelijk maken. Blijkbaar hadden ze dat via Facebook en Ask.fm – de grootste pebsites van Vlaanderen – met elkaar afgesproken. Het meisje informeert de school, maar die weigert op te treden omdat de oorzaak buiten de schoolmuren ligt en de school het dan niet haar taak vindt om op te treden.

”

Het Kinderrechtencommissariaat vindt het belangrijk dat kinderen en jongeren zelf aan bod komen in de media. We vinden het dan wel belangrijk dat **organisaties, journalisten en programmamakers** uitdrukkelijk oog hebben voor de positie en de mening van minderjarigen, zowel vóór, tijdens als na het productieproces. Als kinderen meewerken aan reportages, is het belangrijk dat ze vooraf goed geïnformeerd worden over de doelstellingen van de reportage, en over waar de reportage getoond zal worden. Natuurlijk is toestemming van de ouders nodig, maar ook de minderjarige zelf moet zijn toestemming geven. Minderjarigen hebben het recht om elk moment te stoppen en kunnen dus niet verplicht worden mee te doen. Ook de nazorg verdient bijzondere aandacht. Zo vinden we het belangrijk dat jongeren reportages te zien krijgen vóór die gepubliceerd worden en dat de programmamakers rekening houden met hun opmerkingen en bezorgdheden.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt extra omzichtig om te gaan met minderjarigen die onder een jeugdbeschermingsmaatregel staan. Ook hun verhaal moet gehoord worden. Maar de huidige wetgeving is streng. De minderjarige mag niet identificeerbaar in beeld komen. Sommige jongeren missen door deze regel hun recht om zich te uiten en mee media te maken. Daarover gaat het Kinderrechtencommissariaat graag het debat in de toekomst aan. Wat wel duidelijk is: het belang van het kind moet altijd op de eerste plaats komen. Een jongere kan niet altijd de gevolgen inschatten van media-aandacht, bijvoorbeeld op school, in zijn directe omgeving of bij een latere werkgever.

“

Minderjarige in de jeugdhulp

Ik heb voor tv een documentaire gemaakt over een minderjarige in een generatiearm gezin. De minderjarige staat onder toezicht van de jeugdrechtsbank en daarom heeft de tv-zender op het laatste moment beslist om mijn documentaire niet uit te zenden. Toch hebben de minderjarige en haar voogd toestemming gegeven en vinden zij het belangrijk om hun verhaal openbaar te maken. Blijkbaar heeft de minderjarige dat recht niet. We vinden dat ze monddood gemaakt wordt. Maar het is niet meer mogelijk om de jongere onherkenbaar te maken.

”

Een belangrijke vraag dringt zich telkens weer op: hoe verhouden de inspanningen van school en ouders om de weerbaarheid en mediawijsheid van jongeren te bevorderen, zich tot de inspanningen van de industrie? Wat betekenen het kindperspectief en de rechten van de jonge mediagebruiker voor de dagelijkse werking van de sector? De meldingen bij het Kinderrechtencommissariaat maken duidelijk hoe nodig die oefening wel is. Aanbieders van sociale netwerken bijvoorbeeld hebben de laatste jaren al initiatieven genomen om risico's voor minderjarigen op sociale netwerksites te beperken.

In 2012 formuleerde het VN-Comité voor de Rechten van het Kind een aanbeveling over children's rights and business principles. Die aanbeveling stimuleert de industrie om haar werk meer vorm te geven vanuit een kinderrechtenperspectief. Unicef zorgde voor een interessante vertaling van deze principes. Het maakt een onderscheid tussen de werkomgeving, de vrije markt en de bredere samenleving. Voor kinderrechten in de vrije markt schuift Unicef twee principes naar voren: zorg ervoor dat producten en diensten voor kinderen veilig en kindvriendelijk zijn én gebruik marketing- en reclametechnieken die de rechten van kinderen respecteren. Het Kinderrechtencommissariaat gelooft sterk in de dynamiek die het charter teweegbrengt en vraagt mediabedrijven om de aandacht voor de rechten van kinderen structureel in te bouwen in hun activiteiten.

Moeilijk om stem van kinderen te laten horen in media

Een tienermoeder wil vertellen over wat het is om op jonge leeftijd een baby te krijgen. Haar voogd en alle hulpverleners staan achter de reportage. Maar omdat ze zelf als kind vroeger in een problematische opvoedingssituatie zat en de jeugdrechter daar uitspraak over heeft gedaan, kan ze alleen getuigen met een enorme 'blur' over haar gezicht alsof ze een zware misdadigster is.

De 15-jarige aspirant-monnik, zou, eenmaal de jeugdrechtbank een (voorlopige) maatregel heeft genomen, alleen nog onherkenbaar en met vervormde stem in beeld mogen komen. We respecteren elke uitspraak, maar waarom mag de jongen niet gewoon spreken over iets wat toch over hem gaat?

Een meisje van 17 vertelt dat ze door de jeugdrechter is geplaatst voor een problematische opvoedingssituatie – zonder verdere details. De reportage gaat erover dat ze dankzij begeleid zelfstandig wonen nu haar eigen studio heeft. Het gaat goed met haar studies en ze krijgt haar leven weer op orde. Maar ze mag alleen onherkenbaar en met vervormde stem in beeld komen, alsof ze vreselijke dingen te verbergen heeft.

Altijd onherkenbaar?

Ik ben er erg blij mee dat de kinderrechtencommissaris verwijst naar de wel erg stringente wetgeving rond kinderen die het voorwerp uitmaken van een maatregel van de jeugdrechtbank. Onze reportagemakers hebben er dagelijks problemen mee. Natuurlijk mogen er bijzondere procedures gelden voor kinderen in deze situatie. Het probleem is juist de afwezigheid van zulke procedures. We kunnen als reportagemakers aan niemand toestemming vragen en niemand kan ons juridisch toestemming geven. De kinderen moeten wettelijk áltijd onherkenbaar zijn. Dat maakt het wel heel moeilijk om de stem van kinderen te laten horen in zaken die hen aanbelangen. En het maakt het onmogelijk om vooroordelen tegenover kinderen uit de jeugdzorg te bestrijden. Hoewel er soms hele mooie, positieve verhalen te vertellen vallen, en we die als reportagemakers ook willen vertellen, worden een heleboel kinderen de facto tot 'spoken' verklaard.

Tim Pauwels
Manager beroepsethiek VRT

6.6. Werken, geldzaken en de minderjarige als consument

Jongeren zetten ook hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. Studentenaarbeid kan vanaf 15 jaar en is erg populair bij jongeren. Uit de cijfers van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid blijkt dat het aantal jobstudenten al jaren stijgt, met een recordaantal jobstudenten in 2012. Heel wat van die jongeren zijn minderjarig. Ondanks de stijging komen er maar weinig meldingen bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat. Kunnen we daaruit afleiden dat er zich maar weinig problemen voordoen en dat kinderen en jongeren goed geïnformeerd zijn over hun rechten als werknemer? Of dat de wet op de kinder- en de studentenaarbeid altijd correct nageleefd wordt?

We mogen het hopen. Of vinden jongeren niet waar ze met hun klachten over hun werk terecht kunnen? De weinige klachten bij de Klachtenlijn laten toch zien dat jongeren niet bij de pakken blijven zitten als ze het gevoel hebben dat iemand ze onrecht aandoet of dat hun rechten geschonden worden.

Ook kinderen jonger dan 15 kunnen onder strikte voorwaarden terecht op de arbeidsmarkt. Ook over kinderarbeid krijgt de Klachtenlijn meldingen, zij het sporadisch.

Bedrogen?

Mijn broer Jochen (11) en ik (12) voelen ons bedrogen. We volgden drie jaar lessen mannequin en fotomodel bij een internationaal modellenbureau. We haalden ons diploma en werden zelfs eerste en tweede in een belangrijke wedstrijd. Het bureau beloofde dat we catwalks en publici-

teitsfolders zouden doen, maar daar is nooit iets van gekomen. De andere modellen kregen wel al werk bezorgd. Kan dat zomaar? Wij hebben al meer dan 1.200 euro betaald voor niks.

Loon terugbetalen?

Ik ben 17 jaar en werkte deze zomer als jobstudent. Ze betaalden me te veel uit en vandaag vraagt de werkgever me om het geld terug te storten. Ze verwachten het geld overmorgen al. Kan dat? Ik heb zoveel geld niet meer. Wat kan ik doen?

Werken zonder toestemming ouders?

Ik ben student en 15 jaar. Ik mag van onze papa gaan werken, maar van ons mama niet. Wat is de wetgeving daarrond? Moeten mijn twee ouders toestemming geven?

”

Jongeren vragen de Klachtenlijn om advies over hun rechten als er discussies zijn over geldzaken. Het Kinderrechtencommissariaat informeert en verwijst melders door naar eerstelijnsklachtdiensten en ombudsdiensten voor consumentenzaken.

“

De kosten delen

Ik ben een meisje van 17 jaar en volg deeltijds onderwijs. Vorig jaar huurde ik een studentenkamer. Omdat het financieel zwaar was, heeft een vriend bij mij gewoond. We hadden afgesproken elk de helft te betalen. Nu de vriendschap bekoeld is, vraagt hij zijn helft terug. Kan dat zomaar? Heeft hij het recht om dat te doen? Kunnen wij onderling een financiële regeling treffen?

”

Minderjarigen zijn in principe handelingsonbekwaam. Dat betekent dat ze hun bankzaken door hun ouders moeten laten regelen. Ouders hebben als wettelijke vertegenwoordigers het wettelijk beheer over de goederen van hun minderjarige kinderen. In dat kader hebben ouders een bepaalde vrijheid. Maar ze moeten wel handelen in het belang van hun kind. Van haar kant moet de bank er zorgvuldig op toezien dat de transactie die de ouders vragen niet zorgt voor ‘aanzienlijke en buitengewone verarming’ van de tegoeden van de minderjarige. Alleen is er geen definitie van wat

een ‘aanzienlijke en buitengewone verarming’ is. Bovendien is voor bepaalde handelingen de machtiging van de vrederechter nodig, bijvoorbeeld om eigendommen op naam van het kind te verkopen of om een erfenis te aanvaarden of te verwerpen.

“

Aandelen

Wij hebben aandelen gekocht met het spaargeld van onze drie kinderen. In 2005 vroegen we de bank om de aandelen weer vrij te maken. De bank weigerde omdat ouders volgens de wet geen geld van hun kinderen mogen ontvreemden. Nu zijn de kinderen mogelijk alles kwijt. Is dat wetgeving in het belang van het kind?

Vrederechter afgeraden

Toen ik jaren geleden mijn aandelen afsloot, wou ik dat ook doen voor mijn kinderen. De bank zei dat dat niet zomaar kon. Ik moest eerst naar de vrederechter, maar de bank raadde me dat af. De rechter zou het nooit toestaan. Waar zit nu de bescherming van de kinderen?

”

Het Kinderrechtencommissariaat vindt dat de wetgever de nodige voorzieningen en maatregelen ingebouwd heeft om het belang van het kind in geldzaken te waarborgen. Wel betwijfelen we of ouders en hun kinderen zorgvuldig geïnformeerd werden. Het Kinderrechtencommissariaat is niet bevoegd om bij banken documenten op te vragen. We verwijzen deze melders door naar de interne klachtdienst van de bank en naar Ombudsfin, de ombudsdienst voor financiële geschillen. We vinden het belangrijk dat minderjarigen op maat geïnformeerd worden door de bank en hun ouders over contractuele verbintenissen en de gevolgen ervan.

Het internet is een plek waar jongeren aan- en verkoopovereenkomsten kunnen afsluiten. Onlineverrichtingen en -aankopen zijn er nog gemakkelijker. Met een druk op de knop of via een telefoontje kun je iets kopen of verkopen. Dat biedt zeker voordelen, maar aan die ‘snelle’ aankopen zit ook een keerzijde. Ook voor het internet dringt een beter beschermingskader zich op.

“

Een 'gratis' internetgame

Een voorziening meldt dat een jongen zonder toestemming van het begeleidingscentrum het game Wolf Team downloadde. Het spel is gratis te downloaden, maar voor 'wapens' wordt 16 euro aangerekend. De voorziening kreeg nu een factuur van 937 euro. Is dat een schending van de rechten van de jongen? Is er geen restrictie nodig voor minderjarigen? Wie moet de factuur betalen? Kunnen we die betwisten?

”

6.7. Mobiliteit

Kinderen en jongeren begeven zich in het verkeer als voetganger, fietser of gebruiker van het openbaar vervoer. Dat geeft ze de kans om zich zelfstandig te verplaatsen en te participeren aan het sociaal-maatschappelijke leven. Van minderjarigen mogen we verwachten dat ze de verkeersregels en de regels over het gebruik van het openbaar vervoer kennen. Toch ervaren minderjarigen dat ze niet altijd even correct behandeld worden of dat er iets schort aan het aanbod. De Lijn en de NMBS hebben wel een uitgebouwde klachtendienst, maar toch kloppen ouders en minderjarigen soms aan bij het Kinderrechtencommissariaat. De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat adviseert om altijd eerst via de interne klachtenprocedure te gaan. Als dat nodig is, kan het Kinderrechtencommissariaat wel een ondersteunende brief opstellen. Doordat er af en toe meldingen binnenkomen, kan het Kinderrechtencommissariaat bekijken of sommige ongenoegens te vermijden zijn door het interne beleid wat bij te sturen zonder dat er onmiddellijk ingegrepen moet worden op de regelgeving.

“

Zo vol als een ei

Mijn zoon zit in het secundair onderwijs. Elke dag gaat hij met de bus van De Lijn naar school. Het gebeurt geregeld dat de bus gewoon doorrijdt omdat hij overvol zit. Daardoor komen leerlingen te laat op school. Ik vind dat ongehoord en wil het signaleren.

10 km van huis

Ik nam een bus van De Lijn en betaalde met mijn gsm. Op de terugweg was ik vergeten te betalen. Ik werd gecontroleerd en er werd een pv opgesteld. Dat ik een boete krijg, begrijp ik nog wel. Maar ik moest ook uitstappen bij de volgende halte. Ik was ongeveer 10 km van huis. Mag dat wel?

Niet eerlijk

Vorige maand werd ik gecontroleerd op bus. Ik had mijn kaartje door de tikmachine op de bus gehaald en ging ervan uit dat ik betaald had. De controleur stelde vast dat er op mijn ticket niet meer genoeg saldo stond. Dat was niet zo. De betaalautomaat, het gele toestel waar je kaartje in moet, drukte schuin af waardoor de lijnen in elkaar overvloeien. Het is niet de eerste keer dat het onduidelijk is. Ik heb dat uitgelegd aan de controleur. Daarna kreeg ik het pv thuis en er stond alleen op dat ik een boete had wegens een ongeldig vervoersbewijs. Ik blijf erbij dat het niet zo is. Ik zal de boete betalen, maar ik vind dat mijn versie ook in het pv had moeten staan. Het is niet eerlijk.

”

Het Kinderrechtencommissariaat had dit jaar een werkoverleg met de klachtendienst van De Lijn. De meldingen van de afgelopen tien jaar werden gebundeld en besproken. Het Kinderrechtencommissariaat had vooral vragen over hoe pv's opgesteld worden en hoe het verhaal van de minderjarige daarin een plaats krijgt. Net omdat ze afhankelijk zijn, vinden we het belangrijk het verhaal of het argument kort te vermelden als er een discussie is tussen een jongere en de controleur. Natuurlijk blijft de klachtendienst van De Lijn achteraf autonoom beslissen of een klacht tegen een boete gegrond is of niet. Maar het zijn de ouders die de boete betalen. En net omdat kinderen en jongeren vrij gebruik maken van het openbaar vervoer en zich vaak alleen verplaatsen, is het belangrijk dat er een korte weergave volgt van het tegenargument van de minderjarige. De medewerkers van De Lijn stonden ervoor open om een en ander te bekijken. Het is de bedoeling om de pv's binnenkort digitaal op te stellen. Dat biedt mogelijkheden omdat het sneller gaat en er meer ruimte is om eventueel iets extra te noteren. De Lijn bekijkt nog wat wel en wat niet haalbaar is.

7. Recht op en in het gezin

7.1.

Opvoeding

Ouderlijk gezag en kinderrechten onverenigbaar?

Het Burgerlijk Wetboek geeft ouders het ouderlijk gezag over hun minderjarige kinderen. Ouders krijgen de volledige verantwoordelijkheid om te beslissen over alles wat te maken heeft met de opvoeding van hun kinderen. Maar dat is niet absoluut en onbegrensd. Als het gezag van ouders kinderen schade berokkent, mag er ingegrepen worden en moet er hulp voorhanden zijn.

Het kinderrechtenverdrag geeft kinderen het recht om hun mening te geven in al wat hen aanbelangt en zegt dat aan die mening ‘passend belang’ gehecht moet worden, rekening houdend met wat het kind al wel en nog niet kan. We zien veel verwarring bij ouders en kinderen over de relatie tussen ouderlijk gezag en kinderrechten en krijgen veel vragen naar ondersteunende opvoedingsinformatie.

De Klachtenlijn geeft bij vragen en klachten over ouderlijk gezag vooral informatie over het aanbod van diensten zoals Awel, JAC, Opvoedingslijn en Opvoedingswinkel. Het spreekt voor zich dat de Klachtenlijn niet tussenbeide komt in geschillen tussen ouders en kinderen.

Absoluut ouderlijk gezag?

Een meisje van 14 meldde op onze dienst dat haar ouders in een gesloten geloofsgemeenschap zitten. Het meisje zegt dat ze thuis leven zoals in een sekte. Soms zijn haar voorbeelden hallucinant. Haar vader zette haar oudste broer al aan de deur omdat hij niet meer wilde meedoen met de rituelen. De andere broer is net 18, maar blijft thuis wonen om zijn zus niet alleen achter te laten. Samen zoeken ze een oplossing om het meisje uit die situatie te halen. Er was al contact met het CBJ dat zegt dat het niet zeker is dat dit een problematische opvoedingssituatie is, omdat het niet echt om een sekte gaat en omdat geloofsovertuiging onder het ouderlijk gezag valt. Het meisje staat op breken. Klopt het dat geloof geen reden kan zijn om in te grijpen? Ook niet als de geloofsbeleving erg extreem wordt?

Opvoeding overdragen aan familie

Ik ben de tante van een 15-jarig meisje. We zijn een Turkse familie. Haar vader vindt dat ze zich te weinig houdt aan onze tradities. Vorig jaar heeft hij op vakantie bij familie in Turkije haar identiteitskaart afgepakt en wou hij haar daar achterlaten. Toen hebben we dat kunnen verhinderen omdat we mee op reis waren. Nu is ze bang dat hij haar opnieuw daar zal laten. Haar vader zegt dat hij dat mag doen omdat hij het gezag over haar heeft. Op haar moeder moet ze ook niet rekenen, die volgt vader blindelings. Wij zijn er nu niet bij om haar te beschermen. Is ze verplicht om mee te gaan op vakantie? Mag haar vader haar daar achterlaten en onderbrengen bij zijn broer? Hoe kunnen we haar beschermen?

Geweld in het gezin

Er blijven bij de Klachtenlijn meldingen binnenkomen over geweld in het gezin. We krijgen vragen om advies en hulp van kinderen en jongeren die praten over hun situatie of in de bres springen voor leeftijdgenoten. Maar vooral familie, burens en leerkrachten melden geweld en uiten hun bezorgdheid om het welzijn van kinderen.

Afhankelijk van de inschatting van de situatie verwijst de Klachtenlijn door naar hulpverlening (CLB, Meldpunt 1712, Vertrouwenscentrum Kindermishandeling) of naar politiediensten (jeugdpolitie of parket).

Geen hulp zonder vraag van de kinderen?

Ik maak me als tante ernstige zorgen over mijn twee nichtjes. Volgens mij is er sprake van mishandeling en verwaarlozing. Ik heb al eerder contact gehad met het Vertrouwenscentrum, die mijn bezorgdheid ernstig namen. Het Vertrouwenscentrum heeft het CLB gealarmeerd om de situatie op te volgen. Daardoor hebben de ouders de kinderen van school laten veranderen. Het huidige CLB is niet op de hoogte van de problemen. De stelling is nu dat de ouders en de kinderen geen hulpvraag stelden, en er dus geen hulp geboden kan worden. Kan er dan niemand ingrijpen?

Verontrustende situatie bij de bureu

Ik woon naast een alleenstaande moeder met vier kinderen. Een van de minderjarige kinderen heeft zelf al een baby. Het gezin leeft tussen de katten en honden. De hygiëne laat te wensen over. De baby leeft er tussen de vuiligheid: sigaretten en uitwerpselen van de dieren. Vaak is er geen eten. Dat kan eigenlijk niet langer voor die kinderen. Bovendien heeft het jongste kind een beperking en wordt het aan zijn lot overgelaten. Ik help waar ik kan, maar zo kan het niet verder. Ik begrijp ook niet dat geen enkele dienst dit opmerkt. Ik wil deze verontrustende situatie melden, maar wil niet dat moeder weet dat het van mij komt. Anders hebben de kinderen niemand meer bij wie ze terecht kunnen. Waar kan ik terecht? Wie kan deze kinderen helpen?

Help mijn vriendin!

Mijn vriendin en ik zijn allebei 14. Zij wordt door haar moeder geslagen en vernederd. Ze heeft vaak blauwe plekken en durft soms zelf niet naar school komen. Vorige week kon ze er niet meer tegen en was ze weggelopen. We dachten samen naar de politie te gaan. Haar moeder heeft ons gevonden. Ze kreeg eerst een pak slaag op straat en is dan hardhandig mee naar huis genomen. Sindsdien heb ik ze niet meer gehoord. Haar moeder heeft haar ziek gemeld op school. Ik maak me zorgen. Ik wil dat er iets aan gedaan wordt. Wat kan ik doen?

Slaan, is dat normaal?

Ik ben een jongen van 12. Mijn ouders zijn heel streng, vooral mijn vader. Mijn ouders verwachten te veel. Ik moet veel werken in huis, goede punten halen op school. Maar ook als ik hard werk en goede punten haal, krijg ik toch stank voor dank. Als mijn vader vindt dat het nog niet goed genoeg is, krijg ik slaag. Ik durf niets te zeggen tegen hem want ik ben bang dat hij me dan opnieuw slaat. Is dat normaal? Wat kan ik eraan doen?

”

Familie als verlengde van gezin

Soms komt het tot een breuk tussen de ouders en de rest van de familie. De Klachtenlijn krijgt vragen en klachten over familieconflicten. Kinderen geven aan dat ze door de breuk met hun ouders hun grootouders of andere belangrijke familieleden niet meer te zien krijgen. Of soms leidt de breuk ertoe dat naaste familieleden contact met de kinderen afdwingen tegen hun belang in. Contact met familie wordt zo voor het ene kind een afgedwongen plicht en voor het andere verboden terrein.

Ook in deze situaties kan de Klachtenlijn niet tussenbeide komen. Ook hier is hulpverlening en waar nodig een gerechtelijke tussenkomst aangewezen.

“

‘Ik mis mijn grootouders’

Een 13-jarig meisje kwam aankloppen op ons JAC. Er is ruzie in de familie tussen haar ouders en haar grootouders. Het meisje mist haar grootouders heel erg en wil ze zien. Haar grootouders hebben haar jarenlang voor en na school opgevangen. Het meisje durft thuis niet te vertellen dat ze graag haar grootouders wil zien. Wat zegt de regelgeving?

Contact met zus

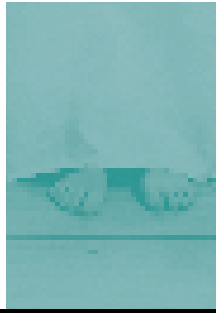
Mijn zusje is nog minderjarig en woont bij mijn ouders. Ik ben al een jaar het huis uit door een ruzie met mijn ouders. Ik mag mijn zusje nu niet meer zien. Mogen mijn ouders dat weigeren? Kan ik contact met mijn zus afdwingen?

Verplicht bezoek aan grootouders

We leven al jaren in conflict met de ouders van mijn man. Destijds had hij thuis zelf een erg problematische jeugd en dat wil hij onze zoon graag besparen. Mijn schoonouders eisten en kregen nu via de rechtbank omgangsrecht met onze kinderen. Eén volledige zaterdag per maand moet mijn zoon naar ze toe. Maar mijn zoon wil dat niet en weigert te gaan. Volgens mij zal dat de relatie met de grootouders eerder verstoren dan verbeteren. Hoe krijg ik het voor elkaar om een jongen van 15 in de auto te dwingen om hem naar zijn grootouders te brengen? Dit is absurd. Wat zijn de rechten? Mag hij dit contact weigeren?

”

7.2. Afstamming en adoptie

Erkenning en afstamming

De afstamming van een kind wordt vastgesteld door de vermelding van de naam van de moeder in de geboorteakte. Daardoor staat in principe de afstamming van moederskant voor alle kinderen vast. Langs vaderskant staat de afstamming minder automatisch vast. Alleen in een huwelijk wordt de echtgenoot van de moeder automatisch geacht de vader van het kind te zijn. In scheidingsituaties kan dat voor problemen zorgen, als de moeder binnen 300 dagen na een verzoekschrift tot scheiding bevalt van een kind van haar nieuwe partner.

Buiten een huwelijk moet de vader zijn kind erkennen. Anders is er geen afstammingsband. De Klachtenlijn krijgt vragen over de afstamming en de erkenning van kinderen door hun vader. Die vragen komen vooral van vaders zelf.

Moeder weigert erkenning

Op reis in Thailand heb ik een vrouw leren kennen. Ze werd ongepland zwanger. Onze dochter is nu 1 jaar. Haar moeder wil niet dat ik haar erken en dat ik deel uitmaak van haar leven. Ik wil een DNA-test maar haar moeder weigert die. Zij is een succesvolle zakenvrouw en is veel op reis, waardoor ze de opvoeding van mijn dochter deels overlaat aan kindermisjes. Ik wil voor mijn dochter de vader zijn die zij verdient maar weet niet hoe ik dit kan oplossen.

Toestemming kind bij erkenning?

Een vader van een jongen van 12 vraagt aan ons OCMW of het nu nog mogelijk is om zijn zoon te erkennen. De moeder heeft er bezwaar tegen. Hij is ook bang dat ook zijn zoon niet openstaat voor een erkenning. Hoe kan vader toch zijn kind erkennen als moeder weigert? En moet ook het kind toestemmen in die erkenning?

Geboorte na scheiding

Een vrouw leeft gescheiden van haar man. Ze heeft een echtscheiding aangevraagd, maar die is pas definitief over enkele maanden. Ze is zwanger van een andere man en gaat bevallen vóór de echtscheiding uitgesproken is. Ik ben haar therapeute. Ze vraagt me of haar kind haar naam kan krijgen en of de biologische vader het kind kan erkennen?

Afstamming en ouderlijk gezag

Een afstammingsband geeft ouders ouderlijk gezag over hun kinderen. Meestal oefenen ouders hun ouderlijk gezag probleemloos uit. Maar soms zijn ouders afwezig en daardoor niet in staat om hun ouderlijk gezag uit te oefenen. Soms doen ouders er ook afstand van. Zonder ouderlijk gezag krijgt het kind problemen in de toegang tot onder andere school en gezondheidszorg. Door de aanstelling van een voogd kan het ouderlijk gezag dan weer opgenomen worden. Daarover krijgt de Klachtenlijn vragen en klachten.

Voogdij

Een jongen van 12 jaar verblijft al enkele maanden in ons OOC. Zijn moeder vertrok naar het buitenland en laat al maanden niets meer van zich horen. Van de wettelijke vader weet niemand waar hij is. Dat zorgt voor heel wat problemen om gezondheidszorg te krijgen, of om ingeschreven te raken in een school. Niemand voert het ouderlijk gezag uit over deze jongen. Hoe kan dit kind een voogd krijgen?

Nog altijd geen ouderlijk gezag

Een meisje van 8 verblijft al sinds het overlijden van haar vader in ons gezin. Haar moeder is al jaren geleden met de noorderzon vertrokken. Ik ben haar oom en het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg regelde dat wij haar konden opvangen. We wachten al maanden op de aanstelling van een voogd, maar dat wordt door de rechtbank maar niet geregeld. Dat zorgt voor heel wat administratieve en praktische problemen. Kan dit snel geregeld worden?

Identiteit

De Klachtenlijn krijgt vragen van kinderen en jongeren die op zoek zijn naar hun 'persoonlijke' identiteit. Meestal komen die vragen van geadopteerde kinderen of van kinderen uit een eenoudergezin. Soms ook van kinderen die verwekt zijn via spermadonatie.

Ik wil mijn vader kennen

Ik ben nu 17 en heb mijn vader nooit gekend. Ik zou heel graag weten wie hij is en hoe hij heet. De familie en mijn moeder zeggen niets als ik vragen stel. Hoe kan ik toch te weten komen wie mijn biologische vader is?

Kind van donor

Ik ben een donorkind en ben ondertussen al volwassen. Ik heb pas enkele jaren geleden gehoord dat mijn broer, mijn zus en ikzelf verwekt zijn door spermadonatie. Dat heeft voor heel wat emotionele en psychische problemen gezorgd. We hebben geprobeerd te achterhalen wie onze biologische vader is. Niet om contact met hem op te nemen, maar om ons zelfbeeld te herstellen. We konden geen enkele informatie vinden of krijgen. Er is in ons land geen aandacht voor de rechten van donorkinderen, met alle gevolgen van dien. Kan het Kinderrechtencommissariaat daar iets aan doen?

Vandaag is het in België niet wettelijk mogelijk om de anonimiteit te waarborgen van wie een ongewenste zwangerschap buiten de openbaarheid wil houden. De Belgische wetgeving verplicht in de geboorteakte de naam van de moeder te vermelden.

Voor sommige vrouwen is dat een probleem. Daarom trekken vrouwen die hun moederschap geheim willen houden vaak naar Frankrijk waar ze wel anoniem kunnen bevallen. In dat geval registreert niemand hun moederschap. In een eerder advies over een verzoekschrift over de legaliteit van adopties van baby's geboren uit anonieme bevallingen in Frankrijk, spraken we ons daar negatief over uit. Anoniem bevallen is niet te verzoenen met het recht van het kind om te weten van wie het afstamt (artikel 7 van het kinderrechtenverdrag).

De Belgische Senaat buigt zich al sinds eind jaren 90 over een mogelijke oplossing. Anoniem of discreet bevallen is een belangrijk discussiepunt. Het Kinderrechtencommissariaat bracht daar al in 2009 een eerste advies over uit. Wij spraken ons toen uit pro discreet bevallen, zij het onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat artikel 7 van het kinderrechtenverdrag gerespecteerd wordt.

Naar aanleiding van een hoorzitting over de verschillende wetsvoorstellen rond discreet bevallen vroegen de verenigde senaatscommissies voor Justitie en Sociale Aangelegenheden ons advies.

Het Kinderrechtencommissariaat adviseerde over discreet bevallen

- We vragen toegang tot afstammingsinformatie vanaf 12 jaar.
- Bij tegenstrijdige belangen tussen de geboortouder en het opgroeiende kind vragen we dat een onafhankelijke instantie in elke individuele situatie een belangenafweging maakt en beslist of de anonimiteit van de geboortouder opweegt tegen het belang van het kind om zijn ouder te kennen. Een federale centrale autoriteit kan deze opdracht opnemen. Bij weigering van de geboortouder kan een bemiddelaar helpen.
- We vragen dat afstandsmoeders goed begeleid worden. Zodat ze bewust en grondig geïnformeerd kiezen. Ook voor de kinderen zelf moet er een instantie zijn waar ze zelf een beroep op kunnen doen en die ze in het hele proces begeleidt.

► KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Discreet bevallen met informatiewaarborgen voor het kind?*, 2012-2013/4, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten

Adoptie

Ook over (interlandelijke) adoptie kreeg de Klachtenlijn vragen en klachten. Die gaan vaak over de richtlijnen voor adoptie.

In het voorjaar van 2013 stelde een groep jongeren het project 'Building Bridges' voor op het Kinderrechtencommissariaat. De jongeren zijn geadopteerd uit India en Korea. Ze ijveren sterk voor nauwere samenwerking op het vlak van informatiebeheer en -uitwisseling tussen land van oorsprong en adoptieland. Een belangrijk aandachtspunt vinden ze de toekenning van een nieuwe naam als de kinderen geadopteerd zijn. In het najaar van 2013 komt er overleg tussen het Kinderrechtencommissariaat en de drie erkende adoptiediensten. De nieuwe Vlaamse adoptieambtenaar en het pas opgerichte Steunpunt Adoptie zijn belangrijke partners bij dat overleg. Daarover leest u meer in ons volgende jaarverslag.

Zoektocht naar familie

Ik ben een geadopteerde jongen met Afrikaanse roots. Mijn broers werden ook geadopteerd door een Vlaams gezin. Ik ben al maanden naar hen op zoek. Maar overal bots ik op een muur. Nergens krijg ik informatie omdat die de privacywetgeving zou schenden. In welke mate zijn mijn rechten en die van mijn broers geschonden doordat we als kinderen gescheiden werden en we nu geen enkele mogelijkheid hebben om elkaar terug te vinden?

7.3. Scheiding

Bij een scheiding zijn kinderen erg kwetsbaar. Kinderen krijgen te maken met een nieuwe gezinssamenstelling, een nieuw adres of een nieuwe school. Ook voor de ouders verandert er heel wat. Die veranderingen hoeven voor de kinderen niet per se problematisch of nadelig te zijn. Heel wat ouders slagen erin afspraken te maken en hun ouderschap te reorganiseren. De Klachtenlijn krijgt alleen meldingen als problemen niet opgelost raken, als kinderen, jongeren, ouders en naaste familieleden ten einde raad zijn en al een hele weg aflegden van bemiddeling, hulpverlening en juridische procedures. Van hulpverleners, bemiddelaars, advocaten en rechters wordt verwacht dat zij in het belang van het kind een oplossing zoeken. Dat belang van het kind is in persoonlijke

relaties met de ouders niet altijd even gemakkelijk te bepalen. Bovendien moet er ook gedacht worden op lange termijn en in een context die mee verandert naarmate de kinderen opgroeien en de behoeften veranderen. Ook de emoties van angst, verdriet, gekwetstheid en onzekerheid bevorderen niet echt een gezond klimaat voor de kinderen. We zien nog te veel situaties waarin de kinderen ingezet worden als wapen in de strijd tussen hun ouders.

Vanuit de Klachtenlijn hebben we weinig actiemogelijkheden om kinderen in scheidingssituaties te helpen. Meestal gaat het om problemen met de verblijfs- en omgangsregeling, waar alleen bemiddeling of een juridische procedure een antwoord op kan geven. Verder gaat het over opvoedingsconflicten tussen ouders of het gebrek aan inspraak van kinderen in beslissingen die de rechter of hun ouders nemen. In al die gevallen kan de Klachtenlijn geen antwoord geven op de individuele situatie van de kinderen. Wel ondersteunen we kinderen en jongeren, hun ouders en andere naasten met informatie, advies en verwijzen we ze door naar diensten die een aanbod hebben van bemiddeling, juridische ondersteuning of hulpverlening. Dankzij de ruime opdracht van het Kinderrechtencommissariaat komen we via de Klachtenlijn toch structurele knelpunten op het spoor die we dan signaleren aan de verantwoordelijke overheden.

Gedeelde zorg en verantwoordelijkheid

Partnerbreuk en ouderschap soms moeilijk te verzoenen

Bij een scheiding worden de verschillende opvoedingsvisies soms scherper gesteld. Als ouders een strijd gaan voeren over die verschillen, wordt het nadelig voor de kinderen. Kinderen vertellen aan de Klachtenlijn dat ze er erg onder lijden als hun ouders blijven ruziemaken over hun opvoeding. Zeker als een ouder een kind meetrekt in een coalitie tegen de andere ouder. Conflicten spelen op verschillende vlakken. Er valt veel te regelen en te beslissen in de opvoeding van kinderen. Welke school- of studierichting? Voetbal of niet? Communie of niet? Het kan allemaal aanleiding geven tot meningsverschillen tussen ouders en ontaarden in een strijd.

Schoolstrijd

Als ouders het niet eens worden over de school- en studiekeuze, kan dat betekenen dat hun kind tijdelijk niet ingeschreven raakt. Als onderling overleg, bemiddeling of hulp van het CLB niet helpt, kan een rechter ertoe gedwongen worden zelf een school te kiezen. Dat is natuurlijk niet de meest ideale situatie.

School volzet

Ik kan mijn 15-jarige dochter niet op tijd inschrijven. Vader ging niet akkoord met de voorgestelde school. Uiteindelijk moest het Hof van Beroep de knoop doorhakken. Gevolg is dat de school nu volzet is. Daardoor wordt mijn dochter onrecht aangedaan.

'Mijn' school, 'mijn' keuze?

Ik ben 14. Mijn ouders zijn al twaalf jaar gescheiden. Mijn broer en ik woonden eerst bij mama. Dat liep moeilijk. We vroegen om bij papa te wonen. De rechter stond dat toe. Maar ik wilde ook van school veranderen omdat de school te ver weg is van bij papa en ik ging er niet graag. Ook mijn broer wil dat want hij werd gepest op school en de richting die hij volgt is te zwaar. Het CLB en papa vinden dat ook een goede beslissing. De rechter staat het niet toe omdat mama het niet wil. Ik ben twee keer gehoord door de rechter, maar ik heb het gevoel dat hij mij niet begrijpt. De rechter kent toch niets van onze school? Mijn broer en ik moeten ons goed voelen op school, toch ons mama niet? Ik heb al een jeugdadvocaat genomen, maar die is nu op vakantie. Hoe kan ik in september toch naar een andere school gaan?

Er zijn ook veel klachten over informatie over schoolprestaties- en afspraken die niet doorgegeven worden. Ook dat is een machtig wapen in de strijd tussen de ouders.

Schoolprestaties? Geen idee

Ik had met de moeder van mijn kinderen (9 en 4) oorspronkelijk een week-weekregeling. Na veel problemen en in het belang van de kinderen aanvaardde ik een klassieke regeling met bezoekrecht en gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag. Ik hoopte dat hun moeder daardoor zou stoppen met de kinderen te manipuleren. Dat gebeurde niet, integendeel. Ik krijg nu geen enkele informatie meer over school of over de therapie voor de leerproblemen van mijn zoon. Ik heb hem en aarde moeten bewegen om de school en het CLB zo ver te krijgen dat ze ook mij informeren en een kopie bezorgen van de rapporten. Pas nu verneem ik zo via de school dat mijn oudste zoon zich erg agressief gedraagt en dat er een zware sanctie dreigt. Dat hadden we misschien kunnen voorkomen als hun moeder en de school mij erbij hadden betrokken.

Tweekamp om de vrije tijd

Ook de vrijetijdsbeleving van kinderen kan een bron van conflict worden tussen ouders. Als ze na de scheiding geen duidelijke afspraken maken over de vrije tijd van de kinderen, kan dat voor het kind betekenen dat het bij de ene ouder wel bepaalde activiteiten kan doen en bij de andere niet. Dat beperkt het kind in zijn sociaal leven. Zeker als het gaat om activiteiten in groepsverband, zoals bij een sportclub, vereniging of academie. Dat is moeilijk op te lossen. De juridische weg biedt niet altijd een gepast antwoord. Bemiddeling zou discussies kunnen verhelpen maar daarvoor moeten de twee ouders meewerken.

Van speler naar reserve

Mijn zoon van 8 speelt voetbal. Hij traint op woensdag en vrijdag. In de week gaat hij naar de training en in het weekend zijn er wedstrijden. Sinds de scheiding gaat hij om de twee weken een weekend naar zijn vader. Die weigert om hem naar het voetbal te brengen, waardoor hij maar één op twee wedstrijden kan meespelen. Daardoor is hij uit de ploeg gevallen en is hij nu reservespeler. Hij is daar heel boos om op zijn vader. Ik heb zijn vader voorgesteld dat ik hem zou ophalen om hem naar het voetbal te brengen, maar ook dat weigert hij.

Ik heb al overal aangeklopt, ook bij de rechtbank, maar niemand kan helpen. Waar kan ik of mijn zoon nog terecht met deze klacht? Zijn sport volop kunnen beoefenen betekent veel voor hem.

Ruzie om communie

Ik ben Hanne en ben 11 jaar. Ik doe volgend jaar mijn plechtige communie. Voor de scheiding vonden mijn ouders het allebei leuk dat ik mijn communie zou doen. En ik kijk er al een hele tijd naar uit. Nu het zover is, heeft mama gezegd dat ze mij naar geen enkele activiteit zal brengen ter voorbereiding van mijn communie en de dag zelf ook niet. Als ik niet geregeld naar de voorbereidingen ga, mag ik van de parochie mijn communie niet doen. Ik heb ook al uitgerekend op de kalender dat ik de dag van mijn communie bij mijn mama ben. Ik wil zelf naar de jeugdrechter gaan om te vragen dat mijn mama moet meewerken. Mag ik dat doen?

”

Kids-ID en SIS-kaart als wapen in de strijd

Persoonlijke documenten zoals de Kids-ID en de SIS-kaart zetten ouders soms in in hun onderlinge strijd. Bij een verblijfswissel weigeren ouders soms om die documenten mee te geven met de kinderen. Dat heeft vaak grote gevolgen: vakantieplannen vallen in het water, kinderen raken niet ingeschreven voor vrijetijdsactiviteiten of ze kunnen geen beroep doen op gezondheidszorg. Hoewel de documenten wettelijk eigendom zijn van het kind, is het in de praktijk moeilijk om ze op te vorderen van de ouder die ze bijhoudt.

“

Duplicaat van SIS-kaart?

Ik heb een zoon van 9 jaar. Zijn moeder beweert dat zij geen SIS-kaart van hem heeft. Ik heb het nagevraagd bij het ziekenfonds en zij heeft die kaart blijkbaar wel. Het is een zoveelste hindernis van haar sinds we uit elkaar zijn. Een tweede kaart aanvragen kan blijkbaar niet, want een duplicaat is alleen mogelijk bij verlies of diefstal en mits aangifte bij de politie. Is het Kinderrechtencommissariaat bevoegd om daar iets aan te doen? Wat als ik naar de apotheker moet of er gebeurt iets ergers?

”

Financiële zorg

De breuk van ouders heeft in de meeste gevallen ook invloed op de levensstandaard van de kinderen. Daarom voorziet de wet in onderhoudsplicht van ouders voor hun kinderen. Ouders zijn verplicht hun verantwoordelijkheid en zorg voor hun kinderen op te nemen. Ze zijn verplicht om naar evenredigheid van hun middelen te zorgen voor huisvesting, levensonderhoud, gezondheid, toezicht, opvoeding, opleiding en ontplooiingskansen van hun kind.

Rechtbanken houden ook rekening met de verblijfs- en omgangsregeling om de bijdrage van beide ouders te bepalen. Bij een gelijkmatig verdeeld verblijf vervalt vaak de onderhoudsbijdrage.

De Klachtenlijn krijgt klachten over ouders die een opgelegde of afgesproken onderhoudsbijdragen niet betalen, of over de hoogte van het bedrag. Als de onderhoudsplichtige ouder zich niet aan zijn plicht houdt, betekent dat voor de minderjarige opnieuw een daling van zijn levensstandaard. De Klachtenlijn verwijst dan door naar een advocaat voor verder advies en bijstand.

“

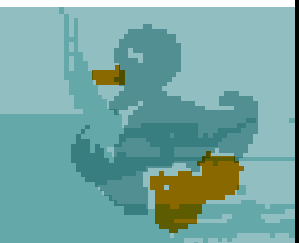
Financiële nood

Mijn ex-man wil geen alimentatie meer betalen. Dat is ten koste van de kinderen. Ik kom financieel niet meer rond. Ik ben me al bij verschillende diensten gaan informeren, maar niemand kan iets doen.

Alimentatie en omgangsrecht hand in hand?

De vader van mijn 12-jarige zoon heeft al anderhalf jaar zijn omgangsrecht niet meer uitgeoefend. Tegelijk is hij gestopt met onderhoudsgeld betalen. Onze zoon heeft autisme en de kosten voor extra zorg en ondersteuning lopen op. Ik zou graag hebben dat de vader financieel mee ondersteunt. Het is ook zijn zoon. Maar ik ben bang dat hij dan opnieuw zijn omgangsrecht zal uitvoeren, terwijl er nu eerst moet gewerkt worden aan herstel. Kan ik iets doen zodat vader eindelijk verplicht wordt om het alimentatiegeld zoals voorzien in het vonnis te betalen?

”

Recht op hulp na scheiding

Hulpverleners uit de zorg- en medische sector en andere professionals krijgen elke dag vragen om hulp van kinderen en ouders in een problematische scheiding. Kinderen en jongeren hebben dan recht op hulp. De overheid heeft de verantwoordelijkheid om in die hulp te voorzien. Maar ook professionals zelf dragen verantwoordelijkheid voor deze kinderen en jongeren. In de praktijk zien we dat bij een scheidingsconflict de toegang tot hulp moeilijker wordt. De psychosociale en de medische hulpverlening vinden vaak toestemming van de twee ouders nodig om hulp op te starten. Daarmee willen de hulpverleners discussies vermijden tijdens het hulp- of zorgtraject, en minder het risico lopen dat de hulp abrupt stopgezet moet worden. In scheidingssituaties kan dat een torenhoge drempel opleveren. Zeker als de hulpvraag te maken heeft met de relatie met een van de ouders. Terwijl de nood aan ondersteuning, hulp en zorg voor het kind dan precies centraal zou moeten staan.

Hulpvragen over kindermishandeling of seksueel misbruik zijn extra complex en delicaat. In de praktijk stellen professionals zich heel voorzichtig en soms zelfs terughoudend op als in scheidingssituaties kindermishandeling of misbruik ter sprake komt. Soms twijfelen ze over de intentie van ouders, waardoor ze geneigd zijn om te verwijzen naar de rechtbank. We mogen niet blind zijn voor valse beschuldigingen, voor ouders die mogelijke mishandeling van kinderen misbruiken als wapen in de strijd. Maar er zijn ook kinderen effectief slachtoffer van verwaarlozing, psychisch of fysiek geweld of seksueel misbruik in scheidingssituaties. Of kinderen wel of geen recht hebben op hulp, mag niet afhangen van de strijd tussen hun ouders. Zowel bij vermeende valse meldingen als bij meldingen waar het kind risico's loopt, is het kind slachtoffer. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt de nodige aandacht te blijven besteden aan die meldingen vanuit de hulpverlening en vanuit het gerecht.

Opsluiten in een hok

Van toen we uit elkaar zijn, is er een week-weekregeling voor de kinderen. De laatste tijd klagen ze over wat er bij hun vader gebeurt. Hij slaat ze, vernedert ze en sluit ze op in een donker hok als ze huilen. Ik weet niet waar ik terecht kan. Ik heb contact gehad met een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling maar daar verwijzen ze me door naar de rechtbank om de verblijfsregeling aan te passen. Iedereen weet dat rechtszaken lang duren. En de verblijfsregeling aanpassen is maar een deel van de oplossing. Wat als het niet lukt? Want je hebt bewijzen nodig. Gaan ze de kinderen wel geloven? Worden de kinderen in de tussentijd aan hun lot overgelaten?

Misbruik bij vader?

Ik heb een dochtertje van 7 jaar. Ze vertelt geregeld dat papa haar pijn doet. De artsen vermoeden kindermishandeling want ze heeft vreemde letsels en onverklaarbare wondjes. Ik heb een klacht ingediend maar dat duurt nu al tien maanden. Ondertussen moet ik mijn dochter wel elke keer opnieuw meegeven.

Hulp voor neefje

Ik maak me zorgen over mijn neefje. Hij is 9 jaar en woont de ene week bij zijn mama en de andere week bij zijn papa. Hij heeft al verschillende keren verteld dat hij die regeling niet leuk vindt. Hij vindt het moeilijk om zoveel te wisselen. Op twee jaar tijd werd hij van een vrolijke, spontane jongen een erg gesloten kind. Hij straalt nog maar weinig vrolijkheid uit. Ik heb mama aangeraden hulp te zoeken. Want hij had verteld dat hij liever dood zou zijn. Moeder heeft contact gehad met kinderpsychologen, maar die vragen allemaal de toestemming van vader. Vader weigert. Hij steekt alles op beïnvloeding door moeder. Vader gebruikt de vechtscheiding om niet te willen inzien wat er echt aan de hand is. Hoe kan mijn neefje geholpen worden?

Verantwoordelijkheid van de overheid

Natuurlijk kan de overheid niet alles oplossen. Veel problemen hebben te maken met de attitude van ouders. En toch. De overheid en het gevoerde beleid dragen de verantwoordelijkheid om drempels weg te werken. Individuele meldingen lopen vaak vast op structurele knelpunten. Veel meldingen zijn op te vangen of te vermijden met betere rechtsbescherming voor minderjarigen. Het is daarom de taak van het Kinderrechtencommissariaat om te blijven wijzen op de belangrijkste structurele knelpunten.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vijf maatregelen voor, voor een volwaardige rechtsbescherming van minderjarigen:

■ Volwaardig spreekrecht

Artikel 12 van het kinderrechtenverdrag geeft kinderen recht op inspraak in alle procedures en aangelegenheden die hen aanbelangen. Aan de mening van het kind moet passend belang gehecht worden in overeenstemming met zijn leeftijd en maturiteit. Dat principe zit in het spreekrecht in gerechtelijke procedures. Vandaag is spreekrecht alleen voor de jeugdrechtbank afdwingbaar vanaf 12 jaar. Er zijn verbeteringen in zicht dankzij de Familierechtbanken. De klachten tonen aan dat er nog veel mank loopt in de concrete uitoefening van het spreekrecht. Kinderen en jongeren ervaren het nog te vaak als een pro forma eerder dan als een volwaardig recht. Bovendien kunnen rechters nog altijd beslissen om een kind niet te horen, ook als het kind daar zelf om vraagt (met uitzondering van de jeugdrechter vanaf 12 jaar).

■ Eigen rechtsingang

In vechtscheidingen en in situaties waarin het welzijn van minderjarigen zwaar belast wordt, ziet het Kinderrechtencommissariaat een eigen rechtsingang voor kinderen en jongeren als laatste redmiddel. Minderjarigen hebben geen mogelijkheid om een procedure te starten als hun belangen ondergeschikt raken aan de belangen van hun ouders.

■ Jeugdadvocaten voor kinderen en jongeren

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt een wettelijke verankering van het systeem van jeugdadvocaten voor minderjarigen, ook in familiezaken. Bij beschermingsmaatregelen voor de jeugdrechtbank bewijst de aanstelling van een jeugdadvoocaat zijn meerwaarde. Ook bij conflicten met ouders en zeker in vechtscheidingen, waar het moeilijk wordt om de belangen van kinderen af te wegen tegen die van de ouders, is het belangrijk dat een eigen advocaat minderjarigen kan bijstaan.

■ Vlotter verloop van gerechtelijke procedures

Voor alle betrokken partijen is een aanslepende scheidingsprocedure nefast voor het welzijn. Voor kinderen en jongeren des te meer. Zij zijn het 'lijdend' voorwerp in de situatie. Kinderen zijn de dupe van het systeem en ondergaan machteloos beslissingen die vaak lang op zich laten wachten, soms tegenstrijdig zijn of helemaal niet toepasbaar op hun gezinssituatie. Als antwoord op de knelpunten wordt gewerkt aan de oprichting van familierechtbanken die in september 2014 van start gaan. We kijken vol verwachting en streng toe op de regelgeving en de concretisering ervan in de praktijk en de positieve invloed op het welzijn van kinderen en jongeren.

■ Bemiddeling voor, tijdens en na de scheiding

Het Kinderrechtencommissariaat gelooft in bemiddeling bij scheiding. Bemiddeling kan scheidende ouders helpen om op een gelijkwaardige manier zelf constructief hun conflict op te lossen en hun scheiding te regelen. In bemiddeling staat communicatie centraal zodat er ruimte komt voor gemeenschappelijke inzet voor de kinderen. We krijgen geen klachten over scheidingen via bemiddeling. Het Kinderrechtencommissariaat pleit daarom voor een bemiddelingsaanbod rond scheiding en ouderschap, uitgebouwd via een ruim eerstelijnsaanbod. Dat aanbod moet open staan voor, tijdens en na de scheiding. Het Kinderrechtencommissariaat is ook voorstander van verplichte kennismaking met bemiddeling voor ouders.

Wachtlijsten voor bezoeken

Een bezoekenruimte kan een oplossing zijn, een laatste redmiddel als het contact tussen een ouder en een kind lang verbroken is of als er goede redenen zijn om de contacten in een beveiligde omgeving te organiseren. Meestal is het een rechter die ouders en kinderen naar zo'n bezoekenruimte verwijst. Hoewel bezoekenruimten ook openstaan voor 'vrijwillige' aanmeldingen van ouders, blijft dat toch eerder uitzonderlijk.

De vele vragen bij bezoekenruimtes tonen aan dat er duidelijk behoefte aan is. In de praktijk kan het aanbod de vraag niet volgen. Daardoor moeten bezoekenruimtes met wachtlijsten werken.

Ouders melden bij de Klachtenlijn wachttijden bij de bezoekenruimtes van 4 tot 8 maanden voor de contacten opgestart kunnen worden. Dat is lang omdat het vaak om situaties gaat waar er al lang geen contact meer is. Omgangsproblemen vragen om snelle interventies. Lange wachttijden bij een bezoekenruimte kunnen net als lange juridische procedures de relatie tussen ouder en kind verzieken. Conflicten kunnen verder escaleren. Ouders en kinderen kunnen van elkaar vervreemden. Er is een lange periode van onzekerheid en het wordt met de dag moeilijker om het contact te herstellen.

Ook voor kinderen en jongeren brengt dat spanningen met zich mee. Eerst sleepten de gerechtelijke procedures vaak al lang aan. Dan verhoogt de spanning verder door de wachttijd bij de bezoekenruimte. Dat geldt zowel voor kinderen die hunkeren naar contact met hun ouder, als voor kinderen die zelf geen vragende partij zijn om de ouder te ontmoeten.

Een jaar contactbreuk

Ik leef al 10 jaar gescheiden van de vader van onze kinderen. Al die jaren keek hij amper om naar de kinderen. Sinds een jaar heeft hij een nieuwe relatie. Ineens wou hij de kinderen van de ene dag op de andere in een week-weekregeling. Hij startte een procedure op en uitte de ene beschuldiging na de andere, gaande van verwaarlozing, over seksueel misbruik tot druggebruik. Na

een zwaar onderzoek bleken de beschuldigingen ongegrond. Ondertussen waren de kinderen hem al zes maanden toevertrouwd en waren ze sterk door hem beïnvloed. De rechter verwees naar de bezoekenruimte om het contact te herstellen. Ik hoor nu dat er daar een wachtlijst is van zeven maanden. Ondertussen krijg ik de kinderen niet te zien. Als de contacten eindelijk beginnen, zal ik al dertien maanden geen contact meer gehad hebben met mijn kinderen.

Nog even wachten

Ik ben al jaren verwickeld in een vechtscheiding. We hebben twee kinderen van 5 en 9 jaar. De moeder doet er alles aan om het contact tussen mij en de kinderen te verbreken. Er loopt een onderzoek bij de rechtbank over klachten van moeder, maar er is nog geen definitieve beslissing. Daardoor moet ik mijn kinderen zien in een bezoekenruimte. Ik sta al vier maanden op de wachtlijst en ze zeggen me dat er geen vooruitzichten zijn op korte termijn. Tot zolang ben ik aangewezen op de goodwill van moeder om de kinderen af en toe bij haar te mogen bezoeken. Elke keer als ik weer vertrek, huilen de kinderen en vragen ze wanneer ze eindelijk bij mij op bezoek mogen komen. Door de trage rechtsgang en de wachtlijst van de bezoekenruimte worden mijn kinderen tegen hun wil weggehouden bij hun vader.

Verblijfs- en omgangsregeling

De toepassing van de verblijfs- en omgangsregeling leidt tot heel wat klachten bij de Klachtenlijn. Ofwel gaat het over een van de ouders die de regeling niet naleeft. Ofwel gaat het over de onvrede met de bestaande verblijfs- en omgangsregeling. De kinderen zelf, of ouders als het over jonge kinderen gaat, ervaren de uitspraak als niet in het belang van het kind. Kinderen klagen aan dat rechters geen rekening houden met hun mening en dat ze sociaal en emotioneel lijden onder de regeling. Ouders klagen aan dat ze hun kind zien lijden onder de bestaande verblijfsregeling.

Op de zitting ervaren ouders dat ze ‘het zoveelste scheidingsdossier van de dag’ zijn. Er is nauwelijks tijd om het woord te nemen en ze merken dat rechters vaak stukken uit het dossier niet gelezen hebben. Ouders en kinderen klagen aan dat het lijkt alsof er weinig keuze is: ofwel een weekendregeling ofwel een week-weekregeling. Ze hebben de indruk dat de laatste optie vaak de voorkeur van rechters wegdraagt.

Gebukt onder omgangsregeling

Ik begeleid een meisje in een time-outproject. Ze gaat gebukt onder de omgangsregeling. Nu is er een week-weekregeling. Maar er is veel discussie tussen de ouders over de opvoeding en over regels. Moeder wil ook haar vrijheid terug. Daarom wil ze dat het meisje voltijds bij haar vader gaat wonen en om de twee weekends bij haar komt. Haar ouders gaan dat voorleggen aan de jeugdrechter. Het meisje wil dat niet. Door de situatie bij haar vader loopt er ook al anoniem een begeleiding bij het Vertrouwenscentrum. Volgens de advocaat van moeder is de kans groot dat de rechter toch instemt met het voorstel van moeder. Is dat in het belang van het meisje? Waar kan zij terecht?

Belang van het kind?

Mijn zoon van 11 gaat al drie jaar niet meer naar zijn vader omdat hij daar zwaar psychisch en lichamelijk mishandeld werd: slaan, opsluiten op zolder, tergen. Er werd een gerechtsdeskundige aangesteld die concludeerde dat mijn zoon lijdt aan het ouderverstotingsverschijnsel naar vader toe. De deskundige adviseerde de verblijfsregeling om te keren. Ik heb erop aangedrongen dat mijn zoon gehoord zou worden. Dat gebeurde in een videoverhoor. Ook bijzondere jeugdzorg heeft met hem gesproken op school. De rechter besliste nu dat mijn zoon een jaar bij zijn vader moet wonen en hij kreeg te horen dat hij de fouten van zijn vader in het verleden moet kunnen vergeten en vergeven. Ik begrijp niet hoe dat in het belang van het kind is. Ook jeugdzorg begrijpt het niet. Mijn zoon zegt dat hij zal weglopen en is erg bang om terug te gaan.

Geen inspraak

Na veel geruzie hebben mijn ouders ‘besloten’ uit elkaar te gaan. De bedoeling was dat we met ons gezin zouden overleggen hoelang we bij elke ouder zouden verblijven, wat er zou gebeuren, wat de moeilijkheden zijn. Maar mijn mama is naar de rechter gestapt en sindsdien hebben mijn broer en ik geen inspraak meer. Mijn papa probeert onze mening te vertolken, maar voor de rechter telt dat niet. Mama klaagt, roept, schreeuwt en bedreigt me de hele tijd en ik vind dat niet leuk meer. Ze maakt het alsmaar moeilijker om mijn papa te zien. Ik zou heel graag meer bij papa zijn, maar ik kan niets doen. Is er toch een manier waarop ik wél mijn mening kan zeggen en begrepen word?

7.4.

Familierechtbanken eindelijk opgericht

De familierechtbanken zijn een feit. Eindelijk. Het was een vast thema in onze laatste jaarverslagen.

- Wetsontwerp betreffende de invoering van een familie- en jeugdrechtbank, *Parl. St. Kamer* 2012-13, nr. 1189/13. Zie voor de goedgekeurde tekst: nr. 682/22

De nieuwe familierechtbanken moeten vanaf september 2014 de dienstverlening en de samenhang rond procedures in familiezaken verbeteren. Vandaag zijn verschillende rechters bevoegd voor familiezaken: de vrederechter, de rechter van eerste aanleg, de jeugdrechter, de kortgedingrechter. Dat leidt tot ondoorzichtigheid, doorverwijzingen, tegenstrijdigheden en extra kosten. Voor alle familiale geschillen is er binnenkort nog maar één adres: de familierechtbank.

Goede advocaat

Ik vraag advies over de situatie van een moeder met twee kinderen. De kinderen hebben elk een andere vader. De vader van de oudste dochter heeft zijn dochter bij zich. Dat komt door een uitspraak van de rechtbank waar vader dankzij een goede advocaat de rechter ervan wist te overtuigen dat de moeder niet goed zou zijn voor de dochter. Er kwam een vechtscheiding en ook een dossier bij de jeugdrechtbank voor een problematische opvoedingssituatie. De andere dochter werd wel aan moeder toegewezen. Achteraf heeft vader zijn beweringen weer ingetrokken. Hij is bereid meer contacten tussen moeder en dochter toe te staan. Maar de jeugdrechtbank die bevoegd is in het kader van de problematische opvoedingssituatie heeft andere maatregelen opgelegd: moeder moet bewijzen dat ze structuur kan bieden, een job kan zoeken en een degelijke woonst kan onderhouden. Moeder weet niet meer welke regeling nu primeert en waarom jeugdzorg extra voorwaarden oplegt als vader aangeeft dat zijn vroegere beweringen kaderden in de moeilijke scheiding.

Kinderen hebben recht van spreken

Kinderen krijgen het recht om door de familierechter gehoord te worden in zaken die hen 'aanbelangen' over het ouderlijk gezag, het verblijfsrecht en het recht op persoonlijke relaties. Aan kinderen die nog geen 12 zijn, kan de rechter geen spreekrecht weigeren als de vraag van henzelf komt of van het openbaar ministerie. Kinderen ouder dan 12 krijgen automatisch een uitnodiging voor een gesprek in de bus. Het staat ze vrij om van dat spreekrecht gebruik te maken. Oproepingsplicht zonder verschijningsplicht is een goede zaak, vinden we, want zo is er minder ruimte voor druk of manipulatie. Normaal is er niemand bij het gesprek, maar de rechter kan daar een uitzondering op maken. Het verslag geeft weer wat de minderjarige zegt en partijen kunnen het lezen. Jammer, het zou uitzonderlijk en op vraag van de minderjarige toch mogelijk moeten zijn om alleen een samenvatting van het

gesprek op te nemen of zelfs alleen maar te vermelden dat de minderjarige gehoord werd. Even jammer dat de partijen het verslag zomaar kunnen lezen. Dat zet de deur toch weer open voor druk en manipulatie.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft drie vragen over de uitnodigingsbrief:

- Dat de uitnodigingsbrief ook ingaat op de betekenis van spreekrecht. Gehoord worden en een standpunt vertolken, betekent niet automatisch gelijk krijgen. Het verdient de voorkeur om te kiezen voor een positievere bevoording dan de formulering in de wet dat 'de rechter niet verplicht is zich te schikken naar de door de minderjarige gedane verzoeken'.
- Dat de uitnodigingsbrief vermeldt bij welke eerstelijnsdienst jongeren terecht kunnen met hun concrete vragen. Dat is des te belangrijker nu de wet – jammer genoeg – niet voorziet in bijstand van een advocaat.
- Dat de uitnodigingsbrief leesbaar is, ook voor jongeren die de taal niet goed spreken.

Daarnaast pleit het Kinderrechtencommissariaat voor:

- ondersteuning van rechters bij de uitoefening van het spreekrecht om een kwaliteitsvolle invulling van het spreekrecht te garanderen,
- terugkoppeling naar het kind of de jongere, ook al is dat niet uitdrukkelijk opgenomen in de wet. Wat is het resultaat van de besluitvorming en hoe werd met zijn mening rekening gehouden?

Hoop op verzoening

We zijn blij dat er in de familierechtbank ook plaats is voor 'kamers voor minnelijke schikking'. In die 'bemiddelingskamers' kunnen partijen zich met elkaar verzoenen. Een goede zet. Essentieel is dat partijen weten dat die mogelijkheid bestaat. Zelf ondersteunen we het idee van een aanspreekpunt dat informatie geeft over de verschillende scheidingsopties waaruit cliënten goed geïnformeerd en weloverwogen kunnen kiezen.

- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Voorontwerp van wet familie- en jeugdrechtbank*, 2010 - 2011/7, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten
- ▶ Een kleinschalig onderzoek ondersteunt deze visie: VCOK, Bevindingen uit het project trajectbemiddeling, (http://bemiddeling.vcok.be/media/docs/Bemiddeling/VCOK_Handleiding_Trajectbemiddeling.pdf)

Maar de wetgever koos voor een andere piste: in het begin van de procedure licht de griffier de partijen schriftelijk in over alternatieven voor de gerechtelijke weg. Ook de familierechtbank moet dat doen bij de eerste zitting. Toch valt te betwijfelen of een folder met de letterlijke wetsbepalingen en een informatiebrochure genoeg zijn om partijen over de streep trekken om de stap naar bemiddeling te zetten. Het lijkt ons heel belangrijk dat de familierechter ook nog eens mondeling uitgebreid stilstaat bij de mogelijkheid en de voordelen van bemiddeling tegenover een klassieke juridische procedure, en dat hij zegt waar de partijen daarvoor terecht kunnen. De wettelijke informatieplicht van de familierechter mag dus geen verplicht afhaspelnummertje worden.

Zelfs voor rechters is het niet altijd even duidelijk

Drie kinderen werden tijdelijk geplaatst door de vechtscheiding van de ouders. De jeugdrechter wil de ouders de kans geven zelf een ouderschapsplan uit te werken voor de kinderen. De ouders zijn bereid het een kans te geven, maar willen niet samen in één ruimte zitten. Ze kregen de raad om in bemiddeling te gaan. Zonder boe of ba. Zonder concreet adres. Zonder verwijzing naar een instantie of meer uitleg. De jeugdrechter suggereerde om hulp te vragen bij het Kinderrechtencommissariaat: 'Kunnen zij bij jullie dienst een afspraak maken? Of waar kunnen mensen daarvoor anders terecht? En bestaat er bemiddeling waarbij de ouders niet per se aan één tafel moeten zitten?'

Het Kinderrechtencommissariaat neemt zelf geen bemiddelingsopdrachten in het kader van scheidingen op, maar maakte een afspraak voor de betrokken ouders bij het Centrum Algemeen Welzijnswerk na eerst te checken of dat CAW een soort van pendelbemiddeling kon opstarten. Het CAW volgt de zaak nu verder op.

Selectieve specialisatie

De doorgevoerde specialisatie is specifiek: ze geldt alleen voor rechters en parketmagistraten. Maar minderjarigen verdienen ook gespecialiseerde verdedigers die ze ondersteunen, adviseren en verwoorden wat zij willen. Hun zwakke juridische positie en het ontbreken van de nodige aandacht in de rechtenopleiding maken dat wij ervoor blijven pleiten om het recht op een gespecialiseerd jeugdadvocaat wettelijk te verankeren.

Trajectbemiddeling uitbouwen voor families

Na de scheiding van hun ouders stellen de meeste kinderen het goed. Kinderen hebben minder last als ze een leefbare verklaring krijgen, als ze niet geklemd zitten in het ouderlijk conflict en als er een regeling komt waarin zij meetellen. Als kinderen voelen dat ze verschil maken in de ogen van hun ouders, kunnen ze beter omgaan met de situatie.

Door bemiddeling kunnen ouders een regeling uitwerken die rekening houdt met wat hun kinderen belangrijk vinden en waarin hun conflict een plaats krijgt.

Bemiddeling staat evenwaardig naast goede rechtspraak. Toch raken veel mensen ongewild op het spoor van een juridische procedure. Ze kennen of vertrouwen bemiddeling niet. Uit het IPOS-scheidingsonderzoek weten we dat de beste weg die is die mensen weloverwogen zelf inslaan: rechtspraak of bemiddeling of een ander traject. Alleen maar informeren is niet genoeg om geïnformeerd te kiezen. Er is meer nodig: zelf ondervinden wat bemiddeling is en wat een bemiddelaar doet. Dat vraagt om een eigen aanpak die we trajectbemiddeling noemen.

Trajectbemiddeling houdt in dat mensen vóór ze kiezen voor rechtspraak of voor bemiddeling informatie krijgen over de verschillende trajecten die tot een regeling kunnen leiden. De dienstverlening is laagdrempelig, aantrekkelijk en gratis en gaat in op misverstanden en opvattingen die mensen nu tegenhouden om voor bemiddeling te kiezen. Een bemiddelaar helpt ouders in één gesprek te onderhandelen over het traject dat ze gaan volgen om tot een ouderschapsregeling te komen.

De invoering van de familierechtbanken kan een mooie gelegenheid zijn om trajectbemiddeling als dienstverlening uit te bouwen als een ondersteuningsaanbod voor families.

Chris De Bruyne,
Coördinator VCOK
(Vormingscentrum Opvoeding Kinderopvang)

8. Vlaams integraal kinderrechtenbeleid

Twee decennia terug bekrachtigde Vlaanderen het kinderrechtenverdrag. De Vlaamse overheid verbond zich ertoe om kinderrechten in haar beleid op te nemen en werk te maken van het recht op protectie, provisie en participatie van kinderen en jongeren.

Ondertussen werkte Vlaanderen verschillende instrumenten uit om vorm en inhoud te geven aan zijn kinderrechtenbeleid: het Vlaams Actieplan Kinderrechten, het Vlaams Jeugdbeleidsplan bij het begin van elke legislatuur, de tussentijdse verslaggeving over die twee plannen, subsidiekanalen waarop organisaties een beroep kunnen doen.

Het voorbij werkjaar maakte de Vlaamse Regering werk van haar kinderrechtenbeleid. Ze evalueerde de Vlaamse actoren kinderrechten en bracht verslag uit over haar jeugd- en kinderrechtenbeleid van de voorbije jaren.

8.1. Veldtekening 'Kinderrechten in Vlaanderen' vraagt terecht meer aandacht voor lacunes

Op 18 oktober 2011 organiseerde de Commissie Jeugd een gedachtewisseling over het Vlaams Actieplan Kinderrechten 2011-2014 (VAK) van de Vlaamse Regering. In het VAK 2011-2014 staan doelstellingen en acties die bijdragen tot de uitbouw van haar kinderrechtenbeleid, waaronder een veldtekening van de Vlaamse actoren kinderrechten.

Het VAK 2011-2014 wou een 'constructieve' evaluatie van het middenveld kinderrechten. Die evaluatie moest de positie van minderjarigen in de samenleving versterken. Uitgangspunt was: 'Vanuit de vaststelling dat in onze samenleving bepaalde spanningsvelden scherper worden – rechten van kinderen versus rechten van volwassenen, kinderrechten als doel of als middel, een defensieve of offensieve kijk op kinderen – zal de overheid het kinderrechtenbeleid constructief evalueren.'

In februari 2013 organiseerde de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een gedachtewisseling over de evaluatie van de Vlaamse kinder-

rechtenorganisaties. Op vraag van het Vlaams Parlement en de minister voor Jeugd evalueerde prof. Doek het middenveld kinderrechten.

- ▶ Gedachtewisseling over de veldtekening van het Vlaamse middenveld Kinderrechten, *Parl. St. VI.Parl. 2012-13, nr. 1945/1*

De veldtekening 'Kinderrechten in Vlaanderen' bracht vanuit acht kinderrechtenclusters het reilen en zeilen van de Vlaamse kinderrechtenorganisaties in kaart. De onderzoekers concludeerden dat de organisaties elkaar maar weinig overlappen. Samen met het VN-Comité voor de Rechten van het Kind ontdekten ze wel lacunes in het kinderrechtenbeleid. De onderzoekers pleiten voor meer samenwerking tussen de kinderrechtenorganisaties en een grote mate van financiële flexibiliteit om in nood kort op de bal te kunnen spelen.

Het Vlaams Parlement ging met de conclusies aan de slag. In zijn voorstel van resolutie voor de optimalisering van het middenveld kinderrechten vraagt het aan de Vlaamse Regering om via de monitoring van het Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan aandacht te schenken aan de lacunes die de veldtekening blootlegt. Net als het VN-Comité vraagt het Vlaams Parlement een monitoring die niet alleen realisaties opsomt, maar ook oog heeft voor de tekorten en de nodige bijsturing van het beleid.

- ▶ Voorstel van resolutie betreffende de optimalisering van het middenveld Kinderrechten, *Parl. St. VI.Parl. 2012-13, nr. 2003/1*

Het Kinderrechtencommissariaat schaaft zich achter deze vraag. Herhaaldelijk pleitten we voor een actieplan met concrete doelstellingen, indicatoren, budgettoewijzing en tijdschema's. En voor een follow-upmechanisme met slagkracht en perspectief. Een slagkrachtig verslag legt niet alleen de bereikte vooruitgang bloot maar ook de mogelijke tekorten en nodige bijsturing voor het kinderrechtenbeleid.

Daarnaast staan we achter het pleidooi voor meer financiële flexibiliteit voor kinderrechtenorganisaties om sneller te kunnen inspelen op onverwachte noden.

8.2.

Tussentijds verslag 2011-2012 mist perspectief

Het decreet van 20 januari 2012 voor een vernieuwd jeugd- en kinderrechtenbeleid vraagt de Vlaamse Regering om bij het Vlaams Parlement en het Kinderrechtencommissariaat verslag uit te brengen over haar jeugd- en kinderrechtenbeleid.

Het voorbije werkjaar finaliseerde de Vlaamse Regering haar 'Tussentijds Verslag 2011-2012 Vlaams Jeugdbeleidsplan (VJP) en Vlaams Actieplan Kinderrechten (VAK)'. In dit tussentijds verslag lijst ze alle gerealiseerde beleidsacties vanuit het VJP en het VAK op.

**Het Kinderrechtencommissariaat
bracht advies uit bij het tussentijds
verslag.**

- We roepen Vlaanderen op om zijn tussentijdse verslagen meer slagkracht te geven. Het tussentijds verslag 2011-2012 mist perspectief. Samen met het VN-Comité voor de Rechten van het Kind pleitten we herhaaldelijk voor een actieplan met concrete doelstellingen, indicatoren, budgettoewijzing en tijdschema's. En voor een follow-upmechanisme met slagkracht en perspectief. Een slagkrachtig verslag somt niet alleen de realisaties op, maar legt ook tekorten bloot en wijst op nodige bijsturingen in het kinderrechtenbeleid.
  - We missen een coördinerend minister Kinderrechten die ook buiten de lijnen van de beleidsdomeinen kleurt. Klachten bij onze Klachtenlijn illustreren vaak dat waken over het belang van het kind niet alleen een Vlaamse bevoegdheid is. Ook de federale overheid neemt beslissingen die raken aan het belang van het kind.
  - We blijven pleiten voor een contextuele blik op kinderen en jongeren en vragen Vlaanderen om kinderrechten contextueel te blijven benaderen. Kinderen en jongeren zijn afhankelijk van de kansen die ze in hun omgeving vinden. Anticipeert de omgeving te weinig op hun noden en schuift ze te snel de individuele verantwoordelijkheid als oorzaak van maatschappelijke kwetsbaarheid naar voren? Dan komen hun rechten in het gedrang en negeert de omgeving haar eigen impact op de ontwikkeling en het welzijn van het kind.
  - We kijken uit naar het decreet rechtspositie van de leerling op school. Elk jaar krijgt onze Klachtenlijn nieuwe klachten over onderwijs. We geloven dat een duidelijke rechtspositie een verschil kan maken. We verwachten dat het decreet naast een collectieve ook een individuele invulling geeft aan het recht op participatie op school.
  - Vlaanderen zet nog altijd te weinig in op vertaling van het recht op informatie naar specifieke contexten waarin kinderen zitten. Kinderen die voor een situatie of beslissing staan met een duidelijke impact op hun leven, willen weten wat er gaat gebeuren. Ze willen vragen kunnen stellen. Ze willen dat er echt naar hen geluisterd wordt, dat professionals vriendelijk zijn en dat ze begrijpelijke informatie krijgen.
  - We roepen Vlaanderen op om een van zijn belangrijkste strategische doelstellingen uit het VJP niet te vergeten: 'meer maatschappelijk engagement voor jongeren'. We hopen dat Vlaanderen blijft investeren in bemiddeling en overleg. Bemiddeling drukt meer engagement tegenover jongeren uit dan administratieve sancties.
  - We vragen Vlaanderen om te blijven zoeken naar oplossingen voor de problemen van kinderen in de jeugdhulp, ook al leverde de Vlaamse overheid al veel inspanningen. Klachten bij onze Klachtenlijn leggen jaar na jaar dezelfde knelpunten bloot. Kinderen en ouders met behoefte aan zorg krijgen te weinig duiding over en inspraak in de zorg. Minderjarigen die gespecialiseerde zorg of een combinatie van hulpverleningsvormen nodig hebben, blijven vaak in de kou staan. Kinderen en gezinnen die ambulante zorg nodig hebben, ervaren tekorten in en aan die zorg.
- KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Tussentijds verslag 2011-2012 mist perspectief*, 2012-2013/10, www.kinderrechtencommissariaat.be - Adviezen en Standpunten

9. Kinderrechten internationaal

9.1. Klachtenprotocol in de lucht maar nog niet geland

Klachtenprotocol unaniem goedgekeurd door Vlaams Parlement

Eind 2012 keurde het Vlaams Parlement unaniem het decreet goed dat instemt met het Klachtenprotocol bij het Kinderrechtenverdrag. Dat nieuwe Klachtenprotocol zorgt ervoor dat kinderen en jongeren, of mensen die hen vertegenwoordigen, schendingen van hun rechten ook internationaal kunnen aanvechten als ze in hun eigen land eerst de interne wegen bewandeld hebben. We zijn blij dat het Vlaams Parlement over de hele lijn ons advies volgde. Het parlement koos voor een maximale invulling waardoor het VN-Comité voor de Rechten van het Kind de bevoegdheid krijgt om hier ter plekke te komen bij ernstige en zware schendingen.

- ▶ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies bij voorontwerp van decreet houdende instemming met het facultatief protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind inzake een mededelingsprocedure, 2011-2012/9, www.kinderrechtencommissariaat.be – Adviezen en Standpunten
- ▶ Decreet van 14 december 2012 houdende instemming met het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind inzake een mededelingsprocedure, B.S. 25 januari 2013

Ook federaal zijn er stappen gezet in de goede richting. In juni stemde de ministerraad in met de tekst (voorontwerp). Nu is het federaal parlement aan zet. Tijd om te landen. Internationaal is het protocol nog niet in werking. Nog twee landen moeten de tekst definitief bekrachtigen.

Op naar een kindvriendelijke uitvoering van het Klachtenprotocol

Op 29 maart 2013 organiseerde de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind een conferentie over het Klachtenprotocol bij het Kinderrechtenverdrag. Hoe kunnen we het protocol op een kindvriendelijke manier omzetten in de praktijk? Het congres mondde uit in een werkgroep die verder nadenkt over hoe we het klacht-recht voor kinderen concreet vorm kunnen geven. Wie kan jongeren bijstaan? Hoe gebeurt de bekendmaking? Het Kinderrechtencommissariaat pleitte in zijn advies voor de oprichting van zo'n denktank en denkt er graag mee over na in de schoot van de werkgroep.

Dat is een belangrijke opdracht. Zeker omdat de procedureregels die het VN-comité voor de Rechten van het Kind schreef een doorslagge zijn van andere internationale procedures, zoals prof. Wouter Vandenhole het verwoordde op de conferentie in maart. Geen aangepaste procedure voor kinderen en jongeren als ze naar het VN-comité stappen met een klacht.

- ▶ CRC, Rules of procedure under the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure, 2013, CRC/C/62/3, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/>

9.2. Europese kinderombudsdiensten vergaderen over juvenile justice

Het European Network of Ombudspersons for Children (ENOC) verbindt vandaag al 42 Europese kinderombudsdiensten uit 32 landen. Van 10 tot 12 oktober was het Vlaams Kinderrechtencommissariaat te gast op de conferentie in Nicosia, Cyprus. De kinderombudsdiensten wisselden daar informatie en ervaringen uit. Een van de uitdagingen waarmee we allemaal geconfronteerd worden, is de impact van de economische crisis op de rechten van kinderen.

'Jeugddelinquentie – kindvriendelijke justitie, structuren en processen rond preventie en interventie' was het centrale jaarthema. Een thema dat spoort met de EU-agenda voor kinderrechten. Een thema ook waarover alle ombudsdiensten zich zorgen maken. De driedaagse conferentie zocht naar manieren om het aantal jonge daders te verminderen en hoe een jeugdrechtstelsel zich maximaal op kinderen kan richten ('child friendly justice'). Naast lezingen kregen we de kans om concrete good practices uit te wisselen in kleine workshops. Ten slotte stelde Nevena Vuckovic Sahovic ook haar rapport voor dat ze voor ENOC maakte over de verschillende jeugdsystemen in de verschillende landen. Op basis van dat onderzoek formuleerde ENOC een standpunt. Het uitgangspunt is dat kinderen 'in conflict with the law' op de eerste plaats kinderen zijn en hun rechten, zoals recht op onderwijs, gezondheidszorg en bijzondere behandeling en bescherming niet verliezen.

- ▶ Voor het volledige verslag van de conferentie: <http://www.crin.org/enoc/> (doorklikken op 'annual meetings')
- ▶ ENOC study on the role of national human rights institutions in the protection of the rights of children in the juvenile justice system, [http://www.crin.org/docs/ENOC report on JD 2012 fin.pdf](http://www.crin.org/docs/ENOC_report_on_JD_2012_fin.pdf)
- ▶ ENOC, *Position statement on 'the rights of children in conflict with the law'*, 2012, <http://www.crin.org/enoc/> (bovenaan doorklikken op 'position papers').

4

Deel

Bijlagen

Naar wie wordt doorverwezen?

Algemene dienstverlening

Voor kinderen en jongeren

Awel	50
Jongerenadviescentrum	44
Kinderombudsman Nederland	5
Kinderombudsdienst Polen	1
Kinderrechtswinkel	30
TEJO (therapeuten voor jongeren)	2

Algemeen

Centrum Algemeen Welzijnswerk	71
Centrum Geestelijke Gezondheidszorg	1
Child Focus	4
Gemeentediensten	4
Holebifoon	1
Huisarts	2
Jeugd en Seksualiteit	1
Meldpunt 1712	11
OCMW	5
Opvoedingstelefoon/Opvoedingswinkel	3
Sensoa	2
Slachtofferonthaal	2
Unicef	3
VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap)	1
Vertrouwenscentrum Kindermishandeling	27
Zelfmoordlijn	1

Bijzondere jeugdzorg

Bemiddelingscommissie	1
Comité Bijzondere Jeugdzorg	28
Directie voorziening	1
Jeugdrechtbank	15
JO-lijn	14
Steunpunt Jeugdhulp	8

Juridische bijstand en justitie

Advocaat	108
Bureau voor Juridische Bijstand	1
Jeugdadvocaat	14
Justitiehuis	7
Parket	2
Politie (alle diensten)	4
Rechtbank	8

Onderwijs

Beroepscommissie	6
Centrum voor Leerlingenbegeleiding	35
Commissie inzake Leerlingenrechten	1
Commissie Zorgvuldig Bestuur	1
Departement Onderwijs	6
Inrichtende macht school	24
Interne leerlingenbegeleider/zorgleerkracht	9

ISW Limits	2
Leerkracht	14
Leerlingenraad	8
LOP (Lokaal Overlegplatform voor gelijke onderwijskansen)	2
Onderwijsinspectie	1
Onderwijskoepel	4
Ouderraad	2
Schooldirectie	38
Schoolraad	5
Steunpunt voor ouders en leerlingen	10
Vlaamse Scholierenkoepel	1

Ombudsdiensten en klachtenlijnen

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding	3
Délegué général aux droits de l'enfant	4
Federaal contactpunt 'Internationale ouderontvoeringen van kinderen'	1
Federale Ombudsdienst	7
Hoge Raad voor Justitie	1
Interne ombudsdienst politie	2
Kind en Gezin klachtendienst	4
Ombudsdienst De Lijn	1
Ombudsdienst patiëntenrechten	1
Privacycommissie	1
Stedelijke ombudsdienst Antwerpen	1
Vast Comité P	1
Vlaamse Ombudsdienst	5

Zorg voor vluchtelingen en minderheden

De Foyer	1
Kruispunt Migratie-Integratie	8
Save the Children	2
Vluchtelingenwerk Vlaanderen	3

Federale overheden

FOD Justitie	1
--------------	---

Kinderrechten in de media

Vorig werkjaar kwamen de standpunten van het Kinderrechtencommissariaat zo'n vierhonderdvijftig keer aan bod in de media. In tijdschriften en dagbladen, gedrukt of online, op radio en tv.

Dit is een overzicht van wat tussen 1 september 2012 en 31 augustus 2013 in verschillende media verscheen:

Print	1/9/2012	Plus Magazine	Wanneer grootouders de ouders vervangen
Print	1/9/2012	De Standaard	'Alleen antisemieten stellen besnijdenis ter discussie'
Print	1/9/2012	Test-Aankoop	Pesten: praat erover!
Print	7/9/2012	De Standaard	Waar moeten de kinderen spelen?
Print	14/9/2012	Brugsch Handelsblad	Protectie, provisie en participatie. Kinderrechtencoalitie legt prioriteitenlijst voor aan politici in Boeverbos
Internet	17/9/2012	deredactie.be	'Is het een misdrijf om jong te zijn?'
Internet	18/9/2012	dewereldmorgen.be	Hedendaags onbegrensd racisme tegen Roma in Europa
Internet	21/9/2012	belgamediasupport.be	Beslissingen van de Vlaamse Regering: Op voorstel van minister-president Kris Peeters en minister Pascal Smet: Na adviezen van het Kinderrechtencommissariaat hecht de Vlaamse Regering haar definitieve goedkeuring aan het ontwerpdecreet dat instemt met het Facultatief Protocol bij het Verdrag over de Rechten van het Kind.
Print	22/9/2012	De Standaard	'We willen erkenning: ze hebben ons kind ontvoerd'
Persagentschap	25/9/2012	Belga	Handboek moet lokale actoren inspireren in strijd tegen kinderarmoede
Internet	28/9/2012	howest.be	(in)(proef)druk
Persagentschap	1/10/2012	Belga	Opvangtehuizen voor jongeren: Smet en Vandeurzen erkennen het probleem
Internet	1/10/2012	nieuwsblad.be	Smet en Vandeurzen: 'Te weinig budget voor grote sprongen in jeugdopvang'
Internet	1/10/2012	knack.be msn.be	Opvangtehuizen voor jongeren: Smet en Vandeurzen erkennen het probleem
Internet	1/10/2012	standaard.be	Smet en Vandeurzen : 'Te weinig budget voor grote sprongen in jeugdopvang'
Tv	2/10/2012	VTM – Nieuws 19u	Volgens een onderzoek van het Kinderrechtencommissariaat krijgt één op drie schoolkinderen tussen 10 en 18 jaar op school te maken met ongewenste seksuele aanrakingen. Het onderwijsblad Klasse stelt een actieplan voor.
Tv	2/10/2012	VRT – één – Het journaal 7	Vlaamse leerkrachten krijgen deze week in Klasse een actieplan tegen ongewenst seksueel gedrag
Persagentschap	2/10/2012	Belga	Klasse verspreidt actieplan over seksueel overschrijdend gedrag
Print	2/10/2012	Het Belang van Limburg	'Drie keer zoveel geld nodig'
Print	2/10/2012	Gazet van Antwerpen	'Genoeg beloftes, tijd voor actie'
Internet	2/10/2012	knack.be	Klasse verspreidt actieplan over seksueel overschrijdend gedrag
Internet	2/10/2012	standaard.be	Leerkrachten leren over ongewenst seksueel gedrag
Internet	2/10/2012	she.be	1 op 3 jongeren krijgt te maken met ongewenste intimiteiten
Internet	2/10/2012	showbizsite.be	De Showbizsite: detailbericht. Klasse lanceert actieplan tegen ongewenst seksueel gedrag
Tv	3/10/2012	VRT – één – Het journaal 1 en 7	Spoorstaking: Bij het spoor wordt een algemene 24-urenstaking gehouden tegen de hervormingsplannen van Paul Magnette. Vele reizigers moesten op zoek naar een alternatief. Beelden van mensen die aan carpoolen doen om in Gent te raken. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen woont in Gent en werkt in Brussel.
Tv	3/10/2012	VRT – één – Het journaal 1 en 7	GAS-boetes – Stijging: Het maximale tarief van een GAS-boete verhoogt tot 350 euro, terwijl de minimale leeftijd verlaagt naar 14 jaar. De kinderrechtencoalitie is het niet eens met de leeftijdsverlaging.

Tv	3/10/2012	VRT – Canvas – Reyers Laat	Mechelen – Bart Somers: studiogesprek met de Mechelse burgemeester Bart Somers naar aanleiding van de komende gemeenteraadsverkiezingen. Dirk Tuypens van de PVDA klaagt aan dat er in Mechelen veel GAS-boetes worden uitgedeeld, terwijl onder meer de kinderrechtencommissaris veel kritiek heeft op het systeem.
Print	3/10/2012	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	1 op 3 leerlingen heeft last van ongewenste intimiteiten
Print	3/10/2012	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Handleiding over 'gevoel' op speelplaats
Print	3/10/2012	De Morgen	'Klasse' heeft plan tegen ongewenst gedrag
Print	3/10/2012	Het Belang van Limburg	Klasse werkt actieplan rond seksueel grensoverschrijdend gedrag uit voor leerkrachten
Print en internet	3/10/2012	Het Nieuwsblad De Gentenaar nieuwsblad.be standaard.be	Waarom tongzoenen niet kan op de speelplaats
Internet	3/10/2012	vandaag.be zita.be	1 op 3 jongeren krijgt te maken met ongewenste intimiteiten
Audio	4/10/2012	VRT – Radio 1 – Nieuws 7:00	GAS-boetes – Verstrenging. Er komt steeds meer kritiek op de verstrenging van de GAS-boetes. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen vindt het een verkeerd signaal dat veertienjarigen al een boete kunnen krijgen. Hij wijst erop dat slechts twee procent van de boetes aan minderjarigen gegeven worden.
Tv	4/10/2012	VRT – één – Het journaal 1	GAS-boetes – Kritiek: De aanpassingen die het kernkabinet doorvoert aan het systeem van de GAS-boetes, botsen op protest. De kinderrechtencommissaris en enkele jeugdbewegingen zijn niet te spreken over het feit dat de boetes al aan veertienjarigen gegeven kunnen worden.
Tv	4/10/2012	VRT – één – Het journaal 6 en 7	GAS-boetes – Jeugd: Jeugdbewegingen en kinderrechtencommissaris zijn niet te spreken over de beslissing om minimale leeftijd voor GAS-boetes te verlagen naar 14 jaar
Tv	4/10/2012	VTM – Nieuws 19u	GAS-boetes – Jeugd: Jeugdbewegingen en kinderrechtencommissaris zijn niet te spreken over de beslissing om minimale leeftijd voor GAS-boetes te verlagen naar 14 jaar
Tv	4/10/2012	VRT – één – Het journaal L	GAS-boetes – Verstrenging. De Kinderrechtencommissaris en enkele jeugdbewegingen hebben kritiek op de verstrenging van het systeem van de GAS-boetes. Professor Brice De Ruyver is voorstander van het systeem.
Print en internet	4/10/2012	De Morgen demorgen.be	Straks ook boetes voor 14-jarigen
Print en internet	4/10/2012	Het Nieuwsblad De Gentenaar nieuwsblad.be	Jeugdbewegingen woest over strengere overlastboetes.
Print	4/10/2012	Het Belang van Limburg	Ook 14-jarigen kunnen overlastboetes krijgen
Print	4/10/2012	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Overlastboetes voor 14-jarigen
Internet	4/10/2012	nieuwsblad.be	GAS-boetes worden verhoogd, leeftijdsgrens daalt van 16 naar 14 jaar. Jeugdbewegingen woest over strengere overlastboetes
Persagentschap	5/10/2012	Belga	Kinderrechtencommissaris schrijft boek over geschiedenis Gentse weeskinderen
Print	5/10/2012	Gazet van Antwerpen	'Overlastboetes vanaf twaalf jaar'
Internet	5/10/2012	knack.be msn.be	Kinderrechtencommissaris schrijft boek over geschiedenis Gentse weeskinderen
Internet	5/10/2012	dewereldmorgen.be	GAS voor minderjarigen: een reus op lemen voeten
Print en internet	6/10/2012	De Morgen demorgen.be	Pedro De Bruyckere: Geef jongeren liever bankjes met stevige leuning.
Print	6/10/2012	De Tijd	'Verboden de geluidssignalen van de hulpdiensten na te bootsen'
Internet	6/10/2012	zita.be	Archief OCMW-Gent stelt boek voor over bewogen geschiedenis van Gentse weeskinderen
Print	10/10/2012	Wablieft	'Jongeren krijgen te veel boetes'
Print	11/10/2012	Gazet van Antwerpen	'Meer geld voor opvangcentra'

Print	11/10/2012	Het Belang van Limburg	'Opvangcentra onderwijs moeten meer geld krijgen'
Internet	11/10/2012	zita.be gva.be hbvl.be vandaag.be	'Opvangcentra onderwijs moeten meer geld krijgen'
Audio	22/10/2012	VRT – Radio 1 – Nieuws 13:00	Jeugdinstellingen – Klachtenprocedure: Voor jongeren die in een gesloten instelling zitten, ontbreekt een duidelijke klachtenprocedure. Dat blijkt uit een rapport van de zorginspectie. Het Agentschap Jongerenwelzijn belooft om werk te maken van een individueel klachtenrecht.
Tv	22/10/2012	ROB-tv	(in)(proef)druk
Print en internet	22/10/2012	De Standaard standaard.be	Kijk niet naar de diagnose, maar naar het kind zelf, (in) (proef)druk
Print	22/10/2012	Metro	Gids voor leraars met gelabelde kinderen
Print	23/10/2012	De Morgen	Bijzonder onderwijs: de snelle oplossing
Print	23/10/2012	De Standaard	Jeugd delinquenten komen systematisch in isoleercel terecht
Print	24/10/2012	De Morgen	Eindejaarskind blijft veel vaker zitten. Kleuters die geboren zijn in december dubbelen acht keer vaker dan januari-kinderen. Overbezorgde ouders en bevooroordeelde leraren duwen hen ongewild richting een schoolse achterstand
Audio	25/10/2012	Radio 2 Oost-Vlaanderen	Interview met leerkracht die pakket (in)(proef)druk testte
Tv	25/10/2012	AVS	Voorstelling pakket (in)(proef)druk
Print	25/10/2012	De Morgen	Een vakantie, min de kinderen aub
Internet	25/10/2012	issuu.com	Persbericht klachtenprotocol
Internet	29/10/2012	klasse.be	Kijk verder dan het label
Jongerenpers-agentschap	30/10/2012	stampmedia.be	Werelddag tegen kindermishandeling
Print	5/11/2012	De Morgen	'Geef gerust een pilletje, dat kalmeert'
Internet	5/11/2012	klasse.be	Kijk naar het kind achter het label
Print	6/11/2012	De Standaard	Pestgedrag thuis neemt diverse vormen aan. Ook partners treiteren elkaar
Print	10/11/2012	De Standaard	'Ook partners treiteren elkaar'
Print en internet	10/11/2012	De Gentenaar niewsblad.be	'Ik zie u graag', kan ik nog steeds niet zeggen
Print	10/11/2012	Gazet van Antwerpen	Hebben gedetineerden recht op kinderen?
Internet	10/11/2012	niewsblad.be	Mag ik dit vertellen?
Print	14/11/2012	De Standaard	Geen genade voor dertien jaar oude leugen
Print	17/11/2012	dS Weekblad	Gert Verhulst
Tv	18/11/2012	VRT – één – De Zevende dag	Onderwijs – Resultaten: Een leerlinge van een school in Genk krijgt een A-attest i.p.v. een C-attest, na tussenkomst van Raad van State. Studiogesprek met Onderwijsminister Pascal Smet en Mieke van Hecke, de directeur-generaal van het katholiek onderwijs. Smet pleit voor transparante procedures binnen de schoolmuren, en stelt dat onder meer de kinderrechtcommissaris het met hem eens is.
Audio	20/11/2012	VRT – Radio 1 – Nieuws 13:00	Kinderrechtcommissariaat – Klachten: Ongeveer 1/4 van de klachten bij het kinderrechtcommissariaat had het afgelopen jaar te maken met vechtscheidingen. Dat maakte het Kinderrechtcommissariaat bekend in zijn jaarverslag
Tv	20/11/2012	VRT – één – Het journaal 1	Kinderrechten – Klachten: Volgens het jaarverslag van de Vlaamse kinderrechtcommissaris heeft ongeveer een kwart van de klachten over schending van de kinderrechten te maken met vechtscheidingen. Het commissariaat wil scheidende ouders meer mogelijkheden bieden om te overleggen
Tv	20/11/2012	OP 12 – Karrewiet	Kinderrechtcommissariaat – Klachtenlijn: De klachtenlijn van het Kinderrechtcommissariaat krijgt een nieuwe stijl. Er werd een promotiefilmpje gemaakt
Audio	20/11/2012	VRT – Radio 1 – Vandaag	Kinderrechtcommissariaat – Jaarverslag: studiogesprek met Bruno Vanobbergen over de voorstelling van zijn jaarverslag naar aanleiding van de Internationale Kinderrechtendag. De belangrijkste thema's zijn echtscheiding en onderwijs. De kinderrechtcommissaris vindt ook dat de GAS-boetes voor minderjarigen niet kunnen

Tv	20/11/2012	VRT – één – Het journaal 7	Kinderrechtencommissariaat – Kinderrechten – Klachten: 25% van de klachten inzake kinderrechten hebben te maken met een vechtscheiding. Dat staat in het jaarrapport van de kinderrechtencommissaris
Tv	20/11/2012	Kanaal Z	Kinderrechten centraal bij bedrijven
Persagentschap	20/11/2012	Belga	Zeventig procent gemeenten gebruikt GAS-boetes voor jongeren
Print	20/11/2012	De Morgen	Groen zet in op 'kinderpardon'
Print	20/11/2012	Dag Allemaal	'Moet er nu echt iets met ons kind gebeuren voordat er iemand ingrijpt?'
Print	20/11/2012	De Morgen	Groen zet in op 'kinderpardon'
Internet	20/11/2012	ketnet.be	De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat
Internet	20/11/2012	standaard.be	Kinderen lijden onder vechtscheiding
Internet	20/11/2012	zita.be hbvl.be gva.be vandaag.be	Kinderrechtencommissaris opent nieuwe klachtenlijn voor jongeren
Internet	20/11/2012	gva.be	Het jaarrapport van het Kinderrechtencommissariaat over 2011
Internet	20/11/2012	gva.be	Kinderrechtencommissaris prijst Antwerps OCMW
Internet	20/11/2012	knack.be msn.be	Zeventig procent gemeenten gebruikt GAS-boetes voor jongeren
Internet	20/11/2012	nieuwsblad.be standaard.be	Kinderen lijden onder vechtscheiding
Internet	20/11/2012	hbvl.be	Kinderrechtencommissaris prijst directie gevangenis Tongeren
Print	21/11/2012	Het Nieuwsblad – Jommekeskrant De Gentenaar – Jommekeskrant	'Nog werk aan de winkel'
Print	21/11/2012	Het Belang van Limburg	Kinderen hebben hun eigen klachtenlijn
Print	21/11/2012	Het Belang van Limburg	Beter rapport voor Tongerse jeugdgevangenis
Print	21/11/2012	Gazet van Antwerpen	Kinderen kunnen voortaan terecht op eigen klachtenlijn
Print	21/11/2012	De Standaard	GAS-boetes, dossier met ontploffingsgevaar
Print	21/11/2012	De Morgen	'Je kunt kinderen niet vragen om te kiezen tussen hun ouders'
Print	21/11/2012	De Standaard	Bemiddelde scheiding beter voor kinderen
Print	21/11/2012	Metro	GAS-boetes zijn populair bij gemeenten
Print	21/11/2012	Het Belang van Limburg	'Gevangenis van Tongeren zou beter dichtgaan en museum worden'
Print	21/11/2012	Metro	'De zorg voor een kind kan lijden onder een conflict'
Print	21/11/2012	Het Laatste Nieuws	Kinderrechtencommissaris vraagt sluiting gevangenis
Internet	21/11/2012	nieuwsblog.be	Kinderen lijden onder vechtscheiding
Internet	22/11/2012	klasse.be	Kinderrechtencommissariaat wil externe ombudsdienst voor scholen
Jongerenpersagentschap	22/11/2012	stampmedia.be	Wereldvreemd?
Print	23/11/2012	De Bond	O zit dat zo: kinderrechten
Print	23/11/2012	Metro	Le recours à l'amende inopportun
Print	23/11/2012	De Bond	Soms zijn rechtsregels meer een hinderpaal dan een springplank
Print	23/11/2012	De Bond	Over kinderrechten gesproken
Print	24/11/2012	De Standaard	'Ik denk dat mensen te snel uit elkaar gaan'
Internet	24/11/2012	maks.be	Ombudsdienst voor leerlingen
Internet	24/11/2012	klasse.be	Kinderen krijgen klachtenlijn
Audio	28/11/2012	VRT – Radio 1 – Vandaag	Interview met Chris Vleugels over valse Facebookprofielen
Print	28/11/2012	Het Belang van Limburg	Den Heuvel valt in 2014 onder Welzijn
Internet	28/11/2012	politics.be	Jong groen roept op GAS-sancties terug te schroeven

Audio	30/11/2012	VRT – Radio 1 – Vandaag	Internet – Sociale netwerksites: Aan het internet zijn gevaren verbonden voor kinderen. Het Kinderrechtencommissariaat krijgt veel klachten over Facebook. In Brussel is een tweedaags symposium aan de gang over privacy op sociale netwerksites. Gesprek met prof. Michel Walrave. Hij zegt dat hij in opdracht van de Europese Commissie samen met een tiental onderzoekers in Europa een studie heeft gedaan waarin de veiligheidsmaatregelen op veertien sociale netwerksites zijn onderzocht.
Print	1/12/2012	Gazet van Antwerpen – Weekend Plus	'Je zal als jongere maar 'gewoon' zijn'
Print	1/12/2012	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Ook bankkaart ouders stal hij voor pesters
Print	1/12/2012	Mo*	Drie wijzen.
Print	1/12/2012	Psychologies	Kinderklachten
Print	1/12/2012	Klasse	Eerste hulp bij labels.
Audio	3/12/2012	VRT – Radio 1 – De Ochtend	Kinderrechten – Forum: Mensen uit het bedrijfsleven zitten straks in Brussel samen met Unicef en het Kinderrechtencommissariaat voor het eerste forum over richtlijnen voor kinderrechten in het bedrijfsleven. Studiogesprek met Hans Bourlon van Studio 100 die deelneemt aan het forum.
Tv	3/12/2012	VRT – één – Het journaal 1	Kinderrechten – Forum: Het eerste forum voor kinderrechten in de zakenwereld is bij elkaar gekomen. Dat gebeurde in Brussel, op initiatief van de VN. Naar schatting moeten er wereldwijd nog zo'n 215 miljoen kinderen kinderarbeid verrichten. Didier Reynders wijst aan dat ook Europese bedrijven zich hieraan schuldig maken.
Internet	4/12/2012	yeti.be	Niet elke klager is een lastpost
Jongerenpersagentschap	5/12/2012	stampmedia.be	Drie wijzen over GAS-boetes
Internet	5/12/2012	pressreleases.be jongerenplaneet.be dewereldmorgen.be	Drie wijzen over GAS-boetes
Internet	5/12/2012	knack.be	'GAS-boetes zijn een uiting van onmacht'
Print	7/12/2012	De Bond	Bemiddeling centraal plaatsen
Tv	11/12/2012	VRT – één – Het journaal 1 en 7	Minderjarige asielzoekers – voogden: er is een tekort aan voogden voor niet-begeleide minderjarige asielzoekers. Het Kinderrechtencommissariaat zegt dat er ook een gebrek is aan opvolging eens een voogd is aangesteld.
Tv	11/12/2012	VRT – één – Het journaal 6 en L	Justitie – Misbruik: Een 60-jarige man wordt ervan verdacht een 13-jarig Afrikaans meisje waar hij voogd van was, misbruikt te hebben. Duiding door kinderrechtencommissaris Bruno
Print en internet	14/12/2012	De Standaard standaard.be	Geen partners maar nog wel ouders
Print	14/12/2012	Het Nieuwsblad De Gentenaar	GAS-boetes zorgen voor 'vrolijke vrienden' binnen regering
Print	17/12/2012	De Apotheker	Mag ik dit vertellen?
Internet	18/12/2012	pvda.be	Bijna kerst maar steeds minder plaats voor vluchtelingen
Audio	20/12/2012	VRT – Radio 1 – Vandaag	Spermadonatie – Wetgeving: Studiogesprek met Elke Sleurs van N-VA en Jean-Jacques De Gucht van Open Vld over de wetgeving in verband met spermadonoren. Nu gebeurt spermadonatie anoniem waardoor donorkinderen niet op zoek kunnen gaan naar hun vader. Het Kinderrechtencommissariaat zegt dat een kind recht heeft om zijn afkomst te weten
Print	24/12/2012	De Morgen	'Mensen ontsporen door opvoedingsstress'
Print	1/1/2013	Klasse	Klachten over kinderrechten
Print	17/1/2013	De Morgen	Nultolerantie voor sneeuwballen
Internet	17/1/2013	dewereldmorgen.be	Sneeuwpretbederf
Print	17/1/2013	Het Nieuwsblad	School Sterappel werkt rond kinderrechten
Print	18/1/2013	De Standaard	Meer leerlingen worden van school gestuurd
Tv	23/1/2013	atv Antwerpse Televisie	Gas en sneeuwballen
Print en internet	24/1/2013	De Standaard standaard.be	Vaarwel koning-soldaat

Print	24/1/2013	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Met sneeuwbal gooien is misdrijf.
Internet	24/1/2013	wintersportgids.be	Verboden om sneeuwballen te gooien
Internet	24/1/2013	groen.be	'CAS-boetes voor sneeuwpret zijn een echte schade'
Audio	25/1/2013	Q-music	Commercieel draagmoederschap
Tv	25/1/2013	VTM – Nieuws 13, 18 en 19u	Frankrijk/België – Draagmoederschap: Een vrouw uit Henegouwen was draagmoeder voor een homokoppel uit Frankrijk. Ze stond haar baby af voor 5.000 euro. In ons land bestaat geen regelgeving over draagmoederschap. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen zegt dat het ethisch niet aanvaardbaar is dat kinderen het voorwerp zijn van een commerciële ruiloperatie tussen volwassenen
Print	25/1/2013	Het Belang van Limburg	Scheidingsbemiddeling populairst in Limburg
Jongeren- persagentschap	25/1/2013	stampmedia.be	'Verbeteringstraject' voor sneeuwballengooiers
Internet	25/1/2013	nieuwsblad.be belg.be pressreleases.be dewereldmorgen.be	'Verbeteringstraject' voor sneeuwballengooiers
Print	26/1/2013	De Morgen	Sneeuw Witte, bange kinderen
Print	26/1/2013	De Standaard	Vrouw verkoopt baby aan Frans homokoppel.
Print	26/1/2013	De Morgen	Met zijn allen in een conservatieve kramp. Confetti strooien en bankleuning zitten waren in sommige steden al verboden. Hetzelfde geldt nu ook voor het gooien van sneeuwballen. Is nultolerantie voor kattenkwaad gevaarlijk of belachelijk?
Print	1/2/2013	Psychologies Magazine	Bruno Vanobbergen: 'Ik voel wel iets voor liefdevolle verwaarlozing'
Print	1/2/2013	De Standaard	Er mag nooit meer een Scott Manyo zijn.
Audio	5/2/2013	VRT – Radio 1 – De Ochtend	Mieke Vogels – Kinderrechten: Gesprek met Vlaams parlements lid Mieke Vogels van Groen over de groeiende intolerantie tegenover kinderen. Ze wijst erop dat Vlaamse kinderen, ondanks het feit dat er een kinderrechtencommissaris is, steeds minder ruimte hebben om hun kind-zijn te beleven
Print	6/2/2013	De Morgen	Actief pluralisme: Gone!
Print	6/2/2013	Het Laatste Nieuws	Kinepolis waarschuwt jongeren voor internet
Tv	7/2/2013	atv-Nieuws 18:00	Stabroek – Albert Heijn: De uitbater van de Albert Heijn in Stabroek weert tijdelijk de schoolgaande jeugd uit zijn supermarkt nadat enkele jongeren er vorige week een eiergevecht hielden. Volgens kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen discrimineert AH op basis van leeftijd.
Tv	7/2/2013	VRT – één – Het journaal 1 en 6	Stabroek – Albert Heijn: In de supermarkt Albert Heijn in Stabroek mogen jongeren twee weken niet meer binnen, behalve onder begeleiding van hun ouders. Deze drastische beslissing is genomen nadat enkele jongeren er vorige week een eiergevecht hielden. De buurt zou kampen met hinderlijk gedrag van scholieren. De kinderrechtencommissaris spreekt van discriminatie
Tv	7/2/2013	VTM – Nieuws 19u	Stabroek – Albert Heijn: Er mogen voorlopig geen jongeren meer binnen in de Albert Heijn in Stabroek. De directie heeft dat beslist nadat enkele jongeren er een eiergevecht hielden. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen spreekt van discriminatie op basis van leeftijd
Persagentschap	7/2/2013	Belga	Jongerenverbod in warenhuis
Print en internet	7/2/2013	De Standaard standaard.be Het Nieuwsblad De Gentenaar	Albert Heijn weert scholieren
Internet	7/2/2013	maks.be	Opgepast! Vliegende eieren
Internet	7/2/2013	derelectie.be	Scholieren voorlopig niet welkom in warenhuis
Internet	7/2/2013	zita.be	Scholieren geweerd uit Albert Heijn
Internet	7/2/2013	hln.be vandaag.be demorgen.be	Albert Heijn weert scholieren na eiergevecht
Internet	7/2/2013	vtm.be	Tieners niet welkom bij Albert Heijn

Internet	7/2/2013	nieuwsblad.be	Jongerenverbod in warenhuis
Internet	7/2/2013	thetopofmusic.be sterrennieuws.be	Kinepolis haalt scholen naar de bioscoop voor Safer Internet Day
Internet	7/2/2013	standaard.be	Is een jongerenverbod een overdreven reactie van Albert Heijn?
Internet	7/2/2013	derelectie.be	Dutch-owned supermarket bans school children
Internet	7/2/2013	derelectie.be	Jeunes indésirables dans un supermarché de Stabroek
Internet	7/2/2013	nieuwsblad.be	Supermarkt bant jongeren na hinderlijk gedrag
Internet	7/2/2013	vtm.be	Supermarkt weert jongeren
Print	8/2/2013	Gazet van Antwerpen	'Wij gaan geen klacht indienen'
Print	13/2/2013	Flanders Today	Food for thought
Print	14/2/2013	De Morgen	'We leven van incident naar incident'
Internet	19/2/2013	gva.be hbvl.be	Jongeren moeten vanaf 16 jaar zelf kunnen beslissen over euthanasie
Persagentschap	20/2/2013	Belga	Euthanasie-uitbreiding naar minderjarigen op basis van leeftijd of oordeelsbekwaamheid?
Persagentschap	20/2/2013	Belga	Euthanasie des mineurs: difficile de prévoir un âge légal
Internet	20/2/2013	gva.be zita.be vandaag.be	'Jongeren moeten vanaf 16 zelf kunnen beslissen over euthanasie'
Internet	20/2/2013	levif.be lavenir.net rtlinfo.be lalibre.be dhnet.be skynet.be	Euthanasie des mineurs: difficile de prévoir un âge légal
Internet	20/2/2013	rtbf.be	'Il est évident que l'euthanasie est pratiquée chez des mineurs'
Internet	20/2/2013	7sur7.be	Un âge légal pour l'euthanasie des mineurs, mais lequel?
Internet	20/2/2013	rtlinfo.be	Euthanasie des mineurs: 'Si cela ne tenait qu'à moi, j'aurais arrêté depuis longtemps'
Print	21/2/2013	Metro	'Er is vandaag al actieve euthanasie op minderjarigen'
Print	21/2/2013	De Morgen	'Jongeren worden te weinig gehoord'
Print	21/2/2013	De Morgen	'De regie moet in hun handen liggen'
Print	21/2/2013	Le Soir	L'euthanasie des mineurs en débat au Sénat
Print	21/2/2013	De Morgen	Kinderartsen: Euthanasie op kinderen gebeurt nu al
Internet	22/2/2013	psychologies.be	De Gast: Bruno Vanobbergen: kinderrechtencommissaris
Audio	24/2/2013	Radio 1 – Peeters & Partners	Jongeren en seksualiteit. Verbieden van porno?
Print	26/2/2013	Artsenkrant	'Euthanasie op minderjarigen is al realiteit'
Print	26/2/2013	De Standaard	'Kunst op school: het gaat niet met de vingers in de neus, maar het kan wel met de ogen dicht'
Print	26/2/2013	Le Journal du Médecin	'L'euthanasie des mineurs est déjà une réalité'
Print en internet	27/2/2013	Flanders Today flanderstoday.eu	Face of Flanders – Bruno
Print	28/2/2013	Courrier International	Euthanasie: les enfants aussi
Print	1/3/2013	Libelle Mama!	Mama en papa gaan scheiden. 23 tips om het iets makkelijker te maken
Print	4/3/2013	De Morgen	Helpt tieners van geschieden ouders moet jaar overdoen
Print	6/3/2013	Het Nieuwsblad De Gentenaar – Jommekeskrant	Nieuwe campagne wil kinderen van gescheiden ouders hart onder de riem steken
Internet	9/3/2013	derelectie.be	We zijn voor uitbreiding inspraakrecht
Print	12/3/2013	Gazet van Antwerpen	Drie jaar Tejo
Internet	12/3/2013	dewereldmorgen.be	Toekomstmuziek
Print	14/3/2013	Het Laatste Nieuws	Gentse weeshuizen bij Letters & Co
Print	14/3/2013	De Morgen	'De jongeren van nu zijn opgejaagd wild'

Internet	14/3/2013	nieuwsblad.be	Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen bij Letters & Co
Internet	18/3/2013	goedgevoel.be	Waar ligt de grens tussen je kind beschermen en overbeschermen?
Internet	23/3/2013	nieuwsblad.be	Verhalen over de Gentse 'Kulders'
Print en internet	25/3/2013	De Standaard standaard.be	'Mijn naam is Amir en ik kom hier niet profiteren'
Jongerenpers-agentschap	25/3/2013	stampmedia.be	Verbod op 'verboden verdriet'
Internet	25/3/2013	belgamediasupport.be nieuwsblad.be dewereldmorgen.be	Verbod op 'verboden verdriet'
Tv	26/3/2013	OP 12 - Karrewiet	Afghanistan - Kinderrechten: De twaalfjarige Amir Mohammad Jafari dreigt met zijn familie te worden teruggestuurd naar het onveilige Afghanistan. Vorige week kaartte hij de zaak aan bij het Kinderrechtencommissariaat.
Tv	26/3/2013	TV Oost - Nieuws	Amir schreef een brief naar het Kinderrechtencommissariaat omdat kinderen te weinig gehoord worden in asioldossiers
Tv	26/3/2013	VRT - één - Het journaal 7	Asielkinderen - Rechten: Interview met de twaalfjarige Afghaanse jongen Amir. Hij vindt dat er te weinig rekening gehouden wordt met de rechten van asielkinderen. Zijn familie heeft geen geldige verblijfspapieren en zal het land moeten verlaten. Amir schreef daarover een brief naar de kinderrechtencommissaris. Reactie van kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen over de zaak van de twaalfjarige Afghaanse asielzoeker Amir die het land zal moeten verlaten. Hij zegt dat uit rapporten van Unicef blijkt dat het gevaar op kidnapping in Afghanistan bijzonder groot is.
Tv	26/3/2013	VRT - één - Het journaal 1	Geraardsbergen - actie: In drie scholen in Geraardsbergen werd vanochtend actiegevoerd tegen de mogelijke uitwijzing van een Afghaanse familie. Morgen behandelt de Raad van State de asielaanvraag van de familie. De zoon van de Afghaanse familie schreef een brief naar kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen.
Print	26/3/2013	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	'Kinderen zonder papieren hebben hier geen rechten'
Audio	27/3/2013	VRT - Radio 1 - Vandaag	Afghanistan - Kinderrechten: De twaalfjarige Afghaanse asielzoeker Amir dreigt uit het land te worden gestuurd, omdat zijn ouders zijn uitgeprocedeerd. De jongen schreef een brief aan kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen. Studiogesprek met kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen, over de mogelijke uitwijzing van de twaalfjarige Afghaanse asielzoeker Amir.
Print en internet	27/3/2013	Het Nieuwsblad nieuwsblad.be	Ballonnen als protest tegen uitwijzing Amir (12)
Print	27/3/2013	Het Laatste Nieuws	School wacht gespannen op uitspraak
Print	27/3/2013	La Libre Belgique	Des enfants sans papiers se battent pour leurs droits
Print	27/3/2013	Le Spécialiste	Pr Biarent: 'Il est absurde de se cacher la tête dans le sable'
Internet	27/3/2013	derelectie.be	Kinderrechtencommissariaat treedt Amir bij
Internet	27/3/2013	lalibre.be	Des enfants sans papiers se battent pour leurs droits
Internet	27/3/2013	radio1.be	'Kinderen zijn niet zichtbaar in het asioldossier'
Internet	27/3/2013	mediawatchers.be	Koppen: Leven met een angststoornis
Tv	28/3/2013	VRT - één - Koppen	Afghanistan - Kinderrechten: De twaalfjarige Amir Jafari, een kind van Afghaanse asielzoekers, dreigt ons land te worden uitgestuurd. De jongen stuurde een brief naar de Kinderrechtencommissaris.
Print	28/3/2013	De Standaard	Zal GAS-boete voor 14+ het samenleven bevorderen?
Print	28/3/2013	De Morgen	Buitenspeeldag 'niet hypocriet, eerder symbolisch'
Print	28/3/2013	Het Nieuwsblad	Amir (12) spreekt Raad van State toe
Internet	28/3/2013	demorgen.be	Brieven uit Antwerpen: Outsourcing naar buitengewoon onderwijs

Persagentschap	29/3/2013	Belga	Franse minderjarige 3 weken opgesloten in gevangenis Vorst
Internet	29/3/2013	demorgen.be destandaard.be	Minderjarig meisje drie weken opgesloten in gevangenis Vorst
Internet	29/03/2013	brusselnieuws.be	Zeventienjarig meisje drie weken opgesloten in Vorst
Print	30/3/2013	De Nieuwe Gazet	Minderjarig meisje drie weken in cel
Print	30/3/2013	dS Weekblad	'Haar electorale kracht hebben we allemaal onderschat, zichzelf ook'
Print	1/4/2013	Klasse	Geschorst tot de examens
Print	4/4/2013	Libelle	'Als je ooit naar je vader gaat, kom je hier niet meer binnen', zei mijn moeder. Ze hield woord
Print	5/4/2013	De Bond	Ter sprake – Jonge tolk Amir
Internet	10/4/2013	hbvl.be gva.be vandaag.be	Groen organiseert hoorzittingen over GAS-boetes
Internet	10/4/2013	psychologies.be	Bruno Vanobbergen
Print	11/4/2013	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Vier kinderen op tien worden gepest, maar overheid doet niets
Print	11/4/2013	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Belgische kinderen bij grootste pesters
Internet	11/4/2013	zita.be	Groen organiseert hoorzittingen over GAS-boetes
Persagentschap	15/4/2013	Belga	Groenen zetten strijd tegen GAS-boetes voort
Internet	15/4/2013	zita.be gva.be vandaag.be hbvl.be	Jeugdtraid totaal tegen nieuwe overlastwet
Internet	15/4/2013	knack.be	Groenen blijven verstrenging GAS-boetes aanvechten
Internet	15/4/2013	skynet.be	Groenen zetten strijd tegen GAS-boetes voort
Audio	16/4/2013	Radio 1	(prestatiedruk bij kleuters)
Persagentschap	16/4/2013	Belga	Groenen zetten strijd tegen GAS-boetes voort
Persagentschap	16/4/2013	Belga	GAS-boetes – Milquet niet opgezet met kritisch advies van Demotte
Print	16/4/2013	Tijdschrift stedelijk en gemeentelijk onderwijs	Interview tijdschrift Imago
Internet	17/4/2013	knack.be skynet.be standaard.be	Milquet niet opgezet met kritiek op GAS-sancties
Internet	17/4/2013	demorgen.be hln.be nieuwsblad.be	Milquet niet blij met kritisch advies van Demotte over GAS-sancties
Internet	17/4/2013	knack.be	Verstrenging GAS-sancties leidt tot geschil tussen Milquet en Demotte
Print	19/4/2013	De Standaard	'Met armoedebestrijding stop je niet na een jaar'
Print	20/4/2013	dS Weekblad	'Kleuters worden niet meer gevolgd, ze worden achtervolgd'
Print	20/4/2013	Het Laatste Nieuws – Nina De Nieuwe Gazet – Nina	Dit is mijn leven: Kathy Lindekens
Print	25/4/2013	Het Belang van Limburg	Een probleem met gevolgen voor iedereen
Print	3/5/2013	De Standaard	Omringd door zorg, toch niet veilig
Print	6/5/2013	De Morgen	Ethisch verantwoord ondernemen voor de farmaceutische industrie
Internet	6/5/2013	demorgen.be	Ook kinderen hebben rechten en willen menswaardig benaderd worden
Tv	8/5/2013	ARD Das Erste	Flüchtelingskinder melden zich zu Wort
Internet	13/5/2013	standaard.be	Met 900 euro loon kun je geen kind opvoeden
Audio	15/5/2013	VRT – Radio 1 – De Ochtend	Jongeren – Bijzondere jeugdzorg: Studiogesprek met Groen-parlementslid en oud-minister van Welzijn Mieke Vogels, over het toenemend aantal jongeren dat een plek nodig heeft in de bijzondere jeugdzorg. In samenwerking met instanties als het Kinderrechtencommissariaat moet kinderarmoede en armoede in het algemeen worden bestreden.

Persagentschap	15/5/2013	Belga	GAS-boetes – Kamercommissie keurt strengere GAS-wet goed
Print	15/5/2013	De Morgen	'Zestien kinderen opgevangen in enkele maanden tijd'
Internet	15/5/2013	klasse.be	GAS-boetes vanaf veertien jaar
Internet	15/5/2013	demorgen.be hln.be	Systeem van GAS-boetes wordt strenger
Internet	15/5/2013	standaard.be	Kamercommissie keurt strengere GAS-wet goed
Persagentschap	16/5/2013	Belga	Kinderrechtencommissaris wil dat kinderen 31 minuten meer speeltijd krijgen
Print	16/5/2013	De Standaard	GAS-boetes vanaf 14 jaar
Print	16/5/2013	De Tijd	Kamercommissie keurt hogere GAS-boetes goed
Print	16/5/2013	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Parlement keurt strengere GAS-wet goed
Internet	16/5/2013	newsbird.com standaard.be msn.be knack.be skynet.be	Kinderrechtencommissaris wil dat kinderen 31 minuten meer speeltijd krijgen
Internet	16/5/2013	hln.be demorgen.be msn.be	Commissaris kinderrechten wil dat kinderen 31 minuten meer speeltijd krijgen
Internet	16/5/2013	knack.be	GAS-boetes voor kinderen: het definitieve einde van de rechtsstaat
Internet	16/5/2013	hln.be	Systeem van GAS-boetes wordt strenger
Internet	16/5/2013	standaard.be nieuwsblad.be	'Kinderen moeten 31 minuten meer speeltijd krijgen'
Audio	17/5/2013	VRT – Radio 1 – De Ochtend	Kinderen – Speeltijd: Interview met kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen die 31 minuten extra speeltijd vraagt voor kinderen. Hij zegt dat kinderen te weinig tijd hebben om te spelen omdat ze veel huiswerk krijgen en een drukke agenda hebben in hun vrije tijd. Hij heeft het over alle vormen van spelen, ook games op Playstation bijvoorbeeld.
Tv	17/5/2013	VTM – Nieuws 13u	De kinderrechtencommissaris vindt dat kinderen recht hebben op meer speeltijd. Ze zouden 31 minuten per dag meer moeten kunnen spelen.
Tv	17/5/2013	AVS Nieuws 18u	Kinderen – Speeltijd: Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen vindt dat kinderen 31 minuten langer speeltijd moeten krijgen. De schooldirectie van de Gentse Sint-Paulusschool heeft praktische bedenkingen. In het UZ Gent is een speelruimte ingericht voor zieke kinderen.
Print	17/5/2013	De Morgen	'31 minuten meer speeltijd voor kinderen'
Print	17/5/2013	De Standaard	'Geef kinderen 31 minuten meer speeltijd per dag'
Internet	17/5/2013	klasse.be ketnet.be	31 minuten meer speeltijd
Internet	17/5/2013	knack.be	Opiniestuk GAS-boetes voor kinderen: het definitieve einde van de rechtsstaat
Internet	17/5/2013	psychologies.be	ADHD? Dat zijn vaak ambetante jongens. Leven met een label
Internet	21/5/2013	dewereldmorgen.be	Trajectbegeleider geschrikt uit decreet integrale jeugdhulp
Print	21/5/2013	De Morgen	Ouders: 'School moet waarschuwen voor internetporno'
Print	23/5/2013	Gazet van Antwerpen	Voorwaardelijke GAS-boetes even van de baan
Internet	24/5/2013	hln.be nieuws.be msn.com	Kinderrechtencommissaris wil dat kinderen 31 minuten meer speeltijd krijgen
Print	29/5/2013	Het Nieuwsblad - Jommekekrant De Gentenaar - Jommekekrant	Graag 31 minuten extra speeltijd!
Print	30/5/2013	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	Gents burgemeester Termont pleit voor GAS-boetes vanaf 10 jaar
Print	30/5/2013	Het Nieuwsblad De Gentenaar	Veel gemeenten moeten niks weten van strengere GAS-wet
Print	30/5/2013	De Nieuwe Gazet Het Laatste Nieuws	'Zestig winkeldieven betrapt van 14 of jonger'

Internet	30/5/2013	demorgen.be hln.be	Daniel Termont ontkent dat hij GAS-boetes wil vanaf tien jaar
Internet	30/5/2013	knack.be	10 redenen om tegen de GAS-boetes te stemmen
Internet	30/5/2013	hln.be	Termont wil GAS-boetes voor kinderen vanaf 10 jaar
Internet	30/5/2013	knack.be	Herlees: Kamer keurt strengere GAS-boetes goed: vanaf 14 jaar en tot 350 euro
Internet	30/5/2013	hln.be	Daniel Termont ontkent dat hij GAS-boetes wil vanaf tien jaar
Internet	30/5/2013	knack.be	Het huidige jeugdrecht volstaat
Audio	31/5/2013	VRT – Radio 1 – Nieuws 07:00 Nieuws 08:00	Politiek – GAS-boetes: In de Kamer is de wet op de uitbreiding voor het systeem van de GAS-boetes met ruime meerderheid goedgekeurd. Voortaan kunnen jongeren vanaf 14 jaar een GAS-boete krijgen. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen vreest dat het systeem willekeur in de hand kan werken.
Print	31/5/2013	De Bond	Gezinsbond steunt 31-minutenactie. Meer tijd om te spelen!
Internet	31/5/2013	standaard.be	GAS
Internet	31/5/2013	editiepajot.com	Ook Ternat ondertekende charter Goe Gespeeld!
Tv	2/6/2013	VRT – één – De Zevende Dag	Politiek – GAS-boetes: De meningen over de uitbreiding van het systeem van de GAS-boetes lopen uiteen. Eerder betreunde Groen-voorzitter Wouter Van Besien al dat zaken als het spuiten met een waterpistool op sommige plekken strafbaar kunnen worden. Ook kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen vreest voor willekeur.
Internet	5/6/2013	dewereldmorgen.be	Wat vinden jongeren zelf van de onderwijsvorming?
Audio	6/6/2013	VRT – Radio 1 – Vandaag 16:00	Asiel – Kinderrechten: Begin dit jaar schreef de 12-jarige Afghaanse jongen Amir een brief aan de Kinderrechtencommissaris, waarin hij zijn vrees uitdrukte om samen met zijn familie uit ons land te worden gezet. Vandaag heeft de Raad van State echter beslist dat het gezin mag worden uitgewezen; de Raad meent dat kinderrechten niet van toepassing zijn in asielprocedures.
Tv	7/6/2013	VRT – één – Het journaal 1	Asiel – Amir Jafari: De twaalfjarige Amir Mohammad Jafari zal na een oordeel van de Raad van State worden uitgewezen uit ons land, samen met zijn familie. De jongen had zelf bij de Raad gepleit voor zijn zaak. De Kinderrechtencommissie reageert verbaasd op de uitspraak.
Tv	7/6/2013	TV Oost – Nieuws	Geraardsbergen – Uitwijzing: Amir Jafari en zijn gezin worden door de Raad van State ons land uitgewezen. De twaalfjarige Afghaanse jongen woont al twee jaar in Geraardsbergen en gaat er ook naar school. Amir schreef de kinderrechtencommissaris aan en trok ook zelf naar de Raad van State om de raadsheren ervan te overtuigen om zijn gezin in België te laten wonen, maar die beslisten om de uitwijzing door te drukken.
Print	7/6/2013	Het Nieuwsblad (ed. Dender)	Raad van State bevestigt uitwijzing Afghaans gezin.
Print	7/6/2013	De Standaard	Geen kinderpardon voor Amir
Internet	7/6/2013	nieuwsblad.be	Raad van State bevestigt uitwijzing Afghaans gezin
Print	8/6/2013	Zonneland	Interview met Bruno
Print	8/6/2013	De Morgen	Afghaans gezin Amir Jafari ook door Raad van State uitgewezen
Tv	10/6/2013	VRT – één – Het journaal 1	Walibi – Speedy Pass: Het pretpark Walibi biedt vanaf dit seizoen de 'Speedy Pass' aan. Zo'n pas kost 35 euro en maakt het mogelijk om wachtrijen bij attracties te vermijden. Het initiatief lokt heel wat kritiek uit, onder meer bij staatssecretaris voor Gezinnen Courard en bij kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen.
Tv	10/6/2013	VTM – Nieuws 13u	Walibi – Speedy Pass: Het pretpark Walibi lanceert de 'Speedy Pass', een 'voorsteekepas'. Wie 35 euro extra betaalt, hoeft niet langer aan te schuiven aan de attracties. Pedagogogen vinden het geen goed idee om een grote groep kinderen uit te sluiten. Ook kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen waarschuwt voor de gevolgen.

Tv	10/6/2013	VRT – één – Het journaal 6 en 7	Walibi – Speedy Pass: Pretpark Walibi biedt vanaf dit seizoen een pas aan waarmee men niet in de rij moet staan aan attracties. Het initiatief lokt veel kritiek uit omdat het rijke mensen zou bevoordelen. Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen reageert verbolgen.
Tv	10/6/2013	VRT – één – Het journaal L	Walibi – Speedy Pass: Walibi krijgt felle kritiek voor het systeem van de 'Speedy Pass'. Wie 35 euro betaalt bovenop zijn gewone toegangsprijs, hoeft niet aan te schuiven aan attracties en mag voorsteken. Ook de kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen reageert verbaasd op het nieuws.
Tv	10/6/2013	VTM – Nieuws 19u	Walibi – Speedy Pass: Walibi krijgt felle kritiek voor het systeem van de 'Speedy Pass'. Wie 35 euro betaalt bovenop zijn gewone toegangsprijs, hoeft niet aan te schuiven aan attracties en mag voorsteken. Vlaams Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen heeft bedenkingen bij het systeem.
Tv	10/6/2013	Kanaal Z – Nieuws 21:30	Walibi – Speedy Pass: De 'Speedy Pass' van het pretpark Walibi ligt onder vuur. Met de speciale pas, die 35 euro kost, kan je wachtrijen aan attracties vermijden. Vlaams kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen zegt dat Walibi op die manier de sociale verschillen tussen kinderen extra in de verf zet.
Tv	10/6/2013	VTM – Nieuws 18u	Walibi – Speedy Pass: Walibi krijgt felle kritiek voor de invoering van een 'Speedy Pass'. Wie 35 euro betaalt bovenop zijn gewone toegangsprijs, hoeft niet aan te schuiven aan attracties. Staatssecretaris Courard vraagt aan Walibi om zijn beleid te herzien.
Persagentschap	10/6/2013	Belga	Wie in Walibi dubbel betaalt, mag voorsteken
Print en internet	10/6/2013	Het Nieuwsblad De Gentenaar nieuwsblad.be	Wie in Walibi dubbel betaalt, mag voorsteken
Print	10/6/2013	De Standaard	Walibi: rijke kinderen eerst
Internet	10/6/2013	derelectie.be	Eviter les files à Walibi en payant un supplément
Internet	10/6/2013	expatica.com	The Walibi amusement park, near Wavre (Walloon Brabant) is to allow those prepared to pay extra to jump queues at its attractions
Internet	10/6/2013	derelectie.be	Walibi to introduce queue jumpers pass
Internet	10/6/2013	rtbf.be	Entrée VIP: Walibi lance les attractions à deux vitesses
Internet	10/6/2013	express.be	Walibi verkoopt speciale pas om wachtrijen te ontlopen
Internet	10/6/2013	msn.be hln.be demorgen.be skynet.be	Wie in Walibi dubbel betaalt, mag voorsteken
Internet	10/6/2013	standaard.be	Walibi geeft rijke kinderen voorrang
Print	11/6/2013	De Nieuwe Gazet Het Laatste Nieuws	Geen enkel ander pretpark denk aan 'voorsteekticket'
Print	12/6/2013	Het Nieuwsblad De Gentenaar – Jommekeskrant	Heibel rond 'voorsteekpas' van Walibi
Internet	14/6/2013	msn.be	Kinky
Print	18/6/2013	standaard.be	Er is een taal voor het lichaam nodig
Print	18/6/2013	Humo	Joëlle Milquet zet de zeilen bij
Print	19/6/2013	La Libre Belgique	Les mots arrière le Speedy Pass
Audio	20/6/2013	VRT – Radio 1 – De Ochtend	Asiel – Kinderrechten: Enkele maanden geleden schreef de twaalfjarige Afghaanse jongen Amir Jafari een brief aan Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen om zijn situatie uit te leggen. Toch oordeelt de Raad van State dat het gezin niet in ons land mag blijven.
Audio	20/6/2013	VRT – Radio 1 – Nieuws 13:00	Asiel – Kinderrechten: Aan het kabinet van staatssecretaris voor Asiel & Migratie Maggie De Block hebben actievoerders aandacht gevraagd voor de kinderrechten van vluchtelingen. Onder hen is de twaalfjarige Amir Jafari, die enkele maanden geleden in het nieuws kwam nadat hij een brief schreef aan kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen.
Persagentschap	20/6/2013	Belga	Wereldvluchtelingendag – Staatssecretaris De Block ontvangt kinderen van Kids Parlement

Print	20/6/2013	De Morgen	Elke minuut slaan acht mensen op de vlucht
Print	20/6/2013	De Morgen	Luister naar de vragen van Amir, Jelena, hun broers en zussen.
Internet	20/6/2013	demorgen.be	Kinderen zonder papieren en dus zonder stem?
Internet	20/6/2013	radio1.be	Raad van State: Rechten voor kinderen zonder papier zijn symbolisch
Internet	20/6/2013	lalibre.be rtl.be skynet.be levif.be msn.be	Maggie De Block reçoit les enfants du Kids Parlement
Internet	20/6/2013	skynet.be msn.be knack.be	Wereldvluchtelingendag – Staatssecretaris De Block ontvangt kinderen van Kids Parlement
Internet	20/6/2013	catho.be	Mendicité: le Comité des droits de l'enfant remet les pendules à l'heure
Print	21/6/2013	Het Laatste Nieuws (ed. Denderstreek)	Ze heeft geen hart voor kinderen
Internet	21/6/2013	psychologies.be	'Door de kinderen blijf je toch verbonden'
Print	22/6/2013	Het Nieuwsblad Magazine	Uit het oog, niet uit het hart
Internet	22/6/2013	radio1.be	Wordt de euthanasiewet uitgebreid naar minderjarigen? Mogen minderjarigen bier drinken? Hoe zit het met kinderrechten tijdens de asielpcedure? Bruno Vanobbergen houdt het allemaal in de gaten
Internet	25/6/2013	psychologies.be	Ik wil mijn uitstelgedrag veranderen
Print	26/6/2013	Het Laatste Nieuws (ed. Leiestreek)	School steunt Afgaans gezin
Persagentschap	28/6/2013	Belga	Eén op tien jongens zit in buitengewoon onderwijs
Print	28/6/2013	Het Laatste Nieuws De Nieuwe Gazet	1 op 10 jongens zit in buitengewoon onderwijs
Internet	28/6/2013	editiepajot.com	Gemeente Affligem ondertekent charter 'Spelen is een kinderrecht'
Print	28/6/2013	De Nieuwe Gazet Het Laatste Nieuws	'Kinderen moeten te snel naar speciale school'
Internet	28/6/2013	knack.be msn.be skynet.be standaard.be hln.be demorgen.be	Een op tien jongens zit in buitengewoon onderwijs
Internet	20/6/2013	she.be zita.be	1 op de 10 jongens naar buitengewoon onderwijs
Print	29/6/2013	Gazet van Antwerpen	1 op de 10 jongens naar buitengewoon onderwijs
Print	1/7/2013	Raak	Einde van de rechtstaat
Print	1/7/2013	Raak	Twee gezinnen vertellen
Print	2/7/2013	Het Laatste Nieuws	Afgaans gezin vandaag weg
Print	2/7/2013	Humo	Donorkinderen
Internet	2/7/2013	dewereldmorgen.be	De juf heeft het gedaan
Print	4/7/2013	Het Nieuwsblad	Afgaans gezin op trein gezet
Print	6/8/2013	P-Magazine	Achterklap
Print	8/8/2013	De Morgen	'Echt genieten van een vrouwentong doe je tantaliserend traag'

Gevolgde studiedagen

Het Kinderrechtencommissariaat woonde ook studiedagen bij om op de hoogte te blijven van onderzoek, wetgeving en ontwikkelingen.

- Jongeren 'buiten'? Een criminologisch debat over jongeren in de publieke ruimte, KeKi, Leuven, 20 september 2012
- Startdag, Vlaamse Onderwijsraad, Brussel, 27 september 2012
- Werelddag van verzet tegen extreme armoede, Beweging van mensen met laag inkomen en kinderen, Gent, 17 oktober 2012
- Maatschappelijk kwetsbare jongeren en sportclubs, Uit De Marge, Antwerpen, 18 oktober 2012
- Seminarie Onderwijs en Gender, departement Onderwijs en Vorming, Brussel, 18 oktober 2012
- Studiedag Jeugdinformatieproducten, VIP Jeugd, Antwerpen, 25 oktober 2012
- Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen 18+ en dan?, CAW De Terp – PSC Antwerpen, Antwerpen, 26 oktober 2012
- GRIP Werkforum VN-verdrag: Het recht op inclusief onderwijs, GRIP, Brussel, 7 november 2012
- Monitoring van Kinderrechten in Vlaanderen: Kinderrechten Kwalitatief en Kwantitatief Benaderd, KeKi, Kinderrechtencommissariaat en VVN, 13 november 2012
- Automatische rechtentoekenning en proactieve dienstverlening, Vlaamse overheid, Brussel, 27 november 2012
- Studiedag 'Wi-Fi en gsm-straling op school', departement Onderwijs & Vorming, Brussel, 28 november 2012
- Internationale conferentie 'For Your Eyes Only', Emsoc-project, Brussel, 29 november 2012
- Jong in Gent en Antwerpen, Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, afdeling Jeugd & JOP, Brussel, 8 februari 2013
- Studiedag 20-jarig bestaan, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, Brussel, 15 februari 2013
- A corporal punishment free zone. Banning corporal punishment and supporting positive parenting in all European Countries, Daphne en Save The Children Europe Brussel, 20 februari 2013
- Sociaal-Artistiek project KST!, Gemeenschapsinstelling De Zande, Beernem, 22 februari 2013
- Studiedag woordvoerders, persattachés en communicatieverantwoordelijken, Politeia, Vlaams Parlement, Brussel, 26 februari 2013
- Studiedag In de clinch: een welzijnsgerichte aanpak van conflicten in en rond de school, Welwijs, Schaarbeek, 26 februari 2013

- Conferentie 'Jong in de stad', Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen, Mechelen, 6 maart 2013
- Voorstelling Jaarverslag 2012, Vlaamse Ombudsdienst, Brussel, 27 maart 2013
- Permanente Vorming Armoede en Participatie, Armoede en Gezondheidszorg, UGent Vakgroep Sociale Agogiek, Gent, 16 april 2013
- Communicatie voor iedereen, Kortom, Brussel, 23 april 2013
- Impulssessie 'Hormoonverstorende stoffen: hoe onze kinderen beter beschermen', Groen, Brussel, 26 april 2013
- Infosessie planning en aankoop van mediaruimte, DAR Vlaanderen, Brussel, 2 mei 2013
- Viering 30e verjaardag, Plan België, Brussel, 14 mei 2013
- Huizen van het Kind: schakels in een sterk lokaal gezinsbeleid?, Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, Brussel, 15 mei 2013
- Contentstrategie en -creatie sociale media, Mediaraven, Gent, 17 mei 2013
- Onderzoeksrapport en de onlinetool voor jongeren rond het onderwerp 'ouder-kindrelatie', Awel, Brussel, 17 mei 2013
- Huldezitting, Vlaams Parlement, Brussel, 22 mei 2013
- Big Brother Awards 'Privacy is dead, get over it!', Liga voor Mensenrechten, Gent, 30 mei 2013
- Lezing door Lien Cleynkens, Cyberpesten: pesten in een modern jasje, Gezinsbond, Child Focus en Kinderrechtencommissariaat, De Loketten Vlaams Parlement, Brussel, 6 juni 2013
- Afscheidsviering Jan De Groof, HETPALEIS, Antwerpen, 10 juni 2013
- Studiedag De internationale bescherming van en duurzame oplossingen voor niet begeleide minderjarige vreemdelingen: welke plaats voor de noden en rechten van het kind?, Platform Kinderen Op De Vlucht, Schaarbeek, 18 juni 2013
- Apestaartjaren 4.2, Mediaraven en Linc vzw, Leuven, 20 juni 2013
- Voorstelling Carte blanche jongeren VRT-aanbod voor en door jongeren, Brussel, 25 juni 2013
- Studiedag overheidsopdrachten, Vlaams Parlement, Brussel, 26 juni 2013

Verdrag inzake de Rechten van het Kind

aangenomen door de Algemene Vergadering
van de Verenigde Naties op 20 november 1989 – Officiële Nederlandse vertaling

Officiële samenvatting van de belangrijkste bepalingen

Preambule:

De preambule:

herinnert aan de basisprincipes van de Verenigde Naties evenals aan specifieke bepalingen van sommige relevante mensenrechtenverdragen en verklaringen; herbevestigt het feit dat kinderen omwille van hun kwetsbaarheid nood hebben aan bijzondere zorg en bescherming; legt bijzondere nadruk op de primaire verantwoordelijkheid van het gezin voor de zorg voor en de bescherming van het kind, de noodzaak van wettelijke en andere bescherming voor het kind voor en na de geboorte, het belang van het respect voor de culturele waarden van de gemeenschap waarin het kind leeft, en de vitale rol van internationale samenwerking met het oog op de effectuering van de rechten van het kind.

Officiële tekst

Preambule:

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag,

Overwegende dat, in overeenstemming met de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde beginselen, erkenning van de waardigheid inherent aan, alsmede van de gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensengemeenschap de grondslag is voor vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld,

Indachtig dat de volkeren van de Verenigde Naties in het Handvest hun vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens en in de waardigheid en de waarde van de mens opnieuw hebben bevestigd en hebben besloten sociale vooruitgang en een hogere levensstandaard in grotere vrijheid te bevorderen,

Erkende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in de Internationale Verdragen inzake de Rechten van de Mens hebben verkondigd en zijn overeengekomen dat eenieder recht heeft op alle rechten en vrijheden die daarin worden beschreven zonder onderscheid van welke aard ook, zoals naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status,

Eraan herinnerende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens hebben verkondigd dat kinderen recht hebben op bijzondere zorg en bijstand.

Ervan overtuigd dat aan het gezin, als de kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing en het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder, de nodige bescherming en bijstand dient te worden verleend opdat het zijn verantwoordelijkheden binnen de gemeenschap volledig kan dragen,

Erkende dat het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn (of haar) persoonlijkheid, dient op te groeien in een gezinsomgeving, in een sfeer van geluk, liefde en begrip.

Overwegende dat het kind volledig dient te worden voorbereid op het leiden van een zelfstandig leven in de samenleving, en dient te worden opgevoed in de geest van de in het Handvest van de Verenigde Naties verkondigde idealen, en in het bijzonder in de geest van vrede, waardigheid, verdraagzaamheid, vrijheid, gelijkheid en solidariteit,

Indachtig dat de noodzaak van het verlenen van bijzondere zorg aan het kind is vermeld in de Verklaring van Genève inzake de Rechten van het Kind van 1924 en in de Verklaring van de Rechten van het Kind, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1959 en is erkend in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, in het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (met name in de artikelen 23 en 24), in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (met name in artikel 10) en in de statuten en desbetreffende akten van gespecialiseerde organisaties en internationale organisaties die zich bezighouden met het welzijn van kinderen,

Indachtig dat, zoals aangegeven in de Verklaring van de Rechten van

Definitie van het begrip kind

Elke persoon jonger dan 18 jaar, tenzij de meerderjarigheidsgrens volgens de wet vroeger valt.

Non-discriminatie

Het principe dat alle rechten van toepassing zijn op alle kinderen zonder enige uitzondering, en de verplichting van de Staat om kinderen tegen om het even welke vorm van discriminatie te beschermen. De Staat mag geen enkel recht schenden en moet positieve acties ondernemen om alle rechten te bevorderen.

Het belang van het kind

Alle acties met betrekking tot het kind dienen ten volle rekening te houden met zijn of haar belang. De Staat is verplicht adequate zorgen te verlenen wanneer ouders of andere verantwoordelijken ter zake in gebreke blijven.

het Kind, "het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel voor als na zijn geboorte",

Herinnerende aan de bepalingen van de Verklaring inzake Sociale en Juridische Beginselen betreffende de Bescherming en het Welzijn van Kinderen, in het bijzonder met betrekking tot Plaatsing in een Pleeggezin en Adoptie, zowel Nationaal als Internationaal; de Standaard Minimumregels van de Verenigde Naties voor de Toepassing van het Recht op Jongeren (de Beijingregels); en de Verklaring inzake de Bescherming van Vrouwen en Kinderen in Noodsituaties en Gewapende Conflicten,

Erkende dat er, in alle landen van de wereld, kinderen zijn die in uitzonderlijk moeilijke omstandigheden leven, en dat deze kinderen bijzondere aandacht behoeven,

Op passende wijze rekening houdend met het belang van de tradities en culturele waarden die ieder volk hecht aan de bescherming en harmonische ontwikkeling van het kind,

Het belang erkennende van internationale samenwerking ter verbetering van de levensomstandigheden van kinderen in ieder land, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden,

Zijn het volgende overeengekomen:

Deel I**Artikel 1**

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, vermogen, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn (of haar) ouder of wettige voogd.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de status of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige

De effectuering van rechten

De verplichting van de Staat om de rechten uit dit Verdrag in werkelijkheid om te zetten.

De leiding door ouders en de groeiende capaciteiten van het kind

De plicht van de Staat tot respect voor de rechten en verantwoordelijkheden van ouders en de ruimere familie om het kind leiding te geven overeenkomstig zijn of haar groeiende capaciteiten.

Overleven en ontwikkelen

Het inherente recht op leven, en de plicht van de Staat het overleven en de ontwikkeling van het kind te garanderen.

Naam en nationaliteit

Het recht vanaf de geboorte een naam te hebben en een nationaliteit te verwerven.

Behoud van identiteit

De verplichting van de Staat om de basale aspecten van de identiteit van het kind (naam, nationaliteit en familiebanden) te beschermen en, zo nodig, te herstellen.

voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 4

De Staten die partij zijn, nemen alle nodige wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

Artikel 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

Artikel 8

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.
2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit zo snel mogelijk te herstellen

Van de ouders gescheiden worden

Het recht van het kind om met zijn of haar ouders samen te leven, tenzij geoordeeld wordt in overeenstemming met de toepasselijke procedures dat dit onverenigbaar is met zijn of haar belang;
Het recht van alle betrokken partijen om aan deze procedures deel te nemen;
Het recht om contact te onderhouden met beide ouders, wanneer het kind gescheiden leeft van één of van beide ouders;
De plichten van de Staten in die gevallen waar een dergelijke scheiding het resultaat is van een actie door de Staat.

Gezinshereniging

Het recht van kinderen en hun ouders om het even welk land te verlaten en hun eigen land terug binnen te komen met het oog op hereniging of om de ouder-kindrelatie te onderhouden.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijk recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.
2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.
3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.
4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van één ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 10

1. In overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers of hun familieleden.
2. Een kind van wie de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, tweede lid, eerbiedigen de Staten die partij zijn het recht van het kind en van zijn of haar ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten, en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.

Ongeoorloofde overbrenging en het niet doen terugkeren

De plicht van de Staat om te trachten kidnapping of het vasthouden van kinderen in het buitenland door een ouder of door derden te voorkomen of ongedaan te maken.

De mening van het kind

Het recht van het kind om zijn of haar mening te kennen te geven en het recht op het feit dat met deze mening rekening wordt gehouden in elke aangelegenheid of procedure die het kind betreft

Vrijheid van meningsuiting

Het kind heeft het recht informatie te verkrijgen of bekend te maken en zijn of haar mening uit te drukken, tenzij dit de rechten van anderen zou schenden.

Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

Het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, onderworpen aan de passende leiding van de ouders en aan de nationale wetten.

Vrijheid van vereniging

Het recht van kinderen met anderen samen te komen en verenigingen op te richten of er zich bij aan te sluiten, tenzij dit de rechten van anderen zou schenden.

Artikel 11

1. De Staten die partij zijn, nemen maatregelen ter bestrijding van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland.
2. Hiertoe bevorderen de Staten die partij zijn het sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten of het toetreden tot bestaande overeenkomsten.

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aan gelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 13

1. Het kind heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht de landsgrenzen hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn of haar keuze.
2. De uitoefening van dit recht kan aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn:
  - a) voor de eerbiediging van de rechten of de goede naam van anderen; of
  - b) ter bescherming van de nationale veiligheid of van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

Artikel 14

1. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen de rechten en plichten van ouders en, indien van toepassing, van de wettige voogden, om het kind te leiden in de uitoefening van zijn of haar recht op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.
3. De vrijheid van eenieder zijn of haar godsdienst of levensovertuiging tot uiting te brengen kan slechts in die mate worden beperkt als wordt voorgeschreven door de wet en noodzakelijk is ter bescherming van de openbare veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 15

1. De Staten die partij zijn, erkennen de rechten van het kind op vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering.
2. De uitoefening van deze rechten kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke in overeenstemming met de wet worden opgelegd en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden, of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Bescherming van de privacy

Het recht te worden beschermd tegen inmenging in de privacy, het gezinsleven, de woning en de correspondentie, evenals tegen smaad en laster.

Toegang tot passende informatie

De rol van de media inzake het verspreiden van informatie onder kinderen op een wijze die in overeenstemming is met het moreel welzijn, met wederzijdse kennis en begrip onder de volkeren en die de culturele achtergrond van het kind respecteert. De Staat dient maatregelen te treffen om dit aan te moedigen en om kinderen te beschermen tegen schadelijk materiaal.

Verantwoordelijkheden van ouders

Het principe dat beide ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijken zijn voor de opvoeding van hun kinderen, en dat de Staat hen bij deze taak dient te ondersteunen.

Bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing

De verplichting van de Staat om kinderen te beschermen tegen elke vorm van mishandeling door ouders of door andere personen die verantwoordelijkheid dragen voor de zorg voor het kind, en om in verband hiermee preventieve maatregelen

Artikel 16

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privé-leven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.
2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Artikel 17

De Staten die partij zijn, erkennen de belangrijke functie van de massamedia en waarborgen dat het kind toegang heeft tot informatie en materiaal uit een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen, in het bijzonder informatie en materiaal gericht op het bevorderen van zijn of haar sociale, psychische en morele welzijn en zijn of haar lichamelijke en geestelijke gezondheid. Hiertoe dienen de Staten die partij zijn:

- a) de massamedia aan te moedigen informatie en materiaal te verspreiden die tot sociaal en cultureel nut zijn voor het kind en in overeenstemming zijn met de strekking van artikel 29;
- b) internationale samenwerking aan te moedigen bij de vervaardiging, uitwisseling en verspreiding van dergelijke informatie en materiaal uit een verscheidenheid van culturele, nationale en internationale bronnen;
- c) de vervaardiging en verspreiding van kinderboeken aan te moedigen;
- d) de massamedia aan te moedigen in het bijzonder rekening te houden met de behoeften op het gebied van de taal van het kind dat tot een minderheid of tot de oorspronkelijke bevolking behoort;
- e) de ontwikkeling aan te moedigen van passende richtlijnen voor de bescherming van het kind tegen informatie en materiaal die schadelijk zijn voor zijn of haar welzijn, indachtig de bepalingen van de artikelen 13 en 18.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.
2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kindzorg.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kindzorg waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, zolang het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.

te nemen en behandelingsprogramma's op te zetten.

Bescherming van kinderen buiten hun gezin

De plicht van de Staat om kinderen die niet in hun gezinsmilieu kunnen leven bijzondere bescherming te bieden, en om er voor te zorgen dat voor hen een beroep kan gedaan worden op gepaste alternatieve gezinsopvang of op plaatsing in een instelling. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de culturele achtergrond van het kind.

Adoptie

In landen waar adoptie wordt erkend en/of toegestaan mag het enkel worden toegepast in het belang van het kind, met alle noodzakelijke waarborgen voor het kind en mits goedkeuring door de bevoegde overheden. Interlandelijke adoptie kan worden overwogen nadat de mogelijkheden in het land van oorsprong van het kind zijn uitgeput. Ook in het geval van interlandelijke adoptie dienen alle noodzakelijke waarborgen te worden gerespecteerd

2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van diegenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en voor opsporing, melding, verwijzing onderzoek, behandeling en follow-up van zodanige gevallen, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 20

1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het leven in het gezin waartoe het behoort moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.
3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitisch recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kindzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.

Artikel 21

De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

- a) waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;
- b) erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;
- c) verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;
- d) nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;
- e) bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

Vluchtelingenkinderen

Kinderen die als vluchteling worden beschouwd of die de status van vluchteling hebben aangevraagd dienen een bijzondere bescherming te genieten. De Staat heeft de plicht samen te werken met bevoegde instanties die een dergelijke bescherming en bijstand bieden.

Gehandicapte kinderen

Het recht van gehandicapte kinderen op bijzondere zorg, onderwijs en training, bedoeld om hen te helpen de grootst mogelijke zelfstandigheid te bereiken en een volwaardig en actief leven te leiden in de samenleving.

Artikel 22

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met het toepasselijke internationale recht en de toepasselijke procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn of haar ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.
2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele organisaties of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken, om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, teneinde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt aan het kind dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat, om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen, zoals beschreven in dit Verdrag.

Artikel 23

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een volwaardig en behoorlijk leven dient te hebben, in omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.
2. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.
3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarborgen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorg en revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn of haar culturele en intellectuele ontwikkeling.
4. De Staten die partij zijn, bevorderen, in de geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling van, en behandeling van functionele stoornissen bij gehandicapte kinderen met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun vermogens en

Gezondheid en gezondheidszorg

Het recht op de hoogst mogelijke graad van gezondheid en het recht op toegang tot gezondheidszorg en medische voorzieningen met bijzondere nadruk op eerstelijnsgezondheidszorg en preventieve gezondheidszorg, op gezondheidsvoorlichting en -educatie en op de vermindering van de kindersterfte. De verplichting van de Staat om te werken in de richting van het uitbannen van schadelijke traditionele praktijken. De nood aan internationale samenwerking met het oog op het realiseren van dit recht wordt beklemtoond.

Periodieke herziening van een plaatsing

Het recht van het kind, dat ter verzorging, bescherming of behandeling door de Staat geplaatst is, op een regelmatige evaluatie van alle aspecten ervan.

Sociale zekerheid

Het recht van kinderen om van sociale zekerheid te genieten.

vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 24

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.
2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:
  - a) om baby- en kindersterfte te verminderen;
  - b) om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen met nadruk op de ontwikkeling van de eerstelijnsgezondheidszorg;
  - c) om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerstelijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;
  - d) om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;
  - e) om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid en van de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;
  - f) om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.
4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 25

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling in verband met zijn of haar lichamelijke of geestelijke gezondheid, op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing.

Artikel 26

1. De Staten die partij zijn, erkennen voor ieder kind het recht de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering, en nemen de nodige maatregelen om de algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen in overeenstemming met hun nationaal recht.

Levensstandaard

Het recht van kinderen om een passende levensstandaard te genieten, de primaire verantwoordelijkheid van de ouders hiervoor, en de plicht van de Staat om er voor te zorgen dat deze verantwoordelijkheid kan opgenomen worden en ook opgenomen wordt, zonodig door het innen van onderhoudsgeld.

Onderwijs

Het recht van het kind op onderwijs en de plicht van de Staat er voor te zorgen dat tenminste lager onderwijs gratis en verplicht is. De discipline op school moet gehandhaafd worden op een wijze die de menselijke waardigheid van het kind weerspiegelt. De noodzaak van internationale samenwerking met het oog op het realiseren van dit recht wordt benadrukt.

2. De voordelen dienen, indien van toepassing, te worden verleend, waarbij rekening wordt gehouden met de middelen en de omstandigheden van het kind en de personen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar onderhoud, alsmede iedere andere overweging die van belang is voor de beoordeling van een verzoek daartoe dat door of namens het kind wordt ingediend.

Artikel 27

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.
3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.
4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

Artikel 28

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:
  - a) primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;
  - b) de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;
  - c) met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naar gelang zijn capaciteiten;
  - d) informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;
  - e) maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.

Doel van het onderwijs

De erkenning door de Staat dat het onderwijs dient gericht te zijn op de ontplooiing van de persoonlijkheid en de talenten van het kind en op de voorbereiding van het kind op een actief leven als volwassene. Het onderwijs moet ook gericht zijn op het bevorderen van respect voor de grondrechten van de mens en op het ontwikkelen van respect voor de culturele en nationale waarden van het kind zelf en van anderen.

Kinderen van minderheden of de oorspronkelijke bevolking

Het recht van kinderen van minderheidsgroepen en de oorspronkelijke bevolking hun eigen cultuur en godsdienst te beleven en hun eigen taal te gebruiken.

Vrije tijd, ontspanning en culturele activiteiten

Het recht van het kind op vrije tijd, spel en deelname aan culturele en artistieke activiteiten.

3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

Artikel 29

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient gericht te zijn op:
  - a) de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;
  - b) het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;
  - c) het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of de hare;
  - d) de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;
  - e) het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.
2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen om onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgelegde minimumnormen.

Artikel 30

In de Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd te zamen met andere leden van zijn of haar groep zijn of haar cultuur te beleven, zijn of haar godsdienst te belijden en ernaar te leven, of zich van zijn of haar eigen taal te bedienen.

Artikel 31

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en creatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

Kinderarbeid

De plicht van de Staat om kinderen te beschermen tegen tewerkstelling in werkzaamheden die een bedreiging vormen voor hun gezondheid, opvoeding en ontwikkeling, om minimumleeftijden voor toegang tot tewerkstelling voor te schrijven en om de arbeidsomstandigheden te reglementeren.

Drugmisbruik

Het recht van het kind te worden beschermd tegen het gebruik van narcotica en psychotrope drugs en tegen betrokkenheid bij hun productie of distributie.

Seksuele uitbuiting

Het recht van het kind te worden beschermd tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, met inbegrip van prostitutie en betrokkenheid bij pornografie.

Verkoop, handel en ontvoering

De plicht van de Staat al het mogelijke te doen om verkoop, handel en ontvoering van kinderen te voorkomen.

Andere vormen van exploitatie

Het recht van het kind op bescherming tegen alle vormen van uitbuiting die niet vermeld zijn in de artikelen 32, 33, 34 en 35.

Foltering en vrijheidsberoving

Het verbod op foltering, wrede behandeling of bestraffing, doodstraf, levenslange gevangenisstraf en onwettige gevangen-

Artikel 32

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind te worden beschermd tegen economische exploitatie en tegen het verrichten van werk dat naar alle waarschijnlijkheid gevaarlijk is of de opvoeding van het kind zal hinderen, of schadelijk zal zijn voor de gezondheid of de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke of maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De Staten die partij zijn, nemen wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein om de toepassing van dit artikel te waarborgen. Hiertoe, en de desbetreffende bepalingen van andere internationale akten in acht nemend, verbinden de Staten die partij zijn zich er in het bijzonder toe:
  - a) een minimumleeftijd of minimumleeftijden voor toelating tot betaald werk voor te schrijven;
  - b) voorschriften te geven voor een passende regeling van werktijden en arbeidsvoorwaarden;
  - c) passende straffen of andere maatregelen voor te schrijven ter waarborging van de daadwerkelijke uitvoering van dit artikel.

Artikel 33

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen, met inbegrip van wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein, om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen zoals omschreven in de desbetreffende internationale verdragen, en om inschakeling van kinderen bij de illegale productie van en de sluikehandel in deze middelen en stoffen te voorkomen.

Artikel 34

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik. Hiertoe nemen de Staten die partij zijn met name alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen om te voorkomen dat:

- a) een kind ertoe wordt aangespoord of gedwongen deel te nemen aan onwettige seksuele activiteiten;
- b) kinderen worden geëxploiteerd in de prostitutie of andere onwettige seksuele praktijken;
- c) kinderen worden geëxploiteerd in pornografische voorstellingen en pornografisch materiaal.

Artikel 35

De Staten die partij zijn, nemen alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen ter voorkoming van de ontvoering of de verkoop van of de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook.

Artikel 36

De Staten die partij zijn, beschermen het kind tegen alle vormen van exploitatie die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a) geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing.

schap of vrijheidsberoving. De principes van gepaste behandeling, scheiding van volwassen gedetineerden, contact met de familie en toegang tot rechtshulp en andere bijstand.

Gewapende conflicten

De plicht van de Staat om de op kinderen van toepassing zijnde regels van humanitair recht te respecteren en te doen respecteren. Het principe dat geen enkel kind beneden de leeftijd van 15 jaar direct betrokken mag worden bij vijandelikheden of in het leger mag ingelijfd worden, en dat alle kinderen die slachtoffer zijn van gewapende conflicten moeten kunnen genieten van bescherming en verzorging.

Zorg voor herintegratie

De plicht van de Staat er voor te zorgen dat kinderen die het slachtoffer geweest zijn van gewapende conflicten, foltering, verwaarlozing, mishandeling of uitbuiting, een aangepaste behandeling krijgen met het oog op hun herstel en hun herintegratie in de maatschappij.

Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vervroegde invrijheidstelling wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;

- b) geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;
- c) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;
- d) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslisting ten aanzien van dat beroep.

Artikel 38

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe eerbied te hebben voor en de eerbiediging te waarborgen van tijdens gewapende conflicten op hen van toepassing zijnde regels van internationaal humanitair recht die betrekking hebben op kinderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle uitvoerbare maatregelen om te waarborgen dat personen jonger dan vijftien jaar niet rechtstreeks deelnemen aan vijandelikheden.
3. De Staten die partij zijn, onthouden zich ervan personen jonger dan vijftien jaar in hun strijdkrachten op te nemen of in te lijven. Bij het opnemen of inlijven van personen die de leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt, maar niet de leeftijd van achttien jaar, streven de Staten die partij zijn ernaar voorrang te geven aan diegenen die het oudste zijn.
4. In overeenstemming met hun verplichtingen krachtens het internationale humanitaire recht om de burgerbevolking te beschermen in gewapende conflicten, nemen de Staten die partij zijn alle uitvoerbare maatregelen ter waarborging van de bescherming en de verzorging van kinderen die worden getroffen door een gewapend conflict.

Artikel 39

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is van welke vorm ook van verwaarlozing, exploitatie of misbruik, foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, of gewapende conflicten. Dit herstel en deze herintegratie vinden plaats in een omgeving die bevorderlijk is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind.

Aanpak van jeugdmisdadigheid

Het recht van kinderen, die worden verdacht van of veroordeeld wegens het plegen van een misdrijf, op respect voor hun mensenrechten en, in het bijzonder, op het genot van alle aspecten van een eerlijke rechtspleging, met inbegrip van rechtsbijstand en andere bijstand bij de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging.

Het principe dat het gebruik van gerechtelijke procedures en van plaatsing in een inrichting moeten worden vermeden telkens wanneer dit mogelijk en passend is.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.
2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:
  - a) geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;
  - b) ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:
    - i. dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;
    - ii. dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, of indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;
    - iii. dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;
    - iv. dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge onder gelijke voorwaarden kan doen geschieden;
    - v. indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;
    - vi. dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikelijke taal niet verstaat of spreekt;
    - vii. dat zijn of haar privé-leven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.
3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:
  - a) de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;

Eerbied voor bestaande regels

Het principe dat, indien er in de nationale regelgeving of andere van toepassing zijnde internationale regels strengere normen gelden dan in het Verdrag, het de strengste norm is die geldt.

- b) de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.
- 4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht, adviezen, jeugdreclassering, pleegzorg, programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Artikel 41

Geen enkele bepaling van dit Verdrag tast bepalingen aan die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind en die zijn vervat in:

- a) het recht van een Staat die partij is; of
- b) het in die Staat geldende internationale recht.

Uitvoering en inwerkingtreding

De bepalingen van de artikelen 42 tot 54 behandelen het volgende:

- i. de plicht van de Staat om de rechten uit dit Verdrag ruime bekendheid te geven bij volwassenen en kinderen.
- ii. de installatie van een Comité voor de Rechten van het Kind, bestaande uit tien experts, dat de rapporten moet behandelen die de Staten die partij zijn bij het Verdrag moeten indienen twee jaar nadat zij het Verdrag ratificeerden, en vervolgens elke vijf jaar. Het Verdrag treedt in werking nadat 20 landen het hebben geratificeerd. Vanaf dan vat ook het Comité zijn werkzaamheden aan.
- iii. staten die partij zijn moeten hun rapporten op ruime schaal bekend maken bij het publiek.
- iv. het Comité kan voorstellen dat gespecialiseerde studies worden uitgevoerd betreffende specifieke thema's die betrekking hebben op de rechten van het kind, en kan zijn bedenkingen formuleren ten aanzien van elke Staat die partij is en ten aanzien van de Algemene Vergadering van de VN. Met het oog op het bevorderen van een effectieve toepassing van dit Verdrag en om internationale samenwerking aan te moedigen, kunnen de gespecialiseerde organisaties (zoals de IAO, de Wereld Gezondheidsorganisatie, UNESCO, het Kinderfonds van de Verenigde Naties) de bijeenkomsten van het Comité bijwonen. Samen met om het even welke andere als competent erkende organisatie, met inbegrip van NGO's die een consultatieve status bij de Verenigde Naties hebben, en met andere VN-organen, zoals de Commissie Mensenrechten, kunnen ze het Comité relevante informatie verstrekken of om advies worden gevraagd betreffende een optimale toepassing van het Verdrag.

Deel II**Artikel 42**

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen

Artikel 43

1. Ter beoordeling van de voortgang die de Staten die partij zijn, boeken bij het nakomen van de in dit Verdrag aangegane verplichtingen, wordt een Comité voor de Rechten van het Kind ingesteld, dat de hieronder te noemen functies uitoefent.
2. Het Comité bestaat uit tien deskundigen van hoog zedelijk aanzien en met erkende bekwaamheid op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt. De leden van het Comité worden door de Staten die partij zijn, gekozen uit hun onderdanen, en treden op in hun persoonlijke hoedanigheid, waarbij aandacht wordt geschonken aan een evenredige geografische verdeling, alsmede aan de vertegenwoordiging van de voornaamste rechtsstelsels.
3. De leden van het Comité worden bij geheime stemming gekozen van een lijst van personen die zijn voorgedragen door de Staten die partij zijn. Iedere Staat die partij is, mag één persoon voordragen, die onderdaan van die Staat is.
4. De eerste verkiezing van het Comité wordt niet later gehouden dan zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag, en daarna iedere twee jaar. Ten minste vier maanden vóór de datum waarop de verkiezing plaatsvindt, richt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties aan de Staten die partij zijn een schriftelijk verzoek hun voordrachten binnen twee maanden in te dienen. De Secretaris-Generaal stelt vervolgens een alfabetische lijst op van alle aldus voorgedragen personen, onder aanduiding van de Staten die partij zijn die hen hebben voorgedragen, en legt deze voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.
5. De verkiezingen worden gehouden tijdens de vergaderingen van de Staten die partij zijn, belegd door de Secretaris-Generaal, ten hoofdkantoren van de Verenigde Naties. Tijdens die vergaderingen, waarvoor twee derde van de Staten die partij zijn het quorum vormen, zijn degenen die in het Comité worden gekozen die voorgedragen personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigen alsmede een absolute meerderheid van de stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen.
6. De leden van het Comité worden gekozen voor een ambtstermijn van vier jaar. Zij zijn herkiesbaar indien zij opnieuw worden voorgedragen. De ambtstermijn van vijf van de leden die bij de eerste verkiezing zijn gekozen, loopt na twee jaar af; onmiddellijk na de eerste verkiezing worden deze vijf leden bij loting aangewezen door de Voorzitter van de vergadering.
7. Indien een lid van het Comité overlijdt of aftreedt of verklaart om welke andere reden ook niet langer de taken van het Comité te kunnen vervullen, benoemt de Staat die partij is die het lid heeft voorgedragen een andere deskundige die onderdaan van die Staat is om de taken te vervullen gedurende het resterende gedeelte van de ambtstermijn, onder voorbehoud van de goedkeuring van het Comité.
8. Het Comité stelt zijn eigen huishoudelijk reglement vast.

9. Het Comité kiest zijn functionarissen voor een ambtstermijn van twee jaar.
10. De vergaderingen van het Comité worden in de regel gehouden ten hoofdkantoren van de Verenigde Naties of op iedere andere geschikte plaats, te bepalen door het Comité. Het Comité komt in de regel eens per jaar bijeen. De duur van de vergaderingen van het Comité wordt vastgesteld en, indien noodzakelijk, herzien door een vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, onder voorbehoud van de goedkeuring van de Algemene Vergadering.
11. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt de nodige medewerkers en faciliteiten beschikbaar voor de doeltreffende uitoefening van de functies van het Comité krachtens dit Verdrag.
12. Met de goedkeuring van de Algemene Vergadering ontvangen de leden van het krachtens dit Verdrag ingesteld Comité emolumenten uit de middelen van de Verenigde Naties op door de Algemene Vergadering vast te stellen voorwaarden.

Artikel 44

1. De Staten die partij zijn, nemen de verplichting op zich aan het Comité, door tussenkomst van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, verslag uit te brengen over de door hen genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten, alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten:
  - a) binnen twee jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag voor de betrokken Staat die partij is;
  - b) vervolgens iedere vijf jaar.
2. In de krachtens dit artikel opgestelde rapporten dienen de factoren en eventuele moeilijkheden te worden aangegeven die van invloed zijn op de nakoming van de verplichtingen krachtens dit Verdrag. De rapporten bevatten ook voldoende gegevens om het Comité een goed inzicht te verschaffen in de toepassing van het Verdrag in het desbetreffende land.
3. Een Staat die partij is die een uitvoerig eerste rapport aan het Comité heeft overgelegd, behoeft in de volgende rapporten die deze Staat in overeenstemming met het eerste lid, letter b, overlegt, basisgegevens die eerder zijn verstrekt, niet te herhalen.
4. Het Comité kan Staten die partij zijn verzoeken om nadere gegevens die verband houden met de toepassing van het Verdrag.
5. Het Comité legt aan de Algemene Vergadering, door tussenkomst van de Economische en Sociale Raad, iedere twee jaar rapporten over aangaande zijn werkzaamheden.
6. De Staten die partij zijn, dragen er zorg voor dat hun rapporten algemeen beschikbaar zijn in hun land.

Artikel 45

Teneinde de daadwerkelijke toepassing van het Verdrag te bevorderen en internationale samenwerking op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt aan te moedigen:

- a) hebben de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties het recht vertegenwoordigd te zijn bij het overleg over de toepassing van die bepalingen van dit Verdrag welke binnen de werkingssfeer van hun mandaat vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen die zij passend acht, uitnodigen deskundig advies te geven over de

toepassing van het Verdrag op gebieden die binnen de werkingssfeer van hun onderscheiden mandaten vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties uitnodigen rapporten over te leggen over de toepassing van het Verdrag op gebieden waarop zij werkzaam zijn;

- b) doet het Comité, naar zij passend acht, aan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen, alle rapporten van Staten die partij zijn, toekomen die een verzoek bevatten om, of waaruit een behoefte blijkt aan, technisch advies of technische ondersteuning, vergezeld van eventuele opmerkingen en suggesties van het Comité aangaande deze verzoeken of deze gebleken behoefte;
- c) kan het Comité aan de Algemene Vergadering aanbevelen de Secretaris-Generaal te verzoeken namens het Comité onderzoeken te doen naar specifieke thema's die verband houden met de rechten van het kind;
- d) kan het Comité suggesties en algemene aanbevelingen doen gebaseerd op de ingevolge de artikelen 44 en 45 van dit Verdrag ontvangen gegevens. Deze suggesties en algemene aanbevelingen worden aan iedere betrokken Staat die partij is, toegezonden, en medegedeeld aan de Algemene Vergadering, vergezeld van eventuele commentaren van de Staten die partij zijn.

Deel III

Artikel 46

Dit verdrag staat open voor ondertekening door alle Staten.

Artikel 47

Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 48

Dit Verdrag blijft open voor toetreding door iedere Staat. De akten van toetreding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 49

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag die volgt op de datum van nederlegging bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding.
2. Voor iedere Staat die dit Verdrag bekrachtigt of ertoe toetreedt na de nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de nederlegging door die Staat van zijn akte van bekrachtiging of toetreding.

Artikel 50

1. Iedere Staat die partij is, kan een wijziging voorstellen en deze indienen bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal deelt de voorgestelde wijziging vervolgens mede aan de Staten die partij zijn, met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van Staten die partij zijn, verlangen teneinde de voorstellen te bestuderen en in stemming te brengen. Indien, binnen vier maanden na de datum van deze mededeling, ten minste een derde van de Staten die partij zijn een dergelijke conferentie verlangt, roept de Secretaris-Generaal de vergadering onder auspiciën van de Verenigde Naties bijeen. Iedere wijziging die door een meerderheid van de ter conferentie aanwezige Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen, wordt aangenomen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering.
2. Een wijziging die in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel wordt aangenomen, treedt in werking wanneer zij is goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en is aanvaard door een meerderheid van twee derde van de Staten die partij zijn.
3. Wanneer een wijziging in werking treedt, is zij bindend voor de Staten die partij zijn die haar hebben aanvaard, terwijl de andere Staten die partij zijn gebonden zullen blijven door de bepalingen van dit Verdrag en door iedere voorgaande wijziging die zij hebben aanvaard.

Artikel 51

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties ontvangt de teksten van de voorbehouden die de Staten op het tijdstip van de bekrachtiging of toetreding maken, en stuurt deze rond aan alle Staten.
2. Een voorbehoud dat niet verenigbaar is met doel en strekking van dit Verdrag is niet toegestaan.
3. Een voorbehoud kan ten allen tijde worden ingetrokken door een daartoe strekkende mededeling gericht aan de Secretaris-Generaal van

de Verenigde Naties, die vervolgens alle Staten hiervan in kennis stelt. Deze mededeling wordt van kracht op de datum van ontvangst door de Secretaris-Generaal.

Artikel 52

Een Staat die partij is, kan dit Verdrag opzeggen door een schriftelijke mededeling aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De opzegging wordt van kracht één jaar na de datum van ontvangst van de mededeling door de Secretaris-Generaal.

Artikel 53

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties wordt aangewezen als de depositaris van dit Verdrag.

Artikel 54

Het oorspronkelijke exemplaar van dit Verdrag, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondertekenende gevolmachtigden, daartoe behoorlijk gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, dit Verdrag hebben ondertekend.

Interpretatieve verklaringen België

Bij de neerlegging van de bekrachtigingsoorkonde heeft België de volgende interpretatieve verklaringen afgelegd:

1. In verband met artikel 2, lid 1, legt de Belgische Regering niet-discriminatie op grond van nationale afkomst uit als niet noodzakelijk de verplichting voor de Staten inhoudend om aan vreemdelingen dezelfde rechten te waarborgen als aan de eigen onderdanen. Dit begrip moet worden verstaan als ertoe strekkende iedere willekeurige gedraging uit te bannen, doch niet verschillen in behandeling, stoelend op objectieve en redelijke overwegingen, overeenstemmend met de beginselen die in democratische samenlevingen gelden.
2. De artikels 13 en 15 zullen door de Belgische Regering worden toegepast in de context van de bepalingen en de beperkingen welke in de artikels 10 en 11 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, door gezegd Verdrag worden opgesomd of toegestaan.
3. De Belgische Regering legt lid 1 van artikel 14 in die zin uit, dat het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, overeenkomstig de geldende bepalingen van het artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966 evenals van het artikel 9 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, ook de vrijheid impliceert om zijn godsdienst of overtuiging te kiezen.
4. Met betrekking tot lid 2 b.(v) van artikel 40 is de Belgische Regering van oordeel dat de uitdrukking "overeenkomstig de wet" in fine van deze bepaling betekent dat:
  - a) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet in tweede aanleg schuldig zouden zijn bevonden en veroordeeld, tengevolge van een beroep ingesteld tegen hun vrijspraak in eerste aanleg;
  - b) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet rechtstreeks verwezen worden naar een hoger rechtscollege zoals het Hof van Assisen.

Colofon

Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2012-2013
Kinderen en jongeren vallen tussen de plooiën
November 2013

Redactie

Leen Ackaert
Hilde Cnudde
Lieven De Rycke
Isabel Moerman
Marjan Rom
Julie Ryngaert
Inge Schoevaerts
Maureen Van Canneyt
Dominique van den Akker
Alex Van Hecke
Els Van Hemelrijck
Bruno Vanobbergen
Jean Pierre Verhaeghe
Chris Vleugels

Eindredactie

Hilde Cnudde

Tekstredactie

Mark Van Bogaert

Concept & Vormgeving

CIBE communicatie

Foto team Kinderrechtencommissariaat

Koen Broos

Foto cover

CIBE communicatie

Druk

Drukkerij Artoos

Verantwoordelijke uitgever

Bruno Vanobbergen
Kinderrechtencommissaris
Leuvenseweg 86
1000 Brussel

ISBN-NUMMER: 9789077021279

Wettelijk Depotnummer: D/2013/9680/1

Dit jaarverslag staat ook online op www.kinderrechtencommissariaat.be.

Kinderen en jongeren vallen tussen de plooiën

Elke dag krijgt het Vlaams Kinderrechtencommissariaat signalen van kinderen, jongeren en professionals. We bemiddelen, onderzoeken klachten en adviseren het beleid. Altijd met het oog op de goede naleving en toepassing van kinderrechten in Vlaanderen.

Dit jaar vraagt het Kinderrechtencommissariaat extra aandacht voor maatschappelijk kwetsbare kinderen, voor kinderen en jongeren op wachtlijsten, kinderen en jongeren in detentie of in vechtscheidingssituaties, kinderen en jongeren op de vlucht. Te veel minderjarigen vallen nog tussen de plooiën. Daardoor lopen ze de nodige hulp, zorg en ondersteuning mis. Wat een duidelijke impact heeft op hun kansen tot ontplooiing en hun welzijn.

Elk kind heeft rechten. Die zijn onvoorwaardelijk en kunnen niet afhangen van onderlinge afstemming tussen overheden of beleidsdomeinen, of van getouwtrek tussen ouders. Een kinderrechtenperspectief heeft oog voor het belang en de noden van kinderen. Een kind leeft hier en nu: geef het eerst waarop het recht heeft, wat het nodig heeft in zijn belang en verhaal dat achteraf op de juiste overheid.

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86
1000 Brussel

Tel.: 02-552 98 00
Fax: 02-552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be
www.kinderrechtencommissariaat.be

Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat:
www.kinderrechten.be

